A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET,
ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM,
ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1913—1914-IK ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:
DR. GÁL KELEMEN,
IGAZGATÓ.

A TEOLÓGIAI RÉSZT:
CSIFÓ SALAMON,
DÉKÁN.

XXXV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT A CORVINEUM NYOMDAVÁLLALAT KÖNYVSAJTÓJÁN
1914

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1913—1914-IK ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:

DR. GÁL KELEMEN,

IGAZGATÓ.

A TEOLÓGIAI RÉSZT:

CSIFÓ SALAMON,

DÉKÁN.

XXXV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,

NYOMATOTT A CORVINEUM NYOMDAVÁLLALAT KÖNYVSAJTÓJÁN

1914

I. RÉSZ.

TEOLÓGIAI INTÉZET.

Tanévet megnyitó beszéd.

Mondotta **Csiló Salamon** dékán.

Mélyen Tisztelt Közönség!
Igen Tisztelt Kartársak!
És kedves ifjú Barátaink!

Örömmel s bizonyos lelki elégedettséggel bocsátottam el önöket pár hóval ezelőtt a szülői és rokoni körbe. Örömmel és megelégedéssel zártam be akkor egy lefolyt tanévet s kivántam önöknek — bizonyos utasításaim és tanácsaim mellett — kellemes pihenést, jó nyaralást, mert Isten segitségével oly eredménnyel zártuk azt le, a minő régóta nem volt intézetünk életében, ami bizalommal és reménynyel is töltött el mindnyájunkat önök és egyházunk jövőjére vonatkozólag. Tagadhatatlanul — és ezt elismeréssel, sőt köszönettel és hálával kell megemlítenünk — az eredményre, melyet a mult tanévben elértünk, önök legnagyobb részének megfelelő szorgalma, törekvése és magaviselete mellett, befolyással volt az is, hogy intézetünket tetemes költség áldozásával, egyházi főhatóságunk a régivel össze nem hasonlíthatólag helyezte el, bővítette ki. Több dolgozó szobában kevesebb most a zavarás, könnyebb a tanulás, a foglalkozás; több tanterem áll önöknek arra a célra is rendelkezésükre, hogy teljesen egyedülletet igénylő foglalkozásaikat, ha úgy tetszik, önművelődésüket, folytathassák. Örömmel bocsá-

tottam volt el — mondom — és most új tanévünk kezdetén szintén örömmel fogadom; örömmel, reménynyel üdvözlöm mindnyájukat. De ne vegyék rossz néven: örömömbe, reményeim közé most, mikor a jövőbe nézek, bizonyos aggodalom vegyül. Jól tudom, hogy Isten velünk lesz minden jó igyekezetünkben, az ő segítségéért tehát nem aggódom; egyházi főhatóságunk jóindulatú támogatásában, sőt áldozataiban sem kételkedem; a tanári kar pedig, meg vagyok arról győződve, legjobb tehetségét viszi bele ez évi munkájába is. Önökért, önök miatt aggódom, mert nem tudom, hogy van-e elég szeretet mindnyájuk kebelében pályájuk iránt, van-e elég akaraterejük művelni értelmi és lelki tehetségeiket nem kizárólag önmagukért, hanem testvéreik, egyházunk és Istennek ügyeiért? Nem tudom van-e elég elhatározásuk építeni becsületes törekvéssel önmagukat, hogy építhessék majd Istennek országát is; van-e elég belátásuk elsajátítani igyekezni egyfelől azt a szerénységet és alázatosságot, mellyel járniok kell Isten és a nép előtt, másfelől pedig azt a senkit nem sértő önérzetet, becsülésre méltó meggyőződést, erkölcsi erőben bővelkedő azt a tekintélyt és méltóságot, mellyel Isten igéjét hirdetniök kell? Ezek azok a gondolatok, melyek nekem örömömbe, reményeim közé most, midőn önöket szivem melegével üdvözlöm, bizonyos aggodalmat adnak. És ezen ne csodálkozzanak, mert én nemcsak elméletileg, nemcsak könyvekből és szemléletből ismerem a pályát, melyre önök készülnek, hanem ismerem azt közvetlen közelről, tapasztalataimból, gyakorlati életemből; ismerem minden kivánalmaival, csüggesztő és lelkesítő gondolataival, hozsánnáival és Gecsemánéjával, reményeivel és csalódásaival, szegénységével és gazdagságaival, önzésével és önzetlenségével.

Az amerikai hires pap, a nagy Channing azt mondja, hogy a lelkészi pályára csak a kiváló testi, lelki és szellemi erővel, tehetséggel megáldott egyének lépjenek, szóval az emberek válogatottjai, krémjei. Nem csodálkozom e kijelentésén, e kivánságán, mert ő tisztában volt a lel-

készi állás minden feladatával, az emberi lélek és életnek a lelkész által kielégítendő szükségleteivel; kötelességet ismerő lelkünknek, Jézusnak, a mi példányképünknek és Istenünknek követeléseivel. És valóban, ha tekintetbe vesszük a lelkészi állás minden oldalú feladatát: igazat kell adnunk a nagy Channingnek. Hiszen az a vallás-erkölcsi tér, melyen a lelkésznek működnie kell, oly sokoldalú kivánalommal, követeléssel lép elönkbe, hogy az azon való munkálkodásnak, ennek eszközeinek és módjainak a kiválasztása feltétlenül kiváló tehetséget igényel. Nekünk tanítanunk kell ismereteket, hirdetnünk kell tudományt, de mind csak azért, hogy terjesszük általuk a világosságot, emeljük a szellemi, lelki életet, építsük a vallás és erkölcs díszes templomát. Járkálnunk kell a gyakorlat és elmélet mezején; értenünk kell az emberi életnek ezer változatát és a változatokban a lelkek állapotát, vágyódását vagy vergődését; ismernünk kell a sok furfangot, a bárány bőrbe öltözött farkasokat, eljárásaikat és szerepüket és mind ezt azért, hogy a lelkeket kielégíteni, helyes útra terelni és megvédeni tudjuk Isten országa számára. Egyik helyre vigasztalással kell belépnünk, letörölve saját könyeinket, elfeledve saját veszteségeinket; másik helyre a dorgálás avagy a szelid figyelmeztetés hangjával, nem törődve azzal, hogy lenézés, kigunyolás fog érinteni. Szenvedélynek szivünkben lakoznia nem szabad; nekünk nagy példányképünk utmutatása szerint meg kell bocsátanunk ellenségeinknek nemcsak hétszer, hanem hetvenhétszer. Nekünk, tekintélylyel, önérzettel, méltósággal és nyugodt lélekkel kell járnunk és élnünk, bárha előttünk a *feszítsd meg* napja és szemtől szemben velünk a *Golgota*. A mi könnyeinket nem szabad látnia senkinek, csak egyedül Istennek s neki is csak az éjj magános csendjében. Hogy mi is gyarló emberek, gyengék vagyunk: ezt csak Istennek szabad tudnia, amikor titokban ő hozzá imádkozunk. Ennyi mindenre tagadhatatlanul kiváló testi, lelki és szellemi erő kell, mert csak ezekkel lehet vizsgálni az istenség mély-

ségeit és magasságait, a mi kis világunkat és ezekkel lehet leszállani az emberi lélek mélyére, hogy sokszor a sárból keressük ki a gyémántot, máskor meg, hogy a csillogó, fénylő felszín alatt megtaláljuk a veszedelmes hinárt, a pusztulással fenyegető rothadást.

Igazat kell tehát adnom a nagy Channingnek, mikor ő a lelkészi pályán csak kiváló testi, lelki és szellemi tulajdonságokkal megáldott egyéneket akar látni. S ha erre gondolok s az életet és a lelkészi állás feladatait vizsgálom, nem szabad rosz néven venniök, hogy önökre tekintve, bizony az aggodalom tölt el, mert hiszen, nem mindnyájan ütik meg azt a mértéket, amelyet Channing felállít, midőn vannak önök között közepesek, sőt gyengék is. Vigasztalásunk — és önöknek is remény az, — abban van, hogy nem éppen mindenütt állítható fel az a magas, — mondhatom ideális — mérték, melyet Channig állít fel és nem is mindenütt oly sulyos a feladat, oly nagy a kivánalom, amint azt eszményileg magunk előtt látjuk. Aztán arra is ráemlékezünk, hogy nem volt az idvezítőnek se minden tanítványa lángész, törhetetlen jellem és csüggedetlen lelki erő s mégis áldásos munkát tudtak végezni abban a körben, melyet Isten osztályrészükül kijelölt és adott. Azt sem feledjük el, hogy az erős akarat gyengébb tehetségekkel is már sokszor aratott diadalmat ott, ahol — valljuk meg őszintén — bizony-bizony az egykor *kitünő* erő és tehetség szekerével a sárban rekedt.

Nem csüggesztem hát önöket, ha pályájukra a szeretet, a lelki vágy hozta. Sőt biztatom. De azt határozottan kijelentem, hogyha nem lelkük, nem a pályaszeretet hozta ide önöket, legjobban teszik, ha most visszalépnek s nem okoznak később maguknak és nekünk csalódást. Felteszem, hiszem azonban, hogy mindnyájukat az a vágy hozta és lelkesíti, hogy élni, munkálkodni akarnak istenországáért, az emberiségért. Felteszem, hogy nehéz pályájukra itt előkészíteni akarják magukat s akkor aggodalmaim mellett is reménnyel nézek a jövendőbe, leg-

közelebbről pedig e már megkezdendő új tanévünkre.

Mi, kiket egyházunk azzal bizott meg, igyekezni fogunk önöket munkájukban segíteni. Mi érezzük a felelősséget, melyet magunkra vállaltunk; tudjuk, hogy Istennek, embereknek, egyházunknak, önmagunknak felelősek vagyunk önökért. Megtenni akarjuk, amit tehetünk; de önöknek kell első sorban és főképpen akarniok. E tekintetben egy pár dolgot kérek önöktől. Kérem pedig azt jó idején, tanévünk elején.

Igyekezzenek vizsgálni önmagukat, gondolataikat, lelki állapotukat, vágyódásaikat s minden irányú tehetségüket, hogy juthassanak önismeretre, mert másokat csak úgy ismerhetnek meg jól, ha ismerik önmagukat. Ezáltal magukat szerénnyé, alázatossá teszik, másoktól pedig nem fognak képtelenséget várni és önmaguk mulasztását, hibáját nem fogják másokra háritani akarni, amikor az igazság szeretete, a tiszta világosság is fel fog gyulni keblükben és járni fognak nem sötétségben tapogatódzva, hanem az isteni lélek világosságánál nagy bátorsággal és határozottan.

A másik kérésem, hogy *miveljék önmagukat*. Az önmivelés, minden tehetségünknek öntáplálása, a létezésnek és fejlődésnek fő forrása. A fa nem várja mindig az esőt, hanem a tápláláshoz, fejlődéshez szükséges nedvet hajszál gyökér szálaival a távoli talajból is magához szivja. Önöknek is így kell tenniök. Ha mindent csak az intézettől vagy tanáraiktól várnak: csalódni fognak. Az intézet csak bevezeti önöket azokba az ismeretekbe, amelyeknek gyüjtésére nem elég egy hosszú élet, csak megmutathatja a helyes irányt és útat, melyet követnünk kell, de már az ismeretek gyűjtése és szaporitása s az irány és út követése teljesen önöktől függ. Oly egyéni sajátság ez, amelyen önmagukon kivül csak Isten segíthet, de ember aligha. Tudom, egyikmásik jó étvággyal, nagy szomjusággal várja a felterített asztal mellé ülhetést s egész mohósággal óhajtja, hogy teljes kielégítést nyerjen; pár év alatt akarná megszerezni mindazt, amire egy egész élet nem elég és másoktól mindazt, amihez csak nehéz, sőt keserves *egyéni* fáradtsággal,

sok virrasztással, imával és könnyhullatással lehet még csak részben is hozzájutni. Lucullusi asztalt mi sem önöknek, sem másoknak nem teríthetünk és nem is terítünk s így talán a csömört, a betegséget is elkerülhetjük, de az egyszerü, testet és lelket tápláló, a kedély frisseségét, az egészséget megtartó eledelhez szivesen látjuk. Ha aztán némelyek többet igényelnek, amithogy sokan jobb étvágygyal és nagyobb szomjúsággal rendelkeznek, mint amennyit az egyszerüen terített asztal kielégíthet, azok igyekezzenek *egyénileg* futni, fáradni, izzadni, veritékezni, mig eleget gyüjthetnek szükségleteik kielégítésére. De ha még sokat s talán tulsokat adnánk is, tisztában kell lennünk azzal, hogy csak az táplálja az embert, amit megemészthet, amit szervezete feldolgozhat. Heverő, lusta ember sohasem emészt jól, mig a munkás ember több táplálékot igényel. Óhajtom, hogy mindnyájan a munkás emberek sorába tartozzanak, a táplálékról majd gondoskodunk mi s a rendelkezésre álló időnek *önmivelésre* való fordítása által, gyüjteni fognak azt önök is.

Egyet ne feledjenek: azt, hogy a mivelődéshez, az önmivelődéshez nem elég az idő és tehetség, ahhoz *akarat* is kell és pedig elszánt, erős, kitartó akarat. Mi bármit, bármily erősen akarhatunk, de ha önök nem akarnak, a munka meddő marad. Mi magvetők vagyunk, önök ezidő szerint a termő talaj; a vetés eredménye pedig, amint Jézus példázatából tudhatják, nem annyira a magvetőtől, mint főképp a termő talajtól függ. Ismerik a régi közmondást: »*falra borsót hányni hiába való*«. Sajnálnám, ha önök között egy is akadna, akin utasitásaink, tanácsaink nem fognak. Még ha töleséerrel tölthetnők is az észt, a tudományt és tehetséget, semmit ér ez, ha nincs akaratuk, ha nincs ambiciójuk. Ha az intézettől, ha tanáraiktól várnak egyszerüen mindent, mint említém, csalódni fognak. S majd mikor az élet hullámai kezdik csapkodni, mikor irgalmatlan ütéseket kapnak itt is, ott is — mert az élet kérlelhetetlen s az elmulasztottakért megbosszulja magát — mi fog következni? Az, ami a legismertebb emberi termé-

szet, hogy saját hibánkért másokat okolunk. Akkor majd szidni fogják az intézetet s tanáraikat, hogy ezt meg azt nem adták meg önöknek. Pedig a leplezetlen, a tiszta igazság az, hogy maga a jó Isten sem tud segíteni azon, aki nem akar önmagán segíteni. A csupasz igazság az, hogy a lusta, rest, a tétlen és akaratnélküli nem hogy megtanulta volna, hanem még csak meg sem figyelte azt, amit elébe adtak s annál kevésbé igyekezett önmagát mivelni, tökéletesbíteni. Aztán keresik másban a hibát, igyekeznek másra kenni tudatlanságukat, mert hát legtöbb embernek ma is jól esik *a más ajtója előtt seperni, más szemében a szálkát meglelni és magáéban a gerendát feledni.* Nézzenek körül; az intézetek, a tanárok nem csinálták az ifjú Edisonból feltalálót, Martineauból nagy teológust, Kantból híres bölcsészt, Channingből nagy papot, Brassaiból egyetemes tudóst; önmaguk lettek azzá, amivé lettek, önmiveléssel, akaraterős munkával, egyéni becses foglalkozással. Avagy azt hiszik, hogy Kossuthot, Széchenyit, Deákot, egyik-másik protestans vagy kath. iskola tette hallhatatlan hazafiakká? Tévednek. Voltak s vannak jeles papjaink, kiváló, bölcs püspökeink, akik a teológia és bölcsészeti tárgyakból egy tizedét sem kapták az intézetektől és tanáraiktól, mint önök s mégis nincsen több óhajunk, mint az, hogy bárcsak megközelíthetné, nem mondom, hogy utolérhetné a mai nemzedék azokat. Igen! ifjú barátaim! Az egyes intézetek és tanárok rámutathatnak arra, hogy van szárnyuk s azt használni kell, megtaníthatják repülni — és mi nem is akarunk többet — de aztán hogy repüljenek, az teljesen és kizárólag önöktől függ. Ezért nem tudom eléggé hangsulyozni, hogy követve a nagyok példáját, igyekezzenek önmivelésre, szilárd akarattal, nemes ambicióval s ekkor sohasem lekicsinyléssel, lenézéssel, hanem mindig hálával fognak megemlékezni az intézetről, hol soha vissza nem térő ifjúi lelkesedéssel és erővel igyekeztek előkészülni egy magasztos pályára, hol átálmodták ifjúkori álmaikat, ábrándjaikat, hol egyszerü táplálék mellett is magukat egészségeseknek érezték,

hol nem mételyezte még meg izlésüket a társadalomnak sok *pancsétele* és ahol friss és édes volt még a méz, ifjú és üde a virág és nem parfummel hamisitott annak illata.

Jegyezzék meg: az intézet, a tanárok sokat tehetnek önök érdekében, de legtöbbet minden téren föltétlen és kivétel nélkül az *egyén* tehet önmagáért.

Végül pedig arra kérem, hogy igyekezzenek és legyenek *jó unitárius papok.* Nem azt értem ezalatt, hogy gyülöljenek, kisebbitsenek mindent, ami nem unitárius. Ily elfogultságot, ily korlátolt gondolkozást és érzelmet nem kivánok s kivánnom sem szabad. Azt értem azalatt, hogy szerezzenek maguknak igaz, tiszta és erős meggyőződést arról, hogy mit hiszünk mi, unitáriusok s hitünkből miféle elvek folynak a gyakorlati életben. Ha ezzel tisztában vannak, legyen aztán meggyőződésük oly szilárd, hogy abból senkinek és semmi körülmények között ne engedjenek. A mai, mindenben megalkuvást kereső világgal alkuba ne bocsátkozzanak. Vagy a miénk az igazság, vagy nem. Ha érzik, hogy a miénk, akkor az életet is tudni kell azért feláldozni, ha pedig úgy gondolják, hogy nem a miénk: akkor nincs miért az időt közöttünk vesztegetniök.

Sok mindenféle irányzat van a mai korban. Sok megalkuvás, sok paktum és nivellálási törekvés küzd, küzködik. Önöket is megfogják keresni ily célra való munkálásra. A jónak ellenségei ne legyenek, de meggyőződésüket elalkudni sohase engedjék. Az általános békéért, az emberiség javáért *egy testületbe* vonultak be a felekezetek. Vigyék magukkal az unitárius lobogót. Tiszteljenek, becsüljenek, szeressenek másokat, mert ez a keresztényi, sőt az általános emberi erény és bölcsesség, de azt a lobogót, melyet symbolum gyanánt kezükben vittek, el ne árulják, el ne hagyják, besározni ne engedjék; hozzák vissza azt minden helyről, bármiféle gyülekezetből ha nem éppen diadalmasan, legalább tisztelettel körülövezetten. Tisztelnünk, becsülnünk, szeretnünk kell másokat, de igaz és szent meggyőződésünket feladnunk nem szabad. Aztán minden szerénységünk mellett is, ne szégyeljék hirdetni

igazságunkat. Ha igy cselekesznek, ha erre előkészülnek, akkor jó unitárius papokká lesznek. Hogy ez úgy legyen, az önök és egyházunk érdekéből szivemből kivánom.

Ezek után önökbe, munkálkodásukba és a jövőbe vetett legjobb bizalommal és reménységgel az 1913—14. tanévet megnyítom.

A történelem Jézusa.*

Irta: **Gálfi Lőrinc.**

A nagy latin költő mondása, hogy az idők változnak és mi is megváltozunk azokban, nemcsak abban az értelemben igaz, hogy az egymás után következő évek folytonos változásokat hoznak a történelem szinpadjára, amenynyiben az egyik nemzedék arról eltűnik és a másik megjelenik éppen úgy, amint ez intézetünk életében is történik. Hanem különösen igaz e mondás a változó nemzedékek lelki életére, szokásaira, izlésére, gondolkozására, igényeire és törekvéseire vonatkozóan. Ennek a változásnak örök folyamata alól, mint lelki szükséglet, természetesen a vallásos gondolkozás és hitbeli meggyőződés sem lehet kivétel.

És minél inkább óhajtanak az egyházak örökre érvényes hitelveket megállapítani, a történelem és az élet az egyházaknak minden ilyen törekvését annál inkább keresztül húzza. Amikor a keresztény egyházban kilakult az a fontos elv, hogy csak azok lehetnek az egyház dogmái, amiket mindenütt, mindenkor és mindenki — semper, ubique et ab omnibus — hitt, akkor állott elő a legnagyobb szakadás, amely az egy akol és egy pásztor eszméjét beláthatlan időre lehetetlenné tette. S az egyesülésre ma még sokkal kevesebb kilátás van, mint volt valaha.

A huszadik század vallási gondolkozása előtt alig van olyan vallástétel, amely körül a keresztény világ osztatlanul sorakoznék. Ehelyett inkább azt találjuk, hogy a

* A teológiai intézet megnyitó ünnepélyén felolvasott értekezés.

nézeteltérések mindinkább szaporodnak. A keresztény felekezetek száma az évtizedek folyásával folytonosan növekedik, hogy a különböző emberi igényeket kielégíthesse. Sőt az ugyanazon felekezetek kötelékébe tartozó egyének is mind kevésbbé tudják egymást megérteni és az egyéni meggyőződések éppen a legnagyobb egyházakban állanak legtávolabb a multnak elfogadott hagyományaitól és meghatározásaitól, részvétlenséget és közönyösséget szülve az egyénekben.

E jelenségen csodálkoznunk azonban éppen nem lehet és nem szabad. Mert az emberiségnek az évezredek folyása alatt szerzett új meg új tapasztalatai, tudásának gyarapodása, a természet törvényeinek bővebb megismerése, áttekintésének kitágulása és elmélkedésének eredményei a gondolkozás egész mezejét újra felásták, elrendezték, beültették, felépítették és átalakították céljainak és izlésének megfelelő módon. Ennek az ásásnak, rendezésnek, rombolásnak, építésnek és átalakításnak nagy munkája tán a vallási gondolkozásnak egyik terén sem olyan élénk, mint a kereszténység megalapítójának, Jézusnak, a személye körűl.

Igaz, hogy e fontos kérdésben az elmúlt tizenkilenc százesztendő közül egyik sem volt tétlen, mert e nagy személyiség mindig foglalkoztatta a keresztény elméket s azokat a történelem bizonysága szerint a legkülönbözőbb gondolatokra vezette. De a kérdés mégis kifejezettebb és majdnem egészen új alakjában áll a húszadik század gondolkozása előtt.

Ugyanis a Jézus követői annyit elmélkedtek, annyit határoztak és tanítottak a Jézus személyéről, hogy a hozzá tapadt költött rész mellett a valóság és történeti tény egészen elhalványodott és háttérbe szorult s annak megállapítása ma már, ha tán nem is teljes lehetetlen, mindenesetre óriási akadályokba ütközik részint az elmúlt hosszú idő miatt, részint a fennmaradt adatoknak egymással is ellentétes és megbizhatatlan volta miatt, részint a már elfogadott és megcsontosodott nézetekhez való ragaszkodás

miatt és részint a fennálló zavarok eltüntetését célzó kísérletek és elméletek sokasága és ezek érdekeinek ellentétes volta miatt.

Nem lehet célom az, hogy ebben a nagy zűrzavarban csak kisérletet is tehessek egy tanévet megnyitó értekezésben a nagy kérdés megoldására. Azonban óhajtom azt, hogy a kérdést lehető komoly alakjában vigyem azon ifjak elé, akik életüknek munkáját a Jézus egyházának építésére és az ő elveinek megértésére és terjesztésére akarják szentelni. Nem kivánom, hogy szavaimat megdönthetetlen igazságoknak tekintsék s esetleg egyéni felfogásomat mindjárt a saját magukévá is tegyék, mert meggyőződésem, hogy mindenki számára csak az az igazság, amit saját maga megvizsgálás, tapasztalat és elmélkedés után igazságnak elfogadott. Ha azonban szavaim és az azokban nyilvánuló nézeteim gondolatokat ébresztenek és esetleg munkásságra is serkentenek egyeseket a kérdés tanulmányozása körül, célom teljesen el lesz érve.

Új századunk teológiai gondolkozásában a legsajátosabb és legjellemzőbb jelenség annak az elméletnek makacs előtérbe jutása, mely a Jézus történeti létezését egyenesen megtagadja s őt az emberi képzelődés költött alakjának, mitológiai személynek tartja, ki a valóságban soha sem élt, nem tanított, nem halt meg az ő tanításaiért és így a kereszténységet sem alapíthatta, hanem csak az egyformán képzelődő emberek rokonszenve és érdeke teremtette és tartja fenn őt ma is. Ez elmélet egészen újnak nem tekinthető, minthogy már a múlt század közepén kifejezést nyert Bauer Brunó német teológusnál, mely ellen a pápai Syllabus már 1864-ben kijelentette, hogy téved az, aki azt tanítja, hogy mindkét testamentumban vannak költött mitoszok és maga Jézus Krisztus is »mythica fictio«.

Azonban mindenesetre új az a komoly buzgóság, mely ez elméletet jelen századunkban hirdeti, amely új meg új bizonyítékokat akar elméletének erősítésére elfogadtatni, amely a teológiai elmélkedés klasszikus ha-

zájában, Németországban, városról városra járva előadásokat tart, vitatkozásokat rendez és minduntalan megjelenő önálló irodalmi művekkel és a kor színvonalán álló tudományos értekezésekkel az elmélet körül a propagandát állandóan felszinen tartja és számára hivőket is szerez, bár ez neki inkább csak a műkedvelő és nem a szakértő közönségnél sikerül.

Ez elmélet hirdetői tanaikat a tudomány, az igazság, a bölcsészet és igaz vallásosság nevében terjesztik, míg az egyház és a kereszténység lényege azokból nagyrészt hiányzik. Éppen azért igen sokszor úgy tünik fel az elmélet, mintha az a tudományos bibliai kritikának s minthogy ezt leginkább az úgynevezett szabadelvű teológia használja, egyenesen a szabadelvű teológiának gyümölcse lenne. Valójában azonban ez elmélet és a szabadelvű teológia inkább ellenlábasok. A szabadelvű teológia lényege e kérdés körül tulajdonképpen az, hogy a Jézus személyét minden hozzátapadott idegen elemtől tisztítsa meg és Jézust a maga történeti valóságában kiválóságaival és gyarlóságaival, igaz és esetleg téves nézeteivel együtt ismerje meg és értékelje ezek szerint. A Jézus történeti létezését tagadó elmélet azonban éppen a szabadelvű teológusok által keresett és hirdetett Jézust akarja a történelemből kivenni és a mesék világába áttenni. Így ez elmélet semmiképpen sem a szabadelvű teológia szülöttje, hanem annak ellentéte és érvényre jutásával annak éppen megsemmisítője volna. Minthogy pedig az unitárius teológia magát mindig azonosította a szabadelvű teológiával, ez új elmélet, különösen érdekel minket, mert egyenesen létjogosultságunkat vonja kétségbe. Egy olyan mithológiai alak, ki nem élt, ki nem tanította az embereket Istennek helyesebb megismerésére, ki tényleg nem alapította a nevéről elnevezett egyházat, mint más vallásalapítók a magukét: az unitárius hitben semmi szerepet nem játszhatik, hanem megszünik tényező lenni és az az unitárizmus vallás maradhat ugyan, de nem keresztény vallás.

Azonban az új elmélet mindenesetre szoros összeköttetésben áll a bibliai kritikával, amelynek elért eredményei sugallhatták magát az elméletet és annak terjedését folyton segíthetik is. Ugyanis a bibliai kritika mai állásában arról tesz tanuságot, hogy a Jézus személyéről a bibliában tanított állítások jelentékeny része nem történeti valóság, hanem részint kegyes elmélkedés, részint egyházi érdek által sugallt állítás, részint tudatlanságon és félreértésen alapúló tévedés, részint idegen forrásokból, különösen az ó-testamentumból és mithológiákból kölcsönzött adatok vagy hasonlóságok. Az újtestamentum könyvei nem a Jézus életéről és tanításairól felvett hiteles tudósítások, hanem azokról szóló elmélkedések, koruk tudásának megfelelő feldolgozások, gondolkozási irányt és rendszert szolgáló iratok. E feldolgozásban pedig különösen nagy szerepet játszottak a népek mithológiai adatai, amelyeket a Jézus követői átvittek a Jézus személyére. De mihelyt e mithológiai elem létezését elismerjük a Jézus életéről és tanításairól szóló bibliai adatok között, már megnyitjuk a kaput az új elmélet számára, mely e mithológiát az összes adatokra kiterjeszti és általánosítja, Jézust pedig mithológiai hőssé, emberré lett istenné alakítja át. Igen jogosúltnak látszik tehát az a felfogás, mely az egész új elméletet a bibliai kritika túlhajtásából származott mellékeredménynek tekinti.

Így az új teória a szabadelvű teológiával teljesen ellentétes irányt szolgál és csak módszerükben egyeznek meg, amennyiben mindkettő tudományos alapon, emberi értelemmel, természetes következtetéssel és a gondolkozás más térein is ismert és elfogadott törvényeivel igyekszik a maga igazságait kimutatni. Mindkettő mögött ott áll a modern kornak az újtestamentum idejével ellenkező világnézete, mely a természetnek tapasztalás útján megismert változatlan törvényeiben és nem időről időre szeszélyesen változó és nem értett tüneményekben keresi és találja meg az istenit, a tökéletest, a világrend célját és fenntartóját.

A tapasztalatokban szegény és ezért tudatlan ember ezer olyan jelenség mögött, amelyet ma a természet megismert törvényeivel megegyezőnek ismerünk, természet fölött álló erőket tételezett fel és hitt s így csodáknak gondolt olyan dolgokat, amelyek nem voltak csodák. Ha a lázas beteg félrebeszélt, ha, aki nem látott, szeme látó tehetségét visszakapta, ha az öntudatlan magához tért, ha a megbénúlt szerv erejét visszanyerte: az mindjárt csoda lett, amely mögött valamelyes istenség hatalmának megnyilatkozását keresték. Az a kérdés, hogy az ilyen esetek történeti lehetőségét egyenesen megtagadjuk-e, vagy pedig csak egy naiv kornak magyarázását, okoskodását és következtetéseit tartsuk helyteleneknek, míg magát a jelenséget valódinak. A szabadelvű teológia az ilyen esetek lehetőségét elismeri, de azokra új és természetes magyarázatot ad, míg az új teória hivei az ilyen úgynevezett csodákat is a Jézus személyével együtt a mesék világába teszi. Eljárása mindenesetre radikális, de teljesen jogosúltnak semmi esetre sem tehinthető.

Lehet-e csodálkoznunk azon, ha tudatlan és vizsgálat nélkül, vagy hiányos megvizsgálás után itélő korban bármely természetes jelenség is helytelen magyarázathoz jut, a képzeletben megnövekedik és a csodákra vágyó lelkekben csodává lesz? Ha a Jézus hallgatói megéheztek és vallásos hangulatukban élelmüket megosztva mindnyájan megelégültek, sőt fölöslegük is maradt, kell-e csodálkoznunk azon, hogy évtizedek múlva ez esemény úgy jelenik meg, mint csoda, mely szerint Jézus az ő kevés készletével egyszer négy, máskor meg öt ezer embert vendégelt meg s a maradék még több volt, mint az eredeti készlet? Hiszen e csodaszerető hajlam még isteninek éppen nem nevezhető dolgot is elvégeztet Jézussal, amikor egy fügefát azért száríttat ki vele, mert nincs rajta füge, hogy vele éhségét enyhítse és pénzdarabot is teremtet vele egy hal szájában, hogy Péter azzal fizethesse meg a templomi adót. Ez úgynevezett csodák a józan felfogású magyarázat szerint történeti eseményekből is

keletkezhettek s csak a későbbi magyarázatok tették őket csodákká.

És miért ne találhatott volna ki egy csodákban hivő kor Jézusról olyan csodákat is, amelyeknek semmi történeti alapjuk nem volt, vagy amelyek a kellemetlen valót, a Jézus szomorú történetét kedvező világításba helyezzék, vagy éppen kimagyarázzák és annak fényt kölcsönözzenek? Ma már csakugyan nem áll módunkban, hogy a Jézus születésének és ifjúságának hiteles körülményeit megállapíthassuk, mert azokról még az evangéliumi írók is nagyon keveset és egymással nem egyező adatokat tudtak összeállítani. De az mégis csak megérthető emberi értelemmel és más példákon is, hogy egy bámulatos jellem körül mondák keletkeztek, amelyek életének kezdetét és végét különösen rendkivülinek és éppen csodásnak is tüntették fel. Azonban egy nagy jellem történeti voltát sem semmisíthetik meg a körülötte keletkezett mondák még akkor sem, ha ezek nyilván nélkülözik a történeti alapot. A tudomány bizonyíthatja azt, hogy Jézus nem születhetett és nem támadhatott fel úgy, amint azt az evangéliumok tanítják, de ez még nem lesz bizonyíték arra, hogy egyáltalán nem is élhetett.

Az új világfelfogás, amelyet természettudományi felfogásnak is nevezhetünk, a teológiában nem egyéb, mint a theizmus, mely az ismeretelmélet terén is egészen más eredményekhez vezet, mint a régi deizmus. A deisztikus felfogás ugyanis az embernek tán minden fogalmát, de mindenesetre vallási fogalmait kivülről származottaknak, egyenesen istentől jötteknek és éppen ezért tökéleteseknek tekintette, amelyeknek el nem fogadása bűn volt, amit Isten megbüntetett, sőt megbüntetni az ember is magát jogosítottnak tartotta. Ezért minden új fogalom számára új kijelentés is kellett. Vagyis a természetfölötti beavatkozás, Istennek az emberrel való csodás érintkezése elengedhetetlen értelmi követelmény volt. És elfogadott nézeteket, amelyeket előbbi kijelentés már szentesített, ha azok helytelenek is voltak, csak úgy lehetett

nél az Isten újabb megjelenése bebizonyíttatott. Ezért újakkal és jobbakkal helyettesíttetni, ha ezek kijelentésélátjuk, hogy a bibliában más helyeken is, de különösen a Jézus új fogalmainak terjesztésénél az írók mindent elkövetnek arra, hogy az istenség jelenlétét, személyes működését vagy legalább jóváhagyását az emberek előtt bebizonyítsák. A Jézusról szóló újtestamentumi tudósításoknak egy jelentékeny része éppen ennek a törekvésnek szolgálatában áll.

A theisztikus felfogás mellett azonban az elhitetésnek, a tekintélyre emelésnek e szüksége egészen elenyészik. Az új fogalom e felfogás szerint nem külső úton kerül az emberbe, hanem megfigyelés, tapasztalás és elmélkedés útján. Nem is isteni, nem abszolut és nem tökéletes az, hanem emberi, amely újabb megfigyelés és bővebb tapasztalat által változhatik és tökéletesedhetik, de az isteni szentesítést a maga helyes és igaz voltával hordja önmagában. E felfogás szerint a Jézus tanításai nem azért helyesek vagy igazak, mert azokat ő mondotta, vagy mert azokat általa az Isten jelentette ki, vagy hogy benne éppen az Isten testesült meg és tanított, hanem azért, mert azokat mai tapasztalataink és gondolkozásunk is helyeseknek és igazaknak ítéli. Mihelyt olyan nézetet vagy eljárást tételezünk fel Jézusban, amelyet a mi tapasztalataink és ítéletünk nem erősít meg és nem tud helyesnek és igaznak tartani, az azonnal elveszti előttünk belső tekintélyét bármilyen erős külső bizonyíték mellett is, vagy pedig magunk jutunk meghasonlásba önmagunkkal és semmisítjük meg énünket.

Ez új felfogás szerint a kijelentés nem külső, vagy természet fölötti és csodás isteni ténykedés, hanem belső jelenség, mely a lelki élet törvényei szerint jelenik meg és jelent meg úgy a prófétáknál, mint Jézusnál és más nagy lelkeknél is, akik magukat a kötött tekintély, a legalizmus járma alól felszabadítva és önmagukhoz hivek maradva hirdették azt az Istent, amely az ő lelkükben volt. Ez a kijelentés nem holt betű, hanem élet,

amely megvolt a Jézus élete nélkül is és amelyet semmi zsinat nem tud megkötni és dogmává tenni. Ez a kijelentés folytonos haladás, amelyet megállítani nem tud még az sem, ha Jézus vagy akárki is azzal ellenkezőt tanított volna.

E szabadelvű teológiai felfogás szerint Jézus nem természet fölött álló lény, aki csodás módon jutott emberi élethez, aki társalkodott a Sátánnal és más gonosz szellemekkel, aki előtt személyesen megjelent Mózes és Illyés, akinek szolgáltak az angyalok, aki rendelkezhetett volna az égi seregek sokaságával, vagy akinek akaratára a halak összegyűltek a fogásra és a betegek meggyógyultak és elszáradt szervek megújultak. Hanem ember-testvérünk ő, akiben azokat a személyes tulajdonokat tiszteljük és szeretjük, amelyeket más embertársunkban és saját magunkban is megtalálunk s akiben azokat a lelki tehetségeket bámuljuk, amelyek minden embert tiszteltté és becsültté tesznek közöttünk és az utókor előtt is. Ő nem magát mutatta meg az emberiségnek, mint a vallásos tisztelet tárgyát, vagy az isteni mindenhatóság részesét, hanem mindig az Istenre mutatott, akihez ő imádkozott, akinek az akaratát ő be akarta tölteni, akinek a megelégedésére ő is vágyott és akihez hasonlóvá lenni törekedett. Benne tehát nem a csodatevő Messiást, nem a gondolatokat is tudó felsőbb lényt, nem a jövőt is ismerő jóst keressük többé, hanem a törekvő, az érző a dolgozó és szenvedő embert, aki eszméiért küzd, aki embertársai javáért magát is feláldozza s aki embertársait is arra az erkölcsi és lelki színvonalra akarja felemelni, amelyen önmaga áll.

Ezt a történeti Jézust keresi a szabadelvű teológia napjainkban és küzdi a maga nagy harcát egyfelől a múltnak téves hagyományaival, meg nem érthető előítéleteivel, másfelől pedig a valóban értékes elemek megtartását akarva, a túlzó radikálizmus tévedései és elhamarkodott itéletei ellen. Feltevése az, hogy a supranaturális elemek csak félreértés és félremagyarázás útján

jutottak a Jézus személyéhez, de mögöttük nemcsak egy képzelődés által teremtett mithológiai alak van, hanem a valódi történeti Jézus, aki elegendő alap a kereszténységnek, mint történelmi jelenségnek megértésére. Célja az, hogy eltávolítsa a hozzá tapadott idegen elemeket, visszaállítsa Jézusnak eredeti alakját, amennyire az csaknem kétezer esztendő multán is lehetséges. Meggyőződése, hogy e célját meg is tudja valósítani a fennmaradt történeti részletek alapján a modern kor tudományos eszközei útján. E visszaállítása az eredeti alaknak természetesen nem lehet tökéletes, mert ma már nem adhat az ő életéről folytonos és megszakítás nélküli képet. De amit ad, az az ő személyiségébe való igaz bepillantás, amelyben jellemének, gondolatainak és tanításainak valódi részletei lesznek láthatók, amelyek szeretetet, tiszteletet és bámulatot keltenek fel minden komoly gondolkozású, nemes jellemű és vallásos kedélyű lélekben a történelemnek e kiváló nagysága iránt, melynél nagyobbat a történelem nem is mutat föl.

A Jézus történeti képének e kissé hiányos voltát igyekszik is kihasználni a hagyományokhoz ragaszkodó orthodoxia a maga javára, azt állítván, hogy a régi alapnak elvetésével a kereszténységnek egész épülete összeomlik. Azonban azt elhallgatja, hogy a Jézus élete az összes meglevő hagyományok elfogadása mellett is éppen olyan hiányos marad, mint a szabadelvű felfogás mellett, sőt a természetfölötti elemek az ő életének és személyének megértését mindenki számára lehetetlenné teszik. Azonban az orthodoxia ellenvetései már nagyon ismertek, megszokottak és így kevésbbé veszedelmesek, mint a mithológiai elmélet új találmányú fegyverei. Ez elmélet hivei azt vallják, hogy a szabadelvű teológia Jézusa nem történeti, hanem csak mithológiai mesékből kivont emberi alak s így szintén csak költemény, mint az ők Jézusuk, csakhogy az alakja sokkal halványabb, közönségesebb és nem elegendő arra, hogy a kereszténység elterjedését eszközölhette volna. Így a szabadelvű teoló-

gia felfogása e radikálizmus szerint szintén ósdi orthodoxia, mely az ők új felfogásuk előtt előbb-utóbb meg fog semmisülni. Szerintük az egész krisztológia csak olyan szerepű lesz a vallásban, mint a többi népek mithológiái, melyek a primitiv ember képzelődésének szülöttei, de a modern hitben helyet egyáltalán nem foglalhatnak.

Korunk teológusainak, de különösen egyházunk leendő papjainak okvetlenül megállapodásra kell jutniok e kérdés körül és meg kell találniok az irányt, amelyet követve, hitünk és egyházunk létezésének jogosultságát meg tudják indokolni és meggyőződésük erejével másokkal is elhitetni, hogy nekünk van evangéliumunk, mely az üdvösségre, a lelki meggyőződésre vezet.

A szabadelvű teológiai gondolkozás mellett sok igen szép bibliai leírás elveszti tán történeti valódiságát, vagy tán csak átvitt értelmű igazság lesz. De megjelenik, vagy akár föltámad mögöttük egy nagy jellem, egy nagy emberi lélek, mely érthető és elegendő ok lesz a kereszténység egész életének, mint történeti jelenségnek a megmagyarázására. Ez felemeli az embert a maga kishitüségéből, melyben magát csak a felsőbb hatalmak eszközeinek és bábjainak tekinti és átalakítja történelmi tényezővé, ki maga is tud e földön hatni, alakítani és a maga történelmét megcsinálni.

Ez a történeti Jézus élt abban a korban, amelybe őt a róla fenmaradt tudósítások is helyezik, bár születésének évét, hónapját és napját nem tudjuk kétségbevonhatlanul megállapítani. Józsefnek és Máriának volt gyermeke Názáretben és testvérei is voltak. Zsidó világfelfogásban nevekedett. Mikor már gondolkozni is tudott, kortársainak sok szokását, nézetét és meggyőződését helytelennek találta és javítani akarta. Kiment a másik, részben hozzá hasonló tanítóhoz, Keresztelő Jánoshoz, a pusztába és megkereszteltette magát általa. Tanítványokat vett maga mellé, kik az ő terveinek részesei voltak. Rövid pályafutás után Jéruzsálemben keresztre feszítették, mint

olyan embert, akit tanításai miatt a hatalom az akkori társadalmi rendre veszedelmesnek tartott.

Ennyi történelmi alap teljesen elegendő arra, hogy tanításait is, mint történelmi tényeket, figyelemre méltassuk, értékeljük és ha azokat megfelelőnek találjuk, a kereszténység nagy épületének alapjaként tekintsük és forrásként annak a nagy lelki áramlatnak, amely az emberiség egy jelentékeny részét ma is magával viszi s amelyen a keresztény társadalom ma is tovább halad.

Nem azt jelenti ez, hogy amit a bibliai tudósítások róla állítnak, azok mind az ő hiteles tanításai voltak. Még azt sem jelenti, hogy amit ő tényleg tanított, azok minden időkre és minden társadalomra elfogadható és csalatkozhatlan igazságok, vagy megdönthetetlen erkölcsi elvek lennének. Hanem csak azt jelenti, hogy a vallásos gondolkozás, mely Jézus előtt is meg volt s amely nélküle is fejlődött volna, a történelmi Jézus által új irányt és nagyobb erőt kapott, amelyet már az emberiség történetéből kivenni semmiféle theoria mellett sem lehet.

Amint születése, élete és halála, úgy tanításai sem csodások, sem természetfölöttiek, hanem olyanok, amelyek az azelőtti vallásos gondolkozáson túl mentek és változtattak ugyan, de ez csak törvényszerű és természetes haladás, amelyet teljesen meg lehet értenie az embernek s amely természetes következménye volt és lehetett az előzményeknek. Jézus nem tanított mást, mint a többi vallásalapító, sőt talán nem is lehet olyant találni az ő összes tanításai között, ami egy ,vagy más alakban kifejezésre nem jutott volna a próféták és a rabbik tanításaiban. Azonban a közös elveknek és érzelmeknek ő tudott leginkább jelentést adni, mások előtt is azok komolyságát és fontosságát érezhetővé tenni és a saját maga világfelfogását és ebből folyó valláserkölcsi nézeteit olyan tekintélyre emelni, mely a mai kor emberében is tisztelet és bámulat tárgya és olyan eszmény, mely megvalósulásra csak a jövőben várhat. A történe-

lem bizonysága szerint az őt megelőző, valamint az ő korában élt próféták és más lelki vezetők is az ő nagy egyénisége mellett elhalványodtak és messzebbre ható következmények nélkül eltüntek a történelem színpadáról; ő pedig ma is a többiek fölött álló minta és eszménykép a keresztény világ számára, ki irányt jelöl és szabályokat állít meg a népek millióinak. Ő az az emberi jellem, amelyhez közelítve az ember úgy érzi, hogy az istenhez közeledik. Ő az az emberi hivő lélek, kit a maga hitében Istenhez legközelebb levőnek ismerünk s akit olyannak tekintünk, akihez hasonlóvá lenni más ember is tud és más ember is lesz, aki csak küzd az eszményiért és hű marad ahhoz, amit magában isteninek érez. Ő az az Isten fia, akihez valahányszor nem hasonlítunk, érezzük, hogy emberi rendeltetésünktől, isteni hivatásunktól esünk el és leszünk a Sátán fiaivá. És ő az, aki folytonosan előttünk jár eléretlenül és megvalósítlanúl, de folyton maga felé húzva minket, mint egy hatalmas vonzó erő.

Nagy tévedés volna azonban azt hinnünk, hogy a Jézus személyéhez tapadott nem történeti elemek gondos eltávolítása után egy korunk igényeinek, gondolkozásának és várakozásának teljesen megfelelő, modern hivőt találunk a történelem Jézusában. Az ő élete nem volt csoda, hanem csak a természet örök törvényei alatt álló tünemény. Fogalmai, tanításai, hite és tudása egészen csak az ő koráéi voltak azoknak sok gyarlóságával, korlátoltságával és hiányaival. Ő nem a huszadik század társadalmi, tudományi, művészi és gondolkozási körülményei között élt és működött, hanem tizenkilenc századdal előbb s így csak korának gyermeke lehetett. Valódi tanításaiban is találhatunk tehát olyant, ami csak az ő korában és körülményei között volt igaz és helyes, sőt valószinűleg olyant is, amit a történelem és a későbbi megfigyelés megcáfolt. A földet ő is csak egy nagy lapos felületnek tekintette, mely fölött az ég szilárdan volt kiterjesztve. Hitt mindkettőnek, az égnek és földnek el-

mulásában. Sőt azt talán sokkal hamarább bekövetkezőnek gondolta, mint mi gondoljuk. Hitt az isteni hatalom csodás működésében s annak beavatkozását az emberek ügyeibe éppen úgy hitte, mint kortársa, Keresztelő János. Hihette és hitte is, hogy Isten éppen általa akarja a világot átalakítani; sőt arra a meggyőződésre is juthatott, amikor az ő tanai iránt a világot közönyösnek s talán ellenségesnek is tapasztalta, hogy Isten közbe lép ő érette. Hihette azt is, hogy Isten neki az új világrendben messiási szerepet ad és hogy ez még annak a nemzedéknek életében bekövetkezik. Azonban e tévedések korának hiányos ismereteiből, előítéleteiből és ezeken alapult téves gondolkozásából mind megérthetők és semmit sem vonnak le az ő erkölcsi nagyságából, hanem azt még növelik is. Mert tudatlan korban helyesen itélni, előitéletek között az igazat megtalálni és visszaélések között igaz maradni még szenvedések és az élet feláldozása árán is, sokkal bámulatosabb erkölcsi nagyságot tételez föl, mint ha azt valaki fejlettebb korban, biztosabb tudás mellett és kevesebb kisértés között cselekszi meg. Éppen ez a lelki nagyság és a megszokottól elütő viselkedés sugalta azt kortársainak és követőinek, hogy Jézusban többet keressenek, találjanak és higyjenek, mint amire az ember képes. Az ő rendkivüli viselkedését és példátlannak hitt életét az ő tanítványai, követői és bámulói semmiképpen nem tudták megmagyarázni önmaguknak, hacsak egy más világ képzelt hatását nem tételezték fel benne. Amikor pedig ezt már feltételezték, akkor megnyilt az út mindennemű metafizikai spekulációra és ennek szertelenségeire is. Ez sugalta az első keresztények feltámadási, mennybemeneteli és újrafeltámadási hitét, a Pál megváltástanát és a negyedik evangélium felfogását az isteni Logos megtestesüléséről. Ma azonban a világ valóságokban sokkal teljesebb ,mint volt az első, vagy második században. A törvényszerű meghódította a csodás hatalma alatt képzelt területeket is. A hagyományos orthodoxia nimfákkal

telt berkei eltüntek és a szabadelvű teológia ma már nem a természetfölöttiben, hanem a természetiben keresi és találja meg a Jézus valódi értékét és jelentőségét. A mai kor gondolkozói nem metafizikai elméleteket, hanem valónak hitt történeti elemeket tesznek alapul krisztológiai nézeteik felépítéséhez. E történeti adatok alapján pszichológiai úton vizsgálják a történelem Jézusának lelkét, öntudatát, hitét, meggyőződését, viszonyát az ő Istenéhez és vallásos eszméinek értékét és magasságát.

Én ebben a munkában látom a helyes útat a Jézus megismerésére és erre a munkára hívom fel az iskolai év kezdetén is leendő és meglett lelkészeink figyelmét. Ez a munka nem kicsiny és nem könnyű. Évek hosszú fáradozásai után is még mindig talál az egyéni elme új és meglepő kérdéseket benne. Csak az irodalom megismerése is rendkivüli nehézségekkel jár, mert saját nyelvünkön e kérdésről nagyon keveset hallunk. De ennél még nehezebb az elméleti része, az a bölcseleti megokolás, amely határozott hit- és világnézetet teremthet és meggyőződéssé válhatik. Azonban lelkészeinknek a munkán mégis keresztül kell menniök, mert ez előfeltétele az ő sikeres működésüknek. Szükségük van a határozott megállapodásra első sorban saját magukért, de nem kevésbé egyházunk érdekében is, melynek határozott jelleget adni e krisztológiai kérdés eldöntése nélkül nem is lehet.

Semmiesetre sem állítom azt, hogy e munka elvégzése és a történeti Jézus lehető teljes megismerése és megértése azonnal biztosítani fogja az egyéni vallásosságot és kegyességet is. Mert erre a célra Jézus megismerése nem éppen elegendő. A vallásosság egyéni tulajdon, amihez egyéni öntudat, személyes élet szükséges és benne a lelki működések összege nyer kifejezést. Ebben a Jézusról való tudásunknak nincs éppen elhatározó és feltétlenül döntő befolyása. Azonban egy nagy jellem megismerése, a vele való foglalkozás, az ő tapasztalatainak és itéleteinek meg-

ismerése, gondolatvilágának és lelkületének állandó szem előtt tartása mindenesetre olyan tényezők, amelyek az egyéni jellem kialakulására mély hatást gyakorolnak és gyakoroltak minden időben. Mindazok számára, akik az életet komolyan fogják föl, akiknek az emberi élet többet jelent, mint valamely féreg élete, akiknek vannak eszméik és azoknak megvalósítására akaratuk: a történeti Jézus mindig lelkesítő példa marad, mert nem ismerünk még olyan embert, aki annyira értett volna ahhoz, hogy az eszményit a maga életével megvalósítsa, mint ő értett.

Lehetnek ugyan és voltak is egyes hatalmas szellemek, akik az ő és más történeti személyek példája nélkül is csak intuició útján magas színvonalú erkölcsi és vallásos élethez jutottak. De az objektiv elemnek, a külső világnak és történeti példáknak szemlélése, a jelenségeken való elmélkedés legalább a többség számára mindig az a létra volt, amelyen a magasba, az Isten felé legkönnyebben közeledhetett. Az unitárizmus a történelem Jézusát tekintette mindig annak az útnak, amelyen az Atyához legkönnyebben lehet eljutni. Ő az az út, az élet és az igazság, és nem adatott nekünk az ég alatt más név, amely által kellene megtartatnunk. Hallgassuk őt, tanulmányozzuk az ő példáját és elmélkedjünk az ő istenéről, mert így megtalálhatjuk a magunkét is. Úgy legyen.

---

1. Adatok az 1913/14. tanév történetéhez.

Beiratások a teológiai intézetbe az 1913—14. tanév I. felére szept. 4—5; II. felére jan. 27—28. napjain történtek. A hallgatók indexeikkel az egyes előadó tanároknál az I. félévben szept. 12—13; a II. félévben febr. 2—3. napjain jelentkeztek.

A *tanév ünnepélyes megnyitása* érdeklődő közönség részvéte mellett szept. 11-én d. e. 11 órakor történt. Ez alkalommal énekelt az intézeti ifjuság; imát mondott Mátyus Gergely IV. éves papnövendék, tanévet megnyitó beszédet Csifó Salamon teol. dékán; felolvasott Gálfi Lőrinc tanár »A történelem Jézusa« cimen. Az ifjuságot Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök úr üdvözölte.

A teológiai intézet *szervezetében* változás nincs. E tekintetben utalunk a korábbi évek értesítőjére.

Az intézet *közigazgatási szervezetében* változás nem volt. A bizottság a hatáskörébe tartozó ügyeket e tanévben 14 ülésen intézte el.

A *tanári testületben* változás nem történt. Fájdalommal jegyezzük azonban fel, hogy Iszlai Márton, aki intézetünkben a zenét 25 éven át sikerrel tanította, a folyó évben elhunyt. Koszoru megváltás cimen 25 K-t adtak tanáraink az ő emlékét megörökitendő alap javára. Az elfáradt munkásnak legyen csendes pihenése!

Az E. K. Tanács engedélyével és jóváhagyásával e tanévben a nemzetgazdaságtan előadására dr. Ferencz József ügyvéd, egyházi jogtanácsos urat kértük fel.

Az unitárius tanárok értekezletén, mely ápril. 9-én Kolozsvárt tartatott, tanáraink résztvettek. Résztvettünk

a kolozsvári Mentő-Egyesület palotájának felavatásán szeptember 26-án és a kolozsvári polgári fiuiskola Széchenyi lobogójának felavatási ünnepén május 24-én.

A *tanitás, illetve az előadások menete* az E. Főtanács 1909. évi 23 jkvi számu határozatának megfelelő volt. A fakultative tárgyaknak, valamint a speciális kollégiumoknak előadásáról megfelelő szaktanárok által gondoskodtunk. Az *ének- és orgonatanitást* Sándor János főgimn. zenetanár; a *németnyelv* tanitást dr. Barabás Ábel főgimn. rendes tanár; *az angolnyelv* tanitást a teol. intézet angolul tudó tanárai végezték. A *testgyakorlat* is felvételvén a rendes tárgyak közé, ennek vezetésével László Gyula főgimn. tornatanár bizatott meg.

A növendékek közül Mátyus Gergely szept. 23—26 napjain *gyümölcsészeti* tanfolyamra járt a helybeli gazdasági akadémiára.

Az I. és II. évfolyam hallgatói kötelesek a helybeli *Ferencz József kir. tud. egyetemen* bölcsészeti és neveléstudományi tárgyakból hetenként legalább 10 órát hallgatni s azokból kollokválni. E kötelezettségünknek ifjaink eleget tettek.

A III. és IV. évfolyam növendékei is hallgathatnak engedély mellett előadásokat az egyetemen. Sőt, ha ezt azzal a célzattal teszik, hogy doktorátust szerezzenek, az egyháztól kellő anyagi támogatásban is részesülnek. Ily célból az engedélyt e tanévben senki sem vette igénybe.

Teológiai intézetünkben az I. félévi *előadások* szept. 12-én kezdődtek és tartottak jan. 10-ig; a II. féléviek febr. 2-től jun. 9-ig. Az előadások menetét az ifjuság részéről ragályos betegség vagy más akadály nem zavarta. Gálfi Lőrinc tanár azonban november—december hónapokban betegség miatt nem tanitván, helyette az előadásokat dr. Boros György, Csifó Salamon és Győrfi István tanárok végezték.

Szünidő volt szüretre okt. 11—19-ig; karácsonyra december 20-tól jan. 1-ig; husvétra ápr. 5 19-ig; pünkösdre május 21-től jun. 3-ig. Az előadások szüneteltek még

okt. 6. és márc. 15-iki nemzeti ünnepeken, továbbá febr. 24—25. napjain.

A *tanév, illetve az előadások ünnepélyes* bezárása jun. 9-én történt. Imát mondott ez alkalommal Sigmond József papnövendék; az ifjusághoz beszédet intézett Méll. és Főtiszt. Ferencz József püspök ur és bezárta a tanévet a dékán. Ez alkalommal osztattak ki a pálya- és jutalomdijak.

Colloquiumok idejéül a rendes- és magántanulók részére az I. félévben jan. 8—20 és a II. félévben jun. 10—20 napjai állapittattak meg. A hallgatók e kötelességeiknek kellő időben eleget tettek és megfeleltek.

Alap-, szak- és pótvizsgálatok ideje dec. 19. és jun. 20—27. napjaira tüzetett ki. Az előző tanév végén alapvizsgálatot tettek: Bálint Albert, Báró József, Csiki Gábor jeles; Bedő Árpád, Bedő Miklós és Orbán Lajos jó eredménnyel; szakvizsgálatot tettek: dr. Kiss Elek jeles és Kincses László jó eredménnyel; jelen tanévben december 19-én szakvizsgálatot tett: Bálint Ödön jó és Máthé Mihály elégséges eredménnyel.

Három évi tanfolyam bevégzése után rendkivüli szakvizsgálatra bocsáttatás iránt engedélyt nyertek az E. K. Tanácstól: Bálint Albert, Bedő Árpád, Bedő Miklós és Orbán Lajos. Ez alapon irásbeli szakvizsgálati tételnek kitüzetett Bálint Albertnek: »A megigazulás tana a páli levelekben« és »A vallás és társadalom«. Bedő Árpádnak: »A negyedik evangelium Krisztusa« és »Babilon és a biblia«. Bedő Miklósnak: »A boldogság lényege« és »II. József türelmi rendelete és az 1790—91. évi 26. t.-c. keletkezésének és egymáshoz való viszonyának ismertetése«. Orbán Lajosnak: »Az ó-testamentum tanitása a rosszról« és »A hübér rendszer befolyása az egyházra a reformációig«.

A hallgatók létszáma. Felvétetett év elején az I. évfolyamra 6, a II. évfolyamra 9, a III. évfolyamra 6 és a IV. évfolyamra 1 rendes, együtt 25 hallgató. A II. félévre felvétetett az I. évfolyamra 6, a II. évfolyamra 9, a III.

évfolyamra 6, a IV. évfolyamra 2, együtt 23 rendes hallgató.

A rendes hallgatók közül indokolt folyamodásra, illetőleg segédlelkészi állásra történt alkalmaztatás okán, *magántanulásra* engedélyt nyert egész évre 1 és fél évre 3 hallgató.

Lelkészhelyettesi szolgálatot teljesitettek Csiki Gábor 3 hónapig Székelykereszturon, Báró József Tordán 1 hónapig és Orbán Lajos Polgárdin a második félévben. A kolozsvári elemi iskolákban *vallást* tanított Mátyus Gergely egész éven, Orbán Lajos és Bedő Miklós 1—1 féléven át.

Lelkészjelölt volt ez év folyamán 4. Ezek közül rendes lelkészi állást nyert Kincses László Homoródjánosfalván, Bálint Ödön Vadadban és Máthé Mihály irodatiszti állást foglalt el az E. K. Tanács irodájában Kolozsvárt.

A hallgatók *magaviselete*, vallás-erkölcsi és egészségi állapota általában jó volt. *Szorgalmuk* és tanulásbeli előmenetelük megfelelő.

Az E. Főtanács még 1912-ben fölhivta a teol. intézet bizottságát arra, hogy igyekezzék a teológiai hallgatók részére évenként *kirándulást* rendezni. *Sajnos*, azt a tervünket, hogy hallgatóink valamely külföldi történelmi nevezetességü helyet látogassanak meg, aminek tagadhatatlanul nagy befolyása lenne reájuk, egyelőre el kellett ejtenünk. Kisebb kirándulást sem rendezhettünk, mert a költségek fedezésére nem áll alap rendelkezésünkre, a főhatóságtól pedig nagyobb mérvü segélyt e célra azért sem várhatunk, mert ez évben is tetemes áldozatot hozott intézetünk berendezésére s aztán a kisebb kirándulás haszna nem lett volna arányban a kivánt költséggel.

Teológiai intézetünk *kevés alapítványának* száma ez évben egy szép és igazán nemes intencióval tett alapítvánnyal szaporodott. Székely László nyug. unitárius lelkész úr 2000 koronás alapítványt tett és fizetett egyházunk pénztárába intézetünk javára. Eddig is a jóltevőink

közé sorolhattuk őt évről-évre, most azonban alapítványával állandó jóltevőnkké vált. Nem tudjuk köszönetünket és hálánkat eléggé kifejezni iránta, mert annak bizonyságát látjuk tettében, hogy elérkezett már az idő, hogy fordítsák szemüket, érdeklődésüket, jóságukat intézetünk felé is buzgó és áldozatkész hiveink.

Az alapítólevelet egész terjedelmében a következőkben adjuk:

Székely László alapítványa. (Pálya- és jutalomdíj a papnövendékek részére.)

Alapítólevél.

Közpályán töltött hosszas szolgálatom tapasztalatai és az egyházi élet terén végezett éber megfigyeléseim arra tanítottak, arról győztek meg, hogy egyházunk jelen és jövő sorsa nagy mértékben lelkészeink kezében van letéve s attól függ jelen és jövő előhaladásunk vagy hanyatlásunk, hogy milyen lelkészeink vannak és lesznek. Kihatásában, valamint az egyesekre, ugy a tömegre is nemesebb hivatást nem ismerek a lelkészinél. Hogy azonban egy lelkész a feladatát hivatásának megfelelően Isten és emberek, valamint önmaga megnyugtatására betölthesse, elvégezhesse: felette kivánatosnak, sőt elkerülhetetlennek tartom, hogy mind tudományos és társadalmi téren, mind erkölcsi tekintetben magát önmivelés által is kiképezni igyekezzék s mindezen tekintetben mint kiforrott, határozott jellem álljon a hivek elé. Nagy súlyt helyezek különösen arra, hogy szerény, szorgalmas, jó magaviseletü, Istent szerető, népet megbecsülő oly egyének járjanak a nép előtt, kik az alázatot önérzettel párositva, elmondhatják az Ur Jézussal: »amint és cselekedtem, ti is úgy cselekedjetek«.

Ez eszméktől vezéreltetve, ez elvek megvalósítását csekély tehetségem szerint anyagi áldozattal is elősegíteni akarva, lelkésznövendékeink nevelése és kiképzése iránt lelkesülve, a következő intézkedést kivánom tenni:

Átadom a Magyarországi Unitárius Egyház Főható-

ságának a Torockói Takarékpénztár 3328. számu, nevemre kiállitott, jelenleg 2.113 K, azaz kettőezerszáztizenhárom koronát tartalmazó takarékpénztári könyvecskét a következő feltételek mellett:

1. Az emlitett összeg a mai naptól kezdve a Magyarországi Unitárius Egyház tulajdonába megy át, oly feltétellel, hogy az kezeltessék a központi pénztárban »Székely László alapitvány« (Pálya és jutalomdij a papnövendékek részére) cimen.

2. Mindaddig, míg a Toroczkói Takarékpénztár a tőke után évi rendes 5%-os kamatot pontosan fizet és amig az egyházi főhatóság a pénz elhelyezését ott biztositva látja, hagyassék gyümölcsözésre az egész tőke a Toroczkói Takarékpénztárban.

3. Alaptőkének 2000K, azaz Kettőezer korona «csonkitatlanul» megtartandó és mindig évi legalább 5% kamattal gyümölcsöztetendő, ha csak kényszeritő viszonyok nem teszik ezt lehetetlenné.

4. A tőke kamataiból 100 K, azaz Egyszáz korona évenkint felhasználandó a papnövendékek részére pálya- és jutalomdij cimen. Egy pályadij, valamint a jutalomdij 40—60 K lehet. A pálya-, valamint a jutalomdij nagyságát 100 korona keretén belül évről-évre a teológiai intézet bizottsága állapitja meg; az tüzi ki szabad legjobb belátásának és mindenkor a szükségnek megfelelően a pályatételeket a teológiai tudományok bármely szakából. A birálatban azért, hogy növendékeinket közelebbről is megismerje, óhajtom, hogy az illető szaktanáron kivül egyházunk mindenkori püspöke vagy főjegyzője részt vegyen.

Jutalomdíjul szintén a teológiai intézet bizottsága által évről-évre megállapitandó összeg adassék ki egy szorgalmas, szerény, jó magaviseletü, papi jellemü, magát ebben képező növendéknek. S mivel nemcsak jeles tanulókból lettek egyházunkban kiváló papi jellemmel biró lelkészek, a jutalomdíj odaitélésénél, bár előnyt biztosítok, nem feltétlenül kivánom a jeles előmenetelt. Itt az igazi jó magaviseletet kivánom jutalmazni, melylyel a szerény-

séget, az alázatosságot, az emberbecsülést, s az ezekkel párosult lelkészi önérzetet óhajtom fejleszteni és ápolni, annak a régi elvnek hódolva, hogy ma is «többet ér egy véka erkölcs egy köböl tudománynál».

A kitűzött pálya- és jutalomdíj minden évben az évzáró ünnepen egy-egy papnövendéknek adható ki, vagyis soha semmi körülmények közt meg nem osztható. Amely évben akár a pálya- akár a jutalomdíjra érdemes munka, illetőleg növendék nem lenne, a díj a tőke növelésére ahhoz csatolandó.

5. Ha a tőke a visszamaradt és időszaki kamatokkal annyira szaporodik, hogy kamatai a fennebb jelölt évi 100 koronán felül évenként 50 korona terhet megbirnak, ez, mint új díj, mindannyiszor életbe léptetendő. Arra nézve szabad kezet engedek a teológiai intézeti bizottságnak, hogy itt leírt intentióimnak megfelelően, az új 50 koronás díjat, esetleg díjakat legjobb belátása szerint használja fel, akár pálya-, akár jutalomdíjakra.

Torda, 1913. évi október hó 25-én.

Székely László s. k.
nyugalmazott unitárius pap.

Sz.: 1588—1913.

Ezen alapítólevél elfogadtatott a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1913. évi november hó 26-án tartott ülésében.

Ferencz József s. k.
unitárius püspök.

(P. h.)

Végh Mihály s. k.
titkár.

2 **Internátus és konviktus**.

A rendes hittanhallgatók kötelesek a kollégiumi épületben számukra kijelölt internátusban lakni és a konviktusban étkezni. Kötelesek a vonatkozó szabályokat és házirendet megtartani. Az összes internátusi költségeket

az egyház pénztára fedezi, konviktusi kedvezményben pedig a felsőbb hatóság elbirálása szerint részesülnek.

Az internátus felügyelője a folyó tanévben Sigmond József IV. éves papnövendék volt.

A növendékek internátusi és konviktusi magaviselete ellen érdemleges panasz nem fordult elő.

3. Fontosabb rendeletetek.

A múlt értesitő lezárása után.

E. K. Tanács 953. sz. a. 20-on felüli hallgatónak az internátusban való elhelyezése iránt intézkedik.

E. K. Tanács 954. sz. a. jóváhagyja az 1913—14. tanévi tantárgy felosztást, alkalmaz óraadókat és dijaikat utalja.

E. K. Tanács 1175. sz. a. utalja a dékáni szoba butorzatának költségeit.

E. K. Tanács 1343. és 46. sz. a. utalja a hallgatók egyetemi tandijait az I. és II. félévre.

E. K. Tanács 1349. sz. a. jóváhagyja a bizottságnak azt az intézkedését, hogy a III- IV. éves hallgatók az egyetemen tanuljanak angolt.

E. K. Tanács 1390. sz. a. engedélyt ad 3 hallgatónak félévre magántanulásra.

E. K. Tanács 1588. sz. a. megküldi másolatban alkalmazkodás végett Székely László alapitó levelét.

E. K. Tanács 1568. sz. a. kijelöli Sigmond József hallgatót a Sharpe Emilia ösztöndijra az 1914—15. évre.

E. K. Tanács 1670. sz. a. külön jelentést kér évenként arról, hogy kik minő eredménnyel tesznek szakvizsgát?

E. K. Tanács 1556. sz. a. Székely János szolgát véglegesiti és felveszi a nyugdij intézet tagjai közé.

E. K. Tanács 1735. sz. a. javaslatot kér arra, hogy tanítsanak-e a papnövendékek vallást a kolozsvári elemi iskolában és a kántorok egyházi éneket a kolozsvári és székelykereszturi képezdékben?

E. K. Tanács 1744. sz. a. a tervezett kirándulás ügyében intézkedik.

E. K. Tanács 23. sz. a. jóváhagyja az intézet költségvetését.

E. K. Tanács 103. sz. a. megengedi Bálint Albert, Báró József, Bedő Árpád. Bedő Miklós és Orbán Lajos hallgatóknak, hogy három évi tanfolyam és sikeres kollokviumok után szakvizsgálatra állhassanak.

E. K. Tanács 524. sz. a. a teol. tanárképesítő szabályzatot visszaküldi az intézet szabályai közé beillesztésre.

E. K. Tanács 462. sz. a. javaslatot kér a nem állami tanárokra vonatkozó nyugdij törvénytervezetre.

E. K. Tanács 312. sz. a. értesit, hogy Győrfi Istvánt ideiglenes lelkész-tanári állásában jövőre is meghagyja s véglegesitése iránt javaslatot tesz a Főtanácsnak.

E. K. Tanács 389. sz. a. A Régeni-féle Korálkönyvből 2 drbot ad használatra a hallgatóknak és leszállitja a könyv árát.

E. K. Tanács 442. sz. a. Gálfi Lőrinc tanár fizetésemelkedését 1914. szept. 1-től kezdődőleg utalja.

Unitárius püspök 217. sz. a. megvételre ajánlja id. Hegedüs János »Közigazgatási törvénytár« c. művét.

4. A teológiai intézet elöljárósága és tanári kara.

A teológiai intézet a *magyarországi unitárius egyház tulajdona,* mely legfőbb felügyeleti, törvényalkotási és kormányzási jogát az E. Főtanács, illetve az E. K. Tanács, a püspök és főgondnokok által gyakorolja. A közvetlen kormányzást, illetve igazgatást gyakorolják a vizsgáló bizottság, a teológiai igazgató bizottság és a dékán.

a) Vizsgálóbizottság.

Elnöke: a püspök, akadályoztatása esetében az egyházi főjegyző.

Tagok: a kollegiumi felügyelőgondnokok: Kozma Ferenc ny. kir. tanfelügyelő, Gál Jenő kir. itélő táblai ta-

nácselnök, a teol. intézeti tanárok, a kollégiumi igazgató; továbbá az E. K. Tanács által évről évre kiküldött három tag.

b) **Igazgatóbizottság.**

Elnökök: a kollégiumi felügyelő gondnokok: Kozma Ferenc és Gál Jenő, előadó: Csifó Salamon teol. dékán, jegyző: Győrfi István, tagok: a teológiai intézet tanárai és a kolleg. igazgató.

c) **Tanári kar.**

1. *Csifó Salamon* teol. int. dékán, az egyháztörténelem és egyházjog r. tanára, a kolozsvári kereskedelmi akadémián az angol nyelv tanára. Tanár 1903 óta.

2. *Dr. Boros György* az ó-szövetségi történelem és exegetika r. tanára, egyh. főjegyző, az északamerikai cambidgei Harvard-egyetem tiszt. tudora, a kolozsvári tud. egyetemen az angol nyelv tanítója, az angolkör elnöke, Kolozsvár város törvényhatósági bizottságának és iskolaszékének, állami isk. gondnokságnak, az állami fitanítóképző-intézet igazgató tanácsának, az Erdélyi Múzeumegylet választmányának és bölcs-, nyelv- és tört.-tud. szakosztályának, az international Council of Unitarians intéző-bizottságának tagja, a britt és külföldi unitárius társulatnak levelező tagja, az »Unitárius Közlöny« szerkesztője, a teol. önképzőkör védnöke, a Dávid Ferencegylet titkára. Tanár 1879 óta.

3. *Gálfi Lőrinc* az új-szövetségi történelem és exegetika r. tanára, a »Keresztény Magvető« társszerkesztője, a Dávid Ferenc-egylet pénztárnoka, stb. Tanár 1909 óta.

4. *Győrfi István* ideiglenesen alkalmazott lelkész-tanár. Tanított *vallásbölcsészetet, liturgikát, módszertant* és *angolnyelvet.*

5. *Dr. Barabás Ábel* főgimnáziumi r. tanár, a teológiai intézetben tanított *németnyelvet.*

6. *Dr. Ferencz József* ügyvéd, egyházi joglanácsos,

tanított a teol. intézetben nemzetgazdaságtant és jogi szemelvényeket.

7. *Sándor János* főgimn. ének- és zenetanító, a teol. intézetben tanított *éneket és orgonázást.*

8. *Dr. Tompa János* kollégiumi orvos, tanít a teol. intézetben *egészségtant.*

9. *László Gyula* főgimn. tornatanár, tanított a teol. intézetben *testgyakorlatot.*

5. Előadott tárgyak.

a) A teológiai intézetben.

Az I—II. évfolyam hallgatóinak egy csoportban.

1. Ó-szövetségi bibliai teológia egész éven át heti 2 órán. Tanár dr. Boros György.
2. Bibliai teológiából szeminárium egész éven át heti 1 órán. Tanár dr. Boros György.
3. Uj-testamentumi bevezetés egész éven át heti 2 órán. Tanár Gálfi Lőrinc.
4. Uj-testamentumi bevezetésből szeminárium egész éven át heti 1 órán. Tanár Gálfi Lőrinc.
5. Egyetemes ker. egyháztörténelem egész éven át heti 3 órán. Tanár Csifó Salamon.

Az I. évfolyam hallgatóinak külön.

1. Szónoklattan egész éven át heti 1 órán. Tanár Csifó Salamon.
2. Hébernyelvtan egész éven át heti 2 órán. Tanár dr. Boros György.
3. Angolnyelvtan egész éven át heti 2 órán. Tanár dr. Boros György.

A II. évfolyam hallgatóinak külön.

1. Hébernyelvtan egész éven át heti 2 órán. Tanár dr. Boros György.

2. Angolnyelvtan egész éven át heti 2 órán. Tanár Győrfi István.

A III—IV. évfolyam hallgatóinak egy csoportban.

1. Egyházjog egész éven át heti 2 órán. Tanár Csifó Salamon.
2. Egyházjogból szeminárium az I. félévben heti 2 órán. Tanár Csifó Salamon.
3. Lelkipásztori gondozás a II. félévben heti 2 órán. Tanár Csifó Salamon.
4. Angolnyelvtan egész éven át heti 2 órán. Tanár dr. Boros György.
5. Erkölcstan egész éven át heti 2 órán. Tanár dr. Boros György.
6. Bibliamagyarázat egész éven át heti 3 órán. Tanár Gálfi Lőrinc.
7. Dogmatörténet egész éven át heti 2 órán. Tanár Gálfi Lőrinc.
8. Vallásbölcsészet egész éven át heti 3 órán. Tanár Győrfi István.
9. Liturgika I. félévben heti 2 órán. Tanár Győrfi István.
10. Vallástanitás története és módszere a II. félévben heti 2 órán. Tanár Győrfi István.
11. Nemzetgazdaságtan és jogi szemelvények egész éven át heti 1 órán. Tanár dr. Ferencz József.

Az I—IV. évfolyam hallgatóinak egy csoportban.

1. Szónoklati gyakorlatok egész éven át heti 2 órán. Tanár Csifó Salamon.
2. Németnyelv egész éven át heti 3 órán. Tanár dr. Barabás Ábel.
3. Ének egész éven át heti 1 órán. Tanár Sándor János.
4. Orgona egész éven át heti 2 órán. Tanár Sándor János.

5. Testgyakorlat egész éven át heti 2 órán. Tanár László Gyula.

b) A tudományegyetemen az I—II. évfolyam hallgatóinak.

I. félévben.

1. Neveléstan heti 3 órán. Előadó dr. Schneller István.
2. Neveléstudományi részletkérdések heti 2 órán. Előadó dr. Schneller István.
3. A logika alapvető kérdései heti 2 órán. Előadó dr. Pauler Ákos.
4. Az ó-kori filozófia története heti 3 órán. Előadó dr. Pauler Ákos.

II. félévben.

1. Neveléstan heti 3 órán. Előadó dr. Schneller István.
2. Részletkérdések: báró Eötvös tanügyi politikája heti 2 órán. Előadó dr. Schneller István.
3. A tudomány elmélete heti 2 órán. Előadó dr. Pauler Ákos.
4. Kant kriticizmusa heti 1 órán. Előadó dr. Pauler Ákos.
5. A középkori filozófia története heti 2 órán. Előadó dr. Pauler Ákos.

6 A teológiai intézet hallgatói.

A hallgató neve	Születésének	
	éve	helye
I. évfolyam.		
Biró István	1894	Aranyosrákos
Boros Mózes	1893	Tordátfalva
Gyulai Árpád	1894	Pipe
Máté Lajos	1893	Bethlenszentmiklós
Orbók Gyula	1892	Székelykocsárd
Sófalvi Domokos	1893	Székelyszentmiklós

A hallgató neve	Születésének éve	Születésének helye
II. évfolyam.		
Benedek Gábor	1892	Csókfalva
Fazakas Béla	1893	Nyárádszentmárton
Gombási János	1892	Aranyosrákos
Katona József	1887	Alsósiménfalva
Kozma Zoltán	1892	Énlaka
Lőrinczy Zoltán	1890	Fogaras
Pap Ferenc	1891	Kobátfalva
Pál Dénes	1892	Firtosváralja
Vári Domokos	1886	Alsósiménfalva
III. évfolyam.		
Bálint Albert	1889	Firtosváralja
Báró József	1892	Szentábrahám
Bedő Árpád	1890	Iszló
Bedő Miklós	1892	Okländ
Csiki Gábor	1891	Székelykeresztur
Orbán Lajos	1889	Szászbongárd
IV. évfolyam.		
Bálint Ödön	1890	Firtosváralja
Máthé Mihály	1889	Székelymuzsna
Mátyus Gergely	1892	Székelykál
Sigmond József	1891	Kökös
Lelkészjelölt:		
Dr Kiss Elek	1888	Medesér

7. Teológiai szakkönyvtár.

A teológiai tanári szakkönyvtár gyarapítására, folyóiratok és lapok járatására rendelkezésre áll:

1. A *Simén Domokos-féle könyvtáralap* vagyonának évi jövedelme.

2. *A Mózes András* könyvtáralap évi jövedelme.

3. A teol. intézetet fenntartó *magyarországi unitárius egyház* által évről-évre adandó *teol. intézeti* átalányból az az összeg, mely másnemű szükségletek kielégítése mellett e célra fordítható. Ez átalányból ez évben is tetemes összeget fordítottunk a könyvtár gyarapítására, folyóiratok és lapok járatására.

Mivel a beszerzett könyvek az *egyház nagy könyvtár* testének részét alkotják s az arról beadandó leltárban ki vannak mutatva, nem sorolom fel itt azokat. ellenben megemlítem azt, hogy a teol. tanári kar részére a következő folyóiratokat és lapokat járattuk: *Hibbert Journal, Harvard Theological Review, Biblical World, Inquirer, Chistian life, Christian Register, American Journal of Theology, Der Freiprotestant, Chronik der christliche Welt, Religions geschichtliche Volksbücher, Christliche Welt, Theologiai Szaklap, Protestáns Szemle, Prot. Egyház és Iskolai Lapok.*

A könyvtár kezelésével a teol. int. bizottság Gálfi Lőrinc tanárt bizta meg.

8 Önképzés és önművelés.

Önképzés és önművelődés tekintetében, mint az kitünik, egyfelől az önképzőkörről hátrább közlendő jelentésből, másfelől pedig az alábbiakból, kellő szorgalom és buzgóság volt tapasztalható.

A *kitűzött pályatételek* legtöbbjére érkeztek kellő mértéket megütő pályamunkák.

A kolozsvári templomban a hallgatók végezték egész éven át a *hétköznapi és vasárnapi délutáni istentiszteleteket.* A három sátoros ünnepen legációkban igyekeztek előkésziteni magukat a gyakorlati lelkészi pályára.

A *vasárnapi iskolai oktatást,* illetve az ifjusági istentiszteletet a kolozsvári főgimnáziumban a főgimn. vallástanár felügyelete mellett a papnövendékek végezték.

9. Az „Unitárius Papnövendékek Önképzőkörének" évi működése.

Erős elhatározásokkal, szép tervezgetésekkel és munkánk sikerébe vetett hittel fogtunk feladatunkhoz a jelen iskolai év elején. De nem történt minden úgy, mint előre gondoltuk. Önképző körünk tagjai között ugyanis többször felmerült az a terv, hogy tekintettel a tagok szép számára a nyilvánosság előtt is adjunk életjelt magunkról. Ez azonban csak terv maradt, minek oka nem a tagok buzgósága hiányában található meg, hanem abban a körülményben, hogy segéd- és helyettes-lelkészi állomásokra éppen azok lettek elszólítva körünk kebeléből, akik leglelkesebb ápolói voltak ama helyes eszmének. De ha nyilvánosság elé nem is állott Önképzőkörünk, az örömmel állapítható meg, hogy a maga keretében igen elismerésre méltó munkát végzett, amint ez a következőkből könnyen megállapitható. A kör gyülései mindig megfelelően tartalmasok voltak.

Az Önképzőkör védnöke ez évben is dr. Boros György egyh. főjegyző, teol. tanár volt, aki gazdag tapasztalatainak eredményét a kör keretén belől is érvényesítette és a kör egyes tagjait, valamint a kört fejleszteni, fejlődésében irányítani és támogatni szives volt.

A kör tisztviselői voltak: elnök: Sigmond József, alelnök: Mátyus Gergely, ellenőr: Báró József, pénztáros: Bedő Miklós az első félévben, Pap Ferenc a második félévben, könyvtáros: Benedek Gábor, főszerkesztő: Orbán Lajos, majd pedig az ő helyettes lelkészszé történt kinevezése után Kozma Zoltán, laptáros: Sófalvi Domokos, jegyző: Máté Lajos.

Összesen tartottunk 26 gyülést: 1 alakuló, 1 záró-alakuló, 1 záró-gyülést, továbbá 19 rendes, 1 vitatkozó és 3 disz-gyülést.

Rendes gyülések tárgyát az Önképzőkör alapszabályainak megfelelően felolvasások, szavalatok, vitatkozások képezték.

A gyüléseken felolvasásokat tartottak: Sigmond József IV. (5), Báró József III. (6), Bedő Miklós III. (1), Csiki Gábor III. (1), Orbán Lajos III. (2), Benedek Gábor II. (2), Lőrinczi Zoltán II. (1), és Kozma Zoltán II. (1) esetben.

Jegyzőkönyvi dicséretet nyertek szép szavalataikért: Fazakas Béla II. (2), Kozma Zoltán II. (1), Biró István I. (1), Máté Lajos I. (1), és Sófalvi Domokos I. (1 izben). Dicséretet és elismerést kaptak: Pap Ferenc II. (1), Biró István I. (1), Pál Dénes II. (1), Boros Mózes I. (1), Gyulai Árpád I. (2), Máté Lajos I. (2), Orbók Gyula I. (1) és Sófalvi Domokos I. (2 esetben.)

Vitatkozást ez évben csak egyet tarthattunk, melyen a vita tárgya volt: »Elősegíti-e az egyház a vallás fejlődését, vagy éppen gátolja« tétel. Az ellenkező véleményeket a tárgyra vonatkozólag előadták: Sigmond József IV. és Orbán Lajos III. é. hallgatók. A kör véleménye az volt, hogy az egyház mindaddig, amíg igazi hivatásának megfelel és hatalmi politikát nem követ, elősegíti a vallás fejlődését.

Ugy a díjas, mint nemes versenyek győztese mindkét félévben Fazakas Béla II. éves növendék volt, ki mellett jegyzőkönyvi dicséretet nyertek: Pap Ferenc II. és Máté Lajos I. éves hallgatók.

Önképzőkörünk ez iskolai évben három díszgyűlést tartott:

Az elsőt október 5-én az aradi vértanuk emlékére, mely alkalommal felolvasott: Sigmond József IV., szavaltak Báró József III. és Gombási János II. hallgatók.

A másodikat november 15-én Dávid Ferenc halála évfordulójának emlékére. E gyülésen alkalmi imát mondott: Bedő Miklós III. felolvasott: Báró József III. és szavalt Vári Domokos II. éves növendék.

A harmadikat március 13-án tartottuk meg. Ez alkalommal imát mondott: Mátyus Gergely IV., felolvasást tartott: Sigmond József IV., szavaltak: Vári Domokos II. és Máté Lajos I. éves hallgatók.

Önképzőkörünk kebli lapja a »Jövendő« jelen iskolai évben 8 számban jelent meg, de azok terjedelme és tartalma igen kielégítő (16–20 oldal). Tartalmát imák, elmélkedések, izagogikai, vagy bibliai dolgozatok alkotják. A kör tagjai a »Jövendő«-be dolgozatokat a következő számarányban adtak be: Sigmond József (6), Báró József (5), Bedő Miklós (3), Csiki Gábor (1), Orbán Lajos (4), Benedek Gábor (3), Kozma Zoltán (4), Gombási János (3), Vári Domokos (8), Máté Lajos (3), Orbók Gyula (2 dolgozatot. Ez igen jó eredménynek mondható. Fel kell még említnem azt, hogy a »Jövendő« Különfélék rovatát első félévben Bedő Miklós III., második félévben Fazakas Béla II. hallgatók vezették.

Önképzőkörünk könyvtárának 1913—14. isk. évi gyarapodásáról örömmel emlékszem meg. Ez iskolai évben ugyanis a meglevő könyvek jó karba hozatalára és új, korszerü tudományos szakkönyvek beszerzésére törekedtünk. Hogy pedig e törekvésünk megfelelő jó sikerrel járt, abban nagy segitségünkre volt teológiai intézetünk nagytiszteletü bizottsága, mely két izben összesen 75 koronát bocsátott rendelkezésünkre, amiért e helyen is kifejezzük hálás köszönetünket. Meglevő könyveink közül mintegy 160 darabot köttettünk be. Uj könyvekkel szaporodott a könyvtárunk:

Vétel utján: Tarcsafalvi A.: Költeményei 1 kor., Cicero: A legfőbb jóról és rosszról 3 kor., Cicero: A barátságról 0.20 kor., Weszely: A modern paedagogia utjain 6.80 K, Prohászka: Magasságok felé 4 K, dr. Ravasz: Bevezetés a gyak. teológiába 2 K, Szelényi: Evangéliumi világnézet 1.60 K, Kenessey: A biblia női alakjai 2 K, Bartók György: Az akaratszabadság problémája 2.50 K, Bartók György: Az erkölcsi érték filozófiája 4 K, Cato: Bölcs mondások 0.80 K, Kenedy Géza: Az élet könyve 4 K, Kenedy G.: Száz eset az életből 4 K, Vardan: Az élet művészete 2 kötet 5 K, Foerster: Iskola és Jellem 5 K, Smiles munkái ford. 3 kötet 9 K, Sechnitzky: Alkotó munkára való nevelés 4 K, Dr. Varga: Keresztény Egyháztör-

ténelem 3 kötet 32 K, Borbély: Keresztény Magvető Tárgymutatója 2 korona.

Ajándékozás utján: A Teológiai Int. Bizottságtól: Montefiore: The Synoptic Gospels (vol. I. II.), Az Egyházi Képviselő Tanácstól: Régeni Á.: Korál-könyv (2 példány), Dr. Boros Györgytől: Dr. Apáthy István: Álom és Valóság. C. G. Peabody.: Esti órák. Vajda Viktor: Kölcsey mint moralista. Nagy Imre: Egy év a szószéken. A Dávid Ferenc füzetek VII. száma. Az Erdélyrészi Méhész Egyesülettől: Erdély Méhészetének Története. Ürmösi Józseftől: Szociálizmus és Kereszténység és Bedő Miklóstól: Taresafalvi Albert: Székely hangok cimü műveket kapta a kör. Legyen e helyen is kifejezve hálás köszönetünk az ajándékozóknak szives ajándékozásaikért. Fel kell emlitenem még azt, hogy a »Pesti Napló«-tól »Női szépség a festőművészetben«, az »Uj Idők«-től pedig a »Forradalom és császárság« egy kötetével szaporodott könyvtárunk.

Az olvasó körbe a következő lapokat járattuk: Pesti Napló, Ujság, Egészség, Erdélyi Múzeum, Keresztény Magvető, Unitárius Szószék, Unitárius Egyház, Egyháztársadalom, Teológiai Szaklap, Protestáns Szemle, Huszadik Század, Atheneum, Tolnai Világlapja, Uj Idők. Dr. Boros György védnök urtól kaptuk: Unitárius Közlöny, Evangélikus Családilap, Család és Iskola, Közművelődés, Kalazantinum, Magyar-Zsidó Szemle lapokat, mely ajándékozásért újból hálás köszönetünket nyilvánitjuk.

Az 1913/14. iskolai évre körünkben kitüzött 3 pályatételre beérkezett két pályamunka:

1. Az ó-testamentumi irodalom legfőbb értéke miben áll? Hogyan lehetne közkincsé tenni? Jutalma a teológiai intézet adományából 50 kor. Beérkezett egy pályamunka, melynek jeligéje: »Seregeknek Ura! boldog az ember, Valaki bizik Tebenned« Zsolt. LXXXIV. 3. Dr. Boros György szaktanár úr véleménye szerint jutalomra érdemes munka. Irója: Sigmond József IV. é. növendék.

2. Krisztustan fejlődése az unitáriusoknál. Jutalom 60 kor. Pályamunka nem érkezett.

3. Halotti beszéd irandó: lelkész koporsója felett, ki sokat küzdött anyagi és családi körülményei miatt, sokat küzdött egyháza érdekében is, hol azonban nem részesült munkássága kellő méltánylásban. Alapige Jakab levele V. 5. Jutalom: Nagy Dénes lelkész úr adományából 20 korona. E tételre beérkezett egy pályamunka »Boldogok a halottak« jelige alatt. Csifó Salamon szaktanár úr bírálata szerint a kitüzött jutalomra érdemes munka. Irója: Báró József III. é. hallgató.

Az Önképző-kör vagyonáról a következő jelentés számol be:

I. Pályadíj-alap isk. év elején	1484·70	K
Időközi kamat	37·10	„
Összesen . .	1521·80	K
II. Mózes-alap isk. év elején	123·40	K
Időközi kamat	3·05	„
Összesen . .	126·45	K
III. Közalap isk. év elején	895·90	K
Időközi kamat	21·42	„
Teológiai bizottságtól	75·—	„
Tagsági díjból	125·—	„
Karácsonyi pátrocinium	76·99	„
Husvéti „	79·57	„
Pünkösti	73·57	„
Összesen . .	1347·45	K
Ebből szavalati versenydíjra	10·—	„
Könyvekre	152·—	„
Maradt . .	1185·45	K
Tagoknál kűnn van	1639·22	„

Pályatételek 1914—15. isk. évre.

1. A *székely nép élete.* (Gondolkozása, hite, szokásai és beszéde. Az iskolázás jótékony, vagy kártékony hatást gyakorol-e arra.) A pályázók lehetőleg az életet vizsválva önálló munkát adjanak. Jutalma a Teológiai Intézet adományából 50 korona. A kitüzött pályadijon kivül is minden értékes mű jutalomra számithat még akkor is, ha nem egész kerek dolgozat, de értékes megfigyeléseket és észrevételeket tartalmaz.

2. *A Krisztustan fejlődése az unitáriusokról.* Kimutatandó az énekeskönyv, a zsoltárak és a halotti énekek különböző kiadásaiból. Forrásul felhasználandó várfalvi Nagy János tanulmánya (a Keresztény Magvetőben) énekeskönyveinkről.

3. Halotti beszéd írandó a következő alapigékre: »Elesett a mi fejünknek koronája. Jaj most nekünk.« Jeremiás siralmai V. rész, 16. vers. Alkalomszerűségre az alapigéknek megfelelően. Jutalma Nagy Dénes lelkész úr adományából 20 korona.

Sigmond József
önk. elnök.

10. Adományok, segélyezések és vagyoni ügyek.

1. *A teológiai intézet hallgatóinak segélyezésére,* a dékán rendelkezésére, adományoztak ez év folyamán az *Erdélyi Bank és Takarékpénztár* 100 K-t, *Péterfi Zsigmond* igazgató úr 20 K-t, Székely László 20 K-t, az *Erdélyrészi Magyar Jelzálog és Hitelbank* 25 K-t, a *Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank* 25 K-t, a *Kolozsvári Népbank* 10 K-t. Ez adományok csatoltattak az előző évről átjött rendelkezés alatt álló összeghez. Ebből a hallgatók közül többen különböző összegekben együttesen 177 korona 50 fillért élveztek. Rendelkezésre áll jelenleg 78 korona 90 fillér.

2. *Dr. Ferencz József* ügyvéd, egyházi jogtanácsos úr szives volt Főtiszt. püspök úr olajfestményű mellképét a teol. dékáni szoba részére 200 korona értékben megvásárolni és rendelkezésünkre adni. Hálás köszönet a jótettért.

3. *Boér Gergely* nyug. tanár úr a *Keresztény Magvetőnek* több füzetét volt szives rendelkezésünkre bocsátani azzal a céllal, hogy adassanak azok ajándékul oly ifjaknak, akik a teol. tanfolyamot most elvégzik. E könyvek Sigmond József és Mátyus Gergely IV. éves növendékeknek ajándékoztattak.

4. Mint fennebb említve volt, a rendes *hallgatók in-*

ternátusi összes költségeit a magyarországi unitárius egyház fedezi, ami, egy növendék után 50 koronát számítva, 1250 koronát tesz.

5. Ugyancsak az *egyház pénztára* fedezi az I—II. éves hallgatók egyetemi tandíját is, ami ez évben 900 K volt.

6. *Légációk* után tiszta bevétele volt a növendékeknek mintegy 1600 korona.

7. *Konviktusi segélyt nyertek:*

Az egyházi alapokból: Biró István 114 K, Boros Mózes 60 K, Gyulai Árpád 120 K, Máté Lajos 120 K, Orbók Gyula 60 K, Sófalvi Domokos 180 K, Benedek Gábor 180 K, Fazakas Béla 180 K, Gombási János 180 K, Katona József 120 K, Kozma Zoltán 210 K, Pap Ferenc 155 K, Pál Dénes 125 K, Vári Domokos 114 K, Bálint Albert 180 K, Báró József 180 K, Bedő Miklós 180 K, Csiki Gábor 240 K, Orbán Lajos 60 K, Bálint Ödön 6 K, Máthé Mihály 6 K, Mátyus Gergely 120 K, Sigmond József 120 K. A konviktusi együttes segélyek összege 3010 korona.

8. *Magánfoglalkozás* után kaptak a hallgatók mintegy 2152 korona jövedelmet.

9. *Az unitárius lelkészek konviktusi segélyalapja* e tanévben nem vétetett igénybe, ez alap jelenlegi összes vagyona 34 korona 90 fillér.

10. *Az unitárius teológiai tanárok* alapjából szintén nem használtatott fel semmi. Ez alap jelenlegi vagyona 127 korona 99 fillér.

A fentebbiekből láthatólag a papnövendékek az 1913—14. tanévben különböző címeken — a pálya- és ösztöndíjakat nem számítva — mintegy 9089 korona 50 fillér javadalomban részesültek.

11. Pálya- és ösztöndijak.

1. *A Paget Olivér* angol alapítványból a mult tanév végén 200 korona pályadíjat nyert dr. Kiss Elek, szorgalomdíjat kapott 40 koronát Csiki Gábor és 30—30 koronát Bálint Albert és Báró József papnövendék.

2. *A Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes* alapítvány kamatára a kitűzött ideig pályázat nem érkezett. Különben is ez alap kamata az E. K. Tanács intézkedése folytán további intézkedésig nem adható ki, mert az alaptőke nem fedezi a pályadijat.

3. *Dr. Bedő Albert* nyug. államtitkár ur 50 korona pályadíjat tűzött ki egy közönséges vasárnapi egyházi beszéd írására és 50 koronát »egy, a magyar unitárius egyház történelmének köréből szabadon választandó tanulmány megírására«. A pályázati feltételeket a tanári kar állapította meg. *Az egyházi beszédre,* mely Péld. XVI. 2. vers alapján volt írandó, érkezett 2 pályamű. E művekre Csifó Salamon tanár a következő bírálatot adta:

a) Jelige: »*Lelkünk bírója*«. E beszéd írója nem értette meg az alapige valódi értelmét, lényegét, noha jó érzéke volna a beszédíráshoz. Az alapige meg nem értéséből következik a többi hiba, t. i. bevezetését igen messze kezdi és nagy általánosságban mozog, főtétele, felosztása nem jó, ennélfogva a beszéd szétszórt. Eléggé törekszik író a tárgyalásban, hogy texusszerü legyen és az egység felé haladjon, eléggé igyekszik bizonyítani, de mivel az alap rossz, arra építeni nem lehet. Igyekszik pótolni a hiányt valóságos kérdéshalmozással a II. részben, ezzel azonban csak a beszédet nyujtja, de helyrezökkenteni nem tudja. Hiba az is, hogy a kérdéseket felteszi, de nem felel azokra.

b) Jelige: »*Isten a mi legfőbb itélőbiránk*«. Az alapigét érti, bevezetése, főtétele és felosztása jó, noha a felosztás kissé lapos. Az első részt jól kezdi, de amikor példákat kezd felhozni, kizökken a predikacio keretéből, vasárnapi iskolai tanítássá lesz, mesemondásba megy át. A második rész szétszóródik, ahelyett, hogy bizonyítana, igen sokat állít. Bár újra felemelkedik e részben a predikáció magaslatára, mégis, mivel hiányos a bizonyítása, nem tud jól alkalmazni. E részben hibául tudom fel, hogy az *én*-nek (első személyű névmás) igen nagy szerepet juttat. Prédikációban ennek nincs sok helye. A befejezés-

ben író igyekszik az egységet létrehozni, a célt kidomborítani, de mesemondásával és a második rész szétszórtságával annyi bajt csinált, hogy azt helyrehozni nem tudja.

Jutalomra egyik beszéd sem érdemes.

A történelmi tanulmányra érkezett egy pályamű: »Unitárius teológiai munkák tartalmi ismertetése Szent Ábrahámi-ig». E műre dr. Boros György tanár a következő bírálatot adta:

»A pályázat föltételeinek csak annyiban felel meg, hogy *szabadon választott*. Nem egyháztörténelmi dolgozat, hanem dogmatörténelmi kompendium. Szerzőjének érdeme, hogy a kiválasztott műveket elég jól megértette, de azokkal is csak úgy röptében foglalkozik, pedig észrevételeiből és megjegyzéseiből itélve, többre is volna tehetsége. Ajánlom 30 korona szorgalomdijra.«

Dr. Bedő Albert nyug. államtitkár urnak, mint a pályadíj kitűzőjének, szives beleegyezésével a 30 korona szorgalomdíj kiadatik a mű írójának, Báró József III. éves papnövendéknek.

4. Székely László nyug. unitárius lelkész úr mult évi szives adományából 50 korona tűzetett ki »Jézus tanítása az örökéletről« címen dolgozandó pályatételre. Érkezett 2 pályamű. Ezekre Gálfi Lőrinc tanár bírálata a következő:

»A pályadíjra ki volt tűzve tételül: »Jézus tanítása az örökéletről«. Beérkezett két pályamű. Az egyiknek jeligéje: »Az pedig az örökélet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent és akit elküldtél, a Jézus Krisztust«. A másiké: »Jézus követése örökélet«. Mindkét pályamunka céljának megfelel és bizonyságot tesz arról, hogy szerzőik a kérdést komolyan tanulmányozták és tanulmányozásukban kellő tudással, hozzáértéssel és bizonyos foku izléssel jártak el. Az első dolgozatot inkább a tudományos irány, eljárás és hang, a másodikat az önálló gondolkozás és szónoki előadás jellemzi. Mindkettőben található kifogásolható állítás és stilus hiba is. A kellő kritikát sem gyakorolták minden esetben a tárgy-

ra vonatkozó helyek elbirálásánál. Mindazáltal mind a két dolgozat a pályadíjra érdemes és én e tekintetben egyiket sem tudom a másik fölé helyezni. Ezért a jutalom megosztását ajánlom.«

Tekintettel arra, hogy az alapítólevél nem engedi a pályadíj megosztását és mert az adományozó intenciója szerint e pályamunkákat a püspöknek vagy főjegyzőnek is meg kell birálnia, a pályaművek a püspök úr távolléte miatt, ugyancsak birálatra kiadattak dr. Boros György főjegyző urnak, aki a következő észrevételeket tette:

»Dicséretes dolgozatok, de a »Jézus követése örökélet« jeligés nemcsak terjedelménél (70. l., 44 l.), hanem a tárgy fölfogásánál, az anyag földolgozásánál fogva is értékesebb dolgozat. Az író bő tudással és nagy tájékozottsággal rendelkezik. Jó kritikai érzéke van. Fölfogása és következtetései ellen itt-ott lehetne kifogást tenni, de állításait ügyesen és értelmesen tudja igazolni.

Miután a verseny eldöntéséről van szó, a »Jézus követése örökélet« jeligéjüt tartom a pályadíjra érdemesebbnek, kiadását ennek a részére javasolom.«

A teol. intézet bizottsága a birálatok alapján azt határozta, hogy az 50 koronás pályadíjat »Jézus követése örökélet« jeligés mű írójának, Csiki Gábor III. éves papnövendéknek adja ki. — Mivel azonban a másik »Az pedig az örökélet, hogy megismerjenek téged stb.« jeligés pályamű írója is méltó a jutalomra, dr. Bedő Albert nyug. államtitkár úr ennek jutalmazására 40 koronát volt szives adományozni. E jutalomdíjat kapja Sigmond József IV. éves papnövendék.

5. *Székely László* nyug. lelkész úr alapítványának kamataiból 50 korona pályadíj tűzetett ki a következő címen megírandó tanulmányra: »Az ó-testamentum, mint a keresztény vallás forrása«. Pályamunka nem érkezett.

Ugyancsak ez alapítvány kamataiból 50 korona tűzetik ki egy oly hallgató részére, aki pályája iránt legtöbb szeretetet, legnagyobb munkásságot és legjobb erkölcsi magaviseletet tanusít. E jutalomdíjat kapja Bedő Miklós III. éves növendék.

6. A teol. intézet bizottsága *rendelkezési alapjából* ugyancsak 50 korona jutalomban kiván részesíteni egy szorgalmas, munkás, jó magaviseletü és papi jellemü hallgatót. E jutalmat kapja Báró József III. éves papnövendék.

7. *A teológiai intézet bizottsága* az önképzőkör utján 50 korona pályadíjat tűzött ki »Az ó-testamentumi irodalom legfőbb értéke miben áll?« címen dolgozandó tanulmányra. A díjat elnyerte Sigmond József IV. éves papnövendék.

8. *A britt és külföldi unitárius társulat és a Manchester College* együttes 100 font sterling (2400 K) évi ösztöndíját ez évben dr. Kiss Elek papjelölt élvezte. A jövő tanévre is ez alapítványra Oxfordba a »Manchester Collegeba« ő van felvéve.

9. *Ezerévnek emlékalapja* című alapítvány évi kamatát, mely arra a célra szolgál, hogy papjelölteink legalább egy évre németországi egyetemekre mehessenek bővebb teológiai tanulmányozásra, ez évben senki sem élvezte.

10. *Hadházy József és neje Kele Ida*-féle alapítvány évi kamatát nem használhattuk fel, mivel nem volt papnövendékünk, aki — a családból vagy Küküllővármegyéből származván — arra az alapítólevél értelmében igényt tarthatott volna.

11. »*Sharpe Hungarian Scholarship*« ösztöndíj alapítvány. Ezt *Sharpe Emilia* angol kisasszony tette abból a célból, hogy ifjaink, főleg kik gyakorlati lelkészi pályára készülnek, annak kamatából évenként 110 font sterlinget (2640 K) élvezhessenek Manchester városban az »Unitarian Home missionary College«-ban legalább is egy évi tanulmányozás szempontjából. Ez alapítvány kamatát nem élvezte ez évben senki, a jövő tanévre Sigmond József papnövendék nyerte meg.

12. Szakvizsgálati feladatok és pályázati hirdetés az 1914—15. tanévre.

1. Tekintettel arra, hogy a teol. intézeti bizottság intézkedése folytán mindazok a növendékek, kik a következő tanév végén lelkészi szakvizsgálatra állhatnak, házi irásbeli dolgozatra külön-külön kapnak feladatot, kitűzetett házi írásbeli feladat gyanánt Báró József részére: »Az üdvözülés módja és eszközei unitárius felfogás szerint« és »Lessing: positiv és természetes vallás«. Csiki Gábor részére: »A Buddhismusnak, mint tételes vallásnak elvi és gyakorlati jelentése« és »Az 1868. évi 53. t.-c., 1895. évi 43. t.-c. keletkezésének oka, története és egymáshoz való viszonyának ismertetése«.

2. A teológiai intézet bizottsága az ifj. önképzőkör útján 50 korona pályadíjat tűz ki a jövő tanévre e címen írandó dolgozatra: »A *székely nép élete«* (Gondolkozása, hite, szokásai és beszéde.)

3. Dr. Bedő Albert nyug. államtitkár úr az 1914—15. tanévre a következő pályázati tételeket tűzte ki:

»*a)* Irandó egy közönséges, vasárnapi egyházi beszéd Kor. I. 10. rész 23-ik versének e szavai alapján: »Minden szabad nékem, de nem minden használ; minden szabad nékem, de nem minden épít.« A munka egy fél nyomtatott ívnyi terjedelmű lehet.

b) Irandó egy értekezés, illetve egy tanulmány a magyar unitárius egyháztörténelem köréből, szabadon választott tárgyról. A pályamunkának nyolcados ívnyi alakban legalább is egy nyomtatott ívre terjedőnek kell lennie.

Mindkét pályamű idegen kézzel írva, jeligés levéllel ellátva, 1915 május 15-ig a teológiai intézet dékánjához adandó be. A szaktanárok által érdemesnek talált mű 50—50 korona jutalomban részesül. Jutalmak a tanév ünnepélyes bezárása alkalmával adatnak ki.«

4. Székely László nyug. unitárius lelkész úr alapítványának kamatából a következő pályázat tűzetik ki:

»*a*) Irandó egy értekezés a következő címen: »Az ó-testamentum, mint a keresztény vallás forrása«.

A pályamunka 1915 május 15-ig adandó be a dékánhoz. Jutalma 50 korona, mely az érdemes munkásnak a tanév ünnepélyes bezárása alkalmával fog kiadatni.

b) Egy oly hittanhallgató részére, aki pályája iránt legtöbb szeretetet, legnagyobb munkásságot és legjobb erkölcsi magaviseletet tanusít e tanév folyamán 50 korona jutalomdíj tűzetik ki.«

5. Ugyancsak a Székely László nyugalmazott lelkész ur régebbi adományából 50 K tüzetik ki e cimen irandó tanulmányra: »A leibnitzi ‚prestabilita harmonia' Istene«. A pályamunka 1915 május 15-ig adandó be a dékánhoz. Az érdemes munka jutalma a tanév ünnepélyes bezárása alkalmával fog kiadatni.

6. Tekintettel arra, hogy a *Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes* alapítvány eddig közreadott pályázati hirdetésében az áll, hogy akik arra igényt tartanak, pályázataikat minden további hirdetés vagy felhivás nélkül adják be: értesítenünk kell az érdekelteket, hogy az E. K. Tanács ez alap kamatainak kiadását további intézkedésig beszüntette. Pályázatokat tehát ez alapítványra nem fogadhatunk el.

7. *A Paget Olivér* angol alapra egy 200 K-s, egy 100 K-s és egy 50 K-s jutalomra pályázat hirdettetik a következő feltételek mellett:

a) Egyszerre mindenki csak egy jutalomra pályázhatik.

b) Ugyanazt a jutalmat kétszer senki sem kaphatja.

c) Az első, vagyis 200 K-s jutalomra a harmadéves és a végzett oly tanulók pályázhatnak, akik iskolánknak tagjai. A pályázók szóbeli és irásbeli vizsgát tesznek angolból magyarra és magyarról angolra forditandó feladatokból.

d) A második, vagyis 100 K-s jutalomra a második és harmadik évi tanfolyamot gyakorlók pályázhatnak; a pályázók szóbeli és irásbeli vizsgát tesznek angolból magyarra és magyarból angolra forditandó gyakorlatokból, illetőleg feladatokból.

e) A harmadik, vagyis az 50 K-s jutalomra pályázhatnak az 1-ső és 2-od évi tanfolyamot gyakorlók, kik szóbeli vizsgát tesznek, angolból magyarra és magyarból angolra forditandó gyakorlatokból.

f) A pályázóknak unitárius vallásuaknak kell lenniök.

g) Aki az angol nyelvet 3 évig tanulta és abból vizsgázott is, végzettnek tekintetik.

8. *Özv. Pap Sándorné* alapra egy egyházi beszéd irására szintén pályázhatnak a papnövendékek, a kollegiumi igazgató által közzéteendő hirdetésnek megfelelően.

13. Értesítés a teológiai intézetbe az 1914—15. évre vonatkozó felvételre.

1. A teológiai intézetbe gimnáziumi érettségi vizsgálatot tett ifjak, saját írásbeli folyamodásuk alapján vétetnek föl. A folyamodás mellé csatolandó *keresztlevél, érettségi bizonyítvány, szülői nyilatkozat.* (Ezen nyilatkozathoz minta a dékáni hivatalban kapható.) *Kimutatás arról, hogy a gimnáziumi osztályokat hol végezte* s részesült-e valamely jutalomban vagy elismerésben. Az így felszerelt folyamodás julius 15-ig adandó be az intézeti dékánhoz.

2. Olyan folyamodók, akiknek érettségi bizonyítványuk görögpótló tárgyakra szól s legalább ált. jó eredményű, rendkivüli hallgatóknak fölvehetők egy évre.

3. Akik az érettségi bizonyítványt nem a közvetlenül megelőző évben szerezték, kötelesek okmánnyal igazolni, hogy hol és mivel foglalkoztak az eltelt idő alatt.

4. Azok, akik az intézetnek a megelőző évben rendes hallgatói voltak, újabb fölvételért írásban folyamodnak. A folyamodáshoz csatolni kell a hitelesített indexet, az önképzőkör és konviktusi gondnok igazolványát arról, hogy a megelőző évről tartozásuk nincsen.

5. Fölvételre mindenik hallgató köteles személyesen jelentkezni a dékánnál szept. 3–4 napjain délelőtt. A dékán felvételi igazolványa nélkül *senki sem foglalhat*

helyet sem a dolgozó, sem a hálóteremben s nem étkezhetik a konviktusban.

6. Az intézet a rendes hittanhallgatókat ellátja lakással, fűtéssel, világítással, rendelkezésükre bocsátja a dolgozó- és olvasótermet.

7. Mindenik hallgató köteles beiratkozáskor 5 kor. könyvtárdijat a dékánnál befizetni. Minden rendes hittanhallgató tandijmentes. Mindenki köteles az intézetben lakni.

8. A hittanhallgatók a kollégium konviktusában, külön asztal mellett együtt étkeznek. A konviktusi dij 250 korona egész évre, melyből 10 korona teritékdíj és 48 korona két havi konviktusi dij a *belépéskor kifizetendő és a dékánnál nyugtával igazolandó.* Ezen igazolvány nélkül senki sem számíthat elhelyezésre. A konviktusi többi díjak november, január, március, május hónapok 5-ig 48—48 koronánként fizetendők.

9. Konviktusi kedvezményért a jelentkezéssel egyidejűleg lehet folyamodni. A kedvezmény megnyerésénél előnyben részesülnek azok, akik kifogástalan magaviseleten és szegénységen kívül igazolják, hogy az *alapvizsgát* már letették, akik *jelesen kolloquáltak, akinek érettségi bizonyítványuk jeles vagy jó.* A nyert kedvezményről a folyamodók előre értesíttetnek.

10. A konviktusnak mindenki köteles tagja lenni, kivéve azokat, akik családjuknál, vagy tanítványaik szülőinél ellátásban részesülnek és arra fölhatalmazást nyertek.

11. Magántanulásra engedélyt kivételesen az E. K. Tanács ad a t. int. bizottság meghallgatása után.

12. Az I—II. évi hallgatók kötelesek a Ferencz József tudomány-egyetemre beiratkozni s ott a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karnál legalább tíz órát hallgatni és félévenként kollokválni. A III. és IV. évesek, ha az egyetemre akarnak járni, engedélyért folyamodnak a teol. int. bizottságához. Az egyetemi dijakért az E. K. Tanácshoz folyamodni lehet. A folyamodások a dékánhoz nyújtandók be a jelentkezéskor. A tandíjat mindenik hallgató

helyett fizeti az intézet, de megköveteli, hogy legalább két főtárgyból félévenként kollokváljanak. A beíratás díját csak azok helyett fizeti, akiknek legalább jó érettségi bizonyítványuk van, illetőleg jól kollokválnak a két főtárgyból.

13. Azok, akik a IV. évi tanfolyamot bevégezték, ha az intérnátusban szándékoznak lakni, kötelesek július 15-ig folyamodni.

Csifó Salamon,
teol. dékán.

II. RÉSZ.

FŐGIMNÁZIUM.

I. FEJEZET.

Adatok a főgimnázium 1913—14. iskolai év történetéhez.

A javító, pótló és felvételi vizsgálatokat szept. 1—2. napjain tartottuk. A beiratások szept. 3—5. napjain d. e. 8—12-ig, d. u. 3—5-ig történtek. Az isk. év ünnepélyes megnyitása szept. 6-án d. e. 10 órakor volt a díszteremben. Az ifjúság éneke után Vári Albert vallástanár imádkozott, azután az igazgató mondott évnyító beszédet, melyben az *életeszményről* elmélkedve azt fejtegette, mi ad igazi értéket az életnek? Mi az, amiért az életet megélni valóban érdemes? Az élvezet, a boldogság, a haszon, a tudás? Az élet valódi értékét nem ezekben kereste és tüntette fel, hanem *az ethikus cselekvésben, amely a jó és nemes lelkületből foly.* Az értékek rangfokozatában tehát nem a tudás, hanem az igazi erkölcsiség, az erkölcsi cselekedet áll legfelül. Ez az emberhez valóban méltó életcél, melyért egyedül érdemes az életet megélni, amely kitüzi az élet célját s a cél érdekében mindig új törekvésre lendít. Ez ad korunk zürzavaros, sokszor egymásnak ellenmondó értékelései között életünknek olyan szilárd alapot s akaratunknak olyan irányt, amely biztosan vezet földi vándorlásunkban. Az életeszménynek ez a kiválasztása néma önvallomás, mely az ember belsejét, törekvései irányát egész valójában föltárja. Az életeszmény kiválasztására és amellett való rendíthetetlen megállásra buzditotta az ifjúságot, mikor az évet megnyitotta. Utána a főtiszt. püspök úr intézett egy nehány szív-

hez szóló atyai intelmet az ifjúsághoz, végül az ifjúság énekelt. 11 órakor a tanítás megkezdődött s az első órán az osztályfőnökök ismertették az iskolai törvényeket és a helyes magatartás szabályait. A tanítás jun. 13-ig a rendes szünetek kivételével megszakítás nélkül folyt. Járványos betegség miatt nem kellett szünetelnünk.

Rendes iskolai szünetek voltak: október 6-án, október 11—19-ig (szüreti), dec. 20-tól jan. 4-ig (karácsonyi), febr. 2-án igazgatósági, febr. 3-án igazgatói (farsangi), április 8—22-ig (husvéti) és május 27-től jun. 4-ig (pünkösti).

A tanári karban az idén nem történtek nagyobb változások. Elveszítettük az intézetnek 1891 óta nyugalmazott tanárát, *Pap Mózest,* aki folyó évi március 20-án Tordán 84 éves korában elhalt. 1857 szeptember óta 34 évig működött a főgimnáziumnál. Geometriát és mennyiségtant tanított. Kötelességét pontosan és lelkiismeretesen teljesítette s előttünk, kis diákok előtt, maga volt a pontosság megtestesülése. Nem közlékeny, nem bizalmas, szive keveseknek nyilatkozik meg, de aki előtt kitárul, az egy puritán gondolkozású, nemes jellemű, megfontoltan haladó embert ismer meg, aki a szemlélődő bölcs derüs nyugalmával nézi és látja e világ hiuságos tülekedését. Nyugalomba vonulása óta egészen elvonult a nyilvánosság elől s rokonai, szerettei körében kereste és találta meg azt a csendet és boldogságot, melyre egész lénye áhítozott. Igen el is feledkeztünk róla, ami — úgy látszik — az ő akarata és kedve szerint történt s csak néha-néha hallottunk róla, mikor a diákoknak egy-egy régi évjárata osztálytársi találkozóra összegyült s szívesen és kedvesen emlegették fel azt a sok jóizű élményt és adomát, melyekben a régi diáki élet romantikája oly gazdag volt. Az igazgatóság a halálhir vétele után nyomban összeült s megemlékezvén hosszú éveken át tartó érdemes tanári működéséről emlékét jegyzőkönyvében örökítette meg. temetésén, ami márc. 23-án történt Tordán, dr. Nyiredy Géza és Vári Albert képviselték a tanári kart, utóbbi koszorút helyezett koporsójára s szép be-

szédben bucsúzott el tőle a sírnál. A temetés napján az intézet homlokzatán gyászlobogó lengett.

Egy másik fájdalmas veszteségről is meg kell emlékeznünk. *Iszlai Márton,* aki a kollégiumnak (papnevelő intézet és főgimn.) 1888—89-től 1910—11. isk. év végéig, tehát 22 esztendőn át volt ének- és orgonatanítója, hoszszas betegség után 1914 ápr. 5-én elhunyt. Az igazgatóság jegyzőkönyvében örökítette meg emlékezetét, a tanári kar testületileg kifejezte részvétét az özvegynek és családja tagjainak, az egész ifjúsággal kivonult ápr. 7-én temetésére. A sirnál a kollégium tanári kara és ifjúsága nevében Csifó Salamon dékán mondott bucsúbeszédet. *Koszorúmegváltás* cimen egy létesítendő *emlékalap* javára gyüjtést indítottunk melynek rendeltetését később állapítjuk meg. Ott született a daltermő Bekecs alatt, ahol »a Nyárád vize folyik csendesen«. Ott lopóztak be lelkébe azok az imádságos melódiák, melyek annyiszor emelték lelkünket Istenhez, amelyek megnyugvást, kibékülést hoztak az elfáradt, a meggyötört embernek. Kettős énje keresztjét egy bölcs belátásával, gyönyörűségét egy költői lélek igába kötöttségével hordozta. Mikor a napi munkába belefáradt, akkor este rajzani kezdettek lelkéből a melódiák, mikor életkedvét a gondok tördelték, akkor jó barátai vidám társaságában keresett szárnyakat szállni szerető hangulatának. Teremtő, alkotni kész elme, kinek lendületére ólomsúllyal nehezedtek nagy családja számára a mindennapi kenyér és gond terhei. De e gyötrő küzdelmek között is tudott teremteni s a mi szegényes egyházi énekirodalmunk terén nyomokat hagy az ő munkássága.

Legyen csendes a nyugalma, áldott emlékezete!

Dr. Kiss Ernő a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól 1000 K tanulmányúti segélyt kapván, 1914. jan. 31-ig szabadságot kért és kapott s idejét Amerikában New-Yorkban töltötte. Ez idő alatt óráit helyettesítették: dr. *Borbély Ferenc* a II. o.-ban magyart, latint, az osztályfőnöki teendőket is végezte és *Gálffy Zsigmond* a VII. o.-ban latint, igazgatósági jegyző *Kovács Kálmán* és a

tört.-filológiai szertár őre *Kelemen Lajos* volt. *Dr. Varga Béla* súlyos és nehéz betegsége miatt előbb nov. végéig, majd dec. végéig volt szabadságon. Helyettesítették *Gálfi Lőrinc* az V. és VIII. o.-ban görögöt, *Kovács Kálmán* az V. o.-ban latint és dr. *Borbély István* a VII. o.-ban pótló irodalmat. Az V. osztály főnöki teendőit szintén *Kovács Kálmán* végezte. Majd Gálfi Lőrinc is súlyosan megbetegedvén, az V. o.-ban a görögnél Gálffy Zsigmond, a VIII. o.-ban felváltva a tanárok helyettesítették.

Hidegh Mihály a főhatóság segélyével résztvett a nyári szünidei fizikai tanfolyamon. Alapos tanulmányi jelentését az E. K. Tanács méltányló elismeréssel vette tudomásul.

A class.-philologiai rendes tanári székre a pályázathirdetés nem járt sikerrel. A főhatóság fölterjesztésünk értelmében dr. *Borbély Ferenc* okleveles és *Gálffy Zsigmond* végzett tanárjelöltet, intern. felügyelőket alkalmazta óraadókul.

Kelemen Lajosnak 1913. V. 1-től első, *Márkos Albertnek* 1913. IX. 1-től második korpótlék utalványoztatott. *Vári Albert* 1914. I. 1-től 300 K fizetéskiegészítésben részesült. A Berde-tanári jutalmat 1912–13-ra a főhatóság dr. *Kiss Ernőnek* ítélte oda.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület közgyűlésén Tordán és Torockón okt. 11–13-án tanári karunkat *Pálfi Márton, Barabás Ábel, Kelemen Lajos, Kovács Kálmán, Vári Albert* és *dr. Borbély István* képviselték, a III. tanári kongresszuson nov. 14—15.-én dr. *Barabás Ábel* volt a képviselőnk.

Az unitárius tanárok ez évi értekezlete ápr. 9-én tartatott Kolozsvárt a kollégium dísztermében dr. *Gál Kelemen* igazgató elnöklete mellett, aki elnöki megnyitójában a tanárság helyzetével és a középiskolai reform kérdésével foglalkozott. Előadást tartottak tanári karunkból *Pálfi Márton* a középiskolai reformról, dr. *Boros György* a nevelő tanárságról és dr. *Kiss Ernő* vetített képekkel amerikai tanulmányútjáról. Az értekezleten felolvasott tanulmányok külön füzetben meg fognak jelenni.

Az oktatás az állami tanítási terv szerint folyt. *Módszeres tanácskozást* tartottunk szept. 16-án és febr. 9-én. Ez alkalommal behatóan megbeszéltük, hogyan tarthatjuk vissza tanulóinkat a ponyvairodalom veszedelmes termékeinek olvasásától, hogyan ellenőrizhetjük jobban a mulasztásokat és hogyan eszközölhetjük intenzivebben a kötelező házi olvasmányok számbavételét és kimondottuk, hogy lehetőleg minden osztályban iratunk dolgozatok gyanánt leveleket, polgári ügyiratokat. Ellenőrzőt nov. 24-én és ápr. 6-án, osztályozót szept. 2-án, jan. 28-án, jun. 14. és 20-án, a VIII. o.-ra nézve május 2-án és 7-én. E tanácskozásokon számbavettük a tanulók magaviseletét és előmenetelét és a szülőket a szükséghez képest értesítettük.

A *latin* nyelvet a *Dent*-féle nyelvkönyv alapján tanítottuk s a *németet* a direkt módszer szerint.

A *rendes* tantárgyakon kivül a következő *rendkivüli* tantárgyakban nyertek oktatást tanulóink: *egészségtan, német, angol, francia,* (a tanár lemondása miatt csak az I. félévben) *szabadkézi rajz, zene, gyorsírás, vívás, céllövés és kézimunka.* Részletesebben alább foglalkozunk e tárgyakkal. A *svéd tornázást* az idén is gyakorolták a rendes tornaórákon s meg voltak a kötelező *játék-délutánok is.*

Az ifjúság minden alkalommal nagy számmal vett részt az *ifjúsági színi előadásokon,* valamint a nagysikerü *Shakespeare-ciklus* darabjai előadásán.

Tánctanítást is rendeztünk az idén, mint a múlt években. Nov. 15-től jan. közepéig tartott a tanfolyam Major József táncmester vezetésével. 21 fiu és ugyanannyi leány vett részt benne, akik a fiuk rokonaiból, ismerőseiből teltek ki. Heti 3 órán d. u. $^3/_4$7—$^3/_4$8-ig állandó tanári felfelügyelet mellett tanultak s a tanfolyamot egy kis házi mulatsággal zárták be. A felügyeletet *Borbély* Ferenc és *Gálffy* Zsigmond intern. felügyelők teljesítették. Ennek a tánctanulásnak tanulóinkra jó hatását tapasztaltuk.

Folytattuk a németnek mint rendkivüli tárgynak gyakorlati úton való tanítását is. Kellő számú jelentkező volt, kiket *László Gyula* tornatanár gyakorlati módon taní-

tott. Tapasztalván, hogy az *angolnak* heti *1* órában való tanítása nem jár a kellő eredménnyel, felterjesztést tettünk a főhatósághoz, hogy a sikerebb tanítás céljából engedélyezzen 2 csoportnak (kezdők és haladók) heti 2—2 órát A főhatóság elfogadta előterjesztésünket s a szükséges óradijat kiutalta.

A 10 perces tornát a jelen isk. évben is fenntartottuk. *Az énektanítás tantervét* az utóbbi két év folyamán szerzett tapasztalatok alapján revizió alá vettük s a jövő isk. évre a szükséges intézkedéseket megtettük a tanterv véglegesítésére. A főhatóság a *leány magántanulóknak* az órákra való bejárást előterjesztésünkre korlátozás nélkül megengedte.

Az ifjúsági testgyakorló kör alapszabályait az év folyamán kidolgoztuk s a jövő évben életbe fogjuk léptetni. *A fizikai laboratoriumi gyakorlatokat* a VII. o.-ban megkezdettük. Hetenként egy délután (2—4-ig) az önként jelentkező tanulók a szaktanár vezetése és útmutatása mellett kisérleteket készítettek elő és végeztek.

Az 1903-ban készült *állandó tanmenetet* az év elején revizió alá vettük, minthogy azóta több tankönyv megváltozott s a tananyag beosztásánál újabb szempontok alakultak ki.

A díszterem ablakait 410 K költséggel *elsötétítő táblákkal* láttuk el, hogy vetített képekkel kisért előadást a napnak bármely órájában, a rendes órarend keretében is tarthassunk. Előadásokat tartottak dr. *Gál Kelemen* igazgató Michelangelo emberi és művészi pályájáról febr. 19-én, halálának 350 éves fordulója napján és 26-án, dr. *Kiss Ernő* amerikai tanulmányútjáról március 17., 19., 23. és 30-án és *Nagy Gyula* márc. 29-én a román stilusról. Az egész ifjúságnak szavaló órát tartott okt. 21-én *Jámbori Mihály*. Okt. 31-én a Szinkör-mozgó szinházban *Afrikai vadászatok* c. előadást, ápr. 29-én egy cirkuszi előadást nézett végig az egész ifjúság, jan. 8-án 180 tanuló az Urániában Antonius és Cleopatra c. darabot, márc. 14-én a díszteremben a 48—49-i szabadságharc

történetét (álló képek) kisérő magyarázattal és december 12-én a tanári kar egy részének vezetése mellett 40 tanuló Vastagh Gyula műkereskedő képkiállítását.

Az ifjúság egyes csoportjai *kisebb tanulmányi kirándulást* többször rendeztek egyes tanárok vezetésével a város különböző kulturális intézetei, gyárai stb. megtekintésére, a város határára természetrajzi tanulmányaik gyarapítására. Igy *Kelemen Lajos* szept. 13. és 14. a III. gimnáziummal az Erdélyi Múzeum Régiségtárában a kő, bronz és római régiségek, május végén ugyanezen osztálylyal a középkori régiségek s nov. 14-én a Bethlen Gábor kiállitás megtekintésére. November 15., 19., 20. napjain a IV., VII. és VIII. osztállyal a Bethlen-kiállitás régiségtári részének, november 20-án d. u. a VIII. gim. osztálylyal a Bethlen-kori oklevél, kézirat és könyvkiállitás megtekintésére. Junius elején a IV. gimnáziummal az Erd. Múz. Régiségtára újkori emlékei megismerésére.

Dr. Nyiredy Géza a II. osztályt máj. 6-án a Hója erdőbe, a Rákóczi-kertbe, a IV. o.-t május 25-én a botanikus kertbe, a VI. o.-t május 15-én az egyetemi vegytani intézet üvegtechnikai mühelyébe, 16-án a gázgyárba, május 23-án a gyújtógyárba vitte el.

Egy nagy tanulmányi kirándulást is tettünk Rómába és Nápolyba, melyről hátrább részletes jelentés olvasható.

Az *állami felügyeletet* Kuncz Elek tanker. kir. főigazgató, mint kormányképviselő gyakorolta. Jan. 21—24. napjain látogatta meg az intézetet. Minden tanár órájára bement, megvizsgálta az osztálykönyveket, írásbeli dolgozatokat, rajzlapokat, szépírási füzeteket, betekintett az igazgatói ügykezelésbe s a látogatás után tartott értekezleten a látottakon és tapasztaltakon megelégedését nyilvánította. A főhatóság a jegyzőkönyvben foglaltakat örömmel és megnyugvással vette tudomásul.

Az igazgató az év folyamán minden tanár előadásán ismételten hospitált, átvizsgálta a dolgozatokat és osztálykönyveket s megjegyzéseit közölte a tanári karral. A tanárok közül is többen hospitáltak. Az oktatási, nevelési

és fegyelmezési eljárás lehető egyöntetűsége céljából kívánatos, hogy a rokon szakok tanárai egymás óráin minél gyakrabban megforduljanak s tapasztalataikat kölcsönösen kicseréljék.

Vallás-erkölcsi állapot. Unitárius növendékeink közül a felsőosztályuak (VI—VIII.) az egész év folyamán jelen voltak a vasárnap d. e. templomi istentiszteleten. A templomba az ifjúságot a tanári kar egy része kisérte, Az alsóosztályuak (I—V. o.) a téli időszakban (nov.—ápr.) az intézet tornatermében vasárnap délelőttönként Vári Albert vallástanár vezetése mellett papnövendékek által tartott istentiszteleteken vettek részt; a nyári időszakban a templomban. Az istentiszteletet az intézetben a papnövendékek kellő buzgósággal és szorgalommal végezték. Részletesebb jelentés olvasható a papnevelő intézet értesítőjében.

A nem unitárius vallású növendékek saját felekezetök lelkészétől nyertek hitoktatást s ezek vezetése mellett teljesítették egyéb vallási kötelességeiket is. Jelentékenyebb panasz ez irányban nem fordult elő.

Áldozó csütörtökön tanulóink közül a következők *konfirmáltak:* Balogh Pál, Erdődi Károly, Frankkiss Jenő, Gazdag Miklós, Gál Miklós, Gálfalvi István, Gmehling Gottfried, Horváth Ferenc, Jakabházy Zsigmond, Kerekes Sándor, Koncsag Viktor, Kopp István, Kovács Pál, Lászlóczky István, Magyari Lőrinc, Máthé Gyula, Orbók István, Pataki András, Rázmán Gábor, Szigethi Csehi László, Tana Samu, Ütő Kálmán, Vernes Gyula, Veress Dániel, Zsigmond Dezső IV. o. t.

A *fegyelmi állapot* általában jó volt. A tanulók legnagyobb része kifogástalan magaviseletet tanusit és könnyen fegyelmezhető. Gyermeki pajkosságból és meggondolatlanságból származó egy-két esetnél egy nehány komoly intelem, vagy dorgáló szó megtette a kellő hatást. Két tanulót igazgatósági megdorgálásban kellett részesítenünk.

Az egészségi állapotról az orvosi jelentés hátrább részletesen beszámol. Itt röviden csak annyit, hogy az egész

ségi állapot általában jó volt. Járványos betegség miatt nem kellett szünetelnünk. Kemény István III. o. t. a karácsonyi vakáció utolsó napján, jan. 4-én flobert pisztollyal főbelőtte magát és meghalt. Szorgos utánjárással sem sikerült megállapitanunk végzetes tettének okát. Budapesten temették el.

A *rendes iskolai ünnepeket* ez évben is megtartotta az ifjúság október 6-án és március 15-én. Az országos középiskolai tanáregyesület elnöksége október hó 26-án Budapesten, az első magyar közoktatásügyi miniszternek, *báró Eötvös Józsefnek születése 100 éves fordulója emlékére* ünnepélyt rendezett, melyen ifjúságunk képviseletében *Márkos Albert* tanár vezetésével *Gál Ernő* és *Szász Ferenc* VIII. o. tanulók vettek részt. November 15-én az igazgatóság rendezett ünnepélyt Bethlen Gábor fejedelemmé választásának 300., báró Eötvös József első és legnagyobb magyar közoktatásügyi miniszterünk születésének 100 éves fordulója emlékére. Bethlen emlékét *Kelemen Lajos* tanár, Eötvösét, a kulturpolitikusét, dr. *Gál Kelemen* igazgató újította fel s az ifjúsági dalkör énekdarabokat adott elő. Az ifjúság febr. 21-én egy szépen sikerült műsoros táncestélyt rendezett nagy közönség jelenlétében. Tiszta jövedelme 351 K 65 f., mely összeg a kirándulási alap javára fordíttatott. A Kriza-önképző-kör ápr. 8-án tartotta meg Eötvös emlékére rendezett díszgyülését szépszámú közönség előtt. Ez ünnepélyekről hátrább a Kriza-önképző-kör működésénél bővebben lesz szó.

A tanári kar ez évben is testületileg kereste fel névnapján a főtiszt. püspök urat, kinek a kar üdvözletét és jó kívánságait az igazgató tolmácsolta.

Osztálytalálkozók. *Az 1878-ban érettségit tett ifjak* 1913. jun. 29-én tartották *35 éves találkozójukat.* 7-en jelentek meg: Dr. Rosenberger János, Nagy Gergely, Nagy Zsigmond, Osváth Zoltán, Németh István, Zathureczky István és Szigethy István. Elhatározták, hogy öt év mulva, 1918. jun. 29-én megint összejönnek.

Az 1883-ban végzett osztálytársak 1913. szept. 6-án tartották *30 éves* találkozójukat. Megjelentek: Sipos József, Kovács Gábor, Weress Ferenc, Ürmösy Jenő, László Sándor, Lőrinczi István, Csifó Salamon, Darkó Lajos, Csehi Sándor, Rédiger Béla, Ürmösi Kálmán. Tisztelegtek a főtiszt. püspök úrnál és az igazgatónál. 1903-ban tett konviktusi alapítványukat 600 K-val gyarapították s elhatározták, hogy öt év mulva, 1918 szept. második vasárnapján megint összegyülnek.

Vizsgálatok. A javító, pótló és felvételi vizsgálatokat szept. 1—2. napjain tartottuk meg. A VIII. o. vizsgáit május 4—7., a VIII. o. magántanulókét május 8—9-én. Az évvégi vizsgálatok junius 14—20. napjain voltak, junius 22-én d. e. 11 órakor volt a záró ünnep. A VIII. o. vizsgálatain egyházi vizsgáló biztosok voltak: Kozma Ferenc, Gyöngyösy Béla, László Domokos, egyh. tanácsosok. A többi vizsgákon: Gál Jenő, Vass Domokos, Ürmösi Kálmán, Zsakó István, Benkő Mihály, László Domokos, Gyöngyösy Béla, Ürmössy Jenő, Albert Dénes, Keresztély Lajos, Boér Gergely, Lőrinczy Dezső, Pál Ferenc, Gyulay Árpád, Árkosy Lajos, Kozma Ferenc, dr. Tóth György, dr. Költő Gábor, dr. Ferencz József, Tarcsafalvi Albert, Hadházy Sándor, Végh Mihály, Ürmösi Károly.

A vizsgálatokat az idén is összevontan tartottuk: egy-egy osztályét minden tantárgyból egy félnap. A tanulmányi idő utolsó két hetét általános ismétlő összefoglalásokra fordítottuk, mikor a kétes tanulókat minden tantárgyból az igazgató és egy szaktanár jelenlétében alaposan kikérdeztük.

Alapítványok. 1. *Losonczy Albert sütőmester alapítványa.* Losonczy Albert közjegyzői okíratba foglalt *halálesetre szóló ajándékozási szerződés*-ben 10.000 koronát ajándékoz az intézetnek, mely összeg halála napjától számítottan 30 nap alatt kifizetendő. Az évi kamatokból két egyenlő ösztöndíj létesítendő s két jeles előmenetelű és jó magaviseletű unitárius tanulónak adandó ki készpénzben havi egyenlő utólagos részletekben. A tanulók kijelölését

az igazgatóság javaslata alapján a főhatóság eszközli. Az a tanuló, aki az ösztöndíjat egyszer megkapta, megtartja azt az egész középiskolán keresztül, ha erkölcsi és tanulmányi tekintetben a követelményeknek megfelel, ellenkező esetben elveszíti, amikor az ösztöndíjra más tanulót kell felvenni. Csak azért, hogy az ösztöndíjat élvező, különben megfelelő tanulónál jelesebb is van, az ösztöndíjat elvenni nem lehet. Az ösztöndíj már a halál évében életbe lép.

Az E. K. Tanács okt. 8-án tartott ülésében 1369. tan. sz. a. köszönettel fogadta az alapítvány igéretét s köszönetét írásban is kifejezte a nemeslelkű alapítványtevőnek.

2. *Az 1875-ben végzett osztálytársak jutalmazási alapítványa.* Az 1875-ben érettségit tett ifjak 25 éves találkozójuk alkalmával intézetünk számára alapítványt tettek oly célból, hogy az összeg kamatai minden évben a legjobban végzett VIII. o. unitárius vallásu tanulónak adassanak ki. Az osztálytársak megbizottja dr. Árkosy Gyula kir. közjegyző 520 koronát be is fizetett. Ez összeghez hozzájárultak: dr. Árkosy Gyula 100, Sándor Jenő 40, Szinte Gábor 20, K. Vincenti Lajos 40, Sikó Géza 20, Mózes Mihály 40, Jakab István 20, Gothárd János 20, Mátyás János 20, dr. Barabás Béla 100, Székely Zsigmond 10 korona adománnyal.

Az E. K. Tanács október 8-án 1443. tan. sz. a. köszönettel fogadta az alapítványt, köszönetét írásban is kifejezte s meghatározta, hogy e jutalom már az 1913—14. isk. évtől kezdve minden évben kiadassék.

3. *Az 1883-ban végzett osztálytársak alapítvány-gyarapítása.* Az 1883-ban végzettek 1913 szept. 6-án tartott 30 éves találkozójuk alkalmával korábban tett konviktusi alapítványuk gyarapítására 520 koronát adományoztak, mely összeget Csifó Salamon megbizott osztálytárs befizette. Az E. K. Tanács 1913 okt. 8-án 1486. tan. sz. a. köszönetét fejezte ki az újabb adományért s ez összeget beutalta a kisebb alapok között leendő kezelésre a fentebbi címen.

4. *Az 1866-ban végzett osztálytársak jutalmazási alapja.* Az 1866-ban végzett ifjak 1911 okt. 29-én tartott 45 éves találkozójuk alkalmával 412 koronát gyüjtöttek. Az összeghez hozzájárultak: Kisgyörgy Sándor, Ürmösi Kálmán, Székely László, Péterfi Mihály, Lőrinczy Dénes, Gábor Mihály, Lászlóczky Péter, Szentiványi Miklós. Az összeg a fenti címen külön kezelendő. A kamatok 1 százalékát mindig a tőkéhez kell csatolni. A többi már az 1914—15. isk. évtől kezdve az igazgatóság odaitélése alapján tanulók jutalmazására fordítandó.

Az E. K. Tanács 1914 ápr. 8-án 357. tan. sz. a. az alapítványt köszönettel fogadta s köszönetét írásban is kifejezte.

5. *Az 1882-ben érettségit tett ifjak konviktusi alapítványa.* Az osztálytársak megbizottja Árkosy Lajos 190 koronát küldött be, mely összeget az E. K. Tanács 1913 nov. 26-án 1547. tan. sz a. köszönettel fogadta s meghatározta, hogy a régi osztálytársak alapítványához csatolt, régebben e célra beadott 140 korona innen kivétessék s e két összeg a fennebbi cím alatt a kisebb alapok között külön kezeltessék s az alapítólevél értelmében használtassék.

Adományok. Dr. Ferencz József jogtanácsos úr 250 K-t adott egy tanuló konviktusi díjainak fedezésére. — *Péterfi Zsigmond* nyugalmazott vasútigazgató úr már régebben tett alapítványát az idén is 50 koronával gyarapította. — Néhai *Simon Ferencné* szül. *Ajtai* Borbála a Dalkör-alapnak végrendeletileg 50 koronát hagyományozott, amit az örökösök ki is fizettek. *Kócsi Andor, Nagyné Kócsi Margit*, özv. *Tóthné Gyulay Etelka* néhai Gyulay László és neje emlékére 350 korona értékű harmoniumot ajándékoztak a zenekörnek. — *Dr. Richter Aladár* ny. egyet. tanár Brassainak egy olajfestésű képét ajándékozta a tanári szoba számára. — *Árkosy Gyula* kir. közjegyző kedves emlékű fia halála alkalmával 25 koronát adott a Dalkör-alapnak. — A Kolozsvári *Közhasznú takarékpénztár* egy 100 korona névértékű rész-

ványt a konviktusnak, a *Kolozsvármegyei takarékpénztár* r.-t. 60 koronát a segélyző alapnak, *Adorján János* szobafestő 15 koronát, dr. *Tauber Farkas* ügyvéd 10 koronát, *Major József* táncmester 84 koronát a segélyző alapnak, dr. *Rosenberger Mór* orvos 20 koronát egy mathematikai pályamunka jutalmazására. Fogadják a nemesszívü adakozók e helyen is az intézet nevében hálás köszönetemet.

Internátus. Igazgatója a kollégiumi igazgató. A közvetlen felügyeletet dr. *Borbély Ferenc* okl. tanár és *Gálfi Zsigmond* végzett tanárjelöltek gyakorolták, mint internátusi felügyelők s *Deák Ferenc* végzett és *Győrke József* I. é. tanárjelölt tanulmányi felügyelők úgy, hogy a silentiumok alatt 4 dolgozó-szobában állandó volt a felügyelet. Bennlaktak az intézetben, a tanulók dolgozó- és hálószobáinak közvetlen szomszédságában. Az intézeti rendre, csendre, silentiumra, szóval a napirend megtartására felügyeltek, a tanulásra és előkészületre rendelt időben a dolgozószobákban jelen voltak s a tanulókat leckéik megtanulásában, feladataik elkészítésében segítették, útasították. Az internátusi tanulók előmenetelének ellenőrzésére naplót vezettünk. A felügyelők azokkal a tanulókkal, akiknek nem volt magántanítójuk, a nehezebb tárgyakból magánórákat tartottak, melyeken a leckéket elmagyarázták s a tanulásban segítették őket. Történetében nevezetes mozzanat az, hogy 4 asztalt és 5 drb. összesen 20 rekeszes ruhaszekrényt kellett csináltatnunk 980 korona értékben, hogy a jelentkezett tanulókat elhelyezhessük.

Bennlakó tanulók száma: felvétett 194 gimnáziumi, 5 elemi iskolai tanuló és 15 egyetemi hallgató, *összesen 214,* a *mult* évinél kevesebb 7-tel. *Vallásra nézve:* 184 unitárius, 14 református, 1 ág. ev., 5 róm. kath., 1 g. kel., 9 izr. Évközben kilépett az internátusból 3 gimn. tanuló, 2 egyetemi hallgató, meghalt 1 gimn. tanuló, évközben belépett az internátusba 5 gimn. tanuló. Év végén a *bennlakó tanulók száma* 213, a mult évinél több 2-vel. *Vallásra nézve:* 184 unitárius, 13 református, 1 ág. ev., 6 róm. kath., 1 g. kel., 8 izr. *Összesen 213.*

Konviktus. Díjkezelője *Kovács Kálmán,* gondnoka dr. *Borbély István.* Az étkezés ideje reggel 7, délben 1, este $^3/_4$ 7 óra. A közvetlen felügyeletet az internátusi felügyelők és az asztaltársaságok fejei gyakorolták, akik VIII. és VII. o. tanulók. A papnövendékek és az egyetemi hallgatók külön szobában, külön asztaltársaságban étkeztek. Az étkezést minden alkalommal rövid imádság előzte meg. Történetében nevezetes mozzanat, hogy megmaradtunk a mult évben bevezetett házi kezelés mellett, amely mellett az élelem minőség és mennyiség tekintetében megfelelőbb volt s jelentékenyebb panasz nem fordult elő. E rendszer mellett a kiadások emelkedtek ugyan, de a megállapított költségvetés kereteit nem kellett átlépnünk.

Az iskolai év elején az utóbbi évek megtakarításaiból 5000 koronával egy *új konviktusi házi alapot* létesítettünk. A főhatóság az eddigi gondnoki állást *szétválasztotta egy díjkezelői és egy gondnoki állásra.* Amannak kötelessége a konviktusi díjakat elszámolni, a bevásárlásokat vezetni, ennek a konyhára és az étkező helyiségekre s azok tisztaságára, az ételek minőségére és mennyiségére, az éttermekben a rendre, csendre, a helyes és illendő étkezésre felügyelni, a panaszokat meghallgatni, elintézni.

A konviktus a tanári értekezlet tagjainak ápr. 9-én és a szamosújvári áll. főgimn. 34 tagból álló kiránduló csapatának márc. 25-én ebédet, jun. 2-án a békéscsabai ág. ev. főgimn. 25 kiránduló tanulójának ebédet és vacsorát adott.

Konviktusi tagok száma: felvétetett 23 papnövendék, 193 gimnáziumi, 5 elemi iskolai tanuló, 5 egyetemi hallgató, *összesen 226* (tavaly 223). *Vallásra nézve:* 196 unitárius, 14 ref., 1 ág. ev., 5 róm. kath., 1 g. kel., 9 izr. Évközben kilépett 3 papnövendék, 4 gimnáziumi tanuló, 2 egyetemi hallgató, összesen 9. Belépett 5 gimn. tanuló, 3 egyetemi hallgató, összesen 8. *Év végén a tagok összes száma:* 225, a mult évinél több 12-vel. *Vallásra nézve:* 196 unitárius, 13 ref., 1 ág. ev., 6 róm. kath., 1 gör. kel., 8 izr. *Összesen 225.*

II. FEJEZET.

Fontosabb rendeletek.

Az 1912—13 iskolai évben a mult évi értesitő lezárása után.

E. K. T. 474. tan. sz. a. konv. kedvezményeket oszt ki.

E. K. T. 603. tan. sz. a. Badoczi Márton szolgát 1912 ápr. 1-től fölveszi a szolgák nyugdijintézetébe s kirójja a fizetendő illetéket.

E. K. T. 645. tan. sz. a. Kelemen Lajos tanárnak első korpótlékát kiutalja.

E. K. T. 522. tan. sz. a. a kollég. könyvtáros fizetését jul. 1-től 100 korona emelkedéssel 600 koronában állapítja meg.

E. K. T. 602. tan. sz. a. újra szabályozza a kórházi díjat.

E. K. T. 671. tan. sz. a. Hidegh Mihály tanárnak a szünidei fizikai tanfolyamon való részvételre 100 korona segélyt utal ki.

E. K. T. 825. tan. sz. a. 15 tanulónak 200 korona konviktusi szünidei díjat enged el.

E. K. T. 827. tan. sz. a. az angol sikeresebb tanítása céljából két csoportnak heti 2—2 órát rendel s 400 koronát kiutal.

V. K .M. 96169. sz. a. (908. eln.) dr. Kiss Ernőnek 1000 korona utazási ösztöndijat utal ki.

V. K. M. 91500. sz. rendelete külföldi tanulók magyar területre rendezett utazásairól, melyeket be kell jelenteni.

E. K. T. 888. tan. sz. a. a 10 perces tornázást a jövő isk. évre is fentartja.

E. K. T. 889. tan. sz. a. az igazgatóság kezelése alatt álló alapokról fölterjesztett jelentést jóváhagyólag tudomásul vette.

E. K. T. 943. tan. sz. a. a class. philol. tanszéket nem tölti be, hanem óraadókul dr. Borbély Ferencet és Gálffy Zsigmondot alkalmazza.

E. K. T. 960. tan. sz. a. a szept. érettս. idejét 15-ére kitüzi s elnöknek Kozma Ferencet, biz. tagoknak báró Petrichevich-Horváth Kálmán és Fekete Gábor főgondnokokat kéri fel.

E. K. T. 1005. sz. a. dr. Kiss Ernőnek tanulmányútra félévi szabadságot ad s órái ellátásáról gondoskodik.

E. K. T. 1156. tan. sz. a. rendkivüli javitásokra, mint kéményseprő járda, ablakok lefestése, új függönyök, fürdőkazán kijavítása, 2400 koronát utal ki.

E. K. T. 1197. eln. sz. a. értesít, hogy a V. K. M. 120.365. sz. rendeletével a szeptemberi éretts. vizsgálatra Máthé György áll. főgimn. tanárt küldötte ki.

E. K. T. 1160. tan. sz. a. kiosztja a konv. ösztöndijakat, 142 tanulónak 18950 korona értékben.

E. K. T. 1157. tan. sz. a. a két tárgyból elégtelen tanulóknak engedélyt ad a javító vizsgálatra.

E. K. T. 1158. tan. sz. a. jóváhagyja a tantárgyfelosztást s kiutalja az óradijakat.

Az 1913–14. iskolai évben.

E. K. T. 1282. eln. sz. a. dr. Varga Bélának betegség miatt nov. végéig, majd dec. végéig szabadságot ad s kiosztja óráit és utalja az óradijakat.

V. K. M. 13538. sz. a. (1284. eln.) az 1913–14. isk. évre iskolalátogatónak Kuncz Elek főigazgatót küldötte ki.

E. K. T. 1337. tan. sz. a. elfogadja a konviktus 1912–13. évi számadását s 5000 koronát egy új házi alap létesítésére beutal a közpénztárba.

E. K. T. 1337. sz. a. 4 int. asztalra és 20 ruhaszekrényre 980 koronát kiutal.

E. K. T. 1351. tan. sz. a. elfogadja az igazgató szám-

adását az isk. nyomtatványokról s középisk. biz.-űrlapokról számadás készíttetését jövőben mellőzi.

V. K. M. 21540. sz. a. (1402. eln.) rendelete a magyar fogalmazástanítás ügyében.

E. K. T. 1419. eln. sz. a. Márkos Albert második korpótlékát 1913. évi szept. 1-től kiutalja.

V. K. M. 148330. (1441. eln.) sz. r. a. a felekezeti középisk. igazgatók nyugdíjigénye megállapítása ügyében.

E. K. T. 1368. tan. sz. a. engedélyt ad arra, hogy a leánymagántanulók az előadásokra bejárhassanak.

E. K. T. 1370. tan. sz. a. Szabó Mártonnak az év végére engedélyt ad az V—VII. o.-ból különbözeti s a VIII. osztályból magánvizsgálatra.

E. K. T. 1396. tan. sz. a. a dec. javító éretts. vizsgálat idejét 20-ára tűzi ki.

E. K. T. 1398. tan. sz. a. Tatay Sándornak az év végére az V—VI. osztályról összevont magánvizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 1413. tan. sz. a. elfogadja az 1875-ben végzettek 520 korona alapítványát.

E. K. T. 1464. tan. sz. a. kiosztja az igénybe nem vett konviktusi kedvezményeket.

E. K. T. 1463. tan. sz. a. elfogadja a konviktus 1913—14. évi költségvetését.

E. K. T. 1369. tan. sz. a. köszönettel fogadja Losonczy Albert pékmester 10.000 koronás ösztöndíjalapítványát.

E. K. T. 1472. tan. sz. a. Garfunkel Rózát a VII. osztályba magántanulónak fölveszi.

E. K. T. 1486. tan. sz. a. köszönettel vette az 1883-ban végzettek alapítványa gyarapítását 520 koronával.

E. K. T. 569. eln. sz. a. nov. 15-én Bethlen és Eötvös-ünnepély megtartását rendeli el.

V. K. M. 163484. sz. a. (1581. eln.) a dec. javító érettségi vizsgálatra kormányképviselőnek Máthé György áll. főgimn. tanárt küldi ki.

E. K. T. 1459. tan. sz. a. az igazgató kórházi és gyógyszertári számadását elfogadja, a hátralékot törli s a felmentést megadja.

E. K. T. 1466. tan. sz. a. egy egészségtani szertár létesítésére 300 korona rendkivüli átalányt utal ki.

E. K. T. 1468. tan. sz. a. a nagy könyvtár megvizsgálásáról a jelentést tudomásul veszi s elrendeli, hogy az isk. év végéig a duplumok kiválogattassanak.

E. K. T. 1547. tan. sz. a. az 1882-ben végzettek 190 korona adományát köszönettel fogadja, régebbi 140 korona adományukhoz csatolandó s azzal kezelendő.

E. K. T. 1721. tan. sz. a. a dr. Nagy Károlyné-féle ösztöndíjat Szász Ferenc VIII. o. tanulónak adja.

E. K. T. 1724. tan. sz. a. 128 tanulónak 4120 koronát, a Serester-alap terhére 2-nek 165 korona tandíjat enged el s 20 tanulónak 1427 korona 20 fillér hátralékot ír le.

E. K. T. 1763. tan. sz. a. Vári Albertnek 1914. I. 1-től 300 korona fizetéskiegészítést utal ki.

1914. évben.

V. K. M. 190034. sz. a. (52. eln.) két Erdélyi kincstári ösztöndíjat Lőrinczy Dénes és Márton Lajos VII. o. tanulónak utalja ki.

E. K. T. 1804. tan. sz. a. Márkos György orvostanhallgatónak 480 koronás Berde-családi ösztöndíjat utalványozott.

V. K. M. 185334. sz. (133. eln.) rendelete leánymagántanulók felvétele és a demonstrativ tárgyak óráira való bebocsátása ügyében.

E. K. T. 76. tan. sz. a. a torna- és zeneszertár részére 300 korona rendkivüli átalányt utal ki.

E. K. T. 163. tan. sz. a. Andrási Ferenc gépésznek 1914-re 120 korona fiz. pótlékot utal ki.

E. K. T. 201. tan. sz. a. az I. félév végén elégtelen miatt megüresedett konv. ösztöndíjakat kiosztja.

E. K. T. 216. tan. sz. a. 44 tanulónak 2457 korona 60 fillér régi hátralékot töröl.

E. K. T. 217. tan. sz. a. Kuncz Elek kormányképviselő látogatásáról fölvett jegyzőkönyvben foglaltakat örömmel és megnyugvással vette tudomásul.

E. K. T. 341. tan. sz. a. a Rómába rendezendő tanulmányi kirándulásra 5 tanárnak 600 korona segélyt utal ki.

E. K. T. 342. tan. sz. a. megállapitja a VIII. o. és az éretts. irásbeli és szóbeli vizsgálat idejét s elnököt és biz. tagokat küld ki.

E. K. T. 344. tan. sz. a. engedélyt ad, hogy a class.-philol. tanszékre pályázatot hirdessünk.

E. K. T. 436. tan. sz. a. Bartha Bélának összevont magánvizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 357. tan. sz. a. az 1866-ban végzett osztálytársak jutalmazási alapját köszönettel elfogadja.

V. K. M. 27828. sz. a. (525. eln.) az érettségi vizsgálatokhoz kormányképviselőnek dr. Vass Miklós kaposvári áll. főgimn. tanárt küldi ki.

V. K. M. 58915. sz. a. rendeletével tanárok részére jul. 2—11. napjain kisérleti fizikai tanfolyamot rendez.

E. K. T. 546. tan. sz. a. elfogadja az évvégi vizsgálatok sorrendjét s vizsgáló biztosokat küld ki.

III. FEJEZET.

Az igazgatóság működése.

A kollégiumi igazgatóság hatáskörébe tartozik az egész épület feletti felügyelet, a konviktus, a bennlakó gimnáziumi és elemi iskolai tanulók és egyetemi hallgatók ügyei, a kollégium adminisztrativ ügyeinek intézése s a főgimnázium és elemi iskola minden ügye.

Az igazgatóság elnökei: Kozma Ferenc kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő, a M. Tud. Akadémia levelező-tagja, Gál Jenő kir. táblai tanácselnök, iskolai felügyelő-gondnokok.

A lefolyt évben az elnöki tisztet legtöbbször Gál Jenő gondnok teljesítette.

Előadó: dr. Gál Kelemen igazgató. Tagok: a teológiai és gimnáziumi rendes és helyettes tanárok. Osztályozó tanácskozásokon az óraadó tanárok is jelen voltak.

Jegyző: dr. Kiss Ernő tanár, szabadságideje alatt Kovács Kálmán.

Az igazgatóság a mult évi értesítő lezárása óta 1913 junius hó 14-től 1914 junius hó 3-ig 20 ülést tartott, melyeken 372—465. (1912—13.) és 1—365. (1913—14.) jegyzőkönyvi pontok alatt az intézet adminisztrativ és tanulmányi vezetésével foglalkozott.

A tárgyalt ügyek közül kiemelem a következőket:

A *díszterem ablakait elsötétítő táblákkal* láttuk el 140 korona költséggel abból a célból, hogy a napnak bármely idejében, akár a rendes órarend keretében is tudjunk vetített képekkel előadásokat tartani. — A *régi klozetteket* új tipusu, nyeregalaku klozettekkel akarjuk kicserélni, 7 darabot (à 56 K) már ki is cseréltünk. Az újak a higienikus követelményeknek jobban megfelelnek. — *A felső ablak-*

táblák veszélytelen takaríthatása céljából *egy ablaktakarító kosarat* szereztünk be. — *A kollégiumi épület fedélzetét* ez évben az utolsó részletében is kicseréltettük. A fedélzeten a *kéménysepró járda* összes farészeit, melyek 12 esztendő alatt elkorhadtak, újjal cseréltük ki. — *Az összes külső ablakok kereteit és könyöklőit* újra festettük. — *Az ablak-függönyöket* újakkal cseréltük ki. — *A vízmelegítő kazánt* kijavíttattuk. A költségek — a fedélzet kivételével — 2400 koronára mentek. — Az igazgatói iroda részére 160 korona költséggel egy *Mignon írógépet* szereztünk. — A *Kismező* játék-kert kerítését mintegy 140 korona költséggel kijavíttattuk.

A várostól átadandó *játéktér* ügyében ismételten tárgyaltunk a városi hatóság megbizottaival, helyszini szemlét is tartottunk, de a használatba adástól, úgy látszik, még távol állunk.

Tanulmányoztuk *a tisztviselők fegyelmi felelősségéről* alkotott egyházi törvénytervezetet s véleményünket előterjesztettük, megtettük észrevételeinket *a nem állami tanárok részére készült nyugdijtörvény* tervezetére is. Foglalkoztunk a *kórházi díj* újabb szabályozásával s ennek rendjén a főhatóság kimondotta, hogy ezután minden bennlakó unitárius tanuló évenként 2 koronát, nem unitárius 4 koronát fizet s ezért ingyen gyógykezelésben és kórházi ellátásban részesül. A kórházi ellátás költsége csak 14 napnál tovább tartó betegség esetén térítendő meg. A konviktusi pénztár évi 200 korona átalány-összeggel járul a kórházi alapok támogatásához.

A gimn. és elemi iskolai vallástanítás új tervét a főhatóság még nem vizsgálta felül.

Revizió alá vettük s a jövő isk. évtől kezdve életbeléptetjük a *Kriza-önképzőkör alapszabályait.* Megalkottuk az *ifjúsági testgyakorló kört*, melynek szabályait a jövő évtől életbeléptetjük.

Ez ügyeken kívül az évről évre rendszerint előforduló ügyek intézésével foglalkozott az igazgatóság.

IV. FEJEZET.

Személyzet.

A) Tanári testület.

a) Rendes tanárok.

1. *Gál Kelemen,* bölcsészetdoktor, a kollégium és az internátus igazgatója, a Keresztény Magvető szerkesztője, az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület választmányi, az Erd. Múzeum-Egylet bölcselet-, nyelv- és történettudom. szakosztályának választmányi, az E. K. Tanács tagja, a kolozsvári tanári kör alelnöke, az áll. polg. iskola gondnokságának tagja. Tanított filozófiai propaedeutikát és pótló irodalmat a VIII. o.-ban, vezette az oráció-gyakorlatokat heti 7 órában. Tanít 1891. óta.

2. *Nagy Gyula,* a rajzszertár őre. Tanított rajzoló geometriát I—IV. osztályban, görögpótló rajzot V—VIII. osztályban, szabadkézi rajzot az önként ajánlkozóknak, heti 18 órában. Tanít 1880 óta, főgimnáziumunknál 1891 óta.

3. *Nyiredy Géza,* bölcseletdoktor, a természetrajzi szertár őre, a kolozsvári gyógyszerészgyakornoki tanfolyam vezető tanára, a Kir. Magyar Természettud. társulat, az Erd. Múzeum-Egylet, a Magyarországi Gyógyszerész-Egyesület, a Délmagyarországi Közművelődési-Egylet, az Erdélyi Kárpát-Egylet választmányi, az Országos Középiskolai Tanáregyesület Kolozsvári Körének, az E. K. Tanácsnak tagja, a kolozsvári Önkéntes Mentő-Egyesületnek ellenőre, a Kolozsvári F. J. Tud. Egyetemi Gyógyszerészettanhallga-

tók Önképző- és Segitőegyesületének tiszteleti tagja. Tanított földrajzot a III. o.-ban, természetrajzot az I. II., IV., V. VI. o.-ban heti 15 órában. Tanít 1889 óta.

4. *Vári Albert,* tanított vallástant az I—VIII. osztályokban heti 16 órában, vezette az ifj. istentiszteleteket. Tanít 1909 szept. 1. óta.

5. *Pálfi Márton,* az I. o. főnöke, a kollégiumi nagy könyvtár őre. Tanított magyart az I., latin nyelvet az I., VI. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1897 óta.

6. *Hidegh Mihály,* a VII. o. főnöke, a természettani szertár őre. Tanított mennyiségtant a II., IV., V., VI., természettant a VII. osztályban, heti 18 órában, gyorsírást az önkéntes tanulóknak heti 2 órában. Vezette a VII. o.-ban a fizikai laboratoriumi gyakorlatokat. Tanít 1899 óta.

7. *Kiss Ernő,* (I. félévben tanulmányúton) bölcsészetdoktor, az Irodalomtörténeti Társaság választmányi, az Erdélyi Irodalmi Társaság r. tagja és titkára, az Erdélyi Gyorsíró Egyesület vál. tagja, a II. o. főnöke, a tört.-filológiai szertár őre, az igazgatósági ülések jegyzője. Tanított magyart a II. o.-ban, latint a II., VII. o.-ban, heti 16 órában. Tanít 1901 óta.

8. *Márkos Albert,* a III. o. főnöke, a Kriza önképzőkör vezetője. Tanított magyart a III., latint a III. és VIII. o.-ban, heti 16 órában. Tanít 1898 óta.

9. *Barabás Ábel,* bölcseletdoktor, a felső oszt. olvasóegyesületének vezetője. Tanított németet a III., VII., VIII. o.-ban, magyart az V. és VI. o.-ban heti 16 órában. Tanít 1903. óta.

10. *Kovács Kálmán,* a IV. osztály főnöke. Tanított latint a IV., történelmet az V., VI., földrajzot a II. o.-ban, heti 15 órában. (Dr. Varga Béla betegsége alatt latint az V. o.-ban, melynek ez idő alatt osztályfőnöki teendőit is végezte és dr. Kiss szabadságideje alatt az igazgatósági ülések jegyzője volt.) Tanit 1904 óta.

11. *Kelemen Lajos,* az Erd. Múz. egyesület titkára, a Székelyek Története pályadij-alap bizottságának jegyzője, egyházi levéltáros. Tanított történelmet a III., IV., VII., VIII., földrajzot az I. o.-ban, heti 15 órában. (Dr.

Kiss szabadságideje alatt a tört. filológiai szertár őre). Tanít 1905. febr. óta.

12. *Uzoni Imre*, a VIII. o. főnöke. Tanított mennyiségtant az I., III., VII—VIII. o.-ban, természettant a VIII. o.-ban, heti 16 órában. Tanít 1906 óta.

13. *Dr. Varga Béla* (betegség miatt dec. végéig szabadságon), az V. o. főnöke. Tanított latint az V., görögöt az V., VIII., pótló irodalmat a VII. o.-ban heti 18 órában.

14. *Dr. Borbély István*, a VI. o. főnöke, az alsó osztályok olvasó egyesületének vezetője, az Irodalomtörténeti Társaság vál. tagja, a céllövészet felügyelője. Tanított németet a IV—VI., magyart a VII—VIII. o.-ban, heti 15 órában, dr. Varga betegsége alatt pótló irodalmat a VII. osztályban. Tanít 1911 szept. 1 óta.

15. *László Gyula*, okl. tornatanító, a tornaszertár őre, vívómester, a kolozsvári Tanári Kör, a Magyarországi Tornatanítók Egyesületének tagja, a Kolozsvári Athletikai Club művezetője. Tanított testgyakorlást az I—VIII. o.-ban heti 16 órában, olasz vívást az önkéntes tanulóknak heti 3 órában, vezette a játék-délutánokat négy csoportban és a 10 perces tornázást. Tanít 1899 óta.

16. *Sándor János*, ének-zenetanító, az ének-zeneszertár őre. Tanított éneket az I—VIII. o.-ban (8 ó.), vezette az énekkart (heti 5 ó.) és az Apolló-kört (heti 2 ó.) heti 15 órában. Tanított zenét az önként jelentkezett tanulóknak.

b) Óraadó tanárok.

1. *Dr Borbély Ferenc* okl. tanár, tanított pótló irodalmat az V., VI., magyart a IV. o.-ban heti 10 órában, dr. Kiss helyetteseként magyart és latint a II. o.-ban, melynek az I. félévben osztályfőnöke is volt, heti 11 órában.

2. *Gálffy Zsigmond* végzett tanárjelölt, görögöt a VI—VII. o.-ban heti 10 órában, dr. Kiss helyetteseként latint a VII. o.-ban heti 5 órában s Gálfi L. betegsége alatt görögöt az V. o.-ban.

3. *Gálfi Lőrinc*, teol. r. tanár. Tanított angolt a VI—VIII. o.-ból önként ajánlkozóknak két csoportban heti 2—2 órában, dr. Varga betegsége alatt görögöt az V., VIII. o.-ban. E minőségben tanít 1909 szeptember 1 óta.

4. *Dr. Tompa János* orvos-doktor, iskolai orvos és egészségtan-tanár. Tanított egészségtant a VII. osztályban heti 2 órában. Tanít 1906 szeptember óta.

5. *Régleni Áron*, a kollégiumi elemi fiuiskola tanítója. Tanított szépírást az I—II. o.-ban, 2 órában, kézimunkát 3 csoportban heti 6 órában. Tanít 1901 óta.

c) A más vallású tanulók hitoktatói.

1. *Tárkányi György*, a ref. főgimn. hittanára. Tanította a ref. vallású tanulókat.

2. *Fábry Viktor*, ág. ev. lelkész. Tanította az ág. ev. vallású tanulókat.

3. *Ocskó Lajos*, róm. kath. hittanár. Tanította a róm. kath. tanulókat.

4. *Simu S. Péter*, gör. kath. hitoktató. Tanította a gör. kath. vallású tanulókat.

5. *Sava László*, tanította a gör. kel. vallású tanulókat.

6. *Dr. Eisler Mátyás*, a neológus izr. hitközség főrabbija és *Lőwy Mór*, az orthodoxus hitközség hitoktatója. Tanították az izr. vallású tanulókat.

B) Intézeti alkalmazottak és szolgák.

1. *Andrási Ferenc*, intézeti gépész. 1907 ápr. 1 óta.
2. *Istvánffy Sándor*, kapus 1908 ápr. 1-től.
3. *Szász Dénes*, 1902 szept. 1 óta.
4. *Szathmáry János*, szolgált mint kapus 1906 okt. 15-től 1908 ápr. 1-ig, ettől kezdve mint szolga.
5. *Vargyas András*, 1909 márc. 26-tól.
6. *Bodoczi Márton*, 1912 ápr. 1-től.

V.

Tanárok irodalmi működése.

Dr. Barabás Ábel: *Petőfi als Naturphänomen.* (Ungarische Rundschau, 1913. IV. füzet.) *Hebbel Frigyes.* (Budapesti Szemle, 1913. augusztus.) *Das Ewig-Weibliche.* (Der Türmer, Berlin, 1913. december; ugyanaz *hollandus* nyelven a fordító hozzáfűzött kommentárjaival a Wetenschappelijke Bladen című tudományos folyóirat 1914. évi folyamában.) *Rasse und Sittlichkeit.* (Weser Zeitung, Brehmen, 1913. aug. 26.) *Bálint Gábor.* (Vasárnapi Ujság, 1913. 25. szám.) *Bismarck és a magyar puszta.* (Az Ujság, 1913. okt. 2.) *Der grosse Heide.* (Hannoverscher Courier, 1913. aug. 20.) *Frau von Stein.* (Neues Pester Journal, 1913. dec. 25.) *Der ungarische Faust.* (Fremden-Blatt, Wien, 1913. szeptember.) *Mikor Goethe és Nietzsche kezet fognak.* (Budapesti Hirlap, 1913. aug. 12.) *Goethe sasfiókái.* (Pesti Hirlap, 1914. április.) *Wenn sich Goethe und Nietzsche die Hände reichen.* (Hamburger Nachrichten, 1913. okt. 19.) *Nietzsches Beziehung zu Petőfi.* (Strassburger Post, 1913. szept. 12.) *Nietzsche ein Goetheaner?* (Pester Lloyd, 1914. jan. 23.) *Szentivánéji álom.* (Bevezető előadás a kolozsvári Nemzeti Színház 1914 március havi ifjúsági előadásán.) *A weimari nemzeti színjátékok.* (Pesti Hirlap, 1913. aug. 15.) *Ragusa.* (Pesti Napló, 1913. jun. 1.) *Zara.* (Neues Pester Journal, 1913. jul.) *A könyvek városa.* (Budapesti Hirlap, 1913. október.) *A gyermeksziget.* (Az Ujság, 1913. okt. 30.) *Die Stadt der drei Kulturen.* (Magdeburgische Zeitung, 1914. jan. 10.) *A melankoliához.* (Nietzsche költeménye, műfordítás. Budapesti Hirlap, 1914. ápr. 12.)

Dr. Borbély István: *Unitárius iskoladrámák a XVI. században.* (Irodalomtörténet, 1913. 326–333. l.) *Mégegyszer az „Unitárius hitviták"-ról.* (Irodalomtörténet. 1913. 453–455. l.) *A vargyasi Daniel-család írótagjai.* (Irodalomtörténet, 1913. 532. l.) *A magyar irodalomtörténetírás munkája 1913-ban.* (Irodalomtörténet, 1914. 13—23. l.) *Berecz S.: Apollonius historiája.* (Irodalomtörténet, 1914. 37–38. l.) *Eötvös Károly.* (Irodalomtörténet, 1914. 169–174. l.) *Balassi Menyhárt Árultatása és Karádi Pál.* (Irodalomtörténet, 1914. 175—177.) *Bogáthi zsoltárainak új kézírata.* (Egyet. Philol. Közl. 1913. 716. l.) *Bogáthi Fazakas Miklós zsoltárfordítása.* (Egyet. Philol. Közl. 1914. 1–16. l.) Ugyanaz különnyomatban. *Csik-*

somlyói iskoladrámák. (Irodalomtörténeti Közlöny, 1914. 250—251. l.) *Illei J.: Tornyos Péter.* (Irodalomtörténeti Közlöny, 252—253. l.) *Sziládi Á.: Péchi Simon Psalteriuma.* (Erdélyi Múzeum, 1913. 377—379. l.) *A magyar unitárius egyház hitelvei a XVI. században.* (Keresztény Magvető, 1914. 1—17; 65—83. l. és folytatólag.) *A Báthoryak és az erdélyi jezsuiták.* (Ellenzék, 1914. máj. 2.) *Történet és történettanítás.* (Ellenzék, 1914. máj. 5.)

Dr. Gál Kelemen: *Brassai Sámuel.* (Ker. Magvető, 1913. 249—263.) *Iskola és jellem.* Foerster Fr. V. ilyen c. könyvének ismertetése. (Ker. Magvető, 1913. 360—368.) *Egyháztörténeti adatok.* (Ker. Magvető, 1914. II. füzet.) *Brassai módszere.* (Magyar Paedagogia, 1914. I. füzet, 21—29.) *Elnöki megnyitó az unitárius tanárok 1914. IV. 9-én tartott értekezletén.* (Ellenzék, 1914. ápr. 11. sz.) *Ifjúsági színi előadást bevezető conference A velencei kalmárról és bevezető előadás a Nemzeti Szinház Shakespeare-ciklusában Coriolanusról.* (Kolozsvári Hirlap, ápr. 21. sz.) *Előadást tartott a kolozsvári Kossuth-asztaltársaság 1913 szept. 19. összejövetelén a régi diákéletről.* (Ellenzék, 1913. szept. 22—23. sz.) Szerkesztette a Keresztény Magvetőt, melynek *Különfélék* rovatát kevés kivétellel írta.

Kelemen Lajos: *Újabb adattár a vargyasi br. Daniel-család történetéhez.* (Kolozsvár, 1913. XII. 426. l.) *Adatok kolozsvári unitárius egyházközségünk régibb klenodiumairól.* (Ker. Magv. tő, 1913. 160—170. 1914. 37—43. l.) *A kolozsvári unitárius főgimn. régi keleti szőnyege.* (Ker. Magvető, 1914.) *A tövisi br. Bálintitt-család levéltára az Erdélyi Múzeumban.* (Ellenzék, 1913.)

Dr. Kiss Ernő: Önállóan megjelent: *Benedetto Croce, Esztétika.* (Ford.) Budapest, Rényi Károly, 8° I—XV, 1—494. *Irt közleményeket* a Budapesti Hirlapba, az Amerikai Magyar Népszavába és a Kolozsvári Hirlapba. *Felolvasásokat tartott* az Arad és Vidéke és Kulturszövetség newyorki egyesületekben, az unit. tanárok gyűlésén, az Orsz. Tanáregyesület kolozsvári körében, az Erdélyi Múzeum Egyesület bölcselet-, nyelv- és történeti szakosztályában és az Erd. Irodalmi Társaságban.

László Gyula: *A testgyakorlatok szociálpedagógiai fontosságáról.* (Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, XLVI. évf., 20. sz., 1913. jun. 19.) *Az iparososztály testi nevelésének fontossága.* (Egészségnaptár, Budapest, 1914., 125. oldal.) *Hogyan sportoljunk?* (Ellenzék. 1913. szept. 2.) *Miképpen lehet az ipari munkások egészségét védeni?* (Ismeretterjesztő előadás 1913. nov. 28-án az Erdélyi Múzeum-Egyesűlet Jog- és Társadalomtudományi Szakosztályában.)

Dr. Nyiredy Géza: *Szakvélemény a kolozsvári parkettegyár égéséről és okáról.* Karbolineum vegyi vizsgálata. (Törvényszéki szakvélemény.) *A marosvásárhelyi kőolajfinomító-gyár égéséről és okáról.* Petroleum termékeinek vegyi vizsgálata. A termékek közül különösen a benzin részletes vizsgálata. A gyár által lakkgyártásra használni szokott gyanta vizsgálata. (Törvényszéki szakvélemény.) *Szakvélemény.* Gyógyszertár és gyógyszerkereskedés közötti külömbségről. Mi a gyógyszertár? Mi a droguéria?

(Törvényszéki szakvélemény.) Sajtó alatt: *Elemző vegytan.* IV. kiadás. *Jelentés a kolozsvári gyógyszerészgyakornoki tanfolyam működéséről az 1913-ik évben.*

PÁLFI MÁRTON: *Az új földesúr.* Felolvasás ifj. színi előadáson. *A középiskolai reformról.* Fölolvasás az unitár. tanárok értekezletén. Előadást tartott az iparosok továbbképzésére rendezett előadások során a *magyar helyesírásról.*

VÁRI ALBERT: *A lelkészi munka.* (Unitárius Egyház, 1913. évf. 8. sz.) *A gimnáziumi vallástanítás II.* (Unitárius Egyház, 1913. évf. 7. sz.) *„Kelj fel és világoskodjál.”* Egyházi beszéd. (Unitárius Szószék, 1913. évf. 4. sz.) *A vallás alapja.* (Ker. Magvető, 1913. évf. 6. sz.) *A tudományos egyháztörténetírás.* Könyvismertetés. (Ker. Magvető, 1913. évf. 6. sz.) *Mire kell törekednünk?* Egyházi beszéd. (Unitárius Szószék. (1914. évf. 1. sz.) *Lutheri és kálvini vallásosság.* Könyvismertetés. (Ker. Magvető, 1914. évf. 1. sz.)

VI. FEJEZET.

Oktatás.

A) Végzett tananyag az 1913—14. iskolai évben.

Minden rendes tantárgyat az állami tanítási tervben megállapított heti óraszámban tanítottunk. A használt kézikönyvek jegyzékét a tavalyi értesítőben megtalálja az érdeklődő, valamint a jövő iskolai évben használandókat is az értesítő végén. Hogy melyik tárgyat ki tanította s melyik osztálynak ki volt a főnöke, az olvasható ez értesítő II. Rész, IV. fejezetében a »Tanári testület« cím alatt.

A *végzett tananyagra* nézve: az 1899. évi 32818. sz. alatt kiadott gimnáziumi tanítási tervben előírt anyagot elvégeztük minden tárgyból minden osztályban.

A német nyelvet a direkt módszerrel tanítottuk megfelelő nyelvkönyv alapján. A görög nyelvet az attikai nyelvjárással kezdettük, a latint a négy alsó osztályban a Dent-féle, Geréb—Morvay átdolgozta kis latin nyelvkönyv alapján.

Az előírt anyag elméleti része - minthogy a tanítás országszerte az állami tanítási terv szerint foly - lényegében minden intézetben ugyanaz. Némi eltérést, különbséget hozhat be a tanár egyénisége és a használt kézikönyvek tárgyalási módja és csoportosítása. A nyelveknél az olvasmányok kiválasztásában nyilvánúlhat meg legjobban a tanár egyénisége, tanulmányainak iránya, esetleg egyik-másik intézet sajátszerű helyzete, történelmi tradiciója, hagyománya; azonban itt is azzal a korlátozással.

hogy a kötelezőleg előírt olvasmányokat el kell végezni. Különben a módszeres tanácskozásokon az olvasmányokat megbeszéljük, megállapítjuk. Az átvett olvasmányokra nézve tájékozást nyújt a magyar irodalmi és görögpótló dolgozatok címeit közlő következő fejezet.

Az ének tanítása az ideiglenesen elfogadott tanítási terv szerint folyt. E terv szerint az énektanítás alaki célja: a zenei érzék fejlesztése, az énekhang ápolása, az ízlés nemesítése, a kedély, a vallásos és hazafias érzés nevelése; tárgyi célja: annyi zenei ismeret elsajátítása, mely a lapról való éneklésre képesítsen s ezzel is az általános műveltség sokoldalúságát s a gyakorlati életre való nevelést szolgálja.

B) Magyar irodalmi dolgozatok.

V. osztály. 1. Mivel foglalkoztunk a nyáron? 2. A levélről. (Olvasmányok alapján.) 3. Hunyadi János. 4. Mi történt a Balkán-félszigeten? 5. Báró Wesselényi Miklós. 6. Kőrösi Csoma Sándor. 7. Kisérlet szónoki beszédre. (Emlékbeszéd.) 8. Széchenyi szerepe Magyarország fejlődésében.

VI. osztály. 1. Melyik írót ismerem legjobban? 2. Az élet és a költészet. 3. Petőfi szatirái. 4. A magánossághoz. (Csokonai költeményéről.) 5. A walesi bárdok. 6. Arany epikájáról. 7. Egy magyar dráma tárgyalása. (Szabadon választott tárgy.) 8. Csongor és Tünde és a Szentivánéji álom.

VII. osztály. 1. A magyar középkor szellemi élete. 2. A XVI. századi unitárius törekvések művelődéstörténeti jelentősége. 3. A mozgásokról (iskolai). 4. Mely énekekből és minő csoportosítással állítható össze a kurucforradalom története? 5. Mikes humora. 6. A nyelvújítás története és elvei (iskolai). 7. A víz szerepe a föld életében. 8. Kölcsey mint szónok.

VIII. osztály. 1. Kisfaludy Károly magyar tipusai. 2. A termesztett növények hatása az ember életére. 3. Széchenyi és hatása a magyar irodalomra (iskolai). 4.

Petőfi költészetének magyar tipusai. 5. A valóság Arany költészetében. 6. Jósika, Eötvös és Kemény regényei, különös tekintettel a regény elméletére. 7. Petőfi és az újabb magyar lira (iskolai).

C) Görögpótló dolgozatok.

V. osztály. 1. A görögök élete az Iliász és az Odysseia alapján. 2. Zalán futásának epizódjai.

VI. osztály. 1. Elektra és Antigone jellemének összevetése. 2. Berzsenyi költészete.

VII. osztály. 1. Az Iliász hasonlatai. 2. Báró Eötvös József mint szónok.

VIII. osztály. Aristoteles erkölcstani eszméi.

D) Rendkivüli tárgyak.

1. *Egészségtan.* A VII. o.-ban kötelező mindenkire. Heti 2 órában. K. k. Fodor—Gerlóczy: Egészségtan. Elvégeztük az egész tananyagot. Az osztályzatot l. hátrább a *Tanulók névsora és osztályozása* c. fejezetben.

Tanította: *dr. Tompa János,* isk. orvos és egészségtantanár.

2. *Angol nyelv.* Heti 2 órán. K. k. az első és második évfolyamon Dallos—Patterson, Gyakorlati angol nyelvtan, a harmadik évfolyamon Ransbourgh Zsigmond: Angol Olvasókönyv.

I. Az első évfolyam fordította a kézikönyv 1–46. gyakorlatait:

Antal Géza	VI. oszt.	2	Retezár Menyhért	VI. o.	2
Bornemissza József	„	2	Vaska István	„	1
Filep Ferenc	„	3	Erdős Imre	VII. oszt.	2
Frank Gyula	„	2	Márton Lajos	„	1
Gyulai Ferenc	„	1	Lőrinci Dénes	„	1
Kocsis Dezső	„	3	Szilágyi Dénes	„	2

II. A második évfolyamon fordították a kézikönyv 31—68. gyakorlatait és olvasmányait:

Krausz Imre	VIII. oszt.	2	Gottlieb József	VII. oszt.	2
Borsai Andor	VII. oszt.	1	Koronki János	„	2

Nagy Imre VII. oszt. 1
Schuster Emil „ 2
Sztupjár László VII. oszt. 2

III. A harmadik évfolyamon fordították a kézikönyv 1—36. olvasmányait:

Gál Ernő VIII. oszt. 1
Müller Géza „ 2
Retezár Árpád VIII. oszt. 2

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

3. *Ének.* Minden osztályban heti egy órán.

I. osztály. Éneklés középhangokon d_1—h_1 terjedelemben; appagio fejlesztése d_1—a hangkörben; könnyü fejhanggyakorlatok e_2-ig. $^1/_4$, $^1/_2$, $^1/_8$ és egész hangjegy és a megfelelő szünetjelek. $^2/_4$, $^3/_4$, $^4/_4$ ütem. Olvasás, diktálás c-durban. Egyházi énekek.

II. osztály. Hangképzés g g^2-ig. $^1/_{16}$, $^1/_{32}$ hangjegy; triola. 2 előjegyzéses hangsorok. Könnyen moduláló dallamok olvasása és diktálása. Az intervallumok részletes ismertetése hallás és olvasás alapján. Egyházi énekek.

III. osztály. Hangképzés, mint a II. o.-ban. 3 és 4 előjegyzésü hangsorok; nehezebb ritmusok olvasása. Az előadás elemi szabályai.

IV. osztály. Hangképzés, mint a III. o.-ban; a hátralevő hangsorok, cifrázatok. Hármas és négyes hangzatok felismerése és érzékeltetése. A zárlat. Egyházi énekek.

V. osztály. A művészetekről általában. A zenei hang. A kulcsok ismertetése. Az F-kulcs tüzetes gyakorlása. Az énekhang. Hangszerek, zenekarok ismertetése.

VI. osztály. A zene elemei: ritmus, időmérték, melódia és összhang, ezek szerepe és jelentősége a zeneművekben. A zeneművek szerkezete. A nevezetesebb zenei műfajok ismertetése.

VII. Általános zenetörténet.

VIII. osztály. Magyar zenetörténet.

Kézikönyv: Erődi Ernő és Szent-Gály Gyula: Módszeres énektan. Iszlai Márton: Egyházi énekek gyűjteménye.

Tanította: *Sándor János.*

4. *Ifjúsági dalóskör.* Az I—VIII. o. tanulók közül

113 taggal szerepelt. Ezek közül 38 szoprán, 26 alt, 27 tenor, 22 basszus. A betanult darabok: 1. Erkel -Kölcsey; Himnusz. 2. Egressy –Vörösmarty: Szózat. 3. Goll J.: Üdvözlő. 4. Klosz K.: Gyászének. 5. Lányi E.: Szállj halottas ének... 6. Káldy: Kuruc nóták. 7. Lányi E.: Irgalmas nagy Isten... 8. Luther M.: Erős várunk. 9. Sándor J.: Székely dalegyveleg. 10. Veit V.: A szarvasbogár és a rózsa. 11. Székely dalok; vegyeskarra alkalmazta Sándor J. 12. Eötvös–Bátori: Búcsu. 13. Eötvös—Szöllősy: Végrendelet. A daloskör működött az iskolai ünnepélyeken, két alkalommal temetésen és egy iskolai hangversenyen.

Az osztályozást l. *a tanulók névsora és osztályozása* c. fejezetben.

Tanította: *Sándor János.*

5. *Zene.* Az önként jelentkezők külön havi díj fizetése mellett, heti 2 órában, zenét tanultak:

H. Ajtay János	VI. oszt.	1	Csorbits László	IV. oszt.	2
V. Ajtay János	„	1	Czirják Jenő	I. oszt.	1
Ajtay Géza	I. oszt.	2	Gál József	„	3
Antónya Sándor	II. oszt.	2	Reichert Antal	„	3
Balázs Ferenc	III. oszt.	2	Schwartz Lajos	„	2
Cutcan Jenő	„	1	Thiering Richárd	V. oszt.	1

A megfelelő zenei ismerettel biró tanulók alkották az »Apolló-kör« nevű zenekart. Tanulták és az iskolai ünnepélyeken előadták a következő darabokat: 1. Schrammel: Induló. 2. Mozart: Menuetto. 3. Lavotta: Szerenád. 4. Linka K.: Millenium keringő. 5. Mozart: Menuetto (op. 334). 6. Bihari: Requiem. 7. Mendelssohn: Canzonetta. 8. Romberg: Gyermekszimfónia. 9. Diabelli: C-dur Sonata. 10. Müller: Batthyány-induló.

Az Apolló-kör tagjai voltak:

Müller Géza	VIII. oszt.	(hegedű)	1	Gelei Antal	VII. oszt.	(nagybőgő)	1
Retezár Árpád	VIII. oszt.	„	2	Koronki János	VII. o.	(mélyhegedű)	2
Rosenberger József	VIII. o.	„	1	H. Ajtay János	VI. oszt.	(hegedű)	1
Borsai Andor	VII. oszt.	„	1	V. Ajtay János	VI. oszt.	„	1
Elián Márton	VII. oszt.	„	1	Dániel Elemér	VI. oszt.	„	2

Filep Ferenc VI. oszt. (gordonka) 1	Kapusi Ferenc V. oszt. (hegedü) 2
Rosmann Jenő VI. o. (mélyhegedű) 1	Frankkis Jenő IV. oszt. (nagybőgő) 2
Borsai Imre VI. oszt. (hegedű) 2	Balázs Ferenc III. oszt. (gordonka) 2
György István V. oszt. „ 1	Cutean Jenő III. oszt. (hegedü) 2

Tanította: *Sándor János.*

6. *Szabadkézi rajz.* Heti 2 órában az önként ajánlkozóknak. Bevezetés a természet utáni rajzolásba és festésbe.

Kezdők:

Antónya Sándor II. oszt. 1	Tabódi Zsolt III. oszt. 1
Grünvald Ernő „ 1	Májer László „ 1
Heller Sándor „ 1	Morvai István V. oszt. 2
Tarsoly Sándor III. oszt. 1	Magyari Mihály „ 2

Haladók:

Darvas Ödön III. oszt. 2	Tilesch József V. oszt. 2
Kenyeres Balázs „ 2	Ürmösy Géza „ 1
Ürmösy Gábor „ 1	Daly Dezső VI. oszt. 1
Urschitz Árthur „ 1	Szántner Lajos „ 2
Gmehling Gottfried IV. o. 1	Élián Márton VII. oszt. 1
Gál Miklós „ 1	Magyari Béla „ 2
Szücs Ernő „ 1	Strasser Elemér „ 1
Borsai Imre V. oszt. 2	Schuster Ernő „ 1

Tanította: *Nagy Gyula.*

7. *Gyorsírás.* Tanulták az önként vállalkozó tanulók: kezdők és haladók heti 1—1 órában.

Kezdők:

Nagy Sándor IV. oszt. 3	Kohn József VI. oszt. 3
Baranyai Lőrinc V. oszt. 3	Szász István „ 1
Imreh Pál „ 3	Hadnagy József VII. oszt. 3
Máthé Emil „ 2	Kisgyörgy Tamás „ 1
Nagy Zsigmond „ 3	Kozma Béla „ 3
Tilesch József „ 3	Lőrinczy Dénes „ 2
Ütő Endre „ 3	Lőrinczy József „ 1
Vajda András „ 2	Márton Lajos „ 1
Antal Géza VI. oszt. 3	Nagy Imre „ 2
Filep Ferenc „ 2	Szász Mihály „ 1
Kisgyörgy Endre „ 2	Szilágyi Dénes „ 2
Kocsis Dezső „ 2	

Haladók:

Frank-Kiss Jenő	IV. oszt.	1	Lászlócky Péter	VI. oszt.	1
Frank-Kiss István	VI. o.	1	Vaska István	„	1

Tanította: *Hidegh Mihály.*

8. *Vívás.* Heti 3 órában az önként ajánlkozóknak olasz módszer szerint.

Kezdők:

Kappel Mihály	III. o.	1	Nagy Károly	VI. o.	1
Mayer László	„	1	Ütő Károly	„	2
Tabódy Zsolt	„	2	Lovassy Imre	VII. o.	2
Kapusi Ferenc	V. o.	1	Mihálik Kálmán	„	2
Morvai István	„	1	Tischler Lázár	„	2
Kocsis Dezső	VI. o.	2	Papp Zsigmond	VIII. o.	1

Haladók:

Gmehling Gottfried	IV. o.	1	Rosmann Jenő	VI. o.	1
Szüts Ernő	„	1	Borsai Andor	VII. o.	1
Baranyai Lőrinc	V. o.	1	Erdős Imre	„	1
Borsai Imre	„	1	Gelei Antal	„	1
Rettegi István	„	1	Rettegi Sándor	„	1
Tanka Dezső	„	1	Gallus Frigyes	VIII. o.	1
Filep Ferenc	VI. o.	1	Tanka Károly	„	1

Tanította: *László Gyula.*

9. *Céllövés.* A tanuló ifjúságnak katonás nevelésben és céllövésben való kiképzése a honvédelmi miniszter úr őnagyméltósága által 3420—1908. eln. sz. a. kiadott »Utasítás« alapján történt.

A tanfolyam 8 hónapig tartott, jelentkeztek a VII—VIII. oszt. tanulók közül 57-en, kik legnagyobbrészt kiképzetlen népfölkelők. Évvégi létszám 50:

1	Bálint Árpád	VII. o. t.		Gelei Antal	VII. o. t.
	Dézsi Gábor	„		Gottlieb József	„
	Dombi Béla	„		Gyöngyössy István	„
	Eisenstein Félix	„	10	Hadnagy József	„
5	Erdős Imre	„		Kelemen Ferenc	„
	Fazakas Lajos	„		Kohn Gábor	„

Koronki János VII. o. t.
Kovács Béla „
15 Lőrinci Dénes „
Murvai Árpád „
Nagy György „
Nagy Márton „
Orbók István „
20 Patakfalvi Károly „
Pálfi Andor „
Pálfi Kálmán „
Repmann Gyula „
Rettegi Sándor „
25 Schuszter Emil „
Szász Mihály „
Sztupjár László „
Tischler Lázár „
Mihalik Kálmán „
30 Gyuri Mihály „
1 Bartalis Áron VIII. o. t.
Bartók Zuárd VIII. o. t.
Gálffy Gábor „
Iszlai Ferenc „
5 Müller Géza „
Nagy József „
Pap Zsigmond „
Pálfi Antal „
Péterfi Jenö „
10 Retezár Árpád „
Rotaridesz István „
Sári József „
Székely Dénes „
Tilesch Zoltán „
15 Török Jenő „
Ürmösi Vldor „
Vass János „
Vekele Sándor „
Veress Zoltán „
20 Klein Károly „

A kiképzést *Becner József* honvéd főhadnagy vezette megfelelő számú segédoktató altisztekkel. Az intézet részéről dr. Borbély István tanár (tart. zászlós) és László Gyula tornatanár vezették. Az oktatás általában három részre oszlott, ú. m.: katonai gyakorlatok, lövészet és katonai vonatkozású előadások.

Az egyes ember és a sor. A szakasz felállítása, mozgás, rendek, kettős rendek.

A lövészet oktatása már az új, E—8 lőútasítás tervezete értelmében történt.

Oktatás a puskáról és lőszerről. A fegyverek szétszedése és összerakása s azok jókarban tartása. Lövés elmélete, röppálya, csőtengelyek, indulás iránya.

Célzási hibák a tapasztalt hibákkal kapcsolatban. Irányzék jelentősége, állítása, szórás, középső találati pont. E gyakorlatokat a lövészet alatt egyenként vagy kisebb csoportokban gyakorolták, mialatt a többiek egyébbel foglalkoztak.

Gyutacslőszerrel való lövészetet az intézetnek erre a célra berendezett tornatermében csütörtökön d. u. 2—4-ig gyakorolták.

Éles tölténnyel való lövészetben a szászfenesi honvéd elemi lövőtéren gyakorolták magukat s erre a célra a honvédelmi miniszter úr a kiképzésben résztvevő minden egyes tanuló részére 30 darab éles töltényt ajándékozott.

A rendes tornatanításban a honvédségi »Gyakorlati szabályzat«-ban és a »Torna utasítás«-ban előírt vezényszavakat és figyelmeztetőket használták.

A vallás és közoktatásügyi és a honvédelmi miniszter urak engedélyével f. évi junius hó 1-én Kolozsvár mellett a szászfenesi honvéd lövőtéren az erdélyi középfokú iskolákra kiterjedő céllövő verseny tartatott. E versenyre tizenhárom iskola gyült össze 12—12 növendékkel. A versenyt esős időben bár, de nagy érdeklődés mellett tartották meg. Iskolánk is részt vett e versenyben, noha a céllövő tanfolyamnak legjobb lövőnövendékei részint a vakáció, részint az épen e napon befejezett olaszországi tanulmányút miatt távol voltak. A csapatversenyben iskolánk kilencedik helyre került 5—5 lövésből 29 találattal és 98 egységgel. Egyéni versenyben 26-ik lett a mi iskolánkból Nagy György VII. o. t. 4 találattal, 15 egységgel s elnyerte Schuszter Emil urnak ajándékát (Dante mellszobrát). 29-ik lett Rotaridesz István VIII. o. t. 4 találattal, 14 egységgel s nyerte gyalui Rosenberger Sándor úr ajándékát (arany nyakkendőtü). 46-ik lett Bartalis Áron VIII. o. t. 4 találattal, 11 egységgel s nyerte Püspöky Miklós urnak ajándékát (ezüst kézelő- és ing-gombok). Ezenkivül Sári József mint csapatvezető, bronzérmet kapott. A nemeslelkü adományozóknak e helyen is hálás köszönetünket nyilvánitjuk.

10. *Kézimunka.* A tanítás 3 munkanemre terjedt ki, u. m. famunka, kemény kartonmunka és agyagmunka. A foglalkoztatás 3 csoportban történt és pedig hétfőn délután 3 órától az I—II. osztály, kedden délután a III—IV. osztály, szombaton délután az V.—VIII. osztály foglalkozott. A famunkából elvégeztük a fűrészelési gyakorlatokat, a vonókés gyakorlatokat s a növendékek ügyes-

ségéhez mérten a gyalulási gyakorlatoknak egy részét. E gyakorlatok keretében megismerkedtek a növendékek a különböző szerszámok használati módjával s az ügyesebbek a szerszámok jókarban tartásával is. Készített tárgyak: szegesláda, madáretető, fészkelő, zsámoly stb. A kötési gyakorlatokból készítettek szitatartót, karácsonyfalábat, ruhaszárítót, ételhordót, dobozt, tintatartót, itatót, képkeretet stb. Az esztergán asztalosmunkát, húsverőt, szerszámnyelet, gömböt, csüngő diszt és dobozokat.

Kartonmunkából készítettek órarendet, jelzőtáblát, irkatartót, írattartót stb.

Agyagmunkából síkdíszitményeket, mértani idomokat, néhány plasztikai ábrázolást és reliefképet csináltak.

Jelentkezett 85, iskolai év végeig járt 63 tanuló.

Berde Pál	I. oszt.	2	Szigethi Sándor	II. oszt.	2
Biró Gábor	„	2	Szilágyi Dezső	„	1
Ekárt Gábor	„	2	Ulmann Lajos	„	1
Ferenci Sándor	„	1	Ütő László	„	2
Fikker Sándor	„	2	Batiz Dénes	III. oszt.	1
Iszlai István	„	2	Darkó Lajos	„	1
Pálfi Antal	„	1	Csipkés Ferenc	„	1
Schuster Viktor	„	1	Fodor Domokos	„	1
Szathmári Márton	„	1	Gréf Ferenc	„	1
Szimonetti Viktor	„	1	Máthé Zsigmond	„	2
Szigethi Imre	„	2	Pál Tamás	„	1
Tamás József	„	1	Gazdag Miklós	IV. oszt.	1
Zsigmond Ferenc	„	„	Kerekes Sándor	„	2
Antónya Sándor	II. oszt.	1	Kopp István	„	2
Barla Ernő	„	1	Kovács Pál	„	2
Gelei Gyula	„	1	Lászlócki István	„	1
Gergely Pál	„	1	Mandula Mór	„	2
Kathona Gyula	„	1	Mágner Sándor	„	1
Kádár Ferenc	„	1	Rázmán Gábor	„	2
Kónya Zoltán	„	1	Szigethi László	„	1
Kovács Béla	„	1	Vass Péter	„	1
Kovácsi Gyula	„	2	Zsigmond Dezső	„	1
Lévai Áron	„	2	Barabás Béla	V. oszt.	1
Orosz Ferenc	„	1	Kapusi Ferenc	„	1
Pálfi József	„	1	Ajtai János	VI. oszt.	1
Pálfi Ferenc	„	2	Csécs Sándor	„	2
Szász Balázs	„	1	Filep Ferenc	„	2

Kisgyörgy Endre VI. oszt.	1	Lőrinci József VII. oszt.	1
Gelei Kálmán „	1	Káli Nagy Imre „	1
Szász István „	1	Pálfi Antal VIII. oszt.	1
Ulmann Ferenc „	1	Vekele Sándor „	1
Kozma Béla VII. oszt.	1		

Tanította: *Régeni Áron el. isk.* tanító.

11. *Fizikai laboratoriumi gyakorlatok.* Hetenként egy-egy délután 2 órában.

Tanulóknak való mérőeszközök hiányában előadási kisérletezésben gyakorolták magukat: mérlegelési módszerek, erő, tömeg, gyorsulás viszonya, a vetités módszerei, eredő erők meghatározása.

Résztvettek:

Borsai Andor VII. oszt. t.	Lovassy Imre VII. oszt. t.
Dézsi Gábor „	Lőrinczi Dénes „
Dombi Béla „	Márton Lajos „
Eisenstein Félix „	K. Nagy Imre „
Fazakas Lajos „	Schuszter Emil „
Gyöngyösi István „	Sztupjár László „
Kelemen Ferenc „	Gelei József VII. o. m. tan.
Kohn Gábor „	

A gyakorlatokat vezette: *Hidegh Mihály.*

VII. FEJEZET.

Kollégiumi könyvtár.

Rendes átalánya 1000 korona volt, könyvkötésre rendkivüli 500 korona.

A könyvtárt az idén 134 olvasó (tanárok, papok), egyetemi hallgatók, papnövendékek, gymn. tanulók s más érdeklődők) használták. Kivettek 1597 müvet 1785 kötetben.

A könyvtár gyarapodása:

1. *Vétel útján:* a) k ö n y v e k: Kelemen L.: Ujabb adattár a V. Daniel család történetéhez. Klvár, 1913. — Szekfü Gyula: A számüzött Rákóczi. Bp., 1913. — Koeppel: Byron. Forditotta Esty Jánosné. Bp., 1913. — Váczy J.: Tompa M. életrajza. Bp., 1913. — Vértesy Jenő: A magyar romantikus dráma. Bp., 1913. — Tacitus: Összes müvei I—II. Ford. Csiky K. Bp., 1913. (2 drb). — Werbőczy: Tripartitum opus. Bilinguis kiadás. Bp., 1894. Ford. Csiky K. — Dunay: Átiró hangrajz. Bp., 1901. — Margagalits: Magyar közmondások. Bp. — Plutarchus: Párhuzamos életrajzai. Ford. Kacskovics K. Bp., 1894. — Munkácsi B.: Vogul népkölt. gyüjt. I—IV. — Munkácsi: Votják népkölt. gyüjt. — Munkácsi: Votják szótár 1—4. füzet. — Kazinczy: Levelezése XXI—XXII. — Heinrich: Régi magyar könyvtár 28—30 köt. — Müveltség könyvtára XXI. — Középkori krónikások XXII—XXIV. — Petrik: Magyar Könyvészet 1860—75, 1876—85, 1886—1900. I—II. — Bölsche: A bacillustól a majomemberig. Bp., 1910. — Haeckel: Az élet csodái. Bp., 1911. I—II. — Francé: A növények érzéki élete. Bp., 1913. — Mecsnikov: Az em-

beri természet. Bp., 1913. — Liebermann—Bugarszky: Chemia. Bp., 1913. — Filarszky: Növénymorphologia. Bp. 1911. — Foerster: Iskola és jellem. Bp., 1913. — Rábel: Hivatalos nyelvünk. Sopron, 1914. — Szitnyai: A szellemi erők gyüjtése. Bp., 1914. — Ferrero: Julius Caesar. Bp., 1914. — Ferrero: A római köztársaság elbukása. Bp., 1914. — Ferrero: A világhóditó Róma. Bp., 1914. — Bergson: A nevelés. Bp., 1913. — Le Bon: A tömegek lélektana. Bp., 1913. — Bergson: Filozofiája. Bp., 1914. — Rodin: Beszélgetés a müvészetről. Bp., 1912. — Horatius ódái és epodosai. Ford. Szász Béla. Bp., 1913. — Somló: Állami beavatkozás. Bp., 1907. — Menger: Uj erkölcstan. Bp. 1907. — Jászi: A tört. materiálizmus állambölcselete. Bp. 1908. — Ward: A haladás lelki tényezői. Bp., 1908. Hermann: Az északi madárhegyek tájáról. Bp., 1893. — Graber: Az állatok mechanikai müszerei. Bp., 1895. — Tinot: A fajok problemája. Bp., 1909. — Dantec: A biologiai filozofia elemei. Bp. — Houzeau: A csillagászat. Bp., 1889. — Hartmann: Emberszabásu majmok. Bp. 1888. — Arany: Katona Bánk bánja. Bp., 1898. Gyöngyössy: Arany J. élete. Bp., 1901. — Lukács· A modern dráma irányai I—II. Bp., 1907. — Császár: Kisfaludy Sándor. Bp., 1910. — Radó: Dante. Bp., 1907. Pekár: Positiv aesthetika. Bp., 1897. — Persius Flaccus: Satirae. Ed. Némethy. Bp., 1903. — Egyetemes Irodalomtörténet. IV. Bp., 1911. — Vogel: Taschenbuch d. Photogr. Berlin, 1910. — Prohászka: Isten és világ. Esztergom. 1908. - Prohászka: Föld és ég. Esztergom. 1902. Weininger: Nem és jellem. Bp., 1913. — Platz: Az ember eredése. Bp., 1905. — Böszörményi: Tanulmányok. Bp., 1908. — Méhely: A földi kutyák fajai. Bp., 1909. — Harkányi: Babonák ellen. Bp. 1907. — Kelemen: Idegen szavak és nevek szótára. Bp. — Westermarck: Az emberi házasság tört. Bp. 1910. — Gobineau: A renaissance. I—II. Bp. 1901. — Tóth B.: Magyar ritkaságok. Bp., 1907. — Nádai: Az élet müvészete. Bp., 1911. I—II. — Amicus: Pályamutató. Bp., 1913. — Williams: Korunk találmányai. Bp., 1910. Gibson: A modern vil-

lamosság. Bp., 1913. — Williams: A modern technika alkotásai. Bp., 1912. — Hermann: Halgazdaság. Bp., 1888. — Dennert: Die Weltanschauung des modernen Naturforschers. Halle, 1911. — Lehmann R.: Erziehung und Unterricht. Berlin, 1912. — Niebergall: Person u. Persönlichkeit. 1911. — Budai: Római felirattan. Klvár, 1914. *Összesen 82 mü,94 kötetben.*

b) Folyóiratok és lapok: Akad. Ért. — Akad. Értek. — Akad. Emlékb. — Állattani Közl. — Archeol. Közl. — Athenaeum. — Budapesti Hirlap. — Budapesti Szemle. — Botanikai Közl. — Család és Iskola. — Genealogiai Füzetek. (Szerk. ajánd.) — Jó egészség. (VKM. ajándéka.) — Egyet. Phil. Közl. — Erdély. — Erdélyi Muzeum. — Ethnographia. — Irodalomtörténet. — Irodalomtörténeti Közlemények. — Katonás Nevelés. (Szerk. ajándéka. — Keresztény Magvető — Lehrproben u. Lehrgänge. — Magyar Chem. Folyóirat. — Magy. Fil. Társ. Közl. — Magyar Nyelv. — Magyar Nyelvőr. — Magyar Figyelő. — Magyar Könyvszemle. — Magyar Paedagogia. — Mathematikai és Természettudományi Ért. — Mathematikai Közlemények. — Die Naturwissenschaft. — Növénytani Közl. — Nyelvtudomány. — Nyelvtudományi Közlem. — Nyugat. — Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közl. — Prot. Szemle. — Századok. — Természettud. Közlöny. — Tört. Életrajzok. — Tört. Szemle. — Uj Élet. — Unitárius Egyház. — Unitárius Közlöny. — Ujság. — Uránia. — Egyháztársadalom. — Zeitschrift für d. Phys. u. Chem. Unterricht. — *Összesen 48 drb.*

2. *Ajándékozás utján:*

Ferencz József unitárius püspök: Arithmetica practica, azaz Számvető Tábla. Budán, 1783. — Pesti Szakácskönyv. Pest. 1831. — Werbőczius illustratus sive Decretum tripartitum. Claudiopoli, 1815. — Istent dicsérő magasztalások és esedezések az erdélyi unitária eklázsiákban. Klvár, 1837. — Magyar Nők Évkönyve. 1861. — Orbán Balázs: A székelyföld. I. köt. — Országgyülési Em-

lék. Bpest. 1848. (Hiányos.) — Életképek. 1845. (Hiányos). Ferencz József: A hit és lelkiismeret szabadsága. Klvár, 1868. — Ferencz József: Gróf Széchenyi István emléke. Kolozsvár, 1860. — Ferencz József: Első nyilvános unitár. istentisztelet Pesten. Pest, 1869. — Kőváry L.: A magyar családi és közéleti viseletek és szokások. Pest, 1861. – Losonczi Phönix. Szerk. Vachot Imre. I—III. köt. — Hory—Moldován: Részvét-Album. Klvár, 1872. — Benigni I. v. M.: Kurzer Unterricht in d. Geographie Siebenbürgens. Hermanstadt. 1833. — Jakab Elek: Kolozsvár története I. köt. és Fölvilágositó rajzok. — Remény. Szerk. Szentiváni Mihály. 1841 — Jászay Pál: A magyar nemzet napjai 1—4. füzet. — Szalay László: Magyarország története IV. V. köt. – Keresztény Magvető 4 köt. és 41 füzet, vegyes. – The Christian Life. 1913. — Forster: Magyarország Müemlékei III. köt

Dr. Gál Kelemen igazgató: Nemzeti Nőnevelés. 1911—1913. évfolyam. – Dunántuli Prot. Lap. 1911—13. (Hiányos.) — Sárospataki Reform. Lapok. 1911—13. (Hiányos.) — Református Szemle 1911—3. (Hiányos.) — Egyházi Ujság 1911. és 1913. — Család és Iskola 1911—13. — Evangélikus Lap 1913. — Magyar Izrael 1911. és 1913. — Századok 1911—3. — Theol. Szaklap 1913. — Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közl. 1912—3. — Unitár. Szószék 1912—3. — Ösvény 1913. — Erd. Múz. Egyl. 1910—12. évi Szakoszt. Előadásai. — Marosvásárhelyi Lexikon 1912. — Pap Domokos: Dávid F. — Hangay S.: Szemiramisz csodakertje 1912.

László Gyula tanár: Striegler: Das Deutsche Turnen. Leipzig — Brendicke: Bilder aus d. Geschichte der Siebenbürgen. Leipzig. — Dietzmann: Der sichere Weg. Crimitschau 1911. — Beschorner u. Richter: Tiefatemübungen. Leipzig. — Kregenow: Wesen u. Ziele des Turnens. Leipzig.

Pap Zsigmond VIII. o. t.: Medgyesi: Praxis pietatis. Kolozsvár 1677.

Pataki András: Erdélyi Borgazda. Kolozsvár. (Csonka.) — Herczeg Sándor: A földrajz elemei. Klvár, 1877.

Nagyvárad város könyvtára: Dús László: Rákócziak.
Müemlékek Orsz. Biz.: Magyarorsz. Müemlékei II. k.
Krakkói egyh. könyvtár: Merczyng: Szymon Budny. Krakow 1913.
Erd. Méhész Egylet: Ványolós: Erdély méhészetének tört. Klvár. 1912.
Magyar Statiszt. Hiv.: M. Statiszt. Közl. 3—7, 9, 11, 12, 14—16, 18—23, 26—28, 30—32. k. = 22 kt.
Theol. Intézet: The Inquirer 1912—13. — Die Cristliche Welt 1912—13. — The Christian Register 1913. — The Christian Life 1912—13.
Szerzők: Varga Béla: Jacobi Henrik Frigyes. Budapest, 1911. — *Dr. Persián Kálmán:* A lengyelfalvi Orbán bárók. Klvár., 1911.
Összesen 60 mü 107 kötetben és füzetben.

4. *Theológiai könyvtár.* Cunningham: The cure of souls. Cambridge, 1908. — Lénárd Jenő: Dhammo II. k. Budapest, 1913. — Csiky Lajos: Egyházszertartástan. Debreczen, 1892. — Jatho: Der ewig kommende Gott. Jena, 1913. — Dittes: Népiskolai módszertan. Budapest, 1904. — Driver: Notes on the hebrew text and the topography of the books of Samuel Oxford, 1913. — Hehn: Die biblische Gottesidee. Leipzig, 1913. — König: Die babilonische Gefangenschaft Bibel. Stuttgart, 1905. — Ferrero: Julius Caesar. Budapest, 1914. — Ferrero: római köztársaság elbukása. Budapest, 1914. — Ferrero: A világhóditó Róma. Budapest, 1914. — Apologia fratrum unitariorum. Kolozsvár, 1700. — Lakos Béla: Heltai Gáspár. Budapest, 1913. — Lencz Géza: A kereszténység előállása. Debreczen, 1913. — Case: The historicity of Jesus. Chicago, 1912. — Kent: The life a. teaching of Jesus. New-York, 1913. — Caird: The evolution of religion. Vol. I—II. Glasgow, 1907. — Eucken—Legdewitz: Present-day ethics. London, 1913. — Fontes rerum Transsylv. II—III. — Freund—Ferenczi: Lélekelemzés. Budapest, 1914. — Hastings: Encyclopaedia of religion a. ethics Vol. 6. 1913. — Minerva. Jahrbuch d. gelehrten Welt. 1913—14. — Eucken—Jones: Knowledge a. life. 1913. —

Boutroux—Rothwell: Education a. ethics. London, 1913. — Leuba J.: A psychological study of religion. New-York. 1912. — Tagore Rabindranath: Sadhana. London, 1914. — Moulton: Early Zoroastrianism. London, 1913. (Hibbert Lectures II. ser.) — Ward: The realm of ends or pluralism and theism. Cambridge, 1912. — Hobhouse: Development and purpose. London, 1913. — Baldwin: History of psychology. London, 1913. Vol. I—II. — Hocking: The meaning of God in human experience. New-Haven, 1912. — Böhm Károly: Összegyüjtött müvei 1. kt. Budapest, 1913. — Kecskeméthy István: Kommentár Hóséá próféta könyvéhez. Kolozsvár, 1913. — Koller István: Bölcsészeti és neveléstud. dolg. Budapest, 1914. — Nordau—Doktor Sándor: Konvencionális hazugságok. — Zsilinszky M.: Tájékoztató a külföldi egyetemeken tett ösztöndijakról. Budapest, 1897. — Hörk J.: Katechetika. Budapest, 1880. — Kun Bertalan: Egyházi szónoklattan. Miskolc. 1855. — Property, its duties and rights. London, 1913. — Hegedüs: Prot. Egyh. Közigazg. Törvénytár. Nagybecskerek, 1913. Kelemen: Magyar-német és német-magyar szótár I—II. Budapest, 1912—14. — Weszely: A modern pedagogia utján. Budapest, 1910. — Le Bon: A tömegek lélektana. Budapest, 1913. — Yames W.: The varieties of religious experience. London, 1913. — Starbuck: The psychologie of religion. London, 1911. — Moore: Ethics. London. — Gowen: An outline history of China. Part. I—II. Boston, 1913. — Vedder: The reformation in Germany. New-York, 1914. — Clarke: St. Basil the great. Cambridge 1913. Yacks: Mad shepherds. London, 1913. — Yacks: Among the idolmakers. London, 1912. — Yames: The will to believe. New-York, 1912. — Stanley: Sinai and Palestine. London, 1856. — Flavius Josephus: The work. Transl. by Whiston. London. — Erdős Károly: Az angol puritánizmus. Debreczen, 1912. — Erdős: Az anglikán egyház ismertetése. Debreczen, 1912. — Erdős: Bullinger Henrik és Fejértóy János levelezése. Debreczen, 1913.

Összesen 57 mü 62 kötetben.

Simén könyvtár: Index to the Hibbert Journal. Vol. I—X. —Foundations. London, 1913. — Case: The historicity of Jesus. Chicago. 1912. — Krüger: Die Apologien Justius des Märtyrers. Freiburg, 1896. — Szelényi: Schleiermacher vallásfilozófiája. Békéscsaba, 1910. — Szelényi: Schleiermacher paedagogiája. Békéscsaba, 1910.

Összesen 6 mü 6 kötetben.

Mózes könyvtár: Marx: Lehrbuch d. Kirchengeschichte. Thier, 1913. — Lang: Zwingli u. Calvin. Bielefeld, 1913. — Weininger: Nem és jellem. Budapest, 1913. — Gedeon: A hitujitás terjedésének okai hazánkban. Budapest, 1912. — Woolley: The liturgy of the primitiv church. Cambridge, 1910.

Összesen 5 mü 5 kötetben. Összes gyarapodás: 210 mü 274 kötetben és füzetben és 48 folyóirat.

VIII. FEJEZET.

Szertárak.

A szertárak ez évi rendes átalánya 1400 K volt. Ez összegből 400 K-t szakítottunk ki földrajzi, természetrajzi, művészettörténeti tárgyú diapositivumok beszerzésére. Beszereztünk 425 darabot 425 korona értékben. A fennmaradó 1000 K-t így osztottuk fel: 150 K-t kapott a tört.-filologiai, 350 K-t a természetrajzi, 350 K-t a természettani, 100 K-t a rajzi és 50 K-t a tornaszertár. Rendkivüli átalányt kapott az ének-zene- és tornaszertár: 300 K-t és az egészségtani szertár, melynek alapját az idén vetettük meg, szintén 300 K-t. A vetítőgép költsége összes felszerelésével mintegy 3200 K, mely összeg utolsó részletét ez évben fizettük ki. A dísztermet elsötétítő fatáblákkal láttuk el, hogy vetítéses előadásokat a napnak bármely órájában tarthassunk benne s ne legyünk a délutáni, illetőleg estéli órákra korlátozva.

1. **Történet-filológiai és földrajzi szertár.**

A szertárban őrzött *török imádkozószőnyeg* történetét megírta *Kelemen* Lajos (Ker. Magy. 1914. II. füzet). Az *Iparművészeti Múzeum* által rendezett országos szőnyegkiállításon méltó feltünést keltett a szőnyeg.

Beszerzések. A) *Vétel utján:* Dr. *Buday* Árpád, Római felirattan, dr. *Luppan* A. A fizikai földrajz alapvonalai I. II., *Pauly-Wissova* Real-Encyclopädie XVI. és Suppl. II. A szertár tagja az Orsz. Magyar képzőművészeti és a Magyar Földrajzi Társaságoknak. B) *Ajándékozás*

utján: Magyary Béla VII. o. t.: barbár ezüst érem (1 db.), Gráf Ferenc III. o. t.: IV. István korabeli réz (1 drb.), Névtelen 20 cent 1910. (olasz), 1 cent (Egyesült Államok) (1—1 drb), Kádár Ferenc II. o. t.: spanyol réz (1 db), Molnár Miklós II. o. t.: himes tojás (Nagyajta.)

Összefoglalás. A szertár állománya az 1913—14. év végén: 66 mü 101 kötet, 74 szobor, 11 edény, 7 műalkotásmásolat, 132 db. fali és irodalomtörténeti kép, 380 diapozitivum, 50 szkioptikon kép, 71 régiség, 12 kegyeletes tárgy, 47 térkép és atlasz, 15 néprajzi tárgy, 724 féle érem 1922 db; 32 féle papirospénz 137 db; 52 féle pecsétnyomat 64 db, 9 kézirat. Van szerzeményi naplója és leltári száma. Az utolsó leltári szám 1368.

2. Természetrajzi szertár.

A) *Állattan.*

1. Kitömött süketfajd kakas. Dr. Morvay István kovásznai orvos ajándéka.

2. Hörcsög hulla. Orosz Ferenc II. o. t. ajándéka.

3—4. Amphibia Anura (I—II.) (fali tábla). Pfurtscheller kiadása.

6–9. Négy darab táblázatos kimutatás, kettő rámába foglalva. a) Mibe kerül egy felnőtt ember napi szénhidrát szükséglete? b) Az élelmiszerek és alkoholtartalmu italok értéke a munkás táplálkozásában. c) Mennyibe kerül napi kaloria szükségletünk az élelmi szerek arányában? d) Élelmi szereink fehérje-, zsir- és szénhidrát tartalma.

B) *Növénytan.*

1. Bodor-féle készitmények fáinkról, üvegfedeles dobozokban, feltüntetve keretét, hosszmetszetét, levelét, virágját, gyümölcsét. Akácfa, erdei pajzsika, török meggyfa, kutya-benge, mezei surló, korpafü, körislevelü juharfa, májusfa, feketegyürü juharfa. Darabja 8 kor. 9 darab értéke 72 korona.

C) *Ásványtan-chemia.*

1. Szén- és konyhasó rétegek együtt. Magyari Lőrinc ajándéka, Marosujvár.

2. Technologiai készitmények üvegfedeles dobozokban. A len készitése, a lenfonás, a mügyapju, gyapjufonás, kártolt és fésüs fonás, gyapotfonás, a selyemfonás, a celluloid gyártás, a ramiefonás, a selyemfonás, a papiros fonalgyártás és fonás, az üveggyöngy, az üvegfonás, a ramietermelés, a turfa értékesités. Összesen 16 drb.

A szertár tanévvégi állománya:

Állattan. 1. Könyvek 10 mű, 14 drb. 2. Falitáblák, 106 drb. 3. Eszközök, 48 drb.. 4. Csontvázak, 13 drb. 5. Csontvázrészek, 53 drb. 6. Anatomiai készitmények és mikroszkopiai készitmények 64 drb. 7. Kitömött állatok (Emlősök, madarak) 268 drb. 8. Spiritus készitmények 89 drb. Száraz készitmények 369 drb. 10. Madártojás gyüjtemény 92 drb. 11. Képek. (Nevezetesebb természetbuvárok) 21 drb. Röntgen kép 10 drb. Diapositiv kép 20 drb.

Növénytan. 1. Könyvek 10 mű 12 drb. 2. Fali táblák 90 drb. 3. Virágtermés és más növényi részek mintái és természetes famintάk 226 drb. 4. Növények, virágok, gyümölcsök formalisban 25 db. 5. Száritott növény 844 drb. 6. Növényélettani készülékek 13 drb. 7. Mikroskopiumi készitmények 4 drb. 8. Mohok 219 drb. 9. Növényföldolgozására való eszközök 13 drb.

Ásványtan, vegytan. 1. Könyvek, 10 mű 10 drb. 2. Fali tábla 29 drb. 3. Eszközök 833 drb. 4. Technologiai gyüjtemény 19 drb. 5. Minták 65 drb. 6. Régi eszközök 36 drb. 7. Vegyszerek 135 drb. Diapozitiv kép 11 drb.

3. Természettan.

Gyarapodás. 1. Faliképekben: 0, 2. eszközökben: az 1912—13. iskolai évben rendelt eszközök:

1 Löwy—Wulf-féle hajitási készülék 38 K 40 fill., 3

test fából a sulypont helyzetváltozására 10 K 80 fill., 4 test (korong, kup, pálca, lánc) vasból a szabadtengelyre 14 K 40 fill., 1 nagy demonstrációs mutatósmérleg 108 K 1 higanycsepegtető üveg 3 K, 1 higanyszelence 13 K 20 fill., 1 porcellánhiganykád 5 K 80 fill., 1 sip Doppler elvére 14 K 40 fill., 1 készülék a siktükör törvényére 31 K 20 fill., 1 vetitésre való mérőüveg 9 K 60 fill., 1 készülék a hő mekanikai egyenértékére 84 K, összesen 376 K értékben 3. könyvekben: Hahn, Handbuch für physikalische Schülerübungen 26 K.

Összefoglalás: 13 darab fali kép, 475 fizikai eszköz 726 darabban, 34 mérő és egyéb eszköz, 78 darab diapozitivum 6 mű 24 kötetben, összesen 15184 K 88 fill. ért.

Kisérleti anyag 43 K 20 fillérbe került.

4. **Rajzszertár.**

A szertár gyarapodása *vétel utján:* Walter Crane: Dekorative Illustration des Buches, 7 kor. A képirás régi nagymesterei szines képekben. Zsámboki Gy. 23 K 40 fill. Magyar iparmüvészet 1913-ik évf. 10 K. Walter Crane: Linie und Form 12 K 96 fill. Thieme und Elssner. Anleitung zu Skizzierübungen I. II. III. rész 7 K 32 fill., Seder A. Strassburger Studienblätter 4 K 32 fillér, László Fülöp von O. v. Schleinitz 4 K 80 fill. Egy ceruza hegyező gép 40 K. Diapositivumok 113 drb. 113 K. *Összesen 222 K 65 fill. értékben.*

Összefoglalás: faliminták, rajzminták, könyvekben, a mult évi 63 féle 1867 darabban; gyarapodás 7 féle 10 darabban.

Sodronyminták, mérőeszközök, geometriai testmintákban 21 féle 66 darabban, gyarapodás nincs.

Iparmüvészeti és müvészeti tárgyakban 128 féle 140 darabban, gyarapodás nincs.

Ipari és használati tárgyakban 155 féle 175 darabban, gyarapodás 1 féle 1 darabban.

Diapozitivum 155 darab, gyarapodás 113 darab.

5. Tornaszertár.

A szertár ez évi gyarapodása: 1 drb trombita 9 kor. 50 fill., 1 drb dob 28 kor., 1 drb football 18 kor. 50 fill., 1 drb füleslabda 14 kor. 2 drb bambuszrud 16 kor., 1 drb gerely 7 kor., 1 drb diszkosz 11 kor., 1 drb gerelyrud 3 kor. 50 fill., 2 drb bambusnád 4 kor., 1 drb kótyalabda 3 kor. 60 fill., 4 drb $7^1/_4$ kgr. vasgolyó 12 kor. 80 fill., 1 drb pokróctakaró (a céllövészethez) 10 kor. Összesen 137 kor. 90 fill.

6. Ének-zeneszertár.

A szertár állománya: hangszerekben 28 féle 35 darabban, értéke 1664 K 60 fill., hangjegyekben 68 féle 114 darabban, értéke 244.78 K.

Jelen évi gyarapodás: 1. hangszerek 1 drb. trombita, Ütő Lajos igazgató-tanító ajándéka 30 K, 1 drb harmonium Gyulay László és Gyulai Lászlóné emlékére ajándékozták: Z. Nagy Dénesné, Kócsi Andor, Gyulay Etelka, Tóth Károlyné, értéke 350 K, 1 drb madárutánzó 1.20 K, 1 drb Castagnetta 1.50 K. Összesen 4 drb 382.70 K értékben.

2. Hangjegyekben: Bloch: Hegedüiskola I. r. 3.60 K, Szerémi: Mélyhegedüiskola 4 K, Schiller: Gordonkaiskola I–II. r. 7.40 K, Mozart-Album 12.44 K, Saint—Saëns: Trio 12 K, Grutzmacher: Etüden 2.40 K, Kurucz J.: Tudom, nem ir ... 1 K, (Sándor J. ajándéka). Chopin: Das Ringlein 1.20 K, (Sándor J. ajándéka), Romberg Kindersimphonie 4.80 K, Czerny: 100 Übungsstücke 1.20 K (Sándor J. ajándéka), Stockhausen-Gesangsmethode 6 K, Eötvös-Bátori: Búcsú (1.20 K, (Sándor J. ajándéka), Mendelssohn: Duette 2.40 K, Singelée: Album I—II. 6 K, Muller J.: Batthyány-induló 2 K (Sándor J. ajándéka). Összesen 15 drb 67 kor. 64 fill. értékben.

Hangszerjavitásokra, hangolásokra, hurokra kiadtunk 162 kor. 60 fillért.

A szertár állománya év végén: hangszerekben 32 féle

39 darabban, értéke 2047.30 K, hangjegyekben 83-féle 131 darabban, értéke 312.42 K.

7. Egészségtani szertár.

Az egészségtani szertárt ez évben létesitettük. E célra 300 K utaltatott ki.

A szertár áll 17 kisebb-nagyobb fedett henger üvegben, formalin oldatban elhelyezett beteg emberi szervekből. Ezek a következők: 1 agy, 1 ép tüdő, 1 gümösen elváltozott tüdő, 1 gége gümőkór, 1 bél gümő, 1 mirigygümökór, 1 ép máj, 1 zsugorodott máj (iszákos egyéntől), 1 ép vese, 1 vese zsugor, (Bright kór), 1 ép lép, 1 tifuszos bélrészlet, 1 vérhasban levő bélrészlet, 1 ép sziv, 1 ütőérelmeszedés a nagy ütőeren, 1 gége difteria, 1 a gégében levő bujakoros fekély.

Értéke: 264 kor. 90 fillér.

Továbbá 17 drb festett falitábla: 1. A mellkas alaki változása füzés által. 2. A normális lábfej és a rossz cipő utáni elváltozás. 3. Bör rétegei a fejen és a testen. 4. Az agy alapja. 5. Orr, száj és nyelv átmetszete. 6. A fül szerkezete. 7. A szem szerkezete. 8. A malária plasmodiuma. 9. Takonykór. 10. Difteria. 11. Typhus. 12. Pestis. 13. Visszatérő láz. 14. Lépfene. 15. Tüdővész. 16. Kolera. 17. sugárgomba betegségek okozói.

Értéke: 100 K. A szertár összes értéke 369 K 90 fill.

IX. FEJEZET.

Ifjúsági egyesületek és alapok.

1. Kriza-önképzőkör 1913/14. évi működése.

(Elnöki beszámoló az önképző-kör május 10-én tartott ünnepélyén.)

Mélyen tisztelt közönség!

Ugy érzem magamat, mintha valami önvallomásfélét kellene mondanom. Körünk vallomását a legőszintébben, mert különben a mutatott eredmény és a jövendő ránk cáfol. A részletes beszámolóból kitünik, hogy mit végeztünk, az önvallomás tárgyát csak az képezheti most, hogy mit akartunk elérni, mi volt célunk?

A fejlődés folytonosan több előkészültséget követel az életbe lépő ifjutól. A létért való küzdelemre vérteztük föl magunkat egyik oldalról, midőn körünkben iskolai tanulmányainkat kiegésziteni törekedtünk. A másik oldal sokkal könnyebben sebezhető és sokkal könnyebben halálos a kapott seb; s ezért sokkal keményebb páncélokra van szüksége. Bele igyekeztünk oltani körünk minden tagjának vérébe a nemes versengés szeretetét, amely a jó irányu tehetségeket veti fölszinre. Rá akartuk szoktatni körünk minden tagját, hogy Istentől kapott tehetségeit igyekezzék kifejteni, nem az esetleges anyagi haszonért, hanem a nemes munka által nyujtott gyönyörért. Mert Istentől mi magyar ifjak szép tehetségeket kaptunk, sajnos azonban vajmi ritkán akarunk tullépni a kötelességteljesitésben a muszáj határán. Pedig mi vagyunk a nemzet reménysége, bennünk a hazánk jövője. Tőlünk várják, hogy azt

az ősi semmittevés-szeretetet levetkőzzük s hazánk boldogságát megalapitsuk.

Ezen önzetlen hazaszeretettel párosult munkaszeretet lángját folytonosan táplálta bennünk elődeink nemes példája. Nagyobb láng is csapott fel lelkünkben Eötvös és Kemény országos ünneplése alkalmával, mely láng leperzselte a vad hajtásokat s melengető fényétől bimbóba szökkent a tettvágy szép virága.

Ez a láng ég még a szivünkben, ezt a lángot mindig ápolni fogjuk s jövendő tetteink majd megmutatják, hogy mennyire erős ez a fogadásunk.

Mielőtt részletesen beszámolnék körünk ez évi munkájáról, a legőszintébb hálával párosult köszönetet mondom Márkos Albert tanár urnak, körünk védnökének, aki szerető gondoskodással kisérte minden lépésünket, jó akaratulag figyelmeztetett hibáinkra s nemes lelkesedéssel buzditott törekvéseinkben. Nem mulaszthatom el azt sem, hogy körünk hláját ki ne fejezzem Pálfi Márton tanár urnak is, aki körünket az előző években a legnemesebb célok elérésére páratlan buzgósággal és lelkesedéssel vezette.

Körünk alakuló gyülését 1913. szept. 17-én tartotta, mikor elnökké választották Szász Ferencet, titkár-szerkesztővé Gál Ernőt, jegyzővé Dombi Bélát, pénztárnokká Schuster Emilt, kiadókká H. Ajtai Jánost, Gyulai Ferencet, Szász Istvánt és Vaska Istvánt az I. félévre, Antal Gézát, Kohn Józsefet, Májai Ferencet és Szász Istvánt a II. félévre. Az alakuló gyülésen kivül tartottunk 20 rendes gyülést, 3 diszgyülést (okt. 6-án, márc. 15-én és ápr. 8-án) mikor a kör tagjai szónoklással, szavalással és zeneszámokkal müködtek közre.

Tartottunk febr. 21-én egy müsoros táncmulatságot, melynek tiszta jövedelmét 351 K 65 fillért a kirándulási alap javára forditottuk.

A kör szokásos szavaló versenyei közül a dijnélküli »nemes verseny« győztese Gálfy Gábor lett, a komoly és a vig irányu dijas verseny győztese is Gálffy Gábor lett. Jutalma: 5—5 korona.

Legjobb fokozatban (jegyzőkönyvi dicséretben) részesültek: Müller Géza, Retezár Árpád, Rotaridesz István felolvasásért (1), Müller Géza, Borsai Andor, Rosmann Jenő és Filep Ferenc hegedülésért (1), Dézsi Gábor, Mihalik Kálmán és Sári József monologért (1), Szász Ferenc (2), Gálffy Gábor (3) és Borsai Andor (1) szavalásért.

A »Remény« c. önképzőköri lapot Gál Ernő szerkesztette. Az év folyamán megjelent 14 szám 8–16 oldal terjedelemben. A »Remény« állandó rovatai voltak a természettudományi rovat, rovatvezető: Retezár Árpád, a zenerovat vezetője: Veres Zoltán és a néprajzi rovat, melynek vezetője Kiss Jenő volt.

Költeményeket irtak: Szász Ferenc (8), Borsai Andor (2), Krausz Imre (2), Titusz álnév (2), Ő, álnév (1), K... e, álnév (1), q... álnév (1), X. Y. F...a, álnév (1). Illusztrációkat készitettek: Müller Géza, Retezár Árpád és Rotaridesz István.

Az önképzőkörnek egyik szakosztálya volt a zenekör. Alakuló gyülését okt. 10-én tartotta, melyen diszelnökké választották Sándor János zenetanárt, elnökké Veress Zoltánt, titkárrá Gál Ernőt, pénztárnokká Müller Gézát.

A körnek 60 tagja volt; célja a tagok zenei érzékének fejlesztése. Tartott 1 nyilvános hangversenyt es 8 megbeszélő gyülést. A hangversenyekkel járó költségeket, meghivók nyomtatását, hangjegyek beszerzését a tagok által fizetett havi (50 fillér) tagsági dijakból fizették.

Tanulták a következő darabokat: Hetényi (Heidelberg) Antal: Csárdásjelenetek. Grieg: Norvegischer Tanz. Schubert: Aufenthalt. Mozart: Quartett Es dur. Bériot: Air varié sixieme. Farkas Ö.: Hallgató nóta III. A. Fr. Boieldieu: Calife de Bagdad. Hubay Jenő: Berceuse. Boccherini: Menuette. Grimm: Adagio. Kéler Béla: Pusztàk fia. Heller: As-dur Tarantella. R. Wagner: Melódiák a »Tannhauser»-ből. Hubay Jenő: Hejre Kati. Chován Kálmán: Magyar tánc. Beethoven: Sonate pathétique. I. Tétel. Mendelssohn: Canzonétta, vonósnégyes. Hubay Jenő: Mazurka. Mihály Ignác: Magyar ábránd. Linka K.: Mil-

leniumi keringő. Magyar ábránd. Thern Károlytól. Gyermekszimfonia.

Az önképzőkörnek egy uj szakosztálya alakult meg szeptember 24-én: a természettudományi kör. Az önképképzőkör tagjai közül az önként jelentkezők választmányi tagok voltak.

Tartott 3 nyilvános gyülést, melyen előadást tartottak: Gál Ernő (2), Müller Géza (1), Retezár Árpád (1) és Rotaridesz István (1), kik alapos előkészültséggel elkészitett és világos előadásmóddal tartott előadásaikkal körünk hirnevét nagyban emelték. Nem mulaszthatom el itt, hogy köszönetet ne mondjak dr. Nyiredy Géza tanár urnak, aki a legnagyobb jóakarattal és a legszivesebb utmutatásokkal támogatta a kört.

Körünk 10—10 koronás pályadijakat tüzött ki ápr. 25-iki határidővel a következő tételekre. Birálták a szaktanár urak.)

1. Egy kirándulás leirása. Egy pályamunka érkezett »Ki a természetbe« jeligével, mely szemléletes, sikerült leirás, érdemes a jutalomra. Szerzője: Lőrinczi Mihály VIII. oszt. tan.

2. Népmesegyüjtés. Pályamunka nem érkezett.

3. Népdalgyüjtés. Két pályamunka érkezett »Vadvirágok« és »Szamóca« jeligékkel. A dijat megosztva nyerik. A »Vadvirágok« szerzője: Pap Zsigmond VIII. o. t., a »Szamoca« jeligéjüé Hadnagy József VIII. o. t.

4. Festendő egy tájkép természet után aquarellben. Beérkezett két pályamunka. A »Fa« jeligés festmény festője igen laikus módon ábrázolja tárgyát, képe inkább másolat, jutalomra nem érdemes. A »Tavasz a parton« c. vizfestmény elég jó szinekkel és bizonyos sablonos bátor ecsetvonásokkal van festve, a dijra érdemes. Szerzője: Müller Géza VIII. o. t.

5. Szénvázlat az intézet egy növendékéről. Pályamunka nem érkezett.

6. Az egyenletek elmélete és megoldási módjai. Érkezett 4 pályamunka. A dijra dicsérettel érdemes a »Nil novi

sub sole« j. mű, melynek szerzője: Retezár Árpád VIII. o. t. Dr. Szegedy József orvos ur 10 kor. jutalmát kapja. »Az egyenletek elmélete« és Cartesius« szerzői: Gál Ernő és Müller Géza VIII. o. tanulók 5—5 korona jutalomban részesülnek. A »2×2=4« szerzője szorgalmáért dicséretet érdemel.

7. A fizikai mértékegységek. Érkezett három pályamunka: »A természet örök törvényei«, »Gauss« és »A mozgás sohasem keletkezett,, örökkévaló«. Mind a három munka egyformán érdemes a pályadijra. Szerzőik: Gál Ernő, Retezár Árpád és Müller Géza VIII. o. tanulók 10–10 kor. jutalomban részesülnek.

8. A templomok jelentősége közmívelődési szempontból. Pályamunka nem érkezett.

9. Lenau magyar vonatkozásu költeményei. Pályamunka nem érkezett.

10. »Zalán futásá«-nak 10 első sora leforditandó latinra prózában vagy versben. Érkezett egy pályamunka »Gloria priscorum« jeligével. A dijra nem érdemes.

11. »Zalán futásá«-nak 10 első sora leforditandó görögre prózában vagy versben. Érkezett egy pályamunka „κῦδος τῶν προγόνων“ jeligével. A dijra érdemes. Szerzője: Gál Ernő VIII. o. t.

12. Magyarország legujabb története. (1867-től). Pályamunka nem érkezett.

13. A magyar verselés száz évvel ezelőtt. Pályamunka nem érkezett.

14. A magasabb rendü érzelmek. Érkezett egy pályamunka »A szeretet az első és legfőbb parancsolat«, mely a dijra érdemes. Szerzője: Gál Ernő VIII. o. t.

Számadás a kör bevételeiről és kiadásairól:

A kör bevétele jelen iskolai évben volt	216 K 80 f.
Kiadása (pályadijakra és versenyszavalatra) . . .	120 „ — „
Maradék . .	96 K 80 f.
A kör mult évi (1913 jun. 7) vagyona	1247 „ 16 „
A kör jelenlegi (1914 jún. 10) vagyona	1343 K 96 f.

azaz egyezerháromszáznegyvenhárom korona és 96 fillér, mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár 610. sz. betétkönyvében van elhelyezve.

Az önképzőkör pályatételei az 1914—15. isk. évre. A pályadíj 10—10 K, határidő 1915 ápr. 25.

1. Lenau magyar vonatkozásu költeményei. (tanulmány).

2. Erdély története 1849-től 1867-ig. (Ürmössy L. munkája alapján.)

3. Reviczky Gyula költészete.

4. Csendéletfestés akvarellben természet után.

5. Szénrajz az intézet egy növendékéről.

6. Az Aeneis VI. 860 -885 leforditandó magyarra versben vagy prózában.

7. a) Az (O) ABC háromoldalu gula »O« csucsnál összefutó élek egymásra merőlegesek. Ismerjük az oldallapok t_1, t_2, t_3 területét; mekkora a gula ABC alapjának «t» területe?

b) A pontból egy löveg olyan sebességgel indul el bizonyos szög alatt *BC* tárgynak «C» csucsa felé irányulva, hogy t_1 sec. mulva ADB parabolikus pályán BC tárgynak aljához esik. Majd másik löveget inditunk A pontból, mely két akkora szög alatt, mint az első löveg, erősebb töltés mellett az elindulástól számitott t_2 sec. mulva a «BC» tárgynak C csucsát éri el. Mekkora szög alatt lőttük ki az első golyót, milyen nagy a «BC» tárgy távolsága A ponttól, mekkora sebességgel indult az első és mekkorával a második lövés?

8. *a)* Két testet, melyek tömege m és m^1, ugyanazon pontból egyszerre hajítunk el V_0 kezdősebességgel a függőleges mentén, az egyiket fel-, a másikat lefelé. Fejezzük ki e rendszer mozgási energiáját, mint az idő függvényét (taglalás). Mekkora és hol lesz e függvény minimuma?

b) Dulong kisérletei szerint a 0·64 m. hosszú hidrogénnel töltött nyílt síp alaphangja közel a h_2. Mekkora a hang sebessége a hidrogénben?

c) Egy 10m. fokustávolságu gyüjtőlencse és egy 2 m. fokustávolságú homorú tükör tengelye közös, kölcsönös tá-

volságuk 8 m. A rendszer tengelye a Nap felé van irányítva, úgy, hogy a sugarak a lencsén esnek a tükörre. Megszerkesztendő a fénysugarak iránya és kiszámítandó a kép távolsága a lencse optikai középpontjától.

d) A 0·5 magasságú vashenger higanyfürdőben függőlegesen úszik. Milyen mélyen merül be, ha a higany 0 C⁰-ú, illetve 300 C⁰-ú? A higany sürüsége 0 C⁰-nál 13·6, a vasé 7·6, a higany kiterjedési együtthatója 0·000180, a vasé 0·000012.

e) A Föld egy helyén, ahol az inklinácio 63⁰47′, a mágneses meridiánban elhelyezett inklinációs tű a vizszintessel 68⁰-ú szöget képez, mert sulypontja nem a forgási tengelyben, hanem attól 0·5 cm.-nyire fekszik. Mekkora sulyt kell a tű felső végére akasztanunk, hogy az vizszintes helyzetbe jőjjön, ha tudjuk, hogy a tű sulya 20 gr., hossza 8 cm.?

9. Népmese és népdal gyüjtés.
10. A magyar verselés száz évvel ezelőtt.
11. A figyelem.

A kolozsvári unitárius főgimnázium „Kriza önképzőkörének“ alapszabályai.

1. §.

A kör címe: A kolozsvári unitárius főgimnázium »Kriza Önképzőköre«.

2. §.

A kör célja: A kör célja, hogy az ifjuságot a nyilvánosság előtt határozott fellépésre szoktassa, munkásságukban önállóságra tanítsa s iskolai tanulmányaikat köri müködésükkel lehetőleg minden irányban bővítse és mélyítse.

3. §.

A kör müködése: A kör ezen kitüzött célját a tagok úgy igyekeznek valósítani, hogy

a) olvasott jeles munkákat ismertetnek,

b) tudományos, szépirodalmi dolgozatokat készítenek s olvasnak föl kötött, vagy kötetlen alakban,

c) jeles idegen müveket magyarra fordítanak,

d) költeményeket, vagy prózai müveket szavalnak vagy felolvasnak,

e) birálnak,

f) kitüzött pályatételekre pályáznak,

g) szépirodalmi vagy más tudományos kérdésekről szabadon vitatkoznak,

h) az önképzőkör keretében egy szaktanár felügyeletével s egy ifjusági elnök vezetésével évről-évre különböző (pl. természettudományi, zenei stb. szakköröket alakítanak, melyeknek müködését az illető szakkörök külön ügyrendje szabályozza,

i) ének- és zeneszámokat adnak elő.

4. §.

A kör felügyelete és vezetése.

A kör felügyelője a kollégiumi igazgatóság. Vezetője az igazgatóságtól évről-évre kijelölt védnök-tanár, rendszerint a felsőbb osztályokban működő, magyar irodalomtörténetet tanító tanár. Ő a kör szellemi és anyagi ügyeinek ellenőrzője, irányítója. A gyüléseken állandóan jelen van s észrevételeit a szükséghez képest esetről-esetre megteszi. Tudta és beleegyezése nélkül gyülés nem hivható egybe. Éberen őrködik, hogy a kör tisztviselői tisztükben pontosan és lelkiismeretesen eljárjanak. Eljár legjobb belátása szerint minden olyan ügyben, melyre a kör alapszabályaiban külön intézkedés nincs s a fontosabb ügyeket az igazgatóság elé is terjesztheti.

5. §.

A kör tisztviselői és kötelességeik.

nyilvános szavazás utján választja meg tisztviselőit. — A kör tisztviselői: az elnök, a szerkesztő, a jegyző, a kör tisztviselői: az elnök, a titkár-szerkesztő, a jegyző, a pénztáros és a kiadók. A tisztviselők hivatali ideje a kiadókét kivéve egy iskolai év s a megválasztott tisztviselő hivatalától csak a kör jóváhagyásával válhatik meg, vagy fegyelmi eljárás után menthető föl a gyülés által. A netalán szükséges fegyelmi eljárást a védnök-tanár, elnök és a gyüléstől e célra választott 3 tag ejti meg. Fegyelmi ügyről a védnök-tanár jelentést tesz az igazgatóságnak is.

a) Az elnök teendői:

Összehivja és vezeti a gyüléseket, hitelesiti a jegyzőkönyveket és gondoskodik, hogy a tisztviselők teendőiket pontosan végezzék. Gondja van rá, hogy lehetőleg hetenként egy gyülés tartassék s igyekszik azon lenni, hogy egy iskolai év leforgása alatt lehetőleg a kör minden egyes tagja nyilvánosan szerepeljen. Megállapitja gyülésről-gyülésre a jelentkezések alapján az egyes gyülések müsorát. Ha jelentkező nincsen, a tagok közül tetszése szerint jelölhet ki bárkit szereplésre. Gondoskodik legalább 2 héttel előre a rendezendő diszgyülések müsoráról és azt a kör elé terjeszti elfogadás végett. A kitüzött pályatételekre évközben többször fölhivja a tagok figyelmét a pályatételeknek irásban való közzétételével is.

Ellenőrzi és aláirásával hitelesiti a mulasztók naplóját.

A gyülés végleges programmját a védnöktanárnak előzetesen bemutatja s jóváhagyás után a fekete táblán kihirdeti. Engedélyt ad a gyülésről való elmaradásra. Egyenlő szavazat esetén szavazatával dönt. A kör állapotáról és évi müködéséről a záró gyülésen jelentést olvas fel.

b) A szerkesztő teendői:

Szerkeszti a «Remény» cimü ifjusági lapot, amely 2 hetenkint jelenik meg. A beküldött dolgozatok közül közli, amelyek véleménye szerint közlésre alkalmasak s a beküldött dolgozatról a szerkesztői üzenetekben birálatot mond. Gondoskodik arról, hogy a lap kellő gonddal elkészitve jelenjék meg. Az elnököt akadályoztatása esetén helyettesiti s elnököl a gyüléseken. Az iskolai ünnepélyekről a helyi lapokba előzetesen és utólag tudósitást küld a védnök-tanár jóváhagyása után. Év végén a *Remény*t beköttetve átadja a kollégiumi könyvtárba való juttatásra és megőrzésre a védnök-tanárnak.

c) A jegyző teendői.

A gyülések lefolyásáról rendes jegyzőkönyvet vezet, ezt a következő gyülésen felolvassa. Végzi a kör hivatalos levelezéseit s a levelekről másolatot vesz. Vezeti és számontartja a mulasztásokat. A mulasztók jegyzékét hetenként közli a pénztárossal.

d) A pénztáros teendői:

A mulasztókról naplót vezet.

A pénztáros beszedi és kezeli a büntetéspénzeket s róluk az iskolai év folyamán legalább három izben a gyülésnek, év végén a védnök-tanárnak elszámol.

e) A kiadók teendői:

A kiadók kötelesek a »Remény« cimü lap egyes számait gonddal és pontossággal a szerkesztő utasitása szerint a tőle megjelölt időre leirni. Félévenként választja őket (3—3-at) a kör nyilt szavazással.

Jegyzet: Az elnök, szerkesztő rendszerint egy-egy VIII., a jegyző és pénztáros egy-egy VII., a kiadók három-három VI. osztályos tanuló.

6. §.

A kör tagjai, kötelességeik és jogaik.

A kör tagjai a gimnázium VI—VIII. osztályu nyilvános tanulói.

a) Kötelességeik:

Minden tag erejéhez és tehetségéhez képest, tanulói rendes kötelességeinek elhanyagolása nélkül a 3. §. a—i pontjaiban részletezett müködési körök valamelyikében való munkálkodásban részt vesz. Minden tag évenként a tandijjal együtt két korona tagsági dijat fizet be a tandijkezelőhöz, azonkivül, aki a gyülésekről kellő ok nélkül vagy az elnök előleges engedélye nélkül elmarad, minden egyes esetben 20 -20 fillért köteles fizetni a pénztáros kezéhez.

b) Jogaik:

Minden tag választó és választható. Joga van minden tagnak a gyüléseken szólani, szavazni és inditványozni.

Jegyzet: A körből kizárhatók, akik a kör szabályainak a gyülésen történt megintés vagy jegyzőkönyvi megrovás után sem engedelmeskednek vagy a tanári kar itélete szerint tanulói kötelességeknek nem tesznek eleget.

7. §.

A gyülések.

A kör gyülései: alakuló-, rendes-, ünnepi- és záró-gyülés.

Az alakuló gyülést a védnök-tanár hivja egybe szeptember második felében. Felolvassa az alapszabályokat s a tisztviselők szabályszerü megválasztásáról gondoskodik.

Rendes gyülések tartatnak hetenként egyszer az igazgatóságtól megállapitott időben, melyen az elnök jóváhagyásával a gimnázium alsóbb osztályu tanulói is részt vehetnek figyelmes hallgatókként.

1. A rendes gyülés tárgya:

a) A jegyzőkönyv fölolvasása és hitelesitése.

b) fölolvasások, melyek tartására a kör tagjai önként

jelentkeznek vagy az irodalmi osztályba jelentkezettek közül az elnök jelöl ki. A fölolvasás tárgya lehet szépirodalmi, tudományos — kizárva a politikát — és maga a szerző tartozik fölolvasni. A fölolvasó köteles dolgozatát előzetesen az elnöknek bemutatni, ki tetszése szerint kiadja azt egy birálónak A biráló irásban a dolgozatról egy hivatalos, tárgyilagos, minden személyeskedéstől tartózkodó birálatot késziI s azt a gyülésen felolvassa. A felolvasó köteles azonkivül kivánatra a kör bármely tagjának megmutatni dolgozatát a gyülésen történendő esetleges behatóbb szóbeli birálatmondás végett. A szóbeli birálatok vagy önkéntes jelentkezés alapján vagy az elnök kijelölése utján történnek. A szerzőnek jogában áll felvilágositó észrevételekkel hozzászólani a birálatokhoz. A birálatok alapján a kör a dolgozatot vagy »jegyzőkönyvileg dicséri« (I. fokozat), vagy »dicséri« (II. fokozat), vagy »elfogadja« (III. fokozat). Ha a kör birálata az, hogy a dolgozat a »Remény«-ben közlendő, szerző tartozik átadni a szerkesztőnek közlés végett. Ha a birálatok egyenlően oszlanak meg, a dolgozat minősitését az elnök dönti el.

c) Jeles költemények szavalása esetleg értelmes, szép felolvasása. Szavalásra a tagok önként jelentkeznek vagy az elnök jelöl ki a szavalati osztályba iratkozott tagok sorából. A szavalatok birálata élőszóval történik s minősitése mint a b) pontban.

d) Magyar irodalmi remekek felolvasása, fejtegetése.

e) Szabad vitatkozások.

A vitatételeket a tagok közlik az elnökkel, ki azokat a kör elé terjeszti. A kör a tételek közül szótöbbséggel jelöli ki azt, amelyiket az önként jelentkezők a következő gyülésen megvitatnak. A vitatkozók szabad előadása után a kör többi tagjai a jelentkezés sorrendjében a tárgyhoz hozzászólanak, amiknek alapján az elnök kijelenti, ki a vita győztese. Ha a vélemények egyenlően oszlanak meg, az elnök véleménye a döntő.

f) Az önként jelentkező tagoktól előadott zene- vagy énekszámok.

g) Biráskodik a kötelességeiket nem teljesitő tagok és tisztviselők felett.

h) Tárgyalja a kört érdeklő inditványokat s a tagok által bejelentett panaszokat.

i) Tudomásul veszi a szakkörök elnökeinek jelentéseit az illető körök időszaki munkásságairól.

2. Ünnepi gyülés nagy nemzeti események emlékére, nagy hazánkfiainak vagy irodalmi jeleseinknek születése

vagy halála évfordulóján tartatik. E gyülésen a kör tagjai kiválóan az illető nap jelentőségével, hazánkfiainak vagy irodalmi jeleseinknek életével és munkásságával foglalkoznak, müveiből felolvasnak, róla beszédet mondanak. A diszgyülések és ünnepélyek szónokai kötelesek dolgozatukat előzetesen a védnök-tanárnak is bemutatni.

3. Záró-gyülés évenként az iskolai év végén tartatik. Tárgyai az elnök évi jelentése, szavalatok, dijak kiosztása stb. Ünnepi és záró gyülésre a megállapitott programm alapján engedélyt az igazgatóság ad. Mindkét gyülés nyilvános s rájuk a tanári testületet, szülőket és a nevelés barátait meg kell hivni.

8. §.

Pályázatok, versenyek.

a) Pályázatok. A kör a munkásság fokozása érdekében a tanulók tanulmányai körébe vágó kérdésekre pályadijat tüz ki pénzben. A pályatételeket a szaktanárok megkérdezésével a védnök-tanár tüzi ki s közöltetnek minden iskolai év végén az Értesitőben. Beadási határidő április 25, amikorra a pályázók kötelesek idegen kézzel leirt és jeligés levéllel ellátott dolgozataikat a védnök-tanárhoz beadni. A pályamunkákat a szaktanárok birálják meg. A birálatokat az elnök a záró-gyülésen felolvassa s a jutalmakat ugyanakkor kiosztja. A pályanyertes müvek a kör tulajdonai s a kollégiumi könyvtárban őrzött irattárba tétetnek, a többieket a szerzők az elnöktől visszavehetik. Ugyanott helyezendők el év végével és őrizendők a gyülés jegyzőkönyvei.

b) Versenyek.

A szavalásban való gyakorlás előmozditása céljából a kör versenyeket rendez és pedig nemes és dijas versenyeket. Évenként rendeztetik egy komoly irányu nemes, egy vig irányu dijas verseny. A dijas versenyek dija 5—5 korona, mely a nyertesnek a záró-gyülésen osztatik ki.

2. *Felsőosztályúak olvasó-egyesülete.* Az olvasó-egyletnek ügyeit dr. Baradás Ábel tanár vezette. Tagjai voltak a VI—VIII. osztályú tanulók. Könyvtáros volt Szász Ferenc VIII. osztályú tanuló, alkönyvtáros Kelemen Ferenc VII. oszt. tanuló, az olvasó-terem felügyelői Török Jenő, Sári József, Nagy József, Veress Zoltán és Lőrinczi Mihály. Az olvasó-terem az internátus házirendjéhez alkalmazkodva mindig nyitva volt, mikor a tanulóknak szabad

idejük volt. A könyvtárból kivettek 1116 művet 1286 kötetben.

A könyvtár következő művekkel gyarapodott: Meyer, Italien in 60 Tagen; Koeppel Emil, Byron; Szekfü Gyula, A számüzött Rákóczi; Váczi János, Tompa Mihály élet-rajza; Förster, Iskola és jellem; Carlyle, Sartor Resartus; Bergson, A nevetés; Balsac, Az elegáns élet fiziologiája; Kellermann, Az alagut; Balsac, Chabert ezredes; Deme Károly, Magyarország helyzete és az európai népek harca; Vértesy, A romantikus dráma. *Összesen 12 mű 13 kötetben és 38 korona értékben.*

Az olvasóterem részére a következő lapok és folyóiratok jártak: Keresztény Magvető, Unitárius Közlöny, Akadémiai Értesítő, Vasárnapi Ujság, Uj Idők, Kakas Márton, Érdekes Ujság, Budapesti Hirlap, Ellenzék.

Az olvasó-egyesület könyvtárának *jelenlegi állománya 1031 mű 1391 kötetben, 5589 korona értékben.* Az egyesület vagyona: rendelkezésre állott összesen 529 korona 66 fillér, összes kiadás 284 korona 26 fillér, marad vagyon *245 korona 40 fillér,* mely összeg a Kolozsmegyei Takarékpénztár 1068. számu betéti könyvecskéjében van elhelyezve.

Az olvasó-egyesület könyvtárának *jelenlegi állománya* mánya 1913 szept. I–II. oszt. könyvtára 532 mű, 558 kötet, III–IV. oszt. könyvtára 336 mű 341 kötet, V. oszt. könyvtára 332 mű 343 kötet. Összesen 1200 mű 1242 kötetben. Jelen év folyamán nem selejteztetett ki egyetlen kötet sem. Gyarapodás ez évben: I–II. oszt. Akantisz, Japáni mesék; Bánfi J., Meseország; Andersen, Mesék, Válogatott mesék, Ujabb mesék; Becker, Tamás bátya kunyhója; Benedek, Magyar mese és mondavilág; Ezeregy éjszaka legszebb regéi; Füredi, Báró Manx; Grimm mesék; Swift, Guliiver. III–IV. oszt. Abonyi, A havasok ura; Bársony, Szabad ég alatt; Benedek, Galambok; Honszerző Árpád, Székely mesemondó; Daudet, Tarasconi Tartarin; Endrődi, A magyar költészet kincsesháza; Garády, Vadászkalandok; Jókai, Kis dekameron; Mikszáth, A beszélő köntös; Molnár, A Pál-utcai fiuk; Radó,

Gróf Benyovszky élete; Rákosi, Bécsi diákok; Verne, Antifer mester, Cascabel Caesar. V. oszt. Baksay, Dáma; Pusztai találkozás, Szederindák; Brehm, Az északsarktól az egyenlítőig; Dónászy, Szigetvár és Eger hősei, Tengereken innen; Laurie, Diákélet Angolországban, Francia diákélet; Mikszáth, A jó palócok, Szent Péter esernyője; Reclus, A hegyek története, A patak élete; Tóth, Magyar anekdótakincs. *Beszereztetett 39 mű 48 kötetben. A gyarapodás ára 226 kor. 70 fillér. A könyvtár évvégi állománya 1239 mű 1290 kötetben.* A könyvtárállomány teljes értéke ca. 5200 korona.

A könyvtárt 47 I. o., 50 II. o., 39 III. o., 42 IV. o., 41 V. o., összesen 219 tanuló használta kéthetenként (857 mű 966 kötet).

Az egyesület vagyona a mult iskolai év végén készpénzben 1576 kor. 47 fillér. Könyvtári dij cimen fizettek 216 kor.-t. Az egyesület összes bevétele az iskolai év folyamán a mult évi vagyon s az időközi kamatok hozzászámitásával 1907 kor. 37 fillér. Kiadás könyvkötésre 51 kor. 40 fillér. A könyvállomány gyarapítására fordíttatott 226 korona 70 fillér.

Az egyesületnek készpénz vagyona 1914. junius 9-én eszerint 1629 K 27 f.

4. *Jóltevők emlékalapja.* Az alap célja és rendeltetése az, hogy jóltevőink arcképeit koronként megfestethessük. Az alap jelenlegi vagyona (1913 dec. 31-én) 78·29 K.

5. *Kriza János-alap.* Az alap az 1862. évi julius hó 30-án tartott Kriza-ünnep alkalmával begyűlt adakozásokból maradt meg. Az évi kamatjövedelem egy 1903–904. évi igazgatósági határozat értelmében pályamunkák jutalmazására fordítandó. Az alap jelenlegi vagyona (1913 dec. 31-én) 936 K 01 fillér.

6. *Remény-alap.* Eredeti rendeltetése az volt, hogy az ifjúság által szerkesztett »Remény« c. lapban megjelent jelesebb dolgozatokból új Zsebkönyv adassék ki. Az évi kamatjövedelem egy 1903–4. évi igazgatósági határozat értelmében pályamunkák jutalmazására fordítandó. Jelenlegi (1913 dec. 31-én) vagyona 2022 K 72 fillér.

A 4., 5., 6. pont alatti alapokat az egyház pénztárnoka kezeli.

7. *Dalkör-alap.* Célja az, hogy az ifjúsági énekkar szükségleteit fedezze. Jelenlegi vagyona 540 K 71 fillér, mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár Részv.-társaság 670. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

8. *Apolló-kör alapja.* Célja az, hogy az Apolló-kör nevü zeneegyesület szükségleteit fedezze. Az alap jelenlegi vagyona, hozzáadva az 1872-ben végzett osztálytársak adományát is, 1666 K 43 fillér, mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár részv.-társ. 202. és az Erdélyi Bank és Takarékpénztár 8582. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

9. *Kirándulási-alap.* Célja az, hogy tanulmányi kirándulások alkalmával szegény tanulók költségeit fedezzük. Gyarapodott a febr. 21-én tartott műsoros estély tiszta jövedelmével (351 K 65 fill.). A Róma—nápolyi kirándulás költségeihez az alap 500 koronával járult hozzá. Az alap jelenlegi vagyona 980 K 45 fillér, mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár r.-t. 842. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

10. *Segélyző-alap.* Célja az, hogy szegény tanulóinkat a szükség szerint ruházattal, pénzbeli segitséggel támogathassuk. A lefolyt évben adományaikkal gyarapították Kolozsvármegyei Takarékpénztár r.-t. (60 K), Major József táncmester úr (84 K), dr. Tauber Farkas úr (10 K), Adorján János úr (15 K), dr. Balázs Ferenc úr (10 K), gyűjtés eredménye 41 K 64 fillér. Kiadása volt 138 K különböző ruhasegélyekre. Jelenlegi vagyona 2034 K 20 fillér, mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár r.-t. 409. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

11. *Kismező-alap.* Az alap célja az, hogy a Kismező-kert fentartási költségeit fedezze. Idei kiadása volt a Kismező kerítésének megcsináltatására 132·30 K. Az alap jelenlegi vagyona 209·22 K, mely összeg a Kolozsvárm. Takarékpénztár r.-t. 171. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

X. FEJEZET.

A tanulók névsora és osztályozása.*

ELSŐ OSZTÁLY.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Adler Nándor izr.	2	2	2	3	2	3	2	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Adorján Kálmán ref.	–	3	4	3	3	4	3	2	2	2	—	1	o. i. u.
	Ajtay Géza bl. ref.	1	2	3	2	1	2	2	2	2	1	—	1	f. o. l.
	Ajtay Gyula bl. r. kath.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	—	1	„
5	Ádám Sándor bl.	[illegible]	3	3	2	2	3	2	3	1	3	3	1	„
	Áts Kornél ism. ref.	2	3	2	2	1	3	3	2	2	1	—	1	„
	Bata Pál ref	3	3	3	2	1	3	3	1	2	3	2	1	„
	Berde Pál bl.	3	4	4	3	2	4	4	2	1	3	3	1	o. i. u.
	Biró Gábor bl.	2	3	3	1	1	3	3	3	1	3	-	1	f. o. l.
10	Csegezi István bl.	1	3	3	2	2	3	3	1	2	3	—	1	„
	Czirják Jenő ág. ev.	1	2	2	3	1	3	3	1	2	1	1	1	„
	Deák László bl.	2	3	3	2	2	4	4	2	1	3	3	1	o. i. u.
	Ekárt Gábor bl.	2	2	2	1	1	3	3	2	1	1	1	1	f. o. l.
	Ferenczi Sándor bl.	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	„
15	Fikker Sándor bl	2	3	3	2	2	3	3	2	1	3	2	1	„
	Fülöp Zoltán bl.	1	1	2	1	2	2	2	1	2	3	2	1	„
	Gál Gyula	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	—	1	„
	Gál József bl.	2	2	2	2	2	3	3	1	2	2	—	1	„

* **Az érdemjegyek magyarázata:** Előmenetelnél: 1 — jeles, 2 jó, 3 elégséges, 4 elégtelen. Magaviseletnél: 1 — jó, 2 — szabályszerű, 3 kevésbbé szabályszerű, 4 = rossz.

A használt rövidítések: a) Vallásra nézve: unitárius nincs jelezve, r. kath. római katholikus; ref. református; ág. ev. ágostai evangelikus; g. kel. görög keleti; izr. izraelita; b. baptista; b) Egyéb rövidítések: ism. – ismétlő; fm. felmentve; f. o. l. — felsőbb osztályba léphet; j. v. u. javító vizsgálatra utasíttatik; o. i. u. osztályismétlésre utasíttatik; v. e. u. – végleg elutasíttatik; bl. = bennlakó.

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Gálfalvy Géza ism. bl.	1	1	2	2	1	3	2	1	1	1	2	1	f. o. l.
20	Hancz Jenő ref.	3	3	4	3	3	4	3	3	2	3	—	1	o. i. u.
	Havas László izr.	3	3	3	2	3	4	4	2	1	2	—	1	„
	Havas Sándor izr.	3	3	3	2	2	3	3	1	1	2	—	1	f. o. l.
	Iszlai István bl.	2	2	2	2	2	3	3	1	1	3	—	1	„
	Jánossy Ferencz bl.	3	3	3	2	1	3	1	3	2	3	—	1	„
25	Kalmár Ferenc ism. izr.	1	2	1	2	1	2	1	3	1	3	—	1	„
	Kelemen Ernő bl.	3	3	4	2	3	4	3	3	2	3	2	1	o. i. u.
	Kocsis József bl. r. kath.	1	2	2	1	1	3	1	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Kovács Elek bl. ism.	3	3	3	2	2	3	1	2	1	1	1	1	„
	Kovács György	3	4	4	3	2	4	4	2	2	3	—	1	o. i. u
30	Kovács József r. kath.	2	2	4	2	2	4	3	1	1	3	2	1	„
	Móric Miklós bl. ref.	2	2	2	2	2	2	2	1	1	[illegible]	—	1	f. o. l.
	Nagy Albert	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1	„
	Orbai Dénes bl.	3	3	3	2	3	4	3	3	2	3	—	1	j v. u
	Pálffy Antal bl.	1	[illegible]	1	1	1	1	1	2	2	3	—	1	f. o. l.
35	Petrovics Oktáv gör. kel.	1	2	1	1	2	2	3	2	1	1	—	1	„
	Rázmán Mózes bl. ism.	2	3	3	2	2	3	3	3	1	2		1	„
	Reichert Antal Béla bl.	3	3	3	1	3	3	3	3	1	2	2	2	„
	Rendel Jenő izr.	1	3	3	2	2	3	3	2	2	2	—	1	„
	Salamon Árpád izr.	3	2	2	3	1	3	3	3	2	3		1	„
40	Schuszter Viktor ág. ev.	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	—	1	„
	Schvartz Lajos izr.	2	3	3	2	2	3	3	2	1	2	—	1	„
	Szabó Kálmán	2	3	3	2	3	3	4	3	1	3	—	1	j. v. u.
	Szathmáry Márton bl.	2	3	3	1	1	3	3	3	2	2	—	1	f. o. l.
	Szigethi Csehi Imre	3	4	4	3	3	4	4	2	2	2	1	1	o. i. u.
45	Szimonetti Viktor gör. k.	2	2	3	2	1	3	3	1	2	3	2	1	f. o. l.
	Sztupjár Tivadar ág. ev.	1	3	3	3	2	2	2	1	1	1	1	1	„
	Tamás József bl.	1	3	3	2	1	3	3	2	1	3	—	1	„
	Zsigmond Ferenc bl.	2	3	3	2	2	3	3	1	1	3	—	1	„
	Kilépett:													
	Siménfalvi Szabolcs													
	Váradi Zoltán ism.													
	Magántanuló:													
	Gaál Adorján ref.	1	3	3	1	2	3	3	—	—	—	—	—	f. o. l.

MÁSODIK OSZTÁLY.

Osztályfő: ***Dr. Kiss Ernő.***

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti itélete
	Antónya Sándor	2	2	3	1	2	2	1	1	2	1	1	1	f. o. l
	Badóczy Béla bl	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	2	1	„
	Badóczy Tamás bl.	3	3	3	2	2	3	3	2	1	3	—	1	„
	Bálint Lajos bl.	1	2	2	2	2	2	3	2	1	2	—	1	„
5	Barabás Miklós bl.	2	3	3	3	1	2	2	3	1	2	1	1	„
	Barla Ernő	3	2	3	2	1	3	3	1	1	2	1	1	„
	Bartha Imre	3	3	3	3	2	3	3	1	2	2	1	1	„
	Biró Géza izr.	2	3	3	2	1	3	2	2	1	3		1	„
	Csekme Imre bl.	3	3	3	2	3	3	3	2	1	2	—	1	„
10	Csiki Albert bl.	2	1	2	2	2	3	3	3	2	2	2	1	„
	Czupor Andor bl.	2	3	3	1	1	2	3	1	2	3	—	1	„
	Fazakas Jenő bl.	2	3	4	3	2	3	4	2	1	3	—	1	o. i. u.
	Ferencz József bl.	1	2	3	1	1	3	3	1	2	2	—	1	f. o. l.
	Fertig Gyula izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	„
15	Gelei Gyula bl.	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	—	1	„
	Gergely Pál r. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	„
	Grünwald Ernő izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	„
	Gspann Károly bl.	2	3	4	3	2	4	4	2	1	3	—	1	o. i. u.
	Halmágyi Lőrinc bl.	2	3	3	2	2	3	2	2	1	3	—	1	f. o. l.
20	Heller Sándor izr.	1	3	3	1	1	3	1	2	1	2		1	„
	Jakobi Endre izr.	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2	—	1	„
	Kádár Ferenc	2	2	2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	„
	Katona Gyula r. kath.	2	3	4	3	2	3	3	1	2	2	2	1	j. v. u.
	Kerekes Ferenc bl.	3	2	3	2	2	2	3	2	1	3	—	1	f. o. l.
25	Kónya Zoltán ref.	3	3	3	2	2	4	4	1	1	3		1	o. i. u.
	Kovács Béla bl.	3	3	4	3	3	4	4	3	1	3	-	1	„
	Kovácsi Gyula bl.	2	3	3	2	3	3	4	1	1	3	2	1	j. v. u.
	Létay Tibor bl.	2	3	3	3	1	3	2	3	2	2	2	1	f. o. l.
	Lévay Áron	2	3	3	2	2	3	3	2	1	2	1	1	„
30	Lusztig Kálmán izr.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	—	1	„
	Lusztig Márton izr.	1	3	3	1	1	3	3	2	1	2	—	1	„
	Molnar Miklós bl.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	„

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépirás	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Móric Sándor bl. ref.	3	3	3	3	2	3	3	1	1	3	–	1	f. o. l.
	K. Nagy Ákos bl.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	—	1	„
35	Nagy Zsigmond bl.	2	3	3	2	2	3	3	2	2	2	—	1	„
	Orosz Ferenc r. kath.	1	2	3	1	1	2	2	1	1	2	—	1	„
	Pálffy Ferenc bl.	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	„
	Pálfy József bl.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	„
	Prámer Géza ism. ág ev.	1	3	4	3	3	3	2	2	2	1	2	1	j. v. u.
40	Simon László izr.	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1	—	1	f. o. l.
	Szántner János r. kath.	2	2	3	2	1	3	3	3	1	3	—	1	„
	Szász Balázs bl.	2	2	2	1	2	2	2	2	1	3	2	1	„
	Szatmáry Győző	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	„
	Székely Ferenc bl.	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1	—	1	„
45	Szigeti Csehi Sándor ism.	3	3	3	2	2	4	3	2	fm	1	1	1	j. v. u.
	Szilágyi Dezső bl.	2	3	3	1	1	3	2	2	2	2	2	1	f. o. l.
	Ullmann Lajos	2	3	3	3	2	3	3	2	1	2	—	1	„
	Ütő László	2	2	3	3	2	3	3	2	2	3	—	1	„
	Magántanulók													
	Bede Vimos	2	2	2	1	1	2	2	—	—	—	—	—	„
50	Gaál Barabás ref	1	2	2	1	1	3	2	—	–	—	—	—	„
	Kelemen Albert													
	Betegség miatt kimaradt:													
	Ürmösi Jenő													

HARMADIK OSZTÁLY.

Osztályfő: *Márkos Albert.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Baczoni Géza r. kath.	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2	—	1	f. o. l.
	Balázs Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	”
	Batiz Dénes ref.	2	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	”
	Botár Gyula bl.	1	3	3	3	2	2	4	3	1	3	—	1	j. v. u.
5	Cutean Jenő g. kath.	2	2	1	1	1	2	3	3	1	1	2	1	f. o. l.
	Cupor István bl.	2	3	3	2	2	1	3	3	1	3	—	1	”
	Csipkés Ferenc bl.	2	3	3	3	2	2	3	3	1	3	—	1	”
	Darkó Lajos bl.	3	3	3	3	2	2	3	3	1	1	1	1	”
	Darvas Ödön izr.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	”
10	Erdődi Sándor bl. ism.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3	—	1	”
	Fazakas Sándor bl.	2	3	4	3	2	3	3	4	1	2	2	1	o. i. u.
	Fodor Domokos bl.	2	1	2	3	1	1	3	2	1	3	2	i	f. o. l.
	Graef Ferenc	2	2	3	2	2	1	3	3	1	2	—	1	”
	Gyáni István bl.	2	3	3	3	2	3	4	2	1	2	2	1	j. v. u.
15	Gyöngyösi Márton	2	2	2	3	1	1	2	3	2	2	—	1	f. o. l.
	Ivanits László r. kath.	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2	1	”
	Jobbágy Domokos bl.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3	2	1	”
	Kappel Mihály izr.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1		1	”
	Kenyeres Balázs r. kath.	3	2	3	3	2	3	3	2	fm.	2	–	1	”
20	Kovács Zoltán	3	4	4	4	2	3	4	4	fm.	4	—	1	o. í. u.
	Lakatos András bl. ism.	3	3	3	2	2	2	3	2	1	3	—	1	f. o. l.
	László Gábor izr.	2	1	1	1	1	2	2	3	2	4	—	1	”
	Máthé Sándor bl.	1	2	2	1	1	1	2	1	1	2	—	1	”
	Máthé Zsigmond bl.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	”
25	Máyer László izr.	1	1	1	1	2	2	2	1	1	3	—	1	”
	Nussbaum Jenő izr.	2	1	2	2	2	3	3	3	2	3	—	1	”
	Pál Tamás bl.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	”
	Perián Aurél bl. g. kel.	2	3	3	3	2	1	3	3	1	1	—	1	”
	Székely András bl.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	3	—	1	”
30	Székely Attila bl	2	3	3	3	3	2	3	3	2	3	—	1	”
	Székely Kocsárd ism.	3	2	3	2	1	1	4	3	1	1	-	2	”
	Tabódy Zsolt r. kath.	3	1	1	1	2	2	2	2	1	3	—	1	”

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Tarsoly Sándor ref.	2	1	2	3	2	1	3	2	2	1	1	2	f. o. l
	Tichy Géza r. kath.	3	3	3	3	3	3	4	4	2	3	—	1	o. i. u.
35	Tokay István bl. ref.	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	—	1	f. o. l.
	Urschitz Arthúr	2	2	3	2	3	2	4	2	2	1	1	1	j. v. u.
	Ürmösy Gábor	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Vajda Péter bl.	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	—	1	„
	Meghalt:													
	Kemény István izr.													

NEGYEDIK OSZTÁLY.

Osztályfő: *Kovács Kálmán.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Balogh Pál bl.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3	—	1	f. o. l.
	Barabás József bl	3	3	3	4	3	3	4	3	1	3	—	1	o. i. u.
	Csorbits László r. kath.	2	3	3	3	2	2	3	3	1	3	3	1	f. o. l.
	Erdődi Károly bl.	3	3	3	3	2	3	3	3	1	2	—	1	”
5	Feldmann József izr.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	—	1	”
	Frank-Kiss Jenő bl.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	”
	Feuerlicht Andor izr.	2	2	3	2	1	3	4	4	2	3	–	1	o. i. u.
	Gazdag Miklós bl.	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Gál Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	”
10	Gálfalvi István bl.	2	3	3	3	2	2	3	3	2	4	–	1	”
	Gmehling Gottfried	1	2	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	”
	Havas József izr.	2	3	3	1	2	3	3	3	1	1	—	1	”
	Horváth Ferenc bl.	2	2	3	3	1	2	3	3	1	2	1	1	”
	Jakabházy Zsigmond	3	3	3	4	3	3	4	4	1	3	–	2	o. i. u.
15	Kerekes Sándor bl.	1	2	2	1	1	1	2	2	2	3	—	1	f. o. l.
	Klein Izsák izr.	2	3	3	2	2	3	3	3	2	3	—	1	”
	Kohn Sándor bl. izr.	3	3	3	2	1	3	3	3	2	2	—	1	”
	Koncsag Viktor bl.	1	3	3	1	2	2	3	2	1	3	—	1	”
	Kopp István	2	3	3	3	2	2	2	2	1	3	—	1	”
20	Kovács Pál bl.	2	3	3	3	3	3	4	4	2	3	—	1	o. i. u.
	Lászlóczky István	3	3	3	2	2	3	4	3	1	3	2	2	j. v. u.
	Magyari Lőrinc bl.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	—	1	f. o. l.
	Mandula Mór izr.	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2		1	”
	Mágner Sándor ret.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2		1	”
25	Máthé Gyula bl.	3	3	3	3	3	2	3	3	1	3	—	1	”
	V. Nagy Árpád bl. ref.	2	2	3	3	2	2	2	2	fm.	2	—	1	”
	Nagy Sándor bl. ref.	3	2	3	3	2	2	3	3	1	3	—	1	”
	Orbók István bl.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	—	2	”
	Pataki András bl.	1	2	3	3	1	2	3	3	1	1	—	1	”
30	Páter Károly ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1	”
	Rázmán Gábor bl.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3		1	”
	Seiler Zoltán izr	3	3	3	3	1	2	3	2	2	2	2	1	”

A tanuló neve és lakása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
Simon Zoltán ref.	1	2	2	2	1	2	3	3	fm.	1	1	1	f. o. l.
Stern Ottó bl. izr.	1	2	2	2	2	2	.2	2	2	2		1	„
35 Szigethi Csehi László	3	3	3	3	3	3	4	3	2	1	2	1	j. v. u.
Szüts Ernő r. kath.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	f. o. l.
Tana Samu bl.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	1	1	„
Tauber Elek izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	--	1	„
Ütő Kálmán bl.	2	3	3	4	2	3	3	3	1	2	1	1	j. v. u
40 Vass Péter bl. ref.	3	3	3	3	3	2	3	3	1	1	—	1	f. o. l.
Vernes Gyula bl.	2	3	3	3	2	2	3	2	1	2	—	1	„
Weress Dániel bl.	2	3	3	3	2	2	3	3	2	2	2	1	„
Zsigmond Dezső	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3	—	1	„
Magántanulók:													
Erdős László izr													
Kiss Albert	2	3	3	3	3	1	4	3	—	—	—	--	j. v. u.

ÖTÖDIK OSZTÁLY.

Osztályfő: *Dr. Varga Béla.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történelem	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Ajtay Miklós bl. r. k.	1	1	1	1	-	—	1	1	1	2	1	1	—	1	f. o. l
	Áts Loránd ref.	2	1	1	—	1	2	2	1	1	2	2	2	—	1	„
	Balázs Ernő	2	2	3	3	—	—	3	3	1	3	2	2	—	1	„
	Balogh Miklós bl.	1	2	3	3	—	—	2	2	1	3	1	2	—	1	„
5	Barabás Béla bl.	2	1	3	—	2	2	2	3	1	3	1	3	—	1	„
	Baranyai Lőrinc bl.	2	3	3	-	3	3	3	3	3	3	1	3	—	1	„
	Bartalis Ákos bl.	2	2	3	3	—	—	2	3	1	3	2	2	—	1	„
	Borsai Imre bl. izr.	2	2	3	—	2	3	2	3	2	3	1	2	—	1	„
	Csép Miklós bl.	1	1	2	2	—	—	1	1	1	2	1	2	—	1	„
10	Csombor Jenő ref.	2	3	3	—	3	2	3	3	2	3	2	2	—	1	„
	Csongvai József bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	1	„
	Darkó Gábor bl.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	1	—	1	„
	Fodor Lőrinc bl.	1	3	3	3	—	—	1	2	1	3	1	2	—	1	„
	Gálfi Jenő	2	2	3	—	2	3	3	2	2	3	1	3	—	1	„
15	Gyáni Zsigmond bl.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	4	1	4	—	1	j. v. u.
	György István bl. izr.	1	1	2	1	—	—	1	1	1	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Halmágyi Tamás bl.	1	2	3	2	—	—	2	1	1	3	1	2	—	1	„
	Imreh Pál bl. ref.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	4	1	3	—	2	j. v. u.
	Kapussy Ferenc bl. ref.	3	3	3	—	3	1	1	3	2	3	1	2	—	1	f. o. l.
20	Kerekes István bl.	2	2	3	3	—	—	3	3	2	3	1	3	—	1	„
	Lászlóczky Sámuel	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	3	—	1	„
	Lusztig Lajos izr.	1	3	3	2	—	—	1	2	2	3	2	2	—	1	„
	Magyary Mihály bl. ref.	3	3	3	—	2	3	3	3	2	4	2	3	—	1	j. v. u.
	Máthé Emil bl.	2	3	3	3	—	—	3	3	2	3	1	3	—	1	f. o. l.
25	Morvay István ref.	3	3	3	—	3	3	2	2	2	4	1	3	—	1	j. v. u.
	Nagy Zsigmond bl.	3	3	4	3	—	—	3	3	3	4	fm.	3	—	1	o. i. u.
	Osváth Márton bl	3	3	4	3	—	—	3	3	3	4	2	3	—	1	„
	Rettegi István ref.	3	2	3	—	1	2	1	2	1	3	1	3	—	1	f. o. l
	Simándi Zsigmond bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	2	—	1	„
30	Suchy Dezső r. k.	3	3	3	—	3	3	3	2	2	3	1	2	—	1	„
	Székely Rezső	1	2	3	2	—	—	1	2	1	3	2	2	—	2	„
	Székely Tibor bl.	1	2	2	2	—	—	1	1	1	3	1	1	—	1	„

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történelem	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Sztupjár Károly ág. ev.	1	2	3	—	3	2	1	3	3	4	1	3	—	1	j v u
35	Tanka Dezső	1	2	3	3	—		2	2	-2	3	1	2	—	1	f. o. l.
	Thiering Richárd ág. ev.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	„
	Tilesch József r. k.	3	2	3	—	2	2	2	3	2	3	2	3	—	1	„
	Tóth István bl.	1	1	2	2		—	2	2	1	3	1	3	—	1	„
	Ürmössy Géza	2	2	3	—	3	1	2	2	2	3	2	2	—	1	„
40	Ütő Endre bl.	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	3	—	1	„
	Vajda András bl.	1	2	2	1	—	—	1	1	2	3	1	2	—	1	„
	Kimaradt:															
	Szász József															

HATODIK OSZTÁLY.

Osztályfő: *Dr. Borbély István.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	H. Ajtay János bl.	1	1	2	2	—	—	3	2	1	3	1	1	2	1	f. o. l
	V. Ajtay János bl. ref.	2	1	3	—	3	3	2	2	2	3	2	2	—	1	„
	Antal Géza bl.	1	1	1	2	—	-	2	1	2	2	1	2	3	1	„
	Bartha József bl.	2	2	3	3	—	—	3	2	3	3	1	1	2	1	„
5	Bedő Ferenc bl.	1	1	3	2	—	—	3	1	2	3	2	1	—	1	„
	Brunner Jenő izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	4	2	3	—	1	j. v. u.
	Bornemissza József ref.	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	fm	3	—	1	f. o. l.
	Csehy Árpád bl.	3	3	3	3	—	—	3	2	3	3	1	3	1	1	„
	Csécs Sándor bl.	1	1	1	2	—	—	1	1	2	3	1	3	2	1	„
10	Csipkés József bl.	2	3	3	2	—	—	3	1	3	3	2	2	—	1	„
	Dali Dezső ism. r. k.	3	3	4	-	3	2	3	3	3	3	1	3	2	1	j. v. u.
	Dániel Elemér r. k.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	4	2	3	—	1	„
	Filep Ferenc bl.	2	2	3	—	2	2	2	2	2	3	1	2	—	1	f. o. l.
	Fodor Miklós bl.	2	2	2	2	—	—	3	2	1	3	fm	3	—	1	„
15	Frank Gyula izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	2	3	2	1	„
	Frank-Kiss István bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	3	—	1	„
	Gábor József bl	2	1	3	—	2	2	3	2	3	3	2	3	2	1	„
	Gelei Kálmán bl.	3	3	3	—	3	4	3	3	1	3	1	3	—	1	j. v. u.
	Gvidó Károly bl.	2	3	4	3	—	—	2	3	3	4	2	3	—	1	o. i. u.
20	Gyulai Ferenc bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o l.
	Kisgyörgy Endre bl.	2	2	3	-	2	2	3	2	3	3	1	3	—	1	„
	Kocsis Dezső bl. r. k.	3	2	3	-	3	3	3	2	2	3	2	3	—	1	„
	Kohn József bl. izr.	2	3	3	3	—	—	2	3	3	3	2	3	—	1	„
	Lászlóczky Péter	2	3	2	-	3	1	2	3	3	4	2	3	—	1	j. v. u.
25	Májai Ferenc bl.	2	1	3	2	—	—	2	1	2	2	1	1	2	1	f. o. l.
	Nagy Károly bl.	2	1	2	—	2	2	1	1	3	3	2	3	—	1	„
	Retezár Menyhért r. k	1	1	1	2	—	—	1	1	1	2	1	3	—	1	„
	Rosmann Jenő izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	3	1	1	—	1	„
	Szántner Lajos. r. k.	3	3	4	—	3	2	3	3	2	4	fm	3	—	1	j. v. u.
30	Szász István bl.	1	1	2	1	—	—	2	1	1	2	1	1	—	1	f. o. l.
	Tarcsafalvi Kálmán bl.	2	2	3	3	—	—	3	3	3	4	1	3	1	2	j. v. u.
	Tokay László bl. ref.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	2	1	—	1	f. o. l.

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Ullmann Ferenc	2	3	3	3	—	—	3	3	1	3	1	3	—	1	f. o. l.
	Ütő Károly	3	3	4	—	3	3	3	3	3	4	2	3	2	2	o. i. u
35	Vaska István bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Wertheimer Jenő izr.	1	2	2	3	—	—	1	2	2	3	2	3	—	1	„
	Zajác Lajos r. kath.	3	2	3	—	3	3	3	2	3	3	2	3	—	1	„
	Magántanulók:															
	Bartha Béla ref.															
	Lázár Árpád r. k.		3	3	—	3	2	2	3	3	3	—	—	—	—	„
	Tatay Sándor ref.															

HETEDIK OSZTÁLY.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Adorjáni Gyula bl.	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	1	1	3	—	1	f. o. l.
	Bálint Árpád bl.	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	2	2	1	”
	Borsai Andor bl. izr.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	”
	Dézsi Gábor bl.	1	3	3	2	—	—	3	1	2	2	1	3	3	2	1	”
5	Dombi Béla bl.	2	2	2	—	2	3	3	2	3	3	1	2	3	2	1	”
	Eisenstein Félix izr.	3	3	2	—	2	3	2	2	2	3	2	3	2	—	1	”
	Élián Márton bl.	3	4	3	—	2	1	2	3	3	4	2	3	3	1	1	o. i. u.
	Erdős Imre izr.	3	3	3	3	—	—	3	2	3	4	1	2	3	—	1	j. v u.
	Fazakas Lajos bl.	1	3	3	2	—	—	2	3	3	3	1	2	3	1	1	f. o l.
10	Gálfalvi Géza bl.	3	3	4	3	—	—	3	2	3	4	fm	2	3	2	1	o. i. u.
	Gelei Antal bl,	3	3	3	—	2	2	3	3	3	3	1	3	3	—	1	f. o. l.
	Gottlieb József izr.	1	3	3	2	—	—	2	2	3	3	2	2	3	—	1	”
	Gyalui Jenő izr.	2	2	3	3	—	—	2	2	3	3	fm	1	2	—	1	”
	Gyuri Mihály bl. r. k.	1	2	2	2	—	—	2	1	2	3	2	3	3	—	1	”
15	Hadnagy József	3	3	4	3	—		3	3	3	4	1	2	3	—	1	o. i. u
	Kelemen Ferenc bl.	1	2	2	2	—	—	2	2	3	2	1	2	2	2	1	f. o. l
	Kisgyörgy Tamás bl.	2	3	3	3	—	—	2	1	3	3	[illegible]	2	3	—	1	”
	Kohn Gábor bl. izr.	2	2	2	2	—	—	2	1	2	2	2	3	2	—	1	”
	Koronki János bl.	1	2	1	1	—	.	1	1	1	2	2	3	3	—	1	”
20	Kovács Béla bl.	3	3	3	2	—	—	3	3	3	3	2	3	3	1	1	”
	Kozma Béla bl.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	1	3	3	2	1	”
	Lovassy Imre	3	3	3	3	—	-	2	3	2	3	fm	2	3	—	1	”
	Lőrinczy Dénes bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	1	1	—	1	”
	Lőrinczy József bl.	1	2	3	3	—		3	1	2	3	1	2	2	—		”
25	Magyary Béla bl. ref.	3	2	3	—	2	3	3	2	3	4	fm	3	3	2	1	j. v. u
	Márton Lajos bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	1	1	2	1	f. o. l.
	Mihálik Kálmán r. k.	3	2	4	—	2	3	3	2	3	4	1	3	2	—	1	o. i. u.
	Murvai Árpád bl.	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	1	3	3	2	1	f. o. l.
	Nagy György bl.	3	3	3	3	—	—	3	2	3	4	fm	3	2	—	1	j. v. u.
30	K. Nagy Imre bl.	1	1	1	1	—	—	2	1	2	2	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Nagy Márton bl.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	4	1	3	2	1	1	j. v. u.
	Orbók Gyula bl.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	3	2	—	1	f. o. l.

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Osváth Gábor bl.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	2	2	2	1	1	f. o. l
	Patakfalvi Károly bl.	2	3	4	3	—	—	3	3	3	3	1	3	2	1	1	j. v. u.
35	Pálffy Andor bl.	2	3	3	—	3	3	3	2	3	3	1	3	2	1	1	f. o. l.
	Pálffy Kálmán bl.	1	2	3	2	—	—	3	1	2	3	2	2	2	—	1	„
	Pálffy Sándor bl.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	2	2	3	—	1	„
	Reppmann Gyula r. k.	3	3	2	3	—	—	3	2	3	3	2	2	2	—	2	„
	Rettegi Sándor bl.	3	3	3	—	3	3	3	2	3	4	1	2	3		1	j. v. u.
40	Schuszter Emil ág. ev.	1	2	2	—	1	1	2	2	3	3	1	2	2	2	1	f. o. l.
	Stasser Elemér izr.	2	3	3	—	2	1	2	2	2	3	2	2	2	—	1	„
	Szász Mihály bl.	2	2	3	—	2	1	2	1	1	3	1	3	1	1	1	„
	Szilágyi Dénes bl.	1	2	3	2	—	—	2	1	2	3	2	2	1	2	1	„
	Sztupjár László ág. ev.	1	2	1	1	—	—	2	1	2	2	1	1	2	—	1	„
45	Tischler Lázár bl. izr.	2	3	2	—	2	3	2	2	3	3	2	2	3	—	1	„
	Versényi Sándor bl. ism. ref.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	4	2	[illegible]	3	—	1	„
	Magántanulók:																
	Burger Erzsébet izr.	1	2	1	2	—	—	1	2	2	2	—	2	—	—	—	„
	Garfunkel Rózsa izr.*	1	2	2	2	—	—	1	1	2	1	—	2	—	—	—	„
50	Gelei József	1	1	2	—	1	2	1	1	1	1	—	2	—	—	—	„
	Gyürk Lujza r. k.*		2	3	4	—	—	1	2	3	4	—	2	—		—	„
	Lőrinczy Mária r. k.																
	Veress Árpád r k.																
	Kimaradt:																
	Gyöngyössy István																

* Természetrajz 2 (különb. vizsga)
* „ 2 („ „)

NYOLCADIK OSZTÁLY.

Osztályfő: *Uzoni Imre.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mathematika	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet
	Bartalis Áron bl.	3	3	3	3	-	—	3	2	3	3	3	1	1	1	1
	Bartók Zuárd bl.	2	2	2	2	—	—	3	1	3	3	3	1	1	1	1
	Gallus Frigyes ág. ev.	2	3	3	—	3	2	3	2	3	3	3	1	1	2	1
	Gál Ernő	1	1	1	1	—	-	1	1	1	1	1	1	1	—	1
5	Gálffy Gábor bl.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	3	1	3	1	1
	Gáspár Mózes bl.	1	3	2	2	—	—	2	2	3	3	3	1	2	2	1
	Iszlay Ferenc bl.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	1	2	1	1
	Kenyeres György r. k.	2	3	2	2	—	—	1	2	3	3	2	fm.	3	—	1
	Kiss Jenő bl.	1	2	2	2	—	—	2	1	2	2	2	1	1	1	1
10	Klein Károly izr.	1	3	3	3	—		1	2	3	3	3	2	3	—	1
	Krausz Imre izr.	2	2	3	—	3	3	2	1	3	3	3	fm.	2	3	1
	Lőb Sándor izr.	3	3	3	2	—	—	2	2	3	3	3	1	2	2	1
	Lőrinci Mihály bl.	1	1	2	2	—	—	2	1	2	2	1	1	1	—	1
	Molnár Sándor bl.	1	2	1	2	—		2	1	2	2	2	2	2	—	1
15	Müller Géza	2	3	3	—	2	2	2	1	1	2	2	1	1	—	1
	Nagy József bl.	2	2	3	2	—	—	1	1	3	3	3	2	1	—	1
	Pap Zsigmond bl. ism.	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	3	2	1
	Pálfi Antal bl.	2	2	2	3	—	—	2	2	2	3	3	1	2	2	1
	Péterfi Jenő bl.	2	3	3	—	3	3	2	2	3	3	3	1	2	1	1
20	Retezár Árpád r. k.	2	3	3	—	3	2	2	2	1	2	3	2	2	-	1
	Rosenberger József izr.	2	1	2	2	—	—	2	2	3	3	2	fm	2	—	1
	Rotáridesz István á. e.	1	3	3	—	3	2	2	1	2	3	3	1	2	1	1
	Sári József bl.	3	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	2	—	1
	Szász Ferenc bl.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	Székely Dénes bl.	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3	1	3	—	1
	Tanka Károly	2	3	3	–	3	2	2	3	3	3	3	1	2	1	1
	Tilesch Zoltán r. k.	3	1	3	—	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	1
	Török Jenő bl.	3	3	3	—	3	2	3	2	3	3	3	1	2	-	1
	Ürmössy Viktor bl.	2	3	3	3	-	—	3	3	3	3	3	1	3	—	1
30	Vass János	2	2	2	2	—	—	2	1	2	2	2	1	2	1	1
	Vekele Sándor	2	2	3	2	—	—	2	2	3	3	2	1	1	—	1
	Veres Zoltán bl. r. k.	2	2	2	1	—	—	1	2	2	3	3	1	1	—	1

A tanuló neve és vallása	Vallastan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mathematika	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Ének	Műének	Magaviselet
Magántanulók:															
Intze Kálmán ref.	3	3	3	—	3	3	3	2	3	4	3	—	—		j. v. u.
Sárosi László r k.															
Szabó Márton ref.*	—	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3	—	—		

* Természetrajz 2, egészségtan 2 (kül. tárgyak).

XI. FEJEZET.

A tanulók statisztikája.

1. A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán.

Nyilvános tanulók												Magántanulók			
	Az iskolai év folyamán											Felvétetett		Osztályvizsgálatot tett	
					következtében meghalt										
Felvétetett	magántanuló lett	önként kimaradt	tanács folytán távozott	kizáratott	betegség	baleset	öngyilkosság	A juniusi ill. májusi osztályvizsgálatról elmaradt	Junius, ill. május hóban osztályvizsgálatot tett	Pótló osztályvizsgálatot tett	Összesen osztályvizsgálatot tett	fiú	leány	fiu	leány
338	—	4	—	—	—	—	1	—	333	—	333	14	4	8	3

2. A felvett és a vizsgát tett tanulók száma osztályonként.

		Osztály								Összesen
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII	VIII	
Felvétetett:										
Nyilvános tanuló		50	49	39	43	41	37	47	32	338
Magántanuló	fiú	1	3	—	2	—	3	2	3	14
	leány							4		4
Osztályvizsgálatot tett:										
Nyilvános tanuló		48	48	38	43	41	37	46	32	333
Magántanuló:	fiú	1	2	—	1	—	1	1	2	8
	leány							3		3

A felvett tanulók közül más iskolából jött: a II. o.-ba 9, a III o.-ba 5, a IV. o. ba 4, az V. o.-ba 5, a VI. o.-ba 7, a VII. o.-ba 15, a VIII. o.-ba 1, összesen 46.

3 A felvett nyilvános tanulók megbetegedései s az igazgatói és tanárkari megróvások száma.

A könnyű, nem fertőző megbetegedések száma....384
A súlyos, nem fertőző megbetegedések száma .... —
A fertőző (esetleg járványos) megbetegedések száma —
Az igazgatói megróvások száma 3
A tanárkari megróvások száma 2

4. A nyilvános és magántanulók megoszlása dec. hó 31-én kor szerint és osztályonkint.

Osztály	A nyilvános és magántanulók együttes létszáma dec. hó 31-én	A nyilvános és magántanulók együttes létszámából december 31-én a														
		9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
		évet már betöltötte														
I.	51	1	21	22	6	1										
II.	52		1	25	19	7										
III.	39			3	17	14	4	1								
IV.	45				2	16	18	8	1							
V.	41						15	12	13	1						
VI.	40						2	15	17	6						
VII.	53							3	17	14	13	5	1			
VIII.	35								1	19	7	5	3			
Összesen..	356	1	22	50	44	38	39	39	49	40	20	10	4			

5. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók megoszlása honosság és szülőik (gyámjuk) állandó lakhelye szerint.

Az osztályvizsgálatot tett tanulók közül magyarországi illetőségü volt: 344.

Azon tanulók száma, kiknek szülője (gyámja) állandóan ugyanazon községben (az iskola székhelyén) lakott 116, ugyanazon vármegye más községében 22, a magyar anyaország más törvényhatóságában. 206.

6. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók megoszlása törvényhatóságonként szülőik (gyámjuk) magyarországi állandó lakhelye szerint.

Vármegyék: Alsófehér 18, Arad 1, Bács-Bodrog 1, Békés 6, Besztercenaszód 2, Bihar 6, Brassó 2, Fe'ér 1, Háromszék 21, Hunyad 6, Jász-Nagykún-Szolnok 1, Kisküküllő 12, Kolozs 22, Krassószörény 1, Marostorda 23, Nagyküküllő 8, Sáros 1, Szeben 2, Szilágy 4, Szolnokdoboka 9, Tordaaranyos 53, Torontál 1, Udvarhely 23, Ugocsa 1.

Városok: Budapest 1, Kolozsvár 116, Komárom 1, Marosvásárhely 1.

7. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók megoszlása a tandíjfizetés szempontjából, a jutalmazott tanulók száma az elengedett tandíjak összege s a jutalmak értéke.

Az egész tandíjat megfizette	213
Részben díjmentes volt	73
Egészen „ „	58
Jutalomban részesült	58
Az elengedett tandíj összege . .	8398·20 K
A kiosztott jutalmak értéke . .	1204·— „

8, Az osztályvizsgálatot tett nyilv és magántanulók megoszlása szülők (gyámjuk) foglalkozás szerint.

Foglalkozás	Tanulók száma
Nagybirtokos, nagybérlő (1000 holdon felül)	3
Középbirtokos és bérlő (100—1000 hold)	26
Kisbirtokos, kisbérlő (100 holdon alul)	62
Kisbirtokos-napszámos (kisbérlő-napszámos)	—
Egyéb őstermelő (feles, majoros, kertész, halász	-
Gazdasági tisztviselő	4
Egyéb gazdasági segédszemély (földmíves-napszámos, gazdasági cseléd)	1
Nagyiparos, bányavállalkozó	1
Kisiparos, bánya-kisvállalkozó	21
Ipari vagy bányászati tisztviselő	4
Egyéb ipari vagy bányászati segédszemély (előmunkás, segéd, munkás)	8
Nagykereskedő, nagyvállalkozó	10
Kiskereskedő, kisvállalkozó	25
Kereskedelmi vagy közlekedési (vasúti, posta stb.) tisztviselő	31
Egyéb keresk. vagy közlek. segédszemély (altiszt, segéd, szolga stb.)	9
Köztisztviselő és közhivatalban alkalmazott díjnok	18
Pap	16
Tanár, tanító	38
Másféle értelmiségi (orvos, ügyvéd, közjegyző, gyógyszerész stb.) s ilyeneknél alkalmazott segéd, irnok stb.	27
Közhivatalban alkalmazott v. másféle értelmiségi altiszt v. szolga	9
Katonatiszt	2
Katona altiszt	1
Különböző v. közelebbről meg nem nevezett foglk. ágakban dolgozó napszámos	1
Nyugdíjas v. jövedelméből élő (tőkés, járadékos, háztulajdonos)	15
Magánzó, eltartásos	12
Egyéb és ismeretlen foglalkozású	—
Árvaházi, szeretetházi tanulók	--
Összesen	344

9. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók megoszlása vallás, anyanyelv és nyelvismeret szerint.

Az osztályvizsgálatot tett tanulók összes száma	unit.	lat. szert. r. kath.	gör. szert. r. kath.	örm. szert. r. kath.	ref.	ág. ev.	gör. keleti	izr.	baptista	magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb	olasz	A magyar anyanyelvü tanulók közül: csak magyarul tudott	más nyelven is tudott	németül is tudott	tótul is tudott	oláhul is tudott	ruthénul is tudott	horvátul is tudott	szerbül is tudott	olaszul is tudott	egyéb hazai nyelven is tudott
344	216 62·80 %	29	2	—	31	11	2	53	—	340	—	—	4	—	—	—	—	281	63	32	1	38	—	—	—	—	—

Az osztályvizsgálatot tett nem magyar anyanyelvű tanulók közül: csak anyanyelvén tudott	más nyelven is tudott	csak németül tudott	csak tótul tudott	csak oláhul tudott	csak ruthénul tudott	csak horvátul tudott	csak szerbül tudott	csak olaszul tudott	csak egyéb hazai nyelven tudott	Az osztályvizsgálatot tett német anyanyelvü tanulók közül magyarul is tudott	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb	olasz			összes nem magyar
—	4	—	—	—	—	—	—	-	—	—	-	4	—	—	·	—	—	—	—

10. Ismétlők, a görögpótló tárgyak tanulói, magaviselet és mulasztások osztályonkint.

Osztály	Az osztályvizsgálatot tett											
	nyilv. és magántanulók közül		nyilvános tanulók									
			közül								által	
	ismétlő volt	a görögpótló tárgyakat tanulta	magaviseletből 1	2	3	4	egy órát sem mulasztott	csak igazoltan mulasztott	igazolatlanul mulasztott	igazoltan mulasztott órák száma	igazolatlanul mulasztott órák száma
I.	4	—	47	1	—	—	5	34	9	1411	21
II.	2	—	47	1	—	—	9	33	6	921	20
III.	3	—	36	2	—	—	6	25	7	1307	22
IV.	—	—	40	3	—	—	7	30	6	1410	13
V.	—	18	39	2	—	—	7	27	7	1110	6
VI.	1	15	35	2	—	—	5	27	5	1010	9
VII.	1	14	45	1	—	—	9	35	2	1435	3
VIII.	1	13	32	—	—	—	9	23	—	918	—
Összesen	12	60	321 =96·39%	12 =3·6%	—	—	57 = 17·12%	234 =70·27%	42 =12·61%	9522	94

11. Az osztályvizsgálatot tett tanulók előmenetele osztályonként.

Osztály	Az osztályvizsgálatot tett: nyilvános és magántanulók közül – minden rendes tantárgyból: jeles	legalább jó	legalább elégséges	egy rendes tantárgyból elégtelen	két rendes tantárgyból elégtelen	több rendes tantárgyból elégtelen	nyilvános tanulók közül mint rendkivüli tantárgyat legalább elégséges eredménnyel tanulta: az egészségtant	angolt	franciát	kézimunkát	éneket	műéneket	szabadkézi rajzot	gyorsirást	vivást	zenét	céllövést
I.	1	8	29	2	6	3	—	—	—	18	48	18	—	—	—	5	—
II.	4	9	29	4	2	2	—	—	—	21	48	18	4	—	—	2	—
III.	3	7	21	4	2	1	—	—	—	7	38	13	8	—	4	2	—
IV.	3	6	27	4	3	1	—	—	—	11	43	13	3	2	3	3	—
V.	2	6	26	4	3	—	—	—	—	4	40	—	5	7	6	4	—
VI.	3	5	21	7	2	—	—	8	—	7	37	13	2	9	5	5	—
VII.	1	10	28	6	5	—	50	10	—	3	46	19	4	9	7	4	30
VIII.	2	4	27	1	—	—	—	4	—	2	32	16	—	—	4	3	20
Összesen	19	55	208	32	23	7	50	22	—	73	332	110	26	27	29	28	50
	5.52	15·99%	60·47%	9·30%	6·69%	2·03%											

(elégtelen összesen: 18·02%)

XII. FEJEZET.

Érettségi vizsgálatok.

1. Az 1912—13. évi érettségi vizsgálatok írásbeli részét május hó 19–21., szóbeli részét jun. 25–29. napjain tartottuk. Az elnöki tisztet Kozma Ferenc isk. felügyelőgondnok látta el, a vizsgáló bizottság tagjai voltak báró Petrichevich-Horváth Kálmán és Fekete Gábor főgondnok urak. Kormányképviselő Máthé György áll. főgimn. tanár volt.

Az írásbeli vizsgálat tételei következők voltak:

Magyar nyelv és irodalomból: Mit hirdet és mire tanít Az ember tragédiája?

Latin nyelv és irodalomból: T. Liv. Lib. XLI. 10. 30 nyomtatott sor.

Mennyiségtanból: a) *Algebrából.* Valaki 25 éven át minden félév elején 350 koronát helyez el $4^1/_2$%-kal, hogy a 26. év elejétől kezdve 10 évig minden év elején járadékot kapjon; mekkora évjáradékot fog kapni?

b) *Geometriából.* Két község között a magasban lebeg egy léghajó. A léghajóról az egyik község 18°20′-nyi, a másik 62°10′-nyi depressziós szög alatt látszik. Milyen magasan van a léghajó és milyen távol van az egyes községektől, ha ezeknek egymástól mért távolsága 2 km.?

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 33 nyilvános és 1 magántanuló, továbbá két maturus (gyulai r. kath. és eperjesi ág. ev. főgimn. végzettjei) görögből kiegészítő érettségi vizsgálatra.

Az írásbeli vizsgálatok eredménye:

Magyarból	jeles 13,	jó 4,	elégséges 15,	elégtelen 2
Latinból	„ 1,	„ 12,	„ 21,	„ —
Mennyiségtanból .	„ 6,	„ 6,	„ 18,	„ 4

Az írásbeli dolgozatokat legalább elégséges eredménynyel elkészítette 28, szóbelire bocsáttatott 31. A szóbeli vizsgálat alapján *jelesen érettnek* nyilváníttatott 4, *jól érettnek* 10, *érettnek* 15, javító vizsgálatra útasíttatott 5. Egy tanulónk görögből is érettségit tett. A görög kiegészítő érettségi vizsgálatra jelentkezett 2 tanuló javító vizsgálatra utasíttatott.

Jelesen érettek: Májai Ferenc, Mikó Miklós, Nagy Lajos, Rosenfeld Lajos.

Jól érettek: Biró István, Boros Sándor, Györke József, Hadházy Sándor, Holló Endre, Kerestély Dénes, Lakatos István, Sófalvi Domokos, Tanka Gyula, Lőw Rudolf.

Érettek: Benke Márton, Biró Zoltán, Boros Mózes, Czakó József, Erdődi Frnő, Gyulay Árpád, Horváth József, Máthé Lajos, Máthé László, Orbók Gyula, Szentannai Dénes, Sztupjár Ernő, Székely Ferenc, Tischler Béla, Weiss Vilmos.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr 200 koronás jutalmát Mikó Miklós nyerte el.

2. A szeptember 15-én tartott javító vizsgálatra, melyen ugyanazok voltak az elnök, vizsgáló bizottsági tagok és kormányképviselő, 5-en jelentkeztek, továbbá 2-en javító kiegészítő vizsgálatra görögből.

Érettnek nyilváníttattak: Bálint Lajos, Jakab István, Jankovich Pál, Péterfi Gyula, Schulek Dénes. A kiegészítő vizsgálatra jelentkezett 2 tanuló a decemberi második javító vizsgálatra útasíttatott.

3. A december hó 20-án tartott második javító vizsgálatra ugyanazon elnök, vizsg. bizottsági tagok és kormányképviselő mellett egy tanuló jelentkezett, Gulyás János, aki görögből is érettnek nyilváníttatott.

Az 1913—14. iskolai évi érettségi vizsgálat az év bezárása után tartatván, erről jelentést csak a jövő évi értesítőben adhatunk.

XIII. FEJEZET.

Tanulmányi kirándulás Rómába és Nápolyba.

Olaszországi utunk.

Legyen első szavunk a köszönet szava E. K. Tanácsunk iránt, mely nagylelkű támogatásával lehetővé tette, hogy tanári karunkból öten résztvehettünk ez érdekes és tanulságos kiránduláson. Mert kivált mi, latin tanárok állandóan Rómáról beszélünk, kiguggoltatjuk évente Ovidius után Romulust és Remust a Capitoliumra meg a Palatiumra, átusztattuk már jó egynehányszor Horatius Coclest a Tiberisen, sőt uram bocsá' egyikünk-másikunk még arra is vetemedett, hogy Róma helyrajzát adja élő tanítványainak, hogy beszéljen a forum fekvéséről, megmagyarázza a via Appia irányát s mindezt anélkül cselekedtük, hogy láttuk volna Rómát. Most végre teljesült mindnyájunk óhajtása s hiszem, a tanítás érdekében nem lesz kárbaveszett pénz, amit az E. K. Tanács segítségünkre fordított.

Május 21-én este indultunk el Kolozsvárról. Az új, Szegednek vivő gyorsvonaton nem egészen 24 óra alatt elértük Fiumét. Addig többször megjárt s eléggé ismeretlen vidéken robogtunk át; szokatlan szal ékes rónaság« helyett rozsdás, gyér, csenevész vetésekkel éktelenkedő táblákat láttunk. Igen lehangolt a szokatlan látvány s lehangoltságunkban csak némiképpen vigasztalt meg az, hogy lám Zágráb, most Zagreb, Károlyváros, Karlovica stb. s hogy ime mégis a horvát-

vonalon szabad magyarul beszélnünk, sőt a vasuti alkalmazottak is tudnak még magyarul. Ezen aztán jókedvre derülve, néztük a szép zöld bársonyba öltözött Kulpa völgyet, továbbá a Karszt meredek szikláit s legvégül a Fiumét körítő cikk-cakkos Adriát.

Megérkeztünkkor mindjárt az Anconába induló Pannoniára szálltunk, megvacsoráztunk s a csaknem 21 órai harmadosztályos vasuti lócázás és priccselés után meggémberedett tagjainkat kényelmesen nyujtottuk végig kabinjainkban. 23-án már kora reggel talpon voltunk s kiváncsian szemléltük a hegyoldalból fehéren elővillogó első olasz várost, Anconát. Hat óra tájt kötöttünk ki. Vonatunk 2 óra mulva indult Róma felé s így időnk volt, hogy futtában széttekintsünk a városban s próbáljunk ismerkedni az olasz viszonyokkal. Ancona s később tapasztaltuk, majdnem minden kisebb olasz város, hegyen épült. Szűk, kényelmetlen sikátorok szelik keresztül-kasul, miket csak az olasz nagyzás merhet *viák*-nak (utcáknak) nevezni. Első gondunk volt olasz pénzre szert tennünk s ismeretséget kötnünk a soldókkal, centesimókkal, lirákkal. Ez alkalommal önkénytelenül az ó-kor klasszikus egyszerüsége jutott eszünkbe: semmi fényűzés, semmi arany, igen kevés s többé-kevésbé hamis ezüst, egy pár nickel, de annál több a papirból s rengeteg sok az egyszerü, jó, becsületes rézpénzből. A rézpénz verésénél, úgy lehet, tekintettel voltak Lykurgos elvére, ki tudvalevőleg akkorára verette a pénzt, hogy aki csak egy középszerü összeget akart volna is ellopni, társzekerekre lett volna szüksége. Itt is egy lirányi rézpénz, egész paksaméta, hogy kézitáska kell neki s zsebmetsző legyen a talpán, ki vállalkozni mer, hogy pár lirát kivágjon gyanutlan embertásából. Igy kell megőrizni az erkölcsök tisztaságát! Lánczy Leó ugyan alkalmasint más szempontokból itélné meg az olasz pénzviszonyokat, de én nem vagyok Lánczy Leó, én ideálista vagyok. Reggelizni azonban ideálistának is kell, azért a vonat indulása előtt még erre is időt kellett szakasztanunk. Bevonultunk a vasuti étkezőbe s megkezdtük olasz

nyelvi szárnypróbálgatásainkat. Hát ez nem is olyan nehéz dolog, az ember tud egy kicsit oláhul, valamicskét latinul, van egy kis logikája s kész az olasz beszéd. A pincérnek például odaszólunk olaszul: »Pszt!« Az megérti s rögtön az asztalunknál terem. Tej, oláhul »lapte«, olaszul »latte«, viz olaszul is, latinul is »aqua««, fekete kávé, na ez már nem olyan könnyü, ehez logika kell. Az olasz fekete keserű, kegyetlenűl keserű. Már most ki is volt a rómaiak legkegyetlenebb császára? Nero! Fekete tehát azt teszi: néró. Igy aztán sikerült magunkat megértetnünk, reggeliztünk s beszálltunk a római gyorsba.

Az olasz vasutasok előzékenységéből nemcsak külön kocsit kaptunk, hanem külön személyekre kiállitott jegyeket is melyek egész olaszországi utunkban a vasutakon érvényesek voltak. Utunk kezdetben gyönyörü mezőkön visz keresztül. Szépen megmivelt mezőkön. Egymást érik a rengeteg szőlőtáblák. A venyigék karók helyett fákra futtatva. Itt-ott elővillan a fehér országut, lombos eperfákkal van beszegve. Az ormokon egy-egy vár, egy-egy kolostor gubbaszt. Régi idők ittfelejtett emlékei. Mintha csodálkozva néznének le az alattuk elrobogó, újkori, zakatoló kocsikra. És mi robogunk tovább. Már élőtünnek az Appenninek meredek sziklái. Hejh, mikor e sziklák közt vonult délnek Hannibal, győzhetetlen hadaival! Éjszak felé tekintünk. Ott kell lennie a Trasumenus tavának. Hogyha beszélni tudnának az ő habjai! Tovább Umbria kies völgyei köszöntenek. Terninél kitekintünk. Ez volt a régi Amiternum, Sallustius szülőhazája. Ezen a völgyön haladt be Rómának az élet e nagyszerű művésze. Szótlanul szemléljük a tájat, a nagy idők emlékei ülik meg lelkünket. Most előcsillan a szőke Tiberis. Akárcsak a Marost látnók fűzes partjai közt tova sietni. Már a latin földet hasitja át vonatunk. Ezek a terek látták a kis vidéki községnek, Rómának első küzdelmeit. Még egy kanyarodás s elénk tünik az örök város.

23-án délután 3 óra tájt érkeztünk római fogadónkba. De már az állomásnál vagy öt-hat fiatal ismerősünk csat-

lakozott hozzánk. Legalább mi előttünk ismerősöknek tünhettek föl, oly bizalommal közeledtek felénk. Útközben előszedegették hónuk alól kisded füzeteiket s jobb ügyhöz méltó buzgalommal kezdték kinálgatni a levelezőlapokat. Mind mondhattuk, inthettük, hogy nem kell, azért csak körüldongtak állandóan római tartózkodásunk alatt, mint a darazsak. Kora reggel a szálloda előtt ők kivántak »bon dzsornót« s este a kapuban ők bucsuztak el utolsónak egy méla »bona notté«-val. Később annyira megszoktuk a jó fiukat, hogy szinte nem volt teljes az élvezetünk, ha pár percre elmaradtak tőlünk kalandozásainkban. A fogadóban rendbeszedtük magunkat, megebédeltünk s indultunk ki a Pincióra. E helyen díszlettek hajdanában Lucullus kertjei s ez ma is Róma legszebb sétatere. Gyönyörü dísznövények, óriás pálmák közt gondozott útakon nyüzsög itt délutánonként Róma előkelő világa. Ez a római korzó. A kocsiúton díszes fogatok, cifra automobilok egymásba torlódva állnak s a bennük ülő előkelőségek figyelmesen hallgatják a katonazenét. — Körül a sétaútakon ezrével tolong a gyalog publikum. Szétnézünk. Keressük a híres olasz szépségeket. Hanem azok úgy látszik, végkép a muzeumokba, képtárakba rekedtek. Nem baj! Nem is értük jöttünk. Kilépünk a Pincio terraszára s tekintetünk végigfut az alattunk elterülő városon. Percekig öntudatlanul, némán szemléljük a megragadó képet. Csak sokára eszmélünk föl s kezdjük részleteire bontani a szép panorámát. Alattunk a hajdani via Appia, a mai via del Popolo hasítja kétfelé a várost. Távolabb a Tiberis ezüst csíkja kanyarog. Azon túl a Szent-Péter templomának fönséges kupolája vész a felhőkbe. Balra a Viktor Emanuel emlékmű klasszikus oszlopai vakítanak fehéren, mint valami új pogány templom, előtte a király aranyozott szobrán játszik a bucsuzó napsugár. Mögötte, mint az éjszaka kisértő szelleme, sötétlik a roppant Colosseum. Elbűvölő, lebilincselő a látvány s csak sokára tudunk megválni tőle. Leszállunk a Piazza del Popolora, megbámuljuk Augusztus híres győzelmi emlé-

két, aztán végig sétálunk a via del Popolon s közelről bámuljuk meg Viktor Emanuel gyönyörü szobrát s a már csaknem teljesen elkészült monumentális emlékmüvet. A mű méreteivel, széles lépcsőzetével, remek klasszikus oszlopaival, müvészi mellékalakjaival méltó kerete a nagy király lovas szobrának. Sokáig elnéztük az emlékművet, de közben gondolataink már a Capitolium tulsó felén jártak. A régi Capitoliumon. Azt fogjuk megnézni holnap.

Másnap (május 24-én, vasárnap) már kora délelőtt vonultunk fel a Capitoliumra. Felmentünkben egy pillantást vetettünk a ketrecbe zárt hagyományos római nőstény farkasra, meg a keselyüre s haladtunk följebb. A bejáratnál Castor és Pollux két antik szobra köszönt. A capitoliumi kis tér közepén Marcus Aurelius császár lovas szobra áll. A tér baloldalán van a capitoliumi muzeum. Itt különösen a »haldokló gallus« remek márványszobra köti le figyelmünket. Mily gyönyörü szabályos arc, mily mérhetetlen fájdalom tükrözik benne anélkül, hogy a szép arcnak csak egyetlen vonása is eltorzulna. Itt láthatók a császárok mellszobrai, a kapitoliumi Venus stb. A muzeumból kijövet jobbra tartunk s megkerülvén a Tabulariumot, előnkbe tárul a régi forum. Minek tagadnók? Meglehetős csalódást érezünk. Hát ez az alig egy holdnyinak látszó tér, ez lett volna a híres forum, ahonnan valaha az egész világnak diktáltak? Hát az az alig két öl széles, durva, lapos kövekkel kirakott sikátor, ez volna a nevezetes via Sacra, melyen keresztül valaha világhódító útjaikból megtért, híres hősök vonultak föl diadalszekerükön a Capitoliumra, hogy ott áldozzanak a nagy Jupiternek? Leszállunk a romok közé s egyszerre mintha nőni kezdenének a méretek. Képzeletünkben fölépülnek a hatalmas templomok: a tizenkét fő-isten porticusa, a Vespasian basilicája, a Concordia, a Saturnus temploma, fölemelkednek a Julius Caesar basilicájának hatalmas oszlopai, a terem benépesül tanácskozó, tógás római polgárokkal, a via Sacrán nyüzsög a tömeg, olykor a fehér tógák és tunikák tömkelegéből egy-egy borostyánnal öve-

zett fasces emelkedik ki; amott ballag Horatius, beléje csimpaszkodik a ragadály doctus poeta; a rostrumon Cicero szónokol, tán éppen valamelyik philippikáját menydörgi a bámuló, mormogó sokaság előtt; a diadalívek alatt koszorus hadvezérek vonulnak fehér, táncoló paripától vont diadalszekereken; amott a Carcer Mamertinusból Jugurtha őrült üvöltése hangzik föl... Igen, ez a nagy, a dicső Róma! Hanem egy szélfuvásra minden eltünik, csak rom van előttünk, csak holttetem s ami eleven, az csak a nagy városok holttetemének férge: a gyom alatt fürgén tovairamló gyikocska. Délelőtt még a Museo Natonalénak tömérdek látnivalóját tekintettük meg. Délután a Colosseumra másztunk. Megbámultuk ez óriás épület hajmeresztő méreteit (valaha több mint 70 ezer ember gyönyörködött itt a keresztény vértanuk halálkínjaiban), kigyalogoltunk a Via Appián Caracalla császár fürdőihez, majd visszatértünk s megnéztük a Palatiumot, a császárok hajdani palotáinak romjait; hazatértünkben benéztünk a Vincolo templomba, gyönyörködtünk Michel Angelo fenséges Mózesében s azután nyugovóra tértünk.

Már csak egy fél napi időnk volt Rómára s a Tiberisen túl még nem jártunk. Azért 25-én reggel, bár ömlött a zápor, útra keltünk. Megnéztük Agrippa gyönyörü Pantheonját. Majd az Angyalhidon átmenve, a Tiberis jobb partjára értünk. Itt az Angyal-vár alatt elhaladva, Szent-Péter terére jutottunk. A tér közepén Caligula császár roppant obeliszkje áll, magának a templomnak előcsarnoka Bernini remek colonnad-jaival van ékesítve. Kivülről tekintve alig hinnők, hogy a világ legnagyobb temploma előtt állunk. Akármelyik kisebbszerü góthikus templom sokkal jobban imponálna. Amikor belépünk sem anynyira a méretek lepnek meg, mint inkább a gyönyörü oltárképek, a pápák művészi siremlékei. De amikor a kupola alá érünk s végigsiklik tekintetünk a merész ivezeten: akkor valami megrendülésfélét érzünk s akkor kezdünk ráeszmélni, hogy a legremekebb, legfönségesebb épületben vagyunk, amit valaha Isten dicsőségére emberkéz

alkotott. Aztán fölmegyünk a templom tetejére s mint valamely városrészben, kényelmesen elsétálgatunk s élvezzük a remek kilátást, mely minden oldalról elénk tárul. De nincs sok időnk a gyönyörködésre, sietünk föl a vatikáni muzeumokba. Itt először a régiséggyüjteményt járjuk be: megnézzük a belvederi Apollót, a híres Laokoon csoportozatot, Raffael Stanzait és Loggiait, a sixtini kápolnát, benne Michel Angelo híres freskóit, a szőnyegtermeken, képtárakon már csak végigszáguldunk. Nincs időnk, sietnünk kell. Eltávoztunkban csak az vigasztal, hogy e kincsek alapos tanulmányozására, bárhogyan osszuk be időnket, elég alkalmunk nem lett volna. Erre nem elég két nap, sem két hét.

Délután egy órakor pakoltunk s már kettő előtt vonaton ültünk. Még egy pillantást vetettünk Rómára, elnéztük az ókori vizmüvek maradványait, melyek, mint az örökváros bucsura intő karja, hosszan vonultak el utunk mellett s azután repültünk végig Campanián. Igenis, repültünk, mert itt a gyorsvonat csakugyan gyors. 100–150 kilométer utakat fut be egy hajtásban, megállás nélkül. Capuának, a Rómától Hannibálhoz pártolt híres renegát városnak egy pillantással adóztunk, azután néztük ismét Campania istenáldotta termékeny téreit. 6 óra tájt értünk Nápolyba. Mindjárt megérkeztünkkor tisztában voltunk azzal, hogy egy Rómánál sokkal nagyobb, forgalmasabb, életesebb városba jutottunk.

Az állomásnál fogadósunk 2 omnibussza várt. A szolgaszemélyzet mindenáron azt ambicionálta, hogy a két alkalmatosságon elhelyezze mind a harminchatunkat. Ez sikerült is ugy, hogy a fiuk egyrésze a kocsik tetejére került, nem kis gaudiumára a nápolyi utcagyerekeknek, kik eedélyes üvöltözésekkel üdvözölték a furcsa helyzetben utazó idegen gyerekhadat. Nagy üggyel-bajjal elvergődtünk aztán fogadónkba, mely a tenger partján áll. Ekkorra már esteledett. Ebédig (franciásan étkeztünk) cirkáltunk a szálloda környékén, nézegettük a nyugtalan tengert, hallgattuk a nápolyi muzsikusokat, kik ablakunk alatt lantjaikat pengették-pengették — énekelvén. Ebéd után még egyet sétál-

tunk a tengerparton, azután lefeküdtünk. Másnap reggel végigvonultunk Nápoly legszebb utcáján, a Via Rómán. Utközben megnéztük az Itala unita emlékére épitett templomot, mely elég szerencsés utánzata Szent-Péter temploma Árkádjainak s Agrippa Pantheonjának, áthaladtunk a gallerián s nemsokára megérkeztünk a Museo Nationaleba. Többeken a sok muzeumjárás után már a muzeumiszony nevü betegség előjelei kezdtek mutatkozni s hajtogatni kezdték, hogy már elég csonka fejet, lábat, kart, miegymást láttak, nem kérnek többet belőle; szegények, félrebeszéltek. Hát hiszen szobrot, az igaz, lehetett látni itt eleget, köztük olyant, mint pl. a capuai Venus; képekben is volt részünk; láthattunk eredeti remekeket Tiziantól s más híres festőktől; hanem itt mégis más érdekesség kötötte le figyelmünket. Tudnivaló, hogy a közelben fekvő kiásott Pompeiből minden behozhatót e muzeumba hoztak. Akit tehát csak valamennyire is érdekel a régi római élet, az itt kiváncsiságát bőven kielégítheti. Az egyik szobában kenyereket látunk, amint kétezer esztendő mulva kiszedték a kemencéből; azután megkövesedett szőlőt, búzát, szilvát s más élelmiszereket. Egy másik teremben házi eszközök, orvos-, írószerek, kétezeréves hangszerek; tovább gyönyörü cserép- és üvegvázák, azután katonai fegyverzet teljes épségben, gyönyörübbnél gyönyörübb arany gyűrűk, karperecek stb stb. Egy kétezer éves mult elevenedik föl itt előttünk a legapróbb részleteiben. Sőt több mint kétezer éves mult, mert ime egyik teremben egyiptomi mumiákat láthatunk oly épségben, hogy még az arcvonások is felismerhetők. Nem csoda, ha muzeumiszonyban szenvedő betegeink egy-kettőre meggyógyultak s délben alig tudtunk megválni az ó-kori magas kultura, a raffinált élvezetek, a feneketlen romlottság eme páratlanul gazdag, beszélő, élő emlékeitől. Egész délutánunkat az Aquarium megtekintésére szántuk, de egy kis óra alatt végeztünk vele. Laikus ember, ki már látta a budapesti ilyen intézetet, alig találhat itt valami újat. Estefelére úgy terveztük, hogy átrándulunk Sorrentóba, de a

tenger annyira nyughatatlan volt, hogy a hajó nem tudott elindulni. Ezért elszéledtünk s csatangolt kiki, amerre kedve tartotta. Én egy barátommal nyakamba vettem a várost s Nápoly főutcájából egy sikátoron nekivágtam a város felett emelkedő Monte Calvariónak. Alig térünk ki pár lépésnyire a főutcából, feneketlen piszok és rettenetes bűz fogadott. A meleg klima következtében az üzletek félig az utcán vannak s csak úgy dűl belőlük az illat. Itt ételmaradékok, hagymaszár, salátakóró, egy-egy lerágott csont éktelenkedik, amott az utca közepén — elképzelhető milyen környezetben — kecskéket, teheneket fejnek. A házak előtt rongyos alakok lebzselnek s beszélgetnek, azaz ordítanak olyan sajátságos, éneklő hangon, amihez foghatót eddig nem hallottam. Itt egy fiatal ember udvarol szive választottjának s közben nyers salátát pofáz, csak ugy könyv nélkül, talán még meg sem mosva. A lejtőkben piszkos gyerekek hancuroznak, utálat minden rajtuk, hanem a szemük — az gyönyörü. Mintha csak villanycsillár tévedne szúrtos kalyibába. A nyiltabb utcákban lépten-nyomon elénk döcög egy-egy óriás kétkerekü, öszvértől vagy lótól vont teherkocsi, némelyik elé pláne egy öszvér, egy ló és egy ökör van fogva. A közmondás jutott eszembe: »Nézd meg Nápolyt s meghalhatsz!« Igen, meghalhatsz a bűztől, az utálattól, az undorodástól. Hanem fönt a hegy plátóján, ott megint más világ van. Ott villanyos csilingel, rendezett, széles utca fogad, a kilátás pedig kárpótol azért a darab Ázsiáért, amin keresztül kellett ide följutnunk. Alattunk terül el félkörben a város, a tenger gyűrűzi körül, távolabb balra a Vezuv füstölgő kráterével. A vidék jó időben tündéri szép lehet. Mi sajnos, Nápoly kék tengerét s szép azur egét ezentul is csak a Bedeckerekből fogjuk ismerni.

Másnap Pompéit néztük meg. Villanyos vitt ki oda s az út vagy 2 órát tartott. Igen meglepett mindnyájunkat a szokatlan vegetáció. A csőzni indult kukorica-táblák szomszédságában pálmaligetek, citromerdők terülnek el. Néhol pláne már aratnak is. Pompeiről már sokat olvas-

tunk, sorsáról eléggé tájékozva voltunk, elégszer láttuk írásban és képben: de a valóság mégis meglepett. Szivetfacsaró látvány! Egy csaknem teljesen ép város utcáival, tereivel, boltjaival, péküzleteivel, lakóházaival. Emitt a cubiculumban még ott fekszik az egész család, amint éjszaka váratlanul lepte meg őket a vész; amott a házakon kétezer éves írás: a tulajdonos neve; minden épületben szép freskók, a Vettiusok házában még a családtagok arcképei is. Napokig el tudnánk bolyongani ez érdekes romok közt, de itt is hajt a »muszáj«. Mennünk kell, mert hazaindulásunk délutánra van tervezve. Délután 4 órakor vonatra ültünk s Aversa érintésével éjféltájt Foggiába érkeztünk, onnan állandóan a tenger partján haladva, reggelre visszajutottunk Anconába. Itt hajóra szálltunk, bucsut intettünk Italiának, a multnak. Mert ez a szép ország — úgy érezzük — mindenestől fogva a multé. Népe elcsenevészedett, degenerált. S most, amikor életerős polgárok alkotta államok is mintha recsegnének, hihetünk-e egy kiélt, szerepét lejátszott nép jövendőjében?

Visszajövet a tengeren, egy kis »Sirocco utórezgéshez« volt szerencsénk, aminek következtében egynémelyik diákunk áldozott is Neptunusnak. Egyebekben minden baj nélkül tettük meg ezuttal nappal a szép tengeri útat. Fiuméba érkeztünk után még estig volt annyi időnk, hogy a Tersattot megmászhattuk s gyönyörködhettünk a hegyről elénk nyiló remek kilátásban, na meg bekalandozván a várost, egybevethettük az egyetlen magyar kikötőt az eddig látott olasz városokkal. S ez az egybevetés — büszkeséggel mondhatjuk — nem vált Fiume hátrányára. Másnap átrándultunk Abbáziába. A remek kultura, a buja növényzet még a látottak után is meglepett. A tengeri fürdőben felüdülve, indultunk délben vissza a szegény, a szép Magyarország felé.

Markos Albert.

Az alábbiakban közöljük a kirándulás finaciális adatait tájékozásul azok számára, akik olaszországi kirándulást akarnak rendezni középiskolai tanulókkal.

A kirándulás résztvevőinek száma 37, ebből 7 tanár. Megjegyzendő, hogy az ut fárasztó voltára való tekintettel, tanulókat csak az V—VIII. osztályokból vettünk fel a résztvevők közé.

Egy tanuló, illetve tanár teljes részvételi dija 120 korona volt. E költségek következőképen oszoltak meg az egyes kiadásokra:

Vasuti jegy Kolozsvártól Fiuméig, Szeged-Rókuson át (gyorsvonat harmad osztály)	15·10 K.
Vasuti jegy visszafelé ugyanezen utirányon át (személyvonat harmad osztály)	9·60 „
Hajójegy Fiumétől Anconáig (első osztály)	7·— „
Hajójegy Anconától Fiuméig (másod osztály)	5·— „
Vasuti jegy Ancona Porto-tól Róma-Napoli, Feggián át Ancona Portoba (gyorsvonat harmad osztály) 32·10 lira. Két napi ellátás (a szállás és élelem 10%-a borravaló) Rómában, a Pensione Pacittoban (naponként 8 lira) 16 lira. Két napi ellátás Napoliban a Hotel Continental-ban (naponként 8 lira) 16 lira. A lirában (64·10) számitott fenti tételek átszámitva a mi pénznemünkre . .	62·10 „
Egy napi ellátás Fiumében, a Brisztol-szállóban	7·20 K
Vasuton kiosztatott étkezésre, a hol rendesen étkezni nem lehetett	3·— „
Belepti dijakra, a hol ingyen belépést nem engedélyeztek* .	5·— „
Omnibusra, villanyos vasuti jegyre	2·— „
Borravalóra esett személyenként	4·— „
Összesen	120· K.

Megjegyezzük itt, hogy az olasz államvasutak igazgatósága kedvezményes jegyet adott, mely minden személy számára ki volt állitva és nyomtatva: *Comitiva Liceo Unitario di Kolozsvár.* Kedvezményes jegyért az államvasutakhoz kell fordulni (Ferrovia dello Stato, Direzione Commerziale, Róma). Ez a kedvezmény nem egészen 50%, a magyar államvasutakon és a Magyar-Horvát Tengerhajózási Társaság hajóin 50% kedvezmény értendő.

Az olaszországi ellátásra nézve megjegyezzük, hogy Rómában Pensione Pacitto igen jó ellátást adott; Napoliban a „Hotel Continental" olyan előkelő ellátásban részesitett, hogy ezért a tulajdonos nevét *Alessandro Garbrecht*-et külön is felemlitjük s ez uton is kifejezzük neki köszönetünket.

* Kirándulóknak fontos tudni, hogy Rómában az állami gyüjtemények vasárnap, a pápai gyüjtemények szombaton tekinthetők meg dijtalanul, a nápolyi Museo Natinaleba dijtalan a belépés, Pompeji csütörtökön tekinthető meg dijtalanul. Ha a kiránduló intézet olasznyelvü kéréssel fordul az olasz kultuszminiszteriumhoz, mindenre kaphat ingyenes belépést. A nápolyi Museo Nationaleba és Pompejibe a nápolyi Museo Nationale igazgatósága is adhat ingyenes belépési engedélyt, ha az ottani osztrák-magyar főkonzultól igazoló iratot mutat fel.

Általában Olaszországban mindenütt nagy előzékenységgel találkoztunk, csupán az osztrák-magyar nagykövetség nem tartotta érdemesnek megkeresésünkre válaszolni és elintézni azt, a mire kértük.

Végül megemlitjük, hogy a kirándulás költségeihez az intézet kirándulási alapja 500 koronával járult, ebből 50—50 koronát kapott 4 tanuló, a többi pénz a közös költségekre fordittatott, mert személyenként csak 112 koronát szedtünk be a résztvevőktől.

XIV. FEJEZET.

A kollégium kórháza.

Egészségi állapot.

Az iskolaorvosi szabályzat 17. §-a értelmében benyujtott orvosi jelentés adataiból álljanak itt a következők:

Az 1913—14-ik iskolai év kezdetén az általános orvosi vizsgálatot szeptember hó 8-án végeztük. A vizsgálat a terjedt ki. Azonkivül végeztünk testsuly-magasság és mellbőségi mérést is. A 337 tanuló közül testi hibában szenvebőségi mérés is. A 337 tanuló közül testi hibában szenvedett 9 (2.67%), ezek közül csontrendszerbeli elváltozás volt: 5 (1.5%), lágyéksérv 4 (1.2%). Gyenge testi fejlettséggel birt korához képest 15 (4.45%). Rövidlátó volt 23 (6.82%), távollátó 1 (0.29%). Kötőhártya hurut volt 54 (16.0%). Trachoma nem volt. Kancsalság 1 (0.29%). Idült fülbántalom 2 (0.58%). Tüdőcsúcshurut 2 (0.58%). Szervi szivbaj 2 (0.58%). Eskóros 1 (0.29%). A torna alól felmentetett 16 tanuló, (4.74%) és pedig csontrendszerbeli elváltozás miatt: 5, lágyéksérv miatt: 4, szervi szivbaj miatt: 2, viszértágulat miatt: 1, eskór miatt: 1, rövidlátás miatt: 1, elhájasodás miatt: 1, gyenge testalkat miatt 1. — Osztályok szerint: az I-ből egyet sem, a II-ből 2-őt, a III-ból 1-et, a IV-ből 1-et, az V-ből 2-őt, a VI-ból 3-at, a VII-ből 4-et, a VIII-ból 3-at.

Az iskola épületében a tisztaság kifogástalan volt. A fütőberendezés a nagy hidegek dacára is jól működött. A szobák levegője elég tiszta volt. A konviktusi ellátás a

bentlakóknak a házi kezeléssel most is kevesebb kivánni valót hagyott, mint a bérleti rendszer.

A tanulók az internátusi fürdőt két hetenként felváltva használták rendesen.

Az általános egészségi állapot a lefolyt iskolai évben is a tavalyinál is kedvezőbb volt az internátusban, amennyiben sem járványos betegség elő nem fordult, sem más sulyosabb természetű bántalom. Sőt a betegek száma valamint a megbetegedési esetek és az ápolási napok száma is sokkal csekélyebb volt, jóllehet a bennlakók száma ugyanolyan sok volt.

Két tanulót hosszabb-rövidebb időre betegségük miatt haza küldöttünk pihenés, megerősödés céljából.

A tanítás menetét ez évben nem zavarta meg az iskola bezárása.

A betegforgalomról a következőkben számolhatunk be-

A betegek száma: 153, a bennlakók 77%-a. Ezek 384 esetben voltak betegek. A fekvő betegek száma 164, a járó betegeké 220. Az ápolási és rendelési napok száma 1870. Ebből a fekvő betegekre jut: 796, a járó betegekre: 1074. Egy fekvő betegre jut átlag: 4.85 nap, egy járó betegre: 4.88 nap.

Vallás szerint igy oszlanak el a betegek: unitárius 135, református 7, róm. kath. 3, görög keleti 1, izraelita 7.

Osztályok szerint az eloszlás a következő: 4. elemi osztály: 2, I. g. 21, II. g. 19, III. g. 12, IV. g. 20, V. g. 17, VI. g. 21, VII. g. 26, VIII. g. 15.

Hónapok szerint a megbetegedések száma a következő: szeptember 33, október 15, november 75, december 51, január 35, február 57, március 50, április 19, május 19.

A betegség nemei: Emésztő szervek bántalma: 120. Toroklob: 47. Légzőszervek bántalma 85. Szivbántalom: 1. Kötőhártya hurut: 9. Fülbántalom: 4. Bőrbántalom: 31. Sebészeti esetek: 46. Csúz: 23. Idegbántalom és ideges állapotok: 16. Tüdőcsúcshurut: 2.

A 153 beteg közül gyógyúlt: 117, javúlt: 3, gyógyu-

latlan maradt: 3. Betegség következtében nem halt el senki.

Itt kell megjegyeznem, hogy a bennt lakók közül Kemény István III. g. oszt. tanuló revolverrel önkezüleg vetett véget életének 1914 jan. 4-én, a karácsonyi vakáció utolsó napján. Rögtön meghalt. Beteg nem volt s okát e tettének nem lehet tudni.

Az internátusi betegszobában gyógyittatott: 137 tanuló 1801 napon keresztül. Az intézet külön telkén levő kórházában: 16 tanuló 69 napon át.

A kórházi ápoló Barabás Károly volt.

A tanulók télen a városi Tornavivó kertjében létesített jégpályán csekély dij mellett korcsolyáztak; az őszi és tavaszi időben négy csoportban heti 2–2 órában a Kismezőre jártak játszani a tornatanár vezetése és felügyelete mellett. A bennlakók a tornaterem karzatán levő tekepályát használták üdülés és szórakozás céljából. A 10 perces tornázást a harmadik óra után a szabadban, az egész év folyamán végezték a tanulók, testtartási és légzési gyakorlatokkal.

XV. FEJEZET.

Helybeli középfokú iskolák közös tornaversenye.

A helybeli középiskolák május hó 17-én délelőtt és junius hó 8-án délután közösen tartottak a rendes évvégi tornavizsga helyett egy nagyszabásu tornaversenyt a sporttelepen nagy és előkelő közönség jelenlétében a kolozsvári Mentő-Egyesület javára.

A versenyben részt vett a kath., reform., unitárius főgimnázium, a tanitóképző intézet, a felső kereskedelmi iskola és a polgári fiuiskola. A tanuló ifjuság ezen közös versenyének emlékére és a sport iránti szeretetének fokozására dr. Szabó Dénes egyetemi tanár a tavaly alapitott vándordij (selyemzászló) mellé az idén még egy másik vándordijat létesitett a négy alsó osztály számára (serleg) amelyeknek elnyeréseért az ezentul rendezendő tornaversenyben résztvevő intézetek nemes versenyben egymással mérkőzni fognak. Az az iskola, amely a selyemzászlót vagy a serleget háromszor egymásután vagy megszakitással ötször elnyeri, végleg megtartja a vándordijat, mely a győztes intézet tulajdonába megy át.

A tornaversenyben részt vett mintegy 1600 tanuló, kik a reform. kollegium udvarán május hó 17-én és jun. hó 8-án délután 2 órakor gyülekezve, onnan a városon keresztül dob- és trombitaszó mellett a sporttelepre vonultak. A himnusz eléneklése után a tanulók plasztikus szabadgyakorlatokat végeztek katonazenére. Az intézetek felvonulása és szabadgyakorlatai tömeg-gyakorlatok lévén,

nagy hatással voltak a néző közönségre. Az idén a felvonulás, valamint a szabadgyakorlatok szintén elbirálás alá estek. A részt vett intézetek közül első lett az unitár. főgimnázium és a precize végzett felvonulásért és szabadgyakorlatokért 8 pontot kapott.

A selyemzászlót az idén is, tehát másodszor a mi ifjuságunk négy felső osztálya nyerte 134 ponttal a reform. gimnázium 117 pontjával szemben; a harmadik lett a kereskedelmi iskola 64 ponttal. *A serleget szintén a mi négy alsó osztályunk nyerte 65 ponttal a polgári fiuiskola 24 pontjával szemben;* harmadik lett a reform. főgimnázium 19 ponttal.

A) Főverseny V—VIII. o. részére (sulydobás és távolugrás):

I. Unitárius főgimnázium $109._{41}$ ponttal.

II. Református főgimnázium $107._{51}$ ponttal.

III. Tanitóképző intézet $105._{86}$ ponttal.

B) Egyéni versenyek: 1. Távolugrás (V—VIII. o. részére): Az unitár. főgimn. V. osztályából —; a VI.-ból —; a VII-ből első Murvai Árpád (592 cm); a VIII-ból első Péterfi Jenő (560 cm.).

2. Sulydobás (jobb és bal kézzel V—VIII. o. részére): Intézetünk V. osztályából —; a VI. o.-ból első Csécs Sándor 17.63 m., harmadik Májai Ferenc 15.93 m.; a VII. o.-ból első Patakfalvi 18.98 m.; a VIII. o.-ból második Péterfi Jenő 18.32 m.

3. Sikfutás (I—VIII. o. részére): a) I—II. o. 60 m.: Az unitárius főgimn. I. osztályából második Havas Sándor; a II. o.-ból első Kónya Zoltán.

b) III—IV. o. 80 m.: Intézetünk III. osztályából második Máté Zsigmond; a IV. o.-ból második Kerekes Sándor.

c) V—VIII. o. 100 m.: Főgimnáziumunk V. osztályából —; a VI. o.-ból harmadik Gyulai Ferenc; a VII. o.-ból első Murvai Árpád; a VIII. o.-ból első Péterfi Jenő.

4. Rudmászás. a) I—IV. o.: I. osztályunkból első Havas Sándor, második Reichert Antal; a II. o.-ból máso-

dik Szász Balázs, harmadik Kovácsi Gyula; a III. o.-ból első Székely András; második Máté Zsigmond; a IV. o.-ból első Koncsag Viktor.

b) Kötélmászás V—VI. o.: Intézetünk V. osztályából első Csongvai József; a VI. o.-ból első Csécs Sándor.

c) Függeszkedés kötélen VII—VIII. o.: VII. osztályunkból második Szász Mihály; a VIII. o.-ból második Péterfi Jenő.

5. Magasugrás (V—VIII. o. részére): Főgimnáziumunk V. osztályából —; a VI. o.-ból —; a VII. o.-ból második Gelei Antal 148 cm.; a VIII. o.-ból Veres Zoltán 160 cm.

6. a) Stafétafutás V—VIII. osztályok részére (4-szer 100 m.): első a mi intézetünk 48.9 másodperc alatt, második ref. főgimnázium, harmadik kath. főgimnázium.

b) Stafétafutás az I—IV. o. részére (60+60+80+80 m.): első az unitár. főgimnázium, második a ref. főgimnázium, harmadik a polgári fiuiskola.

7. Kötélhuzás (I—VIII. o. részére): Intézetünk I—IV. o. csapata második lett: az V—VIII. o. csapata legyőzte a reform., kath. főgimnáziumot, a keresk. iskolát és a tanitóképző intézetet s igy első lett.

C) Játékversenyek. 1. Füleslabda. V—VIII. o. részére. Első lett az unitár. főgimnázium; második a ref., harmadik a kath. főgimnázium. Intézetünk csapata győzött a református csapat felett 2—1 arányban, a kath. felett 7—0 arányban, a keresk. felett 8—0 arányban és a tanitóképző intézet csapata felett 10—0 arányban.

2. Kótya (V—VIII. o.). A négyes csapatunk harmadik lett.

3. Football az I—IV. o. részére. Első lett az unitár. főgimn. csapata, mely a polgári fiuiskola csapatát 2—0 arányban legyőzte.

A felvonulás, szabadgyakorlatok elvégzése és a himnusz eléneklése után visszaadta dr. Gál Kelemen igazgató, zászlós csapatunk vezetője, a tavaly nyert selyemzászlót szép szavak kiséretében dr. Szabó Dénes egyetemi tanárnak, a rendező bizottság elnökének.

A verseny végén dr. Szabó Dénes egyetemi tanár az unitárius főgimnázium ifjuságának adta át lelkesitő szavakkal a másodizben nyert selyemzászlót. Miután a serleg még nincsen készen, csak őszkor kapjuk meg. A szózat eléneklése után elvonultak az intézetek a küzdőtérről; a hosszu menet élén intézetünk ifjusága haladt a selyemzászlóval, úgymint a sporttelepre való bevonulás és felvonulás alkalmával.

Ezüst érmet kapott a főverseny tizes csapata: Lászlóczky Samu, Székely Tibor, Ütő Endre V. o. t., Csécs Sándor, Gyulai Ferenc, Májai Ferenc VI. o. t., Gelei Antal, Murvai Árpád, Patakfalvi Károly VII. o. t., Lőrinczy Mihály, Péterfi Jenő és Sári József VIII. o. t.; *a távolugrásban:* Murvai Árpád VII. o. t., Péterfi Jenő VIII. o. t.; *a sulydobásban* Csécs Sándor VI. o. t., Patakfalvi Károly VII. o. t.; *a rudmászásban* Havas Sándor I. o. t., Székely András III. o. t., Koncsag Viktor IV. o. t.; *a kötélhuzásban* Csongvai József V. o. t., Csécs Sándor VI. o. t.; *a magasugrásban* Veress Zoltán VIII. o. t.; *a síkfutásban* Kónya Zoltán II. o. t., Murvai Árpád VII. o. t., Péterfi Jenő VIII. o. t.. *a stafétában* Havas Sándor I. o. t., Kónya Zoltán II. o. t., Máté Zsigmond III. o. t., Kerekes Sándor IV. o. t., Gyulai Ferenc VI. o. t, Murvai Árpád VII. o. t., Lőrinczi Mihály és Péterfi Jenő VIII. o. t.

Bronzérmet kaptak: a sulydobásban Péterfi Jenő VIII. o. t., *a síkfutásban:* Havas Sándor I. o. t., Máté Zsigmond III. o. t., Kerekes Sándor IV. o. t.; *rudmászásban:* Reichert Antal I. o. t., Szász Balázs II. o. t., Máté Zsigmond III. o. t.; *függeszkedés kötélen:* Szász Mihály VII. o. t., Péterfi Jenő VIII. o. t.; *magas ugrás:* Gelei Antal VII. o. t.; *a footballversenyért* Molnár Miklós II. o. t., Gyáni István, Máté Zsigmond III. o. t.; Barabás József, Csorbics László, Erdődi Károly, Kovács Pál, Lászlóczky István, Nagy Sándor, Tana Sámuel és Vernes Gyula IV. o. t.; a *füleslabda játékban:* Ütő Endre V. o. t., Májai Ferenc VI. o. t., Murvai Árpád, Nagy Márton, Patakfalvi Károly VII. o. t., Bartalis Áron, Lőrinczi Mihály, Péterfi Jenő, Sári József és Szász Ferenc VIII. o. t.

Az érmeken kívül intézetünk négy oklevelet kapott: a versenyben való részvételért, a zászlóért, a serlegért és a kötélhuzásért.

Intézetünk első tiszteletlárgyát (bőségszaru bronztárgy) Péterfi Jenő VIII. o. t. nyerte, aki a legnagyobb sikert érte el a közös tornaversenyen (távolugrásban, sulydobásban, sikfutásban, függeszkedésben, stafétafutásban és füleslabda játékban); a másodikat (lovag, bronzszobor) Murvai Árpád VII. o. t kapta, aki a távolugrásban, sulydobásban, sikfutásban, stafétafutásban és füleslabdajátékban tünt ki; a harmadikat (10 K Püspöky Miklós kereskedő ur adománya) Murvai Árpád VII. o. t 592 cm. távolugrásával, mely a legnagyobb ugrás volt az összes távolugró versenyzők között; a negyediket (10 kor. szintén Püspöky Miklós kereskedő ur adománya) Veress Zoltán 160 cm. magas ugrásával, mely a legnagyobb magas ugrás volt az összes magasugró versenyzők között. Az ötödik dijat (egy olasz kard, Kun Mátyás kereskedő ur adománya) Gelei Antal nyerte a 148 cm. magasugrásáért. Az intézet igazgatósága e helyen is kifejezi köszönetét az adományozóknak szives adományaikért.

Ifjusági korcsolyaverseny. 1914 jan. 25-én a Tornavivó udvarán tartott ifjusági korcsolyaversenyben részt vettek: Daly Rezső VI. o. t., aki a II. díjat (bronz érem) az 1500 m. gyorsfutásban az első díjat (ezüstérem) az 1000 m. futásban, az I. dijat (ezüstérem) az 500 m. futásban nyerte; Tokai László VI. o. t., aki a III. díjat (oklevél) a mükorcsolyázásban kapta. Veress Zoltán VIII. o. t., aki a műkorcsolyázásban a II. díjat (bronzérem) nyerte.

1914. április hó 26-án kirándult füleslabdacsapatunk Márkos Albert és dr. Borbély Ferenc tanár urak vezetése mellett Szamosujvárra, hol a szamosujvári áll. főgimn. csapatával mérkőzött és 8—0 arányban győzött.

XVI. FEJEZET.

Ösztöndíjak, segélyezések, jutalmak.

A) Ösztöndíjak.

I. *Konviktusi ösztöndíjak:*

1. A Derzsi János alapból egész kedvezményben részesültek: Csiki Gábor papn., Darkó Gábor V., Fazakas Lajos VII., Frank-Kiss István VI., Frank-Kiss Jenő IV., Gelei Antal VII., K. Nagy Imre VII., Szász Ferenc VIII.; félkedvezményben: Bartalis Ákos V., Bartók Zuárd VIII., Bálint Lajos II., Lőrinczy Dénes VII., Májai Ferenc VI., Márton Lajos VII. o. t. Értéke 2640 K.

2. Az idb. báró Daniel Gábor alapból kedvezményt kapott Kiss Jenő VIII. o. t. Értéke 210 K.

3. A Koncz Judith alapból félkedvezményt kapott: Bálint Ödön IV. é. papn.,* Máthé Mihály IV. é. papn.,* Mátyus Gergely IV. é. papn., Sigmond József IV. é. papn.; egynegyedet: Vári Domokos II. é. papn. Értéke 540 K.

4. A br. P. Horváth Kálmán alapból egész kedvezményt kapott: Kovács Béla VII. o. t. Értéke 250 K.

5. Az árkosi Benkő Mihály alapból fél kedvezményt kapott: Dézsi Gábor VII., Ferencz József II. o. t. Értéke 250 K.

6. A Józan Miklós alapból egész kedvezményt kapott: Biró Gábor I. o. t. Értéke 250 K.

7. A Téglás Mihály alapból fél kedvezményt kaptak: Bedő Miklós III. é. papn., Orbán Lajos III. é. papn.,*

* Évközben változás állott be.

Gombási János II. é. papn., Katona József II. é. papn. Értéke 480 K.

8. A bölöni egyházközség alapjából fél kedvezményt kapták: Gazdag Miklós IV., Pál Tamás III. o. t. Értéke 250 K.

9. A toroczkói Koncz János alapból fél kedvezményt kaptak: Pap Ferenc II. é. papn., Pál Dénes II. é. papn. Értéke 250 K.

10. A Ferencz József és neje alapból negyed kedvezményt kapott: Boros Mózes I. papn. Értéke 60 K.

11. A konviktusi házi alapból háromnegyed kedvezményt kapták: Bálint Albert III. é. papn., Báró József III. é. papn., Benedek Gábor, Fazakas Béla, Kozma Zoltán II. é. papn.; fél kedvezményt: Máthé Lajos, Sófalvi Domokos I. é. papn.; negyedet: Biró István, Gyulai Árpád, Orbók Gyula I. é. papn., Bedő Miklós III. é. papn., Gombási János II. é. papn. Értéke 1440 K.

12. A régi osztálytársak alapjából fél kedvezményt kapott: Bartalis Áron VIII. o. t. Értéke 120 K.

13. A Bedő Dániel alapból háromnegyed kedvezményt kapott: Ajtai János VI. o. t. Értéke 180 K.

14. Gyulai László alapból egy negyed kedvezményt kapott: Filep Ferenc VI. o. t. Értéke 60 K.

15. Az ifj. Peielle István alapból egy negyed kedvezményt kapott: Koronki János VII. o. t. Értéke 60 K.

16. Az Albert János alapból egy negyed kedvezményt kapott: Gál József I. o. t. Értéke 60 K.

17. Az Amboris Rózália alapból fél kedvezményben részesültek: Gálfi Gábor VIII., Kelemen Albert II.,* Kelemen Ernő I.,* Kerekes Sándor IV., Iszlai István I., Baranyay Lőrinc V. o. t. Értéke 720 K.

18. A Kovács Dénes és neje alapból egy negyed kedvezményben részesült: Magyari Lőrinc IV. o. t. Értéke 60 K.

19. A Koronka Lászlóné alapból fél kedvezményt kapott: Kovács Béla II. o. t. Értéke 120 K.

20. A Fejér Ödön alapból egy negyed kedvezményt kapott: Bálint Árpád VII. o. t. Értéke 60 K.

21. A Kelemen Benő alapból fél kedvezményben részesültek: Kovács Pál IV.,* Lőrinczy József VII. o. t. Értéke 240 K.

22. A Bagoly Sándor alapból egynegyed kedvezményt kapott: Nagy György VII. o. t.* Értéke 60 K.

23. A Berde—Márkos cipó alapból háromnegyed kedvezményben részesült: Lőrinczy Mihály VIII.; egy negyedben: Orbók Gyula VII. o. t. Értéke 240 K.

24. A Daniel Elek alapból félkedvezményt kapott: Máthé Sándor III. o. t. Értéke 120 K.

25. Az Árkossy Lajos alapból egynegyed kedvezményt kapott: Osváth Gábor VII. o. t. Értéke 60 K.

26. A Zsuki László alapból fél kedvezményben részesült: Molnár Sándor VIII. o. t. Értéke 120 K.

27. A Nagy Sándor és br. Kemény Gézáné, Szilvássy Gizella alapból negyed kedvezményt kaptak: Fazakas Jenő II., Fazakas Sándor III. o. t. Értéke 120 K.

28. A Kern—Szilvássy alapból fél kedvezményt kapott: Pataki András IV. o. t. Értéke 120 K.

29. A Serester Anna alapból egész kedvezményt kapott: Vaska István VI. o. t. Értéke 250 K.

30. A Sárosi József alapból fél kedvezményt kapott: Pálffy Kálmán VII. o. t. Értéke 120 K.

31. A kolozsvári Koncz János alapból negyed kedvezményt kaptak: Patakfalvi Károly VII.,* Pálffy Sándor VII., Péterffi Jenő VIII.; fél kedvezményt: Siménfalvi Szabolcs I. o. t.* Értéke 300 K.

32. A Tóth Ferenc alapból fél kedvezményben részesültek: Szász István VI., Szász Mihály VII. o. t. Értéke 240 K.

33. A Berde Mózsa cipó alapból egész kedvezményt kaptak: Deák Ferenc, Györke József int. s. felügyelők; háromnegyedet: Máthé Zsigmond III.; felet: Bedő Ferenc VI., Dombi Béla VII., Erdődi Károly IV., Szilágyi Dénes VII., Ütő Kálmán IV.,* Ütő Endre V., Vajda András

V., Pálffi Ferenc II., Pálffi József II.; negyedet: Gáspár Mózes VIII., Csiki Albert II., Nagy Zsigmond II., Iszlay Ferenc VIII., Deák László I., Csiky Árpád VI., Gálfalvy István IV. o. t. Értéke 2180 K.

34. A megszünt tordai gimnáziumból származott alapok és vagyonból egész kedvezményben részesültek: Bodoczi Béla II., Barabás Miklós II., Barabás Béla V., Csép Miklós V., Csongvai József V., Gelei Gyula II., Gyulai Ferenc VI., Jobbágy Domokos III., Máthé Emil V., Simándi Zsigmond V., Székely András III.; háromnegyed kedvezményben: Kelemen Ferenc VII., Székely Tibor V., fél kedvezményben: Balogh Miklós V., Bartha József VI., Czupor András II., Csekme Imre II., Czupor István III., Fodor Lőrinc V., Fodor Miklós VI., Gelei Kálmán VI., Halmágyi Lőrinc II., Csipkés József VI., Kerekes István V., Kovácsi Gyula II.,* Létai Tibor II., Orbók István IV.,* Pálfi Antal VIII., Pálfi Antal I., Rázmán Gábor IV., Szász Balázs II., Szilágyi Dezső II., Tóth István V., Vekele Sándor VIII., Vernes Gyula IV., Zsigmond Ferenc I., Szathmári Márton I., Csipkés Ferenc III., Fodor Domokos III., Tamás József I. o. t.; egynegyed kezvezményben: Ekárt Gábor I., Ferenczi Sándor I., Fülöp Zoltán I., Gábor József VI., Nagy Domokos 4. el. o. t., Székely Ferenc II., Kerekes Ferenc II., Máthé Gyula IV. o. t. Értéke 6720 K.

35. A dr. Ferencz József jogtanácsos ur adományából fél kedvezményt kapott: Antal Géza VI.; negyed kedvezményt: Gáspár Mózes VIII., Székely Tibor V. o. t. Értéke 250 K.

36. A Máthé Albert alapból kedvezményt kapott: Dombi Béla VII. o. t. Értéke 32 K.

37. Igénybe nem vett konviktusi kedvezményekből egynegyed kedvezményt kaptak: Koncsag Viktor IV., Murvai Árpád VII.,* Antal Géza VI., Bodoczi Tamás II., Patakfalvy Károly VII.,* Péterfi Jenő VIII., Pálffi Sándor VII., Nagy György VII.,* Darkó Lajos I. o. t. Értéke 540 K.

37. Évközben elveszitett kedvezményekből kaptak: Pap

Ferenc, Kozma Zoltán, Sófalvi Domokos, Gyulay Árpád, Biró István, Vári Domokos papn., Borbély István 4. el. o. t., Gálfalvy Géza I., Molnár Sándor VIII., Ferenczi Sándor I., Gábor József VII., Pálffy Andor VII., Kovács Elek I., Máthé Gyula IV., Bodoczi Tamás II., Gáspár Mózes VIII., Pálffy Sándor VII., Bedő Ferenc VI., Kozma Béla VII., Balogh Pál IV., Osváth Gábor VII. o. t.

38. Szünidei konviktusi dijakban két internátusi segédfelügyelőnek 72 K-át, 13 gimn. tanulónak és egy papnövendéknek 138 K 20 f.-t, összesen 210 K 20 fillért engedtünk el.

Konviktusi segélyben részesültek:

23 papnövendék és 2 internátusi segédfelügyelő	3270 K	—	f.
2 elemi isk. tanuló	90 „	—	„
128 gimn. tanuló	16412 „	—	„
Összesen....	19772 K	—	f
Szünidei díjakban elengedtetett	210 „	20	„
Együtt....	19982 K	20	f.

II. *Erdélyi kincstári ösztöndíjat* kaptak fejenként évi 120 K értékben Szász Ferenc VIII., K. Nagy Imre, Márton Lajos és Lőrinczi Dénes VII. o. t., összesen 480 K értékben.

III. *Özv. Ferencz Albertné, szül. Cs. Sebes Lujza alapítvány* (118.76)* évi kamatát nem lehetett kiadni, mert nem volt a feltételekenek megfelelő marosvásárhelyi születésű, árva fiu.

IV. *A pénzügyminiszter* 1907—74044. sz. rendeletével Szüts Ernő IV. o. t.-nak a jövedéki birság alapból 200 K ösztöndíjat utalványozott.

V. *Nemes Jeftim József alapítványának* igazgatósága Frank-Kiss István VI. o. t.-nak évi 120 K árvadíjat adományozott.

VI. *Báró Győrffy Rozália alapítványának* (20000 K), amely 1913. jan. hó 1-vel lépett életbe, kamatait nyerte

* Az alapítványok után zárójelben következő összeg az alapítványnak 1913. évi dec. 31. tőkéjét jelenti.

az alapítványozó rendelkezése értelmében Végh József 3. el. o. és az egyházi főhatóság itélete alapján Molnár Miklós II. g. o. t. Értéke 800 K.

VII. *Berde-családi ösztöndíjat* kapott 480 K értékben Berde Pál I. g. o. t.

B) Segélyezés.

1. *Ifj. Hadházy József emlékalapból* (527.75) az alapítólevél értelmében 7–7 K segélyt kap az osztálytársak szavazata alapján Szász Ferenc VIII. és Szász Mihály VII. o. t.

2. *Mikó Imre emlékalapítvány* (470.23) 15 K kamatjából nyernek 7·50–7·50 K-t Gelei Gyula II., Simándi Zsigmond V. o. t.

3. *Dr. Nagy Károly emlékalapítvány* (2334.64) 80 K kamatját Szász Ferenc VIII. o. t. kapta, aki orvosi pályára szándékozik lépni.

4. *Az 1887-ben végzett osztálytársak alapítványából* (873.60) az alapító-levél értelmében 7.50–7.50 K segélyt kapnak az alapítványtevők fiai: Vass János VIII., Gál Ernő VIII., Gál Miklós IV. és Gál Gyula I. o. t.

5. *Az 1888-ban végzett osztálytársak alapítványából* (487.94) az alapító-levél alapján 16 K segélyt kap az alapítók egyikének fia, Székely Ferenc II. o. t.

6. *Az 1889-ben végzett osztálytársak alapítványából* (1072.81) az alapító-levél értelmében 12.50–12.50 K segélyt kapnak az alapítóknak fiai: Koronki János VII. és Biró Gábor I. o. t.

7. *Rázmán Mózes emlékalap* (216.78) K kamatját nyeri Rázmán Gábor IV. o. t.

8. *Kolozsvármegye árvaszéke* Erdődi Károly IV. és Erdődi Sándor III. o. t.-nak 51 K értékben egy rend ruhát adott.

9. *A segélyző alapból* könyv- és ruhasegélyben részesítettünk öt tanulót 72 K értékben.

10. Könyvtári dijban elengedtünk 11 tanulónak 21 K.

11. Felsőbb oszt. gimn. tanulók alsóbbak felügyeletéért kaptak 28-an 4270 K-t.

12. *Legációban voltak karácsonykor:* Kiss Jenő (Homoródalmás), Molnár Sándor (Ádámos) VIII. o. t.; *húsvétkor:* Pap Zsigmond VIII. o. t. (Ádámos), Kiss Jenő (Dombó); *pünköstkor:* Pap Zsigmond (Ádámos).

Tiszta jövedelmük, ami az útazás, patrocinium és conceptus költségei leszámítása után megmaradt, 160 K volt.

13. *Iskolai díjakból a következő összegeket engedtük el az 1913—14. isk. évre:* Ajtay János VI. 40 K, Antónya Sándor II. 20, Bodoczy Béla II. 40, Bodoczy Tamás II. 40, Bálint Árpád VII. 20, Bálint Lajos II. 40, Balogh Miklós V. 60, Balogh Pál IV. 20, Barla Ernő II. 20, Barabás Miklós II. 40, Barabás Béla V. 40, Baranyai Lőrinc V. 60, Bartalis Ákos V. 40, Bartalis Áron VIII. 40, Bartha József VI. 20, Bartók Zuárd VIII. 20, Bedő Ferenc VI. 20, Biró Gábor I. 80, Csehi Árpád VI. 20, Csekme Imre II. 20, Csép Miklós V. 40, Csipkés Ferenc III. 20, Csipkés József VI. 20, Csongvai József V. 40, Czupor András II. 20, Czupor István III. 20, Darkó Gábor V. 20, Deák László I. 20, Dézsi Gábor VII. 20, Dombi Béla VII. 80, Erdődi Károly IV. 80, Erdődi Sándor III. 80, Fazakas Jenő II. 60, Fazakas Sándor III. 60, Fazakas Lajos VII. 60, Filep Ferenc VI. 20, Fodor Domokos III. 40, Fodor Lőrinc V. 40, Fodor Miklós VI. 20, Gábor József VI. 20, Gálfalvi Géza VII. 40, Gálfalvy István IV. 40, Gazdag Miklós IV. 20, Gáspár Mózes VIII. 40, Gelei Antal VII. 80, Geley Gyula II. 80, Gelei Kálmán VI. 60, Graef Ferenc III. 20, Gyöngyösi Márton III. 20, Gyulai Ferenc VI. 40, Gvidó Károly VI. 20, Halmágyi Lőrinc II. 40, Iszlai István I. 20, Jobbágy Domokos III. 40, Jánossy Ferenc I. 20, Kádár Ferenc II. 20, Kelemen Ernő I. 20, Kelemen Albert II. 20, Kelemen Ferenc VII. 40, Kerekes István V. 40, Kerekes Sándor IV. 20, Kiss Jenő VIII. 40, Koncsag Viktor IV. 20, Kovács Béla II. 20, Kovács Béla VII. 20, Kovács György I. 20, Kovácsi Gyula II. 40, Kovács Pál IV. 20, Kovács Zoltán III. 20, Létay Tibor II. 20, Lőrinczy Dénes VII. 40, Lőrinczy József VII. 40, Lőrinczy Mihály VIII. 40, Májai Ferenc VI. 20,

Márton Lajos VII. 20, Máthé Emil V. 60, Máthé Gyula IV. 60, Máté Sándor III. 20, Máté Zsigmond III. 40, Molnár Sándor VIII. 20, K. Nagy Ákos II. 60, Nagy Albert I. 10, Nagy Zsigmond II. 20, Orbay Dénes I. 20, Orbók Gyula VII. 20, Orbók István IV. 40, Osváth Gábor VII. 20, Osváth Márton V. 20, Pálffy Antal VIII. 20, Pálffy Antal I. 40, Pálffy Ferenc II. 20, Pálffy József II. 20, Pálffy Kálmán VII. 20, Pálfi Sándor VII. 20, Pál Tamás III. 20, Patakfalvi Károly VII. 20, Pálfi Andor VII. 20, Pataki András IV. 20, Péterfi Jenő VIII. 40, Rázmán Gábor IV. 40, Siménfalvi Szabolcs I. 20, Szabó Kálmán I. 20, Szász Balázs II. 20, Szász István VI. 20, Szász Mihály VII. 20, Szathmári Márton I. 20, Székely Tibor V. 60, Szigethy Cs. Imre I. 20, Szigethy Cs. László IV. 20, Szilágyi Dénes VII. 20, Szilágyi Dezső II. 20, Sztupjár Károly V. 20, Sztupjár László VII. 20, Sztupjár Tibor I. 20, Tamás József I. 40, Tarcsafalvi Kálmán VI. 40, Tarsoly Sándor III. 40, Tóth István V. 40, Ürmösy Jenő II. 20, Ütő Endre V. 20, Ütő Kálmán IV. 20, Ütő Károly VI. 30, Ütő László II. 30, Vass János VIII. 20, Vekele Sándor VIII. 10, Vernes Gyula IV. 40, Zsigmond Ferenc I. 40, Simándi Zsigmond V. 10 K. Összesen: 4120 K.

14. A Serester Anna alapból: Vaska István VI. 98 K, Zsigmond Dezső IV. 67 K. Összesen: 165 K.

15. E. K. T. 547—1914. t. sz. a. Török Jenő VIII o. t.-nak isk. díjakban elengedett 45 K-t.

16. E. K. T. 216 1914. t. sz. a. 17 tanulónak az 1903/4 –1912/13. évekre vonatkozó isk. díjhátralékát, összesen 2641 K-át felhajthatatlanság miatt törölte.

17. E. K. T. 1724—1913. t. sz. a. 20 tanulónak az 1912–13. évre vonatkozó isk. hátralékát felhajthatatlanság miatt törölte, összesen 1427 K 20 fillért.

Iskolai díjakból elengedtetett 178 tanulónak 8398 K 20 fillér.

C) Jutalmak.

Az évzáró ünnepélyen, jun. 22-én, következő jutalmakat osztottuk ki:

a) *Alapitványokból.*

1. *A Bulyovszkyné, Szilágyi Lilla alapitvány* (2163.88) egy részének kamatjából 10 K-t nyer a »Remény«-ben megjelent legjobb költemény szerzője, Szász Ferenc VIII. o. t. »Csak« c. költeményével. Ez alapitvány másik részének 40 K kamatjára írni kellett az alapító levél értelmében egy szavalásra alkalmas hazafias tárgyu költeményt. Érkezett két pályamunka, amelyek közül a »Margitka« jeligéjű szerzője, Szász Ferenc VIII. o. t. 10 K szorgalmi dijat nyert.

2. *A Fejér Márton szépírási alapból* (561.08); a) 4 K jutalmat nyer Antal Géza VI., 2 K-t Gergely Pál II. osztályu tanuló.

b) A volt tordai gimnázium ugyanilyen célu és rendeltetésű alapjából 2 K-t nyer Nagy Albert I. o. t.

3. *Dr. Ilosvai Lajos alapítványa* (224.60) ez évben az alapító levél értelmében nem adható ki, minthogy évi kamatja nincs 40 K.

4. *A Kovács János emlékalapból* (1300.02) 45 K-t tüztünk ki e két vagylagos tételre: »A nagy pártviszályok hazánk történetében 1848-ig és Lengyelország bukása. Az elsőre beérkezett egy mű, mely teljesen értéktelen. A másodikra 3 mű, melyek közül a »Nemzetek lesznek, nemzetek vesznek« jeligés teljesen méltó a jutalomra. Szerzője K Nagy Imre VII. o. t.

5. *A Kovácsi Antal alapból* (1639.97) 52 K-t tüztünk ki latin pályázati írásbeli vizsgálaton legjobb dolgozatot készítő tanuló jutalmazására. Jelentkeztek: Szász Ferenc VIII., Borsai Andor, K. Nagy Imre VII., Frank Gyula, Frankkiss István, Gyulai Ferenc, Rosmann Jenő, Tokay László és Vaska István VI. o. t. A biráló bizottság itélete alapján 30 K-t nyer, mint a legjobb, Szász Ferenc,

11—11 K-t Borsai Andor és Rosmann Jenő. Dicséretben részesülnek Gyulai Ferenc és Vaska István.

6. *A Kriza János alapból* (936.01) 40 K-t tüztünk ki népköltési gyűjtemények jutalmazására. Érkezett 6 gyűjtemény. A birálat alapján a jutalomból, mint legjobb 20 K-t kap Adorjáni Gyula VII. o. t.; a többi 20 K egyenlően megoszlik K Nagy Imre és Kozma Béla VII., Bartha József VI., Balogh Miklós és Csép Miklós V. o. t. között.

7. *A Lászlóczky Péter alapból* (484.33) jeles tanulásért és jó magaviseletért 10 K jutalmat nyer Pálfi Antal I. g. o. t.

8. *A Magyary Árpád alapból* (356.55) a márc. 15-én tartott iskolai ünnepen a nap jelentőségét méltató beszédért 15 K jutalmat nyer Szász Ferenc VIII. o. t.

9. *A dr. Nyiredy Géza nevére tett alapitvány* (249.53) kamatjából 8 K jutalmat tűztünk ki e tételre: Ismertesse Erdély gyáriparát. Pályamunka nem érkezett.

10. *A Paget Olivér alap* (22578.30) terhére 350 K-t hirdettünk ki pályázati versenyen résztvevők jutalmazására, egy 200, egy 100 és egy 50 K-s pályadijat. Jelentkeztek Zsigmond József IV. papn. a 200, Kozma Zoltán II. papn. és Gál Ernő VIII. o. t. a 100, Sófalvi Domokos I. papn., K. Nagy Imre VII. o. t. az 50 K-ás pályadíjra. A főtiszt püspök úr elnöklése alatti biráló bizottság a 200 K pályadíjat Zsigmond Józsefnek itélte oda. A 100 K-ás pályadíjat Gál Ernő VIII. o. t. nyeri; Kozma Zoltán pedig 80 K szorgalomdíjat kap. Az 50 K-ás pályadíj egyenlően megosztatik Sófalvi Domokos és K. Nagy Imre között.

11. *A Pap Mózes erénydíj alapítvány* (185.03) 5 K kamatját jó magaviseletéért nyeri Lőrinczi Mihály VIII. osztályu tanuló.

12. *A Pap Sándorné alapból* (348.69) 10 K pályadij volt kitüzve egy beköszöntő egyházi beszéd jutalmazására. Egy pályamunka érkezett, mely azonban a főjegyző úr birálata szerint nem érdemes a jutalomra, de szorgalmi díjként a pályadíjat kikapja. Szerzője Sigmond József.

13. *A Petelle István alap* (3060.62) 100 K kamatjából

21.90 K értékben el. isk. tanulóknak vettünk jutalomkönyveket. 78.10 K értékben jutalomkönyveket nyernek a következő tanulók: Szüts Ernő, Tauber Elek IV., Ajtay Miklós, Csép Miklós, Darkó Gábor, György István V., Frank Gyula, Retezár Menyhért, Szász István, Tokay László VI., Lőrinczi Dénes, Márton Lajos, K. Nagy Imre VII. és Gál Ernő, Szász Ferenc VIII. o. t.

14. *A Péterfi Zsigmond alapból* (815.62) jeles előmenetelért és jó magaviseletért 10—10 K jutalmat nyernek: Frankkiss Jenő, Gál Miklós, Páter Károly IV. o. t.

15. *A Sipos Gábor alap (115.22)* 4 K kamatját év közben készített legjobb magyar dolgozataiért nyeri Gál Ernő VIII. o. t.

16. *A Kövendi Szász Gergelyné alap* (500.17) 10 K kamatját nyeri Gál Ernő VIII. o. t. ki az önképzőkör vezető tanára itélete szerint az önképzőkörben felolvasott s a Reményben megjelent legjobb prózai dolgozatot (Kemény Zsigmond) írta.

17. *Az 1875-ben végzett osztálytársak alapítványának* (520 K) amely ez isk. évvel lép életbe, évi kamatját 10 K-t nyeri Gál Ernő VIII o. t., mint aki a VIII. o.-t legjobb eredménnyel végezte.

18. *Az 1878—79-ben végzett osztálytársak alapítványából* (1560.62) az orációgyakorlatokon tartott s a VI—VIII. o. ifjúság itélete szerint legjobb beszédért 50 K jutalmat nyer Szász Ferenc VIII. o. t.

19. *Az 1884-ben végzett osztálytársak alapítványából* (747.16) 10—10 K jutalmat nyernek Veress Zoltán, Gál Ernő és Müller Géza, akik az Apolló-körben a zene tanulásában kiváló szorgalmat és jeles előmenetelt tanusítottak.

20. *A Remény alapból* (2022.72) 60 K-t tüztünk ki e tételre: A kor eszméi Eötvös regényeiben. Érkezett két pályamunka. A birálat szerint jutalomra egyik sem érdemes ugyan, de 20—20 K szorgalomdijat kap a két szerző: Rosenberger József VIII. és Bornemissza József VI. oszt. tanulók.

21. A *Szentgericei Iszlai József alapból* (1038.07) jeles előmenetelért és jó magaviseletért 7.50–7.50 K jutalmat nyernek: Molnár Miklós és Szathmári Győző II. o. t.

22. A költségvetésben jutalmazásra kiutalt 80 K-ból 30 K-át tornajutalmakra fordítottunk. 50 K-ból jutalomkönyveket nyertek a következő tanulók: Ajtay Gyula, Gál Gyula, Kalmár Ferenc, Nagy Albert, Schuszter Viktor I., Molnár Miklós, Szathmári Győző, Gelei Gyula II., Máthé Zsigmond, Pál Tamás, Batiz Dénes, Darvas Ödön, Kappel Mihály, Máthé Sándor, Mayer László, Székely András III. o. t.

23. Az igazgatóság 10 K jutalmat tűzött ki a római—nápolyi tanulmányút leírásának jutalmazására. Érkezett két pályamunka, melyeknek szerzői Frankkiss István VI. és György István V. o. t. a kitűzött díjat szorgalomdíj gyanánt egyenlően megosztva kapják.

b) *Egyesek adományából:*

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr 100 K-t küldött azzal a rendelkezéssel, hogy abból 2—2 VII. és VI. o. tiszta jeles tanuló 20—20 K-t, 2 V. o. tiszta jeles tanuló 10—10 K-t kapjon jutalmul. Ez összegből 20–20 K-t nyernek Borsai Andor VII., Frankkis István, Gyulai Ferenc, Vaska István VI. o. t.; 10—10 K-t Csongvai József és Thiering Richárd V. o. t.

Dr. Borsai Áron körorvos úr 30 K-át küldött szegénysorsú, jó igyekezetü és jeles előmenetelü tanulók jutalmazására. Ez összegből 10–10 K-t nyernek: Fertig Gyula, Gergely Pál, Grünwald Ernő II. o. t.

Dr. Rosenberg Mór orvos úr 20 K díjat tüzött ki egy mennyiségtani pályamunka jutalmazására. A szaktanároktól kitüzött tételre érkezett 2 pályamunka, melyek közül az Appendix jeligés méltó a jutalomra, szerzője Borsai Andor VII. o. t.; Keresd az igazságot jeligés mű szerzője dicséretet érdemel.

A *Beszterceí Székely Társaság adományából* Székelyek a költők dalaiban c. műből 1—1 kötetet nyernek Lőrinczi Dénes és Márton Lajos VII. o. t.

Kegyes István nagyszalontai főgimn. tanár úr adományából az adományozó kivánsága szerint *A modern bányászat* c. munkát kapja Gálfi Jenő V. o. t.

Kolozsvár város tanácsa adományából Dózsa Endre Cine Mintye c. regényének 1–1 példáját jutalomkönyvül nyerik: Csongvai József, Simándi Zsigmond, Thiering Richárd V., Frankkiss István, Gyulai Ferenc és Vaska István VI. o. t.

Szűts Antal m. kir. pénzügyőri felügyelő úr 10 K-t adott szegénysorsú, jó tanuló jutamazására. E jutalmat nyeri: Balázs Ferenc III. o. t.

Dr. Tompa János egészségtan-tanár és isk. orvos 30 K jutalmat tüzött ki e pályatételre: Miért kell gondoskodnunk testünk tisztaságáról? Érkezett 1 pályamunka »Tisztaság félegészség« címmel, a jutalomra érdemes. Szerzője Gál Ernő VIII. o. t.

Mayer Majer úr 50 K-t adott két szegénysorsú jó tanuló jutalmazására. E jutalmat két egyenlő részben nyeri Máthé Zsigmond és Pál Tamás III. o. t.

A különböző segélyezések összegezése:

I. Gimnáziumi tanulóknak:

Legációból	160.—
Alsó osztályuak felügyeletéért 28-an	4270.—
Konviktusi ösztöndijakban 128 tanulónak	16412·—
Szünidei konviktusi dij elengedtetett 15 tanulónak	210·20
Erdélyi kincstári ösztöndijban 4 tanuló	480 —
Más ösztöndijakban 4 tanuló	1200.—
Segélyezés ruhában és pénzben 7 tanulónak	123·—
Könyvtári dij elengedtetett 11 tanulónak	21.—
Iskolai dijakban elengedtetett 178 tanulónak	8398·20
Jutalom alapitványokból kiosztatott	964·
Jutalom egyesek adományából (a könyvek értéke nélkül) . .	240·
Önképzőköri pályadijak	120· -
Összesen	32598·40

II. Elemi iskolai tanulóknak:

Ösztöndij 1 tanulónak	400.—
Konviktusi ösztöndij	90·—

Jutalmazásra	65·—
Szentiványi Jenő alapból irószerekre és könyvekre	25.—
Összesen	555·—

Az I—II. pontok alatt felsorolt segélyezések főösszege . . 33153·40

Pályatételek a jövő iskolai évre.

A jövő 1914—15. iskolai évre május 15. határidővel a következő pályatételeket hirdetjük ki:

1. A Bulyovszkyné alapból 40 K tüzetik ki egy szavalásra alkalmas hazafias tárgyú költemény jutalmazására.

2. A dr. Nyiredy alapból 18 K e tételre: Ismertesse Erdély gyáriparát.

3. A Pap Sándorné alapból 10 K e tételre: Irandó egy beköszöntő egyházi beszéd.

4. A Remény-alapból 60 K e tételre: A kor eszméi Eötvös regényeiben.

5. A Kovács János emlék-alapból 45 K e tételre: A nagy pártviszályok és következményeik hazánk történetében 1848-ig.

6. A Kriza János alapból 40 K-t népköltési gyűjtemények jutalmazására. Minden munkát jutalomban fogunk részesíteni, ha valóban eredeti s eddigelé még ismeretlen népdalokat, népmeséket, népmondásokat gyűjt össze. A gyűjtő mindent úgy, abban a dialektusban jegyezzen föl, ahogy hallotta. A pályázat nyilt.

7. A Paget Olivér alapból 350 K-t tűzünk ki pályázati versenyen az angol nyelvben tanusított előmenetel jutalmazására: egy 200, egy 100 és egy 50 K-ás pályadíjat. Pályázhatnak olyan unit. vallású gimn. és teol. tanulók, kik az angol nyelvet az iskolában tanulják. Az 50 K-ásra I. és II. éves, a 100 K-ásra II. és III. éves, a 200 K-ásra III. és IV. éves és végzett tanulók, vagyis azok, akik az angol nyelvet 1—4 éven át tanulták és abból vizsgálatot is tettek. Egy díjat csak egyszer lehet elnyerni, de azok, a kik valamely pályadíjból szorgalmi díjat kapnak, újból pályázhatnak arra a pályadíjra, ha a szabályoknak kü-

lönben megfelelnek. Ugyanabból a pályadíjból jutalom csak egyszer adható. A 200 és 100 K-ás pályadíjra pályázók írásbeli és szóbeli vizsgálatot tesznek angolból magyarra és magyarból angolra fordítandó feladatokból. Az 50 K-ás díjra pályázók csak szóbeli vizsgálatot tesznek.

8. Dr. Tompa János orvos úr 30 K pályadíjat tűz ki e kérdésre: Az alkohol befolyása az egészségre.

9. Dr. Borbély István tanár 10 K-t tűz ki egy később meghatározandó magyar szövegnek zárt helyen németre fordítására. A verseny idejét is később fogjuk meghatározni.

Dr. Nyiredy Géza

1861—1914.

— Irta: **dr. Borbély István.** —

Kilenc nap volt még hátra a leckeidőből, hogy utána a vizsgán ki-ki megmutathassa szorgalmának eredményeit. Rövid kilenc nap, hogy aztán tanár és tanítvány beszámolhasson egy év munkájáról. Mindnyájan vártuk e nagy napot. Az ember aggódó reménykedéssel töprengett a jövendőn... És ekkor vettük a szomorú hírt, hogy dr. Nyiredy tanár súlyosan beteg. Az első hirt kétkedéssel fogadtuk. Bár régi fáradság ült arcán s egykor oly kedves kacagását régen elfeledte, mégsem hittük, hogy ne várja meg a munka végét. Nem várta meg. Meghalt, mielőtt tanítványait számon kérhette volna. Sietett. Az örökkévalóság hivta.

A megrendülés első perceiben még nem tudjuk felfogni veszteségünket. Ha csak tanár halt meg, lesz helyette más. Megapadt a tudósok száma? Oly sokan tülekednek e névért. Mi érezzük, hogy ennél sokkal-sokkal többet veszítettünk: elveszítettük az unitárius neveléstörténeti hagyományoknak törhetetlen ápolóját! Nincs többé, ki példájával mutassa, miként kell unitárius társadalmunknak évszázados törekvéseit belenevelni az ifjúság lelkébe akképpen, hogy ez a történeti lélek a modern idők forgatagában is bizton fejlődhessék.

Egyedül távozott s mégis mintha egy világ ment volna vele...

1861 április 20-án született Nagyajtán, Háromszékmegyében. Apja Nyiredy János ügyvéd és földbirtokos, utóbb községi jegyző, anyja kisjeszeni Jeszenszki Róza marosújvári bányatiszt leánya volt. Szüleinek rajta kívül hét gyermeke volt. Tanúlmányait a nagyajtai népiskolában kezdette meg Bedő Dénes akkori tanító gondos vezetésével, kinek atyai bánásmódját és jeles pedagógiai erényeit dr. Nyiredy egész életében hálával emlegette. Az elemi iskolai tanulmányok elvégzése után a német nyelv elsajátítása végett a brassói lutheránus iskolába iratták. Gimnáziumi tanulmányait a székelykereszturi unitárius algimnáziumban folytatta, hol jótanulásáért egyszer jutalomban is részesült. Az V-ik gimn. osztály elvégzése után a kolozsvári unitárius főgimnáziumba jött, itt érettségizett 1881—2-ben. A következő évben a kolozsvári Ferencz József tudomány-egyetem mathematika és természettudományi karába iratkozott s az összes természettudományi szakok tárgyait hallgatta. Mint másodéves tanárjelölt, 300 frt. ösztöndíjat nyert, amelyet absolválásáig élvezett. Harmadéves korában egy pályamunkájával, melynek témáját öt év óta hiába tüzték ki pályázatra, a birálók általános véleménye alapján 75 frt. dijat nyert. Dolgozata — *Hazai papirok mikroskopiai és vegyi vizsgálata* — még ez évben (1885) megjelent a Magyar Növénytani Lapokban. Negyedéves korában *A gyalui havasok metamorf palái* c. pályadolgozatával 100 frt.-ot nyert.

Absolutoriumának elnyerése után az egyetem Vegytani Intézetéhez gyakornokká neveztetett ki 500 frt. fizetéssel. 1886-ban természetrajz és vegytanból tanári oklevelet szerzett s még ez év szeptemberének azon napján kapta meg a II-ik tanársegéddé való kineveztetését, amelyen édesatyját eltemette. A következő évben I. tanársegéd lett s előbbi helyét öccsének, Jenőnek adta át. Ezzel egyidejüleg megbizatott a gyógyszerész- és orvosnövendékek gyakorlati oktatásának vezetésével. 1888-ban a magyarországi gyógyszerész egylet által szervezett gyógy-

szerész gyakornoki tanfolyam vezetőjévé neveztetett ki. 1889-ben bölcseletdoktorrá avatták. *Az olvadáspont depressiójáról* c. értekezésének eredményeit Rault francia kémikus a francia akadémiában tartott értekezéseiben mint alapvető eredményeket említette fel.

1889-ben a kolozsvári unitárius kollégium I—III. oszt. földrajzának és IV. oszt. növénytanának tanításával bízták meg. 1890-ben mint helyettes tanár, földrajzi tanári oklevelének megszerzése után pedig, 1892 óta mint rendes tanár szolgálta iskolánkat. Közben 1891 nov. 14-én nőül vette Benczédi Gergely tanár leányát, Zsuzsikát. Boldog házasságukból négy gyermek született: Erzsi (később Györffy István unitárius teol. tanár neje), Géza, Margit és Ilonka.

1893-ban a kolozsvári hadosztályparancsnokságnál fen álló s az egy évi önkéntesi szolgálatra képesítő vizsgálatok tartására kiküldött bizottságba vizsgáló biztossá neveztetett ki. 1899-ben pedig a gyógyszerész egylet a gyógyszerészek kiképezése körül szerzett érdemeinek elismeréseül az egylet tiszteletbeli tagjává választotta. 1900-ban Boros Sándor igazgató halála után a püspök a kolozsvári unitárius kollégium igazgatásával bizta meg, de e tisztségéről nagyarányú elfoglaltságára való hivatkozással még ez év novemberében lemondott. 1912-ben, gyógyszerésztanári munkásságának negyedszázados évfordulóján nagyszabású jubileumon ünnepelték az egyetem vegytani intézetében. Ez alkalommal tanítványai nagyobb alapítványt is tettek az ő nevére.

Foglaljuk össze ez adatokat. Dr. Nyiredy Géza ötvenhárom évet élt. Ebből 29 évig volt a kolozsvári vegytani intézet I. tanársegéde, 27 évig vezette a magyarországi gyógyszerész egylet által szervezett gyógyszerész gyakornok tanfolyamot. Az idén, jelen iskolai tanévben (1913—1914) múlt el 25-ik éve annak, hogy iskolánk tanárul alkalmazta.

Ez adatok életének csak külső körülményeit jelzik, azt a haladást, amit becsületes szorgalommal, igyekvő

munkával bárki elérhet. De nem tájékoztatnak arról a munkáról, mely e negyedszázad alatt Nyiredynek vasszervezetét összetörte. Már kora ifjúságában feltünt nagy szakképzettsége. Könyvei és főként a kémia s növénytan köréből vett tanulmányai szaktudományának elsőrangú becses alkotásai. Aki ma Magyarországon kémiával foglalkozik, az jól ismeri az alábbi köteteket: 1. *Minőleges elemező vegytan.* 2. *Mennyileges elemezés normál oldatokkal,* tekintettel a magyar gyógyszerészkönyv előírásaira. 3. *Gyógyszerisme.* 4. *Utmutatás a tápszerek vizsgálatához.* 5. *Az erdélyi borok vegyi összetételéről.* 6. *A kémia rövid vázlata.* 7. *Titrimetria.* 8. *Szerves kémia.*[1]

Minden írásnál, minden könyvnél azonban sokkal igazabban ott él dr. Nyiredy munkája tanítványainak egyéniségében. Aki oly szerencsés volt, hogy az ő vezetése mellett ismerte meg a világegyetem hatalmas alkotásait, soha sem fogja elfeledni ennek a nagytudású, de gyermeki lelkületü embernek csodás varázsát. A virág megszépült, ha ő beszélt róla, a kristály ragyogóbb volt, ha ő nézte. Gyönyörű gyűjteménye nemcsak a kolozsvári uni-a legjobban felszerelt középiskolai szertárakhoz tartozik. Az intézetnek gazdag ásványgyűjteményét ő bővítette s szakszerüen rendezte, legtöbb növényét ő és tanítványai gyüjtötték. Nemcsak közgyüjtemény volt az, hanem bizonysága annak a lelkiismeretes szorgalomnak, a mely az ifjúságból a természet igaz barátait tudta nevelni. Dr. Nyiredy fáradozásának éppen ez lesz soha el nem muló emléke. A tudományt művelni fogják mások is, az iskolának is lesz új tanára, — de a természetnek templomából hiányozni fog egy igaz meggyőződésű pap.

Majdnem haláláig munkált. Pünkösd szombatján (május 30) lett rosszul. Az orvos szív és vesebajt állapított meg. Dr. Nyiredy jelentéktelennek tartotta betegségét s csak hozzátartozóinak határozott akaratára fe-

[1] Irodalmi munkásságának jegyzékét l. a kolozsvári unit. kollégium értesítőjének évfolyamaiban.

küldt ágyba. Pünkösd harmadnapján mégis felment a gyógyszerésznövendékek tanfolyamának megnyitására (junius 3.) Mintha még egyszer látni akarta volna kedves tanítványait. Még egyszer — utoljára. A kocsi, amely a gyülésről haza hozta, immár csak a mulandóságot hozta magával Mi benne a halhatatlanságé volt, ott maradt a tudománynak örökké élő csarnokában, hogy a siron túl is hirdesse a fáradságot, a megállást, a véget nem ismerő emberi törekvésnek soha el nem muló dicsőségét.

* * *

Haláláról a következő gyászjelentést adtuk ki:

A kolozsvári unitárius kollégium igazgatósága és ifjusága szomoruan tudatja, hogy *dr. Nyiredy Géza* főgimn. r. tanár, a Magyarországi Unitárius Egyház Fő- és Képviselőtanácsának rendes tagja, a kolozsvári unitárius egyházközség kebli tanácsosa, a kolozsvári gyógyszerészgyakornoki tanfolyam vezető tanára, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat, az Erdélyi Muzeum Egylet, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület, a Délmagyarországi Közmüvelődési Egylet, az Erdélyi Kárpát Egylet választmányi tagja, az Országos Középiskolai Tanáregyesület Kolozsvári Körének rendes tagja, a Kolozsvári Önkéntes Mentő Egyesütetnek ellenőre, a Magyarországi gyógyszerész Egyesület és a Kolozsvári F. J. Tudomány Egyetemi Gyógyszerészettanhallgatók Önképző és Segítő egyesületének tiszteleti tagja, életének 53-ik, tanári müködésének 25-ik évében 1914. junius hó 11-én délelőtt elhunyt.

Temetése f. hó 13-án délután 4 órakor lesz az unitárius kollégium előcsarnokából.

Áldott emlékezetét az igazi munka halhatatlansága őrzi.

Kolozsvár, 1914. junius 11-én.

Temetése jun. 13-án délután 4 órakor volt az intézet előcsarnokából. Kivonult a ref. és róm. kath. főgimn., a kereskedelmi iskola és az áll. tanítóképző intézet ifjusága tanári karuk vezetése alatt; nagy és impozáns részvét kisérte ki a nagy eső dacára — a temetőbe.

Az előcsarnokban *Vári* Albert főgimn. vallástanár a következő beszédet mondotta:

A mi segedelmünk és vígasztalásunk jöjjön Istentől, az élet és a halál, a világosság és sötétség, az öröm és a bánat egyetlen urától és kútforrásától. Ámen.

Megtört szivvel, csüggeteg reménnyel s szinte kétségbeesésig fokozott lemondással állok meg koporsód mellett,

örökre felejthetetlen emlékü kedves barátunk? Nyiredy Géza.

Mi tégedet úgy ismertünk, mint a viruló egészség, a teljes testi és lelki épség megtestesült példányképét, akit az élet viharai meg nem tántorítanak, aki erőd tudatában bátran nézsz szembe a legnehezebb megpróbáltatásokkal, aki még ott is biztál, ahol más kétségbeesett anélkül, hogy valaha zúgolódtál volna. Hogy tudjunk most belenyugodni abba a szomoru valóságba, hogy ez az élet- és erőteljes szervezet egy pillanatra összeomoljék s mint tünő álom, oda legyen?

Mi tégedet úgy ismertünk, mint a törhetetlen munka s a lankadást nem ismerő szorgalom emberét. Te az élet ünnepnapjait nem ismerted, minden napod munkás hétköznap volt. Amig más pihent, te addig is dolgoztál; amig más nyugodtan aludt, te addig is virrasztottál. Nemcsak egy, de két ember helyett dolgoztál s mindenütt derekasan megfeleltél kötelességednek. Ezáltal tetted neved ismertté nemcsak egyházunkban, hanem az egész országban. Nemzedékek nőttek fel lábaidnál, kik az ország minden részeiben a hála és kegyelet érzelmeivel gondolnak reád. Egy méltóságteljesen hömpölygő folyam volt életed. Hogy lehet, hogy ez a folyam, mely annyi áldást és termékenységet terjesztett, egyszerre megálljon folyásában?

Mi tégedet úgy ismertünk, mint a szivjóság és lelki nemesség megtestesülését, ki áldozni mindenkiért tudtál, de áldozatot senkitől el nem fogadtál. Hogy lehet, hogy egy ilyen nagy és nemes sziv, mint buborék a víz szinén, egyszerre szétpattanjon?

Mi tégedet úgy ismertünk, mint egy jó tanárt, aki szorgalommal vizsgáltad a természet törvényeit. De széles tudásod nem nyomta el vallásos érzésedet s nem tett rideg tudóssá. Aranyos kedélyeddel le tudtál ereszkedni a kis gyermekek lelki világához, akiknek most játszótársa, majd pedig gyógyító orvosa voltál. Szerettek tanítványaid, mert minden szavadból kiérezték, hogy te is szereted őket. Ki fogja a te atyai szivedet pótolni az ifjúság körében?

Mi tégedet úgy ismertünk, mint önzetlen lelkü, jó barátot, aki mindig nyilt és őszinte voltál. Szavad és véleményed mindig egyéniségedhez méltó súllyal esett a mérlegbe; tanácsaidat és figyelmeztetéseidet hálával fogadtuk, mert jól tudtuk, hogy azok nemes lélekből fakadnak. Hogy tudjuk, a mi kis tanári testületünket nélküled elképzelni?

Mi tégedet úgy ismertünk, mint egy példányszerü családapát, aki sok vihart látott családot egymagad is fenn tudtad tartani. Amikor mindenki csüggedett, te akkor is biztál; amikor más lemondott, te akkor is dolgoztál. Élő bálvány voltál szép családod körében, ahová a sok csapás és csalódás után is a te szorgalmad és áldott jó kedélyed a megelégedés és a boldogság angyalait vitte be. Ki fogja majd ebben a családban a te kedélyedet, szorgalmadat, hitves. jóságodat, atyai gondoskodásodat, testvéri és rokoni szeretetedet pótolni?

De nem elmélkedünk tovább koporsódnál; mert mennél többet gondolkoznánk, annál sötétebb, kinosabb és megfejthetetlenebb talányként áll előttünk az. Mi hitünk szárnyain Istenhez emelkedünk és imádkozunk.

Vigasztalásnak és kegyelemnek szent istene! mennyei jó Atyánk, ki bölcsességed örök törvényei szerint küldöd el most a tavasznak életet adó leheletét, majd pedig az ősznek halált terjesztő fuvallatát: mélységes fájdalmunkban tégedet keresünk s őszinte és igaz gyászunkban hozzád küldjük megszomorodott lelkünk bús sóhajtásait. Hozzád emelkedünk lélekben, mert e földön mindenütt csak a szomoru kétség fog el s kinzó kérdések aggodalma gyötör. Egyedül csak te gyógyíthatod meg szívünk fájó sebeit s a te bölcsességed sugarainál oszlik el lelkünk kétségbeesése. Csak te egyenlítheted ki e földi élet kiáltó igazságtalanságait és nagy ellentéteit.

Az ég tiszta és világos, mert azt bölcsességed sugárai világosítják; de mi itt e földön csak mint egy homályos tükör által látunk. Az ég az *igazság* hazája, de mi e földön csak *keressük* az igazságot. Az ég a boldogság helye; de mi itt alant legtöbbször csak üzzük a boldogságot, mint a gyermek a szivárványt. Pályánk rózsái szurós tövisek között teremnek; örömeink poharába a bánat cseppjei vegyülnek A tavasz virágait a nyár heve perzseli el s reményeink idő előtt elhervadnak.

Mi is a mi földi életünk, jó Atyánk? *Csatamező*, melyen a hősök elesnek s a gyöngék élvezik a diadal mámorát; *versenytér*, melyen nem a gyorsaké a futás, nem az erőseké a győzelem; *siralomvölgye*, melyben aki legtöbbet remél és szeret, az a legtöbbet csalódik; *út*, amely a Golgotára viszen.

Szomorú gondolatok ezek jó Atyánk, de igazolva látjuk ezeket itt a koporsónál, amelyben egy 53 éves pálya ért véget. Egy szép és nemes pálya ért véget itt szent

Isten, amely igazi célját soha el nem tévesztette, mely nem a látszat és külsőségek után szaladott, hanem csodálatos érzékkel mindig meg tudta különböztetni az igazat a hamistól, a valódi gyöngyöt az utánzattól. Egy szép és nemes pálya ért véget, amelyen a tudás ritka szerénységgel, a bölcsesség nagy szivjósággal, a szorgalom határtalan szeretettel, a hűség nagy erővel és erős akarattal párosult. Nem kisérjük végig e pályát. Nem vizsgáljuk az ifju küzdelmeit, a férfi gazdag munkásságát és szép sikereit. Nem idézzük fel a családi együttlét örömeit és eltöltött boldog óráit. Hisz ez a szép pálya nyitott könyvként áll előtted. Te láttad azt az éltető és termékenyítő szellemet, amely annyi népet tudott oktatni s amely olyan mélyen belehatolt a természet titkaiba; te ismerted azt a nemes egyszerüséget, amellyel mindenkit elbűvölt; láttad azt a szivjóságot, mely őtet a humanizmus egyik apostolává avatta; ismerted azt a kristálytiszta jellemet, amely a változó viszonyok között is ugyanazon cél szolgálatában megállott.

Mégis oh szent Isten, ezek a legelső emberi erények, ezek a legszentebb földi értékek, amelyekkel ő oly gazdagon meg volt áldva... még ezek sem biztosították neki azt az örömet, hogy nagy tudással kezdett és folytatott munkásságát kedve szerint be is fejezhesse; nem adták meg neki azt a boldogságot, hogy édes övéinek, akiket neki adtál, boldogságát minden irányban megalapozhassa. Nem adták neki egy igazán munkás és verítékes nyár után a gyümölcsöt hozó és termelő ősz örömét, nyugalmát és boldogságát. Ezeket elgondolva érezzük igazán csak, hogy »az ember élete olyan, mint az elmulandó árnyék s minden dicsőségünk, mint a mezőnek virága.«

De azért nem zúgolódunk jó Atyánk, hiszen ő tőle sem hallottunk soha zugolódó és panaszkodó beszédet. Ellenkezőleg, földi életünk ezen hiányai, fogyatkozásai és igazságtalanságai hozzád emelik a mi lelkünket. Mi nem a koporsóra hullott könnyekben, nem a felöltött gyászruhában látjuk az igaz ember jutalmát. Jutalma volt neki már az a szép élet, amelyet Isten és emberek előtt való kedvességben folytatott, amely be van irva az emlékezet könyvébe. Jutalma volt az a tiszta öntudat, amelylyel fölemelt fejjel járhatott az emberek előtt és jutalma lesz a jóknak és igazaknak áldott emlékezetében. És ha van az örök életben is az igaznak jutalma, ha igaz az írás szava, hogy akik sokakat az igazságra vezérelnek,

azok fénylenek mint a nap az ő atyjuknak országában — amit pedig mi erős hittel hiszünk — akkor a te idevonult szolgádnak, a mi jó barátunknak gazdag jutalom van eltéve.

Jöjj, oh jöjj, azért szent Isten a vallás vigasztalásával a mi támogatásunkra nagy bánatunkban, hogy ott, ahol értelmünk megáll, mert nem látunk vele egyebet, mint nagy homályt és szédítő mélységet: lássuk a te kijelentésed világánál kezednek fenntítő erejét, jóságod és szeretetted emelő hatalmát, hogy értsük meg az írás beszédét, »akiket szeret az Ur, azokat megdorgálja«. Jöjj, oh jöjj atyánk a te kijelentésed szavával s add értésünkre, hogy ha mindenek elhagynak minket, te soha el nem hagysz és boldogok, akik sirnak, mert azok megvigasztaltatnak.

Szálljon a te vigasztalásodnak lelke különösen a sokszorosan sújtott, nemes szivü özvegyre. Adj neki lelki erőt ezen nem is remélt csapás elviselésére. Megszomorodott lelkét enyhítsd a hit balzsamával s azzal az édes biztatással, hogy kedves gyermekei boldogságával kárpótold mostani nagy veszteségét. Viselj gondot gyermekeire, hogy azok fejlődésében és boldogságában találjon vigasztalást.

A testvérek, rokonok és jó barátok szivét emeld föl a hittel s tanítsd meg, hogy idvezült halottunk nemes fegyvereivel harcolják tovább az élet harcát.

Ez intézetet s ebben a muzsák seregét vedd isteni oltalmadba s cselekedd, hogy kedves halottunk szelleme lengjen továbbra is közöttünk.

Szenteld meg jó Isten e koporsót, mely egy jó és nemes lélek porsátorát zárja magában. Szenteld meg a sirt, ahová helyezni fogjuk, hogy az adjon csendes nyugalmat lakójának. Jó lelkét pedig részesitsd ama hitünk szerinti örök élet minden boldogságában. Ámen!

Utó beszéd.

Reszket szivünk arra a gondolatra, hogy utoljára látunk tégedet ez intézetben. Reszket szivünk arra a fájdalmas tudatra, hogy tőled örökre bucsuzunk. Csordultig telt szivünk érzelmeinek a kifejezésére nem találunk szavakat. De te sem voltál a nagy szavak embere. Azért szivünk és lelkünk mélységéből köszönjük nagy jóságodat és szeretetednek pazarúl osztogatott kincseit. A földnek kidőlt vándora s az örökkévalóságnak legujabb polgára — Isten veled. Ámen.

*

Utána dr. *Gál* Kelemen igazgató a tanári kar és a kolozsvári tanári kör nevében a következő bucsubeszédet mondotta:

»A szeretet hosszútűrő, kegyes a szeretet, nem irigykedik a szeretet, nem cselekszik álnokul, nem fuvalkodik fel; nem keresi csak az ő maga hasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonoszt. Mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket reményl, mindeneket eltűr. A szeretet soha el nem fogy; de a tanulásból való esméret eltöröltetik«.

A szeretetnek ez az örökké fenséges zsolozsmája száll felém e koporsóból. És e himnusz hangjaira a te szeretettel teljes és szeretet árasztó életed emlékei rajzanak fel lelkemben. Egy negyed század örömeit, küzdelmeit és kétségeit együtt éltük át. Együtt tettünk fogadalmat ez Alma Maternek. Csupán legelső éveid küzdelmeit és fáradalmait nem fogja be tekintetem. De amig emlékeim visszanyulnak a mult ködébe, mindenütt a te fáradhatatlanul munkás életednek, a te barátilag érző lelkednek, a te soha el nem fogyó szeretetednek nyomaival, hatásaival találkozom. Nem fényesen megszerkesztett elméletek — hiszen a tanulásból való esméret eltöröltetik — nem tudományos rendszer vezetett téged nevelő munkádban, hanem az a szeretet, amely soha el nem fogy, amely átölel nagyot és kicsinyt, érdemest és érdemtelent. És megindulsz azon az úton — cézárinál fenségesebb diadalmenet útja ez! — amely csalhatatlanul mindenkinek a lelkéhez, mindenkinek a szive közepébe vezet. Nem félelemmel megtelt gyermeki sziveken, nem megzavart gyermeki örömökön, nem elkeseredett szülők visszafojtott haragján keresztül vezet ez az út, hanem örömtől kipirult kacagó gyermekarcok, boldogan mosolygó emberek sorain át. És megy ez az út — amint a hónapok és évek egyre telnek — csendes és szelid emelkedéssel nem társadalmi magaslatok felé, hanem arra az egyetlen önértékes magaslatra, abba az ideális életközösségbe, melynek egyetlen, mindeneket átölelő örök törvénye a szeretet.

De ebben a nemes életmunkában — bocsásd meg nekem őszinteségemet! — megfeledkeztél magadról. Te, aki oly mélyen belepillantottál a mikroorganizmusok életébe, mint kevesen közülünk, aki ismerted a természet takarékosságának elvét, aki a szerves s szervetlen világ vegyi elemi felett oly fölényes biztonsággal uralkodtál, elfelejtetted számon venni saját szervezeted munkabiró erejét s képességét.

Nem gondoltál arra, hogy takarékoskodj testi és szellemi erőiddel. Hogy hinthesd, tele-marokkal pazarul szórhasd gazdag szellemed kincseit, efeledkeztél arról a nagy természeti törvényről, hogy az erőkkel visszaélni nem lehet. S — minő tökéletlensége és gyarlósága az emberi viszonyoknak! — te, aki életedben mindig és mindenkinek csak örömet szereztél, haláloddal nagy szomorúságot árasztasz mindnyájunkra.

Nem te távozol körünkből, csak holt tetemedet fogadja e sír sötét öle. A te lényed, a te szellemed közöttünk marad, mert »a szeretet soha el nem fogy«. Ebben a hitben búcsuzom tőled a kollégium tanári kara és a kolozsvári tanári kör nevében.

Isten veled, feledhetetlen drága barátunk!

*

Dr. *Fabinyi* Rudolf egyetemi tanár az egyetem vegytani intézete nevében így bucsuzott el tőle:

»Az Ur mindentől, mit lehelni enged,
Méltó adót szent zsámolyára vár.«

Eljött a beszámolás órája, Nyiredy Géza, letetted-e adódat az Ur szent zsámolyára? Szemed lehúnyt, néma az ajkad, de ide lent mi válaszolunk helyetted. Megindultan, mély meggyőződéssel, büszke örömmel mutatunk rá azokra a kincsekre, azokra a ritka drágaságokra, amèlyeket a szent zsámolyra halmoztál, amelyeknek fénye egyéniségedből kisugárzott.

Gyarló dolgok fölé emelő isteni adománnyal, nemes lélekkel, emberszerető, jó szivvel megáldva, egész életedben összefüggő láncolatát adtad a bizonyságoknak, azokról a magasrendü tulajdonságokról, amelyeknek forrása a szivben és az eszményi tökély felé törekvő lélekben fakad.

Igaz voltál és hű. Magadhoz, azokhoz az elvekhez, amelyeket egy komoly, céltudatos élet vezérlő eszméiül felismertél és utolsó óráadig követtél.

Igaz voltál és hű családodhoz. Szived meleg szeretetével, akaratod lankadatlan, hogy boldoggá tedd őket, akiknek legfőbb törekvése volt, hogy az élet örömeiből nyujtsák neked azt, amit a hitvesi, a gyermeki szeretet csak megszerezni bir.

Igaz voltál és hű tágabb családodhoz, az ifjusághoz, melyet a szülők aggódó gondossága vezérletedre bizott

taidhoz, az intézethez, amelynek huszonkilenc év óta munkád javarészét szentelted. Huszonkilenc év óta munkatársam a gyógyszerésznövendékek kiképzésében, tudományos készültséged, paedagógiai tapasztalatod, szakmádnak odaadó szeretete, hiv kötelességteljesités és az ifjuságot megértő, jóságos indulatod huszonkilenc egymásra következő fiatal generációnak, munkatársadnak, barátidnak szeretetét, nagyrabecsülését, háláját szerezték meg neked. Apák, akiknek tanulmányait husz-huszonöt év előtt vezetted, ide hozták hozzád fiaikat, hogy ők is részesei legyenek annak a szerető gondosságnak, amiben egyszer őket részesitetted.

Egyetemünk, sőt bizonyára más egyetemek történetében is fehérholló számba menő ritkaságokhoz tartozik az a hű kitartás, hogy valaki oly hosszu időn át egy igénytelen, sok teherrel és felelősséggel járó állás fáradalmait ugy elviselje, miként azt te tevéd. A te ambiciódat sarkaló motivum nemes volt és magas: egy helyesen felismert és hiven betartott életcél. A gyógyszerésznemzedék nevelésével, kiképzésével tett hasznos szolgálatokkal szolgálni nemzeted, hazád kulturájának ügyét. Nyiredy Géza! méltó kincseket halmoztál az Ur szent zsámolyára.

Szeretted a természetet. Ott a szabad ég alatt sejtelmes ihlet szállta meg lelkedet. Feltárultak előtted az élet és fejlődés örök törvényei, amelyeknek alá van vetve a nagy mindenség. Láttad, hogy az anyag ugyanegy, mely céljaikat szolgálja, amin virágillat épugy, mint a mi lelkünk ideiglenesen megtapad; tanuja voltál sokszor annak, hogy letarolt rózsatők a tél multával ujból kihajtanak és felvirulnak, a virág kelyhe új mézet termel, a föld méhéből, sziklák tövéből ujból és ujból előtör az előbb leláncolt viz kristály erezete láttad, hogy nincsen tél, mit tavasz nem követ s lelked meggyőződésévé vált a szellemi lény ujraébredésébe, örökéletébe vetett hited, az az erős hit, hogy annak a világrendjében, »kit a bölcs lángesze föl nem ér«, minden álmot ébredés kisér.

A világosság örökéletére ébredt szellemed, mely előtt a nagy titok leple immár lehullt, nyugtassa szeretettel rajtunk tekintetét, kik gyászolunk. Gyászoljuk a buzgó tanárt, a hű munkatársat, a nemes embert, fenkölt szivedet, őszinte, igaz jellemedet, a baráti jobbot, amelynek szoritásában feltétlenül megbizhatánk.

Búcsúzunk tőled. Hamvaid pihenjenek békén a haza

szent földjében, emlékedet meg fogja őrizni szeretetünk s a jótetteidben részesültek sok százának hálás kegyelete.

Nyiredy Géza, Isten veled!

*

Gál Ernő VIII. gimn. o. tanuló az ifjuság nevében a következő beszédet mondotta:

Az igaz ember, a jó tanár koporsójánál megdöbbenve áll meg a tanitványok serege. Ő mindig az élet titkait tanitotta nekünk: most keservesen tanuljuk meg tőle az elmulás rettenetes gondolatát. Megállunk szeretett tanárunk, a jó Géza bácsi koporsójánál és nem tudjuk elhinni, hogy örökre elvesztettük őt, az ő örökké munkás, segitő, támogató kezét.

Mert kétszeres a mi veszteségünk. Elveszítjük benne szerető édes apánkat. Ki nem érezte közülünk valaha az ő jóságos emberszeretének megnyilatkozását? Ki nem érezte szerető gondoskodását?

Szerettük, mint édes apánkat, mert éreztük, hogy ő is ugy bánik velünk, mint gyermekeivel.

És aztán elveszítjük benne eszményünket, férfiideálunkat. Az ő szorgalmas, munkás élete példaként állott örökké előttünk. Hittük, hogy igaz ember, aki ugy él, aki úgy dolgozik, mint ő. És a halál érthetetlen rejtelme örökre elragadja őt tőlünk. Megtört lélekkel állunk utoljára előtted: válnunk kell...

Nemes példádat követni fogjuk életünkben, mert így, aki meghal is, él. Szeretett tanárunk, Isten veled, Isten veled.

*

Ezután megindult a menet s szakadó esőben kisértük ki a megboldogultat a temetőbe, ahol dr. *Boros* György egyházi főjegyző az E. K. Tanács nevében ezt a beszédet mondotta:

»Ki szivet alkotál s bele érzelmeket, szeretni lángolón embert s ez életet«, hitünk nagy Istene küldj enyhületet sajgó sebünkre. Vagy ha nincsen balzsam Gileádban, hadd omoljon annyi könny hogy teljék meg ez a sirgödör könnyeink árjával és ne férjen bele Nyiredy Géza koporsója.

Fáj a szivünk, fáj a lelkünk nekünk, a jó barátoknak, a hűséges tanitványoknak, a szerető és szeretett árva gyermekeknek, a félélettől megfosztott kedves hitvesnek, a rokonok zokogó seregének. Fáj a magyarországi unitárius

egyház egész teste, mert abból kiszakadott egy összetartó erős kapocs, a munkáskéz, a szerény ember, a mintaszerű tanár, a jó sziv, kinek jobb keze soha sem tudta, mit mivel a bal, a tiszta jellem. kiben a mai romlott erkölcsü világban azt a kősziklát látta mindenki, amelyre bizalommal építheti jövő reménysége várát. Te szerettél mindenkit, te dolgoztál mindenkiért s ime most a mindenkik serege nem tud megmenteni tégedet s így sóhajt föl: vajha jobban szeretted volna önmagadat, vajha ne csináltál volna egy napból kettőt. Mindig másokért!

Irántad érezett szeretetünk szent hevében életet lehelnénk gyorsan összeomlott testedbe, hogy szép lelked fényeskedjék előttünk az élet utain tovább is!

De ha már ez sem lehetséges, vedd búcsunkat, fogadd szeretetünk zálogául azt az igéretünket, hogy mi soha sem fogunk elfeledni tégedet, áldjuk emlékedet. Pihenj csendesen. Isten veled!

*

Wéber Gyula a kolozsvári gyógyszerészettanhallgatók nevében így bucsúzott el:

Tudom, hogy mindenkit szerettél, tudom, hogy mindenkihez jó voltál szeretett Géza bácsink. Mégis, amikor itt állunk a sirodnál, úgy érzem, hogy imádott családodon kivül, senkinek sem oly nagy a vesztesége, mint nekünk.

Te nemcsak tanárunk voltál. te egy fogalom voltál előttünk. Te voltál részünkre a csüggedés óráiban a biztatás. kétségeink között te mutattál határozott irányt, a munkában a példánk voltál, a kötelességtudatban eszményünk, a jóságban pedig apánk voltál.

Azért oly nagy a mi veszteségünk, ezért oly nagy a mi bánatunk.

Aggodó szeretettel figyeltük tulfeszített munkádat. Megtörve hallottunk betegségedről. de biztunk, hogy a te hatalmas akaratod legyőzi a betegséget. de hiába volt reménykedésünk. lesujtva kell neked búcsut mondanunk,

Szeretett, jó Géza bácsink!

27 éven keresztül tanítottál, támogattál bennünket gyógyszerésztanhallgatókat. Apai jó akarónkat vesztjük el most benned.

Életed nem volt egyéb, mint a munkának szakadatlan láncolata, mert ezt hivatásnak tekintetted.

Amilyen munkás, zaklatott volt életed, olyan csendes és nyugodt legyen pihenésed.

A budapesti gyógyszerészek, a budapesti gyógyszerészgyakornoki tanfolyam tanári kara és a magyarországi gyógyszerész egyesület nevében a sirnál elbúcsuzott dr. *Weszelszky* Gyula egyet. m. tanár.

Az igazgatóság elhatározta, hogy a megboldogult emlékének fenntartására koszorúmegváltás címen dr. *Nyiredy Géza emlékalapot* létesít, melynek rendeltetését később határozzuk meg.

E célra a mai napig következő adományok folytak be:

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa 100 K, Kolozsvári gyógyszerész egyesület 200 K, Ferencz József és neje 50 K, kolozsvári gyógyszerész gyakornok tanfolyam hallgatói 46 K, kolozsvári másodéves éves gyógyszerészek 44 K, dr. Gál Kelemen és családja 30 K, dr. Boros György és neje 30 K, Csifó Salamon és neje 30 K, Albert Dénes és neje 30 K, Kelemen Lajos és családja 30 K, az unit. főgimnázium V. osztálya 24 K 74 fillér, az unit. főgimnázium IV. osztályának tanulói 20 K 62 fillér, Sinczky Julia 20 K, Pálfi Márton és családja 20 K, Kovács Kálmán és neje 20 K, Vári Albert és neje 20 K, Nagy Gyula és neje 20 K, dr. Engel Gábor 20 K, Szigethy István és neje 20 K, Femminger Oszkár és neje 20 K, Gelei József és neje 20 K, Szántner Lajos 20 K, dr. Mikó Lőrinc és neje Zsakó Aranka 20 K, dr. Mikó Imre 20 K, Gyulai Árpád és családja 20 K, Lukácsi József dr. 20 K, unitárius főgimnázium VI. osztályának tanulói 18 K 30 fillér, az unitárius főgimnázium II. osztályának tanulói 10 K 04 fillér, Váry Vilma 10 K, dr. Barabás Ábel 10 K, László Gyula 10 K, Gálfi Lőrinc 10 K, dr. Varga Béla 10 K, Márkos Albert 10 K, dr. Borbély István 10 K, Uzoni Imre 10 K, dr. Kiss Ernő és felesége 10 K, Hidegh Mihály 10 K, Ürmösi Károly 10 K, dr. Páter Béla 10 K, özv. Mikó Imréné 10 K, Végh Mihály 10 K, Kócsi Andor 6 K, az unitárius kollégium elemi iskolájának 3. és 4. osztálya 5 korona 08 fillér, dr. Kovács Lajos 5 korona, Gálffy Zsigmond 5 korona, Nagy József 5 korona, Berde Gábor 5 K, Sándor János 5 K, Régeni Áron

5 K, dr. Borbély Ferenc 5 K, Deák Ferenc 5 K, Antal Szabin okl. gyógyszerész 5 K, Andrási Ferenc 3 K, Istvánffy Sándor 3 K, Szathmáry János 3 K, Vargyas István 3 K, Badóczi Márton 3 K, Székely János 3 K, Kovács József 2 K, összesen 1271 K 12 fillér.

Az igazgatóság ezúton is felkéri a megboldogult volt tanítványait, tisztelőit és barátait, hogy e célra szánt adományaikat a kollégium igazgatójához küldeni szíveskedjenek. Minden adományt nyilvánosan nyugtázni fogunk.

Iszlai Márton.

(1849–1914)

Hazai zenei életünkben a művészeknek és a művészeti tárgyak oktatásával hivatásszerüen foglalkozóknak rendesen az a sorsuk, hogy óriási fáradság és munka árán bármilyen nagy érdemeket is szerezzenek, elismerésre legfölebb családjaik és tanítványaik körében számíthatnak s elenyészően csekély a száma azoknak a kivételeknek, akik még életükben részesülhetnek méltányló elismerésben. E kivételek közé tartozott *Iszlai* Márton, aki 23 éven át a leglelkiismeretesebb buzgósággal tanította kollégiumunkban az éneket s vezette az iskolai énekkart.

Szentgericén (Marostordam.) született 1849 november 6-án; az elemi iskolát szülőfalujában, gimnáziumi tanulmányait pedig Székelykeresztúron, majd kolozsvári kollégiumunkban végezte s 1870-ben érettségi vizsgát tett dicséretes eredménnyel. Az érettségi bizonyítvány megszerzése után a teológiára íratkozott be s itt három évet töltött, de papi tanulmányait nem fejezte be, mert 1873 szeptember 18-án a tordai unitárius egyházközség, mint jó orgonistát, egyhangulag kántortanítónak választja.

Habár nem volt szakképzett zenész, rövid idő alatt megszerezte azokat az elemi ismereteket, amelyek az énekoktatásnak elengedhetetlen kellékei. S hogy minő eredménnyel, annak legfényesebb bizonyítékát nyujtják működésének első évei. Ő szervezte a »tordai dalkör«-t, mely a vezetése alatt országos hírre tett szert.

1888-ban a kolozsvári unitárius egyházközség egyhangulag kántortanítónak választja meg s ugyanez év szep-

tember 1-től kezdődőleg kollégiumunk énektanítója lesz. Huszonhárom éven át — 1911 junius végéig — tanította az ifjú nemzedékeket s e hosszú idő alatt mindig fáradhatatlan buzgósággal igyekezett megkedveltetni az iskola növendékeivel a dalt. Ifjusági énekkarával olyan sikereket ért el, aminőket csak az állandó tagokból álló, kiválóan képzett énekkarok produkálhatnak.

Ez igazán fáradságos munka mellett az egyházi énekek tanításával nagy mértékben hozzájárult a vallásos érzés fejlesztéséhez is. Egyházi zenénk fejlődésében kimagasló korszakot képez az ő működési ideje. Belátta, hogy az addig gyakorlatban levő éneklési mód nem megfelelő arra, hogy istentiszteleteinket ünnepélyesebbé tehessük. Reformálni kell az egyházi zenét! Ez volt a jelszava. Szakított a régi világból fennmaradt vég nélkül nyujtott éneklési móddal és igyekezett növendékeit ritmikus énekléshez szoktatni. E célból egyházi énekeinket iskolai használatra szánt gyüjteménybe foglalta s kétszólamú kidolgozással látta el. Természetesen az elavult dallamokat újakkal is kellett pótelnia és itt nyilatkozott meg igazi zenei tehetsége. Olyan dallamokat szerkesztett, amelyek a maguk egyszerüségében sokkal felemelőbbek és ájtatosabbak a legmodernebb zeneszerzők kicicomázott melodiáinál. Teljesen elhanyagolt egyházi zenénk fejlesztésének ő mutatta meg az ezután követendő irányt. Szerzeményeinek legnagyobb része rövid idő alatt átment a közhasználatba és ma már nincs templom, ahol ne énekelnék a »Miatyánk, kit fenn ragyogó magassag... Hajlékodba, templomodba... Napsugárnak fénye ömlik«... kezdetü és még számtalan más egyházi énekének örökbecsü dallamait.

Kollégiumunkon kivül a női ipariskolában és a felső kereskedelmi iskolában is legnagyobb elismeréssel végezte énektanítói hivatását. A kolozsvári »iparos dalkörnek« három évig volt karmestere, s megalakítja a »Máv. Összhang daloskör«-t, melyet 8 éven át vezet, a dalosversenyeken sok dicsőséget aratva. 1895-től kezdve a kolozsvári iparos tanonciskolánál is alkalmazást nyer s midőn nyug-

dijazása után ez állásáról lemond, a városi közigazgatási bizottság buzgó munkásságának elismeréseül külön jutalomdijban részesitette.

Irodalmi működését különösen az egyházi zene fejlesztése érdekében megjelent munkái dokumentálják. 1896-ban adta ki az »Unitárius egyházi énekek« c. munkáját, melyet az E. K. Tanács 200 koronával jutalmazott. E gyüjtemény több mint 30 eredeti szerzeményét is tartalmazza s ezek közül kettőt — művészi értéküknél fogva — Wendte Károly lelkész, az amerikai unitárius énekes könyvbe átvett s így neve »még az amerikai protestáns hivek között is fennmarad.«

A főhatóság részéről az egyházi zene fejlesztése körül szerzett érdemeiért több jutalomban részesült. Az ifjúság és az intézet tanári kara pedig szolgálatának husz éves jubileumát, 1909 márc. 27-én, megható ünnepség keretében ülte meg, ahol igazán megnyilatkozott az az őszinte elismerés és méltánylás, amellyel mint elsőrangú pedagogust és kiváló szakembert ünnepelték.

Nyugalmazása után teljesen visszavonult életet élt s minden idejét a halotti énekek gyüjteményének összeállítására fordította, azonban — sajnos — ebben a munkájában megakadályozta a betegsége s erős szervezete nem tudott megküzdeni a hosszas és sulyos kórral, míg a hosszú szenvedéstől 1914. május 5-én megszabadította a kérlelhetetlen halál.

Temetése nagy részvét mellett történt s kedvenc dalosai — az ifjusági énekkar, az Iparos dalkör és az Összhang daloskör — kiváló karmesterük iránt érzett őszinte hálájuknak ez alkalommal adtak még egyszer és utoljára kifejezést.

Sándor János.

III. RÉSZ.

ELEMI ISKOLA.

Az iskolai év főbb mozzanatai.

Az iskola növendékei szept. 3—5. napjain iratkoztak be. A tanítás szept. 6-án kezdődött s junius 13-ig tartott. A záróvizsgát junius 14-én nagyszámu szülő, rokon, ismerős jelenlétében tartottuk meg. A vizsgálatokon Gálfi Lőrinc teol. tanár elnökölt. Egyházunk vezetői közül megjelentek: Méltóságos és Főtisztelendő Ferencz József püspök úr, Pál Ferenc kir. s.-tanfelügyelő, Albert Dénes, Ürmösi Kálmán esperes, egyh. tanácsosok.

Dr. Ilosvay Lajos államtitkár úr épp ez időtájban látogatta meg intézetünket, a vizsgán is megjelent s végig hallgatta egyik növendékünk szép feleletét.

Karácsonykor és husvétkor a növendékek szüleit értesítettük a szorgalom, magaviselet és a tantárgyakban tett előmenetelükről. Évközben több alkalommal voltak a növendékek a tanitók vezetésével tanulmányi kirándulásokon. Kirándulások voltak a Város-tójához, Hójába, Bercsényi-őrházhoz, Szent János kuthoz, Fellegvárra, stb.

Nagy József tanító hegedüt tanított Benkő Lajos 3. oszt., Müller László 4. oszt. tanulóknak.

A növendékek magaviselete jó volt.

Kisebbfoku megbetegedéseket leszámítva, a növendékek egészségi állapota jó volt.

A szokásos *iskolai ünnepeket* az idén is megtartottuk. A növendékek énekeltek, szavaltak s Nagy József tanító alkalmi beszédeket mondott.

A sepsiszentiványi Szentiványi Jenő féle alapítvány kamataiból tanszereket kaptak: Árkosi János, Iszlai Ist-

ván, Pál Dezső 1. oszt., Szabó Ferenc, Dénes József, Iszlai Albert 2. oszt., Borbély István, Berei György, Váradi Elemér, Baranyai Elek, Árkosi Pál és Nagy Domokos 4. oszt. tanulók 25 K értékben.

A kolozsvári Rongyos Egylet Baranyai Elek 3, Iszlai Albert 2, Kádár János 1. el. o. tanulónak egy-egy pár csizmát (á 10.—), Baranyainak egy téli kabátot adományozott (12.—), összesen 42 K értékben.

Borbély István (II. félévtől) és Nagy Domokos 4. el. o. tanulók $^1/_4$—$^1/_4$ konviktusi kedvezményt élveztek, értéke 90 korona.

Végh József 3. oszt tanuló Deréky Gyuláné br. Györffy Róza 400 kor. alapítványát élvezte.

A tanítói karban változás nem történt. Igazgató dr. Gál Kelemen, az 1. 2. oszt. tanítója Régeni Áron, a 3. 4. osztályé Nagy József volt.

Az egyházi főhatóság mindkét tanítónak 100—100 K segélyt utalt ki.

Az egyfolytában való tanítás engedélyezése ügyében kérdést intéztünk a főhatósághoz, de ez az eddigi mód fenntartása mellett döntött.

A tanítók fizetését, lakbérét az 1913 évi XVI. t.-c. alapján rendezte a főhatóság.

Az igazgató az év folyamán ismételten megjelent a tanítási órákon, megvizsgálta a tanulók dolgozatait, az osztálynaplók vezetését s megjegyzéseit és utasításait közölte a tanítókkal.

A tanfelügyelőség részéről Pál Ferenc tanfelügyelő úr junius hó 12-én látogatta meg az intézetet.

A tanítási terv táblázatos áttekintése.

Sorszám	Tantárgyak	1. oszt.	2. oszt.	3. oszt.	4. oszt.	Együtt.
1	Hit- és erkölcstan..........	2	2	2	2	8
2	Magyar nyelvtan	—	2	2	2	6
3	Olvasás-irás	8	6	5	5	24
4	Számtan	5	5	5	5	20
5	Besz.- és ért. gyak.........	2	2	—	—	4
6	Földrajz	—	—	2	2	4
7	Fogalmazás	—	—	1	1	2
8	Rajz......................	2	2	2	2	8
9	Kézimunka	1	1	2	2	6
10	Ének	1	1	1	1	4
11	Testgyakorlás..............	1	1	2	2	6
	Összesen	22	22	24	24	92

A röviditések magyarázata: magaviseletnél: 1 = dicséretes, 2 = jó, 3 — türhető; szorgalomnál: 1 = dicséretes, 2 = változó, 3 = hanyag; előmenetelnél: 1 = kitünő, 2 — jeles, 3 = jó, 4 = elégséges, 5 = elégtelen.

ELSŐ OSZTÁLY.

Osztálytanitó: ***Régeni Áron.***

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Olvasás	Besz. ért.-gyak.	Számtan	Kézimunka	Ének	Irás	Rajz	Torna	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
	Árkosi János	3	3	3	4	2	2	1	1	1	1	1	3
	Braun László izr.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	Csernó Zoltán ref.	4	5	5	5	3	3	5	5	2	1	3	5
	Csegezi József	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
5	Daly Lajos r. kath.	1	1	2	2	1	2	3	2	1	1	1	2
	Gálfi Lőrinc	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1
	Gönczi Miklós	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
	Hidegh László	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Iszlai István	3	5	3	5	2	1	3	3	3	1	3	5
10	Jakab Pál ref.	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1
	Kádár János	1	1	2	3	1	3	2	1	1	1	1	2
	Br. Konrád Guidó r. kath.	1	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1
	Lőrincz Zoltán r. kath.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1
	Nagy Sándor	2	1	2	3	2	2	3	3	2	1	2	2
15	Páll Dezső	3	2	3	4	3	3	4	3	3	1	3	3
	Pálfi Zoltán	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Rónai Miklós izr.	2	1	1	1	2	3	3	2	1	1	1	2
	Székely László	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	Török János r. kath.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
20	Vass Béla ref.	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
	Weisz Zoltán izr.	2	1	2	3	2	1	2	2	1	1	1	2
	Kimaradt:												
	Fekete Miklós.												
	Gámán Loránd ref.												
	Keppl Mátyás r. kath.												

MÁSODIK OSZTÁLY.

Osztálytanitó: ***Régeni Áron.***

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Nyelvtan	Olvasás	Besz ért.-gyak.	Kézimunka	Számtan	Ének	Irás	Rajz	Torna	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
	Boros Pál izr.	2	2	3	1	1	1	3	3	3	2	1	1	2
	Czervenetz Gyula r. kath.	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
	Dénes József	2	3	4	3	2	4	2	4	3	1	2	3	3
	Dimény István ref.	3	3	4	4	3	4	3	4	4	1	1	3	3
5	Frieder Ferenc izr.	1	1	1		1	1	2	2	2	1	1	1	1
	Fodor Ferenc r. kath.	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2
	Gál Zoltán	1	2	2	2	2	3	1	2	3	1	1	1	2
	Hantz Samu ref.	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1
	Horváth György izr.	3	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1
10	Iszlai Albert	3	3	3	3	3	4	1	3	3	2	2	4	3
	Jakabházi István	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1
	Kathonai Ádám r. kath.	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Kathonai Károly. „ „	3	2	2	1	1	2	1	3	3	1	1	1	2
	Kohn Sándor izr.	2	3	2	2	2	2	2	3	3	2	1	1	2
15	Müller Iván r. kath.	2	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1
	Robácki Endre r. kath.	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	Rónai Antal izr.	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Rosenberger Lajos izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1
	Salamon Béla izr.	1	2	1	1	2	3	2	3	2	2	1	1	2
20	Simándi T. Béla	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1
	Szabó Ferenc	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2
	Székely Sándor	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	Vitets Ottó r. kath.	3	2	2	1	2	1	1	3	2	1	1	2	2

Kimaradt:

Mozcr Géza ref.

HARMADIK OSZTÁLY.

Osztálytanító: *Nagy József.*

A tanuló neve és vallása	Hit- és erkölcst.	Magyarnyelv	Olvasás	Kézimunka	Földrajz	Számtan	Fogalmazás	Ének	Írás	Rajz	Torna	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
Ambrus László	1	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	2
Bányai József r. kath.	3	2	4	2	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2
Benkő Lajos ref.	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	2
Csernó Jenő ref.	2	2	3	1	2	3	2	1	2	2	1	1	2	2
5 Daly Gábor r. kath.	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1	1	2
Darkó József	3	3	3	2	3	3	4	2	4	3	1	1	2	3
Dobó Jenő izr.	2	2	1	1	3	3	2	1	1	1	2	1	1	2
Erdélyi Béla r. kath.	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
Ehrnberger Antal r. k.	1	2	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1
10 Ferenczi János	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
Fenyő Sándor izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Fried ann Márton izr.	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	1	1	2
Gerstner István r. kath.	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Inceffy Gábor ref.	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
15 Kende Pál izr.	2	3	2	2	4	3	4	2	3	3	2	1	2	3
Kugler Sándor r. kath.	2	3	3	1	3	3	3	2	3	3	2	1	2	3
Pap László r. kath.	3	4	3	1	4	4	4	1	4	3	1	1	2	3
Varga Zoltán	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
Végh József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Magántanulók:														
Manz Lajos ref.	1	2	1	—	1	3	2	—	3	3	—	—	—	2
Kimaradt:														
Bányai Zsigmond r. k.														
Zeke Árpád r. kath.														

NEGYEDIK OSZTÁLY.

Osztálytanitó: *Nagy József.*

	A tanuló neve és lakása	Hit- és erkölcst.	Magyarnyelv	Olvasás	Kézimunka	Földrajz	Számtan	Fogalmazás	Ének	Irás	Rajz	Torna	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
	Ambrus Dezső	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	2
	Árkosi Pál	2	3	3	2	4	4	4	1	3	3	1	1	2	3
	Barth Sándor ág. ev	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
	Baranyai Elek	3	4	3	2	4	3	4	3	3	3	2	1	2	3
5	Benedek Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Berei György	2	2	2	1	4	3	2	2	2	1	2	1	1	2
	Borbély István	1	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	2
	Boros András izr.	2	1	1	3	3	2	2	1	3	3	1	1	1	2
	Botár István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	Csegezy Árpád	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
	Deme Tibor r. k.	2	1	2	3	3	3	2	2	3	3	2	1	1	2
	Fekete József	1	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	2
	Fekete Lajos	1	3	4	1	3	3	4	3	4	3	1	1	2	3
	Kerekes Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	Kondász Ferenc ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Kövendy István ref.	3	3	4	1	4	4	4	2	3	2	1	1	2	3
	Br. Konrád Ferenc r. k.	1	2	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
	Molnár Imre izr.	3	3	3	1	3	3	4	2	3	3	2	1	2	3
	Müller László r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20	Nagy Domokos	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
	Orosz László r. k.	2	2	2	2	4	3	2	3	2	2	2	1	1	3
	Pap István „ „	2	2	3	1	3	3	3	3	2	2	1	1	1	3
	Szabó Bandi ref.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	Took Géza	2	2	2	1	2	2	3	3	2	1	1	1	1	2
25	Váradi Elemér	3	4	4	1	4	3	3	2	2	2	1	1	2	3
	Weisz László izr.	3	3	3	3	4	4	4	1	3	3	2	1	2	3

Jutalmat nyertek:

Az 1. osztályból: Braun László (Benedek E. Csudamesék), Csegezy József (Sebők Zs. A hős nyulacska), Gálfi Lőrinc (Gegus J. Tündérmesék), Gönczi Miklós (Benedek E. Világszép mesék), Hidegh László (Benedek E. Itt a vége), Jakab Pál (Egri Gy. Igaz is), Lőrinczi Zoltán (Benedek E. Ugy volt, mese volt), Pálfi Zoltán (Benedek E. Elek apó meséi), Rónai Miklós (Egri Gy. Igaz is, nem is), Székely László (Benedek E. Madár mesék), Török János (Gegus J. Tündérmesék).

A 2. osztályból: Cservenetz Gyula (Sándor T. Macskavár), Frieder Ferenc (Helyei G. Mondák), Horváth György (Alexics Gy. Román népmesék), Jakabházy István (Benedek E. Mondák, regék), Müller Iván (Garádi V. Kerek erdő), Robácki Endre (Bársony I. Szabad ég alatt), Rónai Antal (Benedek E. Kis Miklós), Rosenberger Lajos (Benedek E. Óriások és törpék), Székely Sándor (Gegus J. Tündérmesék), Tischler Béla (Sebők Zs. (Dörmögő Dömötör), Boros Pál (Lőrinczi Gy. Tul a sövényen), Gál Zoltán (Balla J. Tréfa ország), Hantz Samu (Dingha B. Tarisnyás király), Szabó Ferenc (Dingha B. Szive nincs királyfi).

A 3. osztályból: Ambrus László (Benedek E. Madár mesék), Benkő Lajos (Sebők Zs. Mackó ur), Daly Gábor (Benedek E. Nagyapóéknál), Ehrnberger Antal (Benedek E. Vidám mesék), Fenyő Sándor (Benedek E. Vidám mesék), Inczeffy Gábor (Benedek, Katona mesék), Varga Zoltán (Bársony I. Jó az Isten), Végh József (Gárdonyi G. Nagyapó 100 tréfái), Gerstner István (Benedek E. Katona mesék).

A 4. osztályból: Bart Sándor (Gaál M. Karaffa becsülete), Benedek Miklós (Kámpe A vadölő), Borbély István (Madarassy L. A kis hadsereg), Botár István (Benedek E. Bálványos vár), Kerekes Ernő (Benedek E. Három székely fiu), Müller László (Kampe: A vadfogó), Szabó Bandi (Gaál M. Az áruló), Br. Konrád Ferenc

(Benedek E. A honfoglalás mondái), Csegezy Árpád (Gaál M. Ezeréves multunkból).

Dicséretet érdemeltek:

1. oszt. Br. Konrád Guidó. 3. oszt. Csernó Jenő, Erdélyi Béla, Ferenczy János, Dobó Jenő. 4. oszt. Boros András, Fekete József, Nagy Domokos.

A jutalom könyvekből 7 drbot egy ismeretlen adakozó küldött, a többit az intézet vásárolta.

Dr. Márki Sándor egyetemi tanár ur 10 K jutalmát Borbély István 4. oszt. tanuló, dr. Benedek Miklós úr 10 K adományát Kerekes Ernő 4. oszt. tanuló nyerte.

Dr. Fenyő Béla ügyvéd úr 25 koronát adott át azzal a feltétellel, hogy azt Sándor nevű fia tanulótársai közül kapják szegény szülők szorgalmas gyermekei. Ez összeg Varga Zoltán és Inczeffy Gábor 3. oszt. tanulók között osztatott meg.

A tanulók statisztikája:

1. A tanulók száma az iskola év végén: 90.

2. A tanulók száma az iskola év végén, a szülők lakhelye szerint:

a) Helybeli 82.

b) Eberhard (Pozsonym) 1- Héjjasfalva (Nagyküküllőm.) 1, Kolozsborsa (Kolozs) 1, Lónya (Hunyadm.) 1, Magyarpalatka (Kolozsm.) 1, Németcsernye (Torontálm) 2, Várfalva (Tordaaranyosm.) 1.

3. Tanévvégi létszám osztályok szerint: *1. oszt.* 21, *2. oszt.* 23, *3. oszt.* 20, *4. oszt.* 26.

4. A tanévvégi létszám vallás szerint osztályonként részletezve: *1. oszt.* unitár. 11, r. kath. 4, ref. 3, izr. 3. Összesen 21.

2. oszt. unitár. 7, r. kath. 7, ref. 2. izr. 7. Összesen 23.

3. oszt. unitár. 5, r. kath. 7, ref. 4, izr. 4. Összesen: 20.

4. oszt. unitár. 11, r. kath. 5, ref. 3, ág. ev. 1, izr. 3. Összesen 26.

5. A tanulók anyanyelve szerint: magyar 90.

6. Az iskolába beirt nyilvános és magántanulók számának alakulása az év folyamán:

a) Nyilvános tanulónak iskolai év elején beiratkozott: 87, iskolai év közben 8, magántanulónak 1, összesen 96.

b) Az iskolai év folyamán más iskolába ment át, vagy magántanuló lett: 6.

c) Az iskolai év végéig ebbe az iskolába járt: 89.

d) Az összes szükséges tankönyvekkel birt: 89.

Az igazolt mulasztott órák száma: 4064.

7. Ifjusági könyvtár.

Az ifjusági könyvtárban a könyvek száma a múlt iskolai év végén 356 drb. Értéke 412 K.

A könyvek mind magyar nyelvüek.

A könyvtárt használta 47 tanuló.

Az 1914—15 tanévben használandó kézikönyvek jegyzéke.

I. osztály.

1. Dr. Boros György: Jó gyermek könyve .... 40 fill.
2, Czukrász Róza ABC. .... 40 „

II. osztály.

1 Dr. Boros György: Jó gyermek könyve .... 40 fill.
2 Havas—Peres—Pósa: Olvasókönyv .... 68 „
3 Czukrász Róza: Magyar nyelvgyakorlatok .... 60 „
4 Sziklás—Walter: Számtan II. oszt .... 40 „

III osztály.

1. Tarcsafalvi Albert: Bibliai történetek .... 80 fill,
2. Havas—Peres—Pósa, Magyar Olvasókönyv .... 76 „
3. Czukrász Róza: Magyar nyelvgyakorlatok .... 60 „
4. Sziklás—Walter: Számtan, III oszt. .... 40 „
5. Régeni Á. Kolozsvár sz. kir. város és Kolozsmegye .. 70 „
6. Zsigmond F: Daloskönyv .... 68 „

IV. osztály.

1. Tarcsafalvi Albert: Bibliai történetek .... 80 fill.
2. Havas—Peres—Pósa: Magyar olvasókönyv .... 90 „
3. Czukrász Róza: Magyar nyelvgyakorlatok .... 60 „
4. Sziklás—Walter: Számtan, IV. oszt .... 50 „
5. Asztalos —Mártonffi—Elek—Tóth J: Földajz IV. oszt. 60 „
6. Zsigmond Daloskönyv .... 68 „

Megjegyzés: Minden könyvnek a legujabb kiadását kell használni.

A jövő iskolai évre vonatkozó értesítés.

1. *Beiratás ideje.* A jövő 1914—15. tanévre a tanulók fölvétele szeptember hó 2—4. napjain d. e. 8—12, d. u. 3—5 óráig fog eszközöltetni. 5-én túl csak azon esetben vétetnek fel a jelentkezők, ha késedelmüket hitelesen tudják igazolni: 10-én túl csak az igazgatóság adhat engedélyt a felvételre. A tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 5-én d. e. 10 órakor lesz, az előadások d. e. 11 órakor veszik kezdetüket. A konviktusi élelmezés 6-án fog kezdődni.

2. *Vizsgálatok.* A javító-, pótló- és felvételi vizsgálatok aug. 31-én és szept. hó 1. napjain tartatnak meg. Javító- és pótlóvizsgálat engedélyezéseért az igazgatósághoz oly tanuló folyamodhatik, aki csak egy tárgyból kapott elégtelen jegyet. Az, aki egy tárgyból elégtelen, magaviselete kevésbé szabályszerű vagy rossz, továbbá, aki két tárgyból elégtelen, vizsgálati engedélyért a mélt. és főtiszt. Egyh. Képv. Tanácshoz folyamodhatik. A folyamodványokat mindkét esetben *legkésőbb julius hó 20-ig* az igazgatósághoz kell benyújtani. *Aki folyamodványát a kitűzött időig be nem adja, javító vizsgálatra nem bocsáttatik.*

A szeptemberben tartandó *javító,* illetőleg betegség miatti mulasztás esetén *pótló érettségi vizsgálatra* augusztus hó 31-ig kötelesek az illetők jelentkezni, illetőleg az előző évben kapott érettségi bizonyítványukat beadni.

3. *Felvétel.* Az elemi iskola 1. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 6-ik életévöket már betöltötték. A gimnázium I. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 9-ik életévöket már betöltötték s az elemi iskola 4. osztályát

kielégítő eredménnyel végezték. Beíratáskor be kell adni *az előző évi iskolai bizonyitványon kivül a születési és himlőoltási, 12 évnél idősebb tanulóknál az ujraoltási bizonyítványt. A fölvételre való jelentkezés alkalmával minden tanuló köteles az iskolai díjakat felerészben befizetni. Aki a megelőző időből bármely címen hátralékban van, az a hátralék kifizetése előtt nem fog fölvételni.*

A gimnázium V. osztályába lépő tanulónak szülője vagy gyámja a beíratásnál köteles kijelenteni, hogy fia, vagy gyámoltja a görög nyelvet tanulja-e, vagy a pótló tantárgyakat.

A fölvételre minden tanuló atyja, anyja vagy gyámja kiséretében tartozik jelentkezni. Vidéki szülők vagy gyámok beíratáskor kötelesek bejelenteni, hogy fiokat, illetőleg gyámoltjukat hol és kinél fogják elhelyezni, kire fogják a házi felügyelet és nevelés gondjait bizni. Az igazgatónak jogában áll a kifogás alá eső szállás megváltoztatását követelni. *Vidéki tanuló orvosi, ennek hiányában hatósági bizonyitvánnyal köteles igazolni, hogy sem családjában, sem községében fertőző betegség nincsen.*

A felvételre a tanulók előbb az igazgatónál, azután az illető osztályfőnöknél jelentkeznek, aki a beiratáshoz tartozó egyéb teendőket végezi.

4. *Internátus.* Azok a tanulók és egyet. hallgatók, akik az intézetben bennlakást óhajtanak nyerni, kötelesek ezen óhajukat *legkésőbb julius 20-ig* az igazgatónál bejelenteni. *Aki ezt elmulasztja, fölvételre csak abban az esetben számíthat, ha a jelentkezettek elhelyezése után marad fönn hely.* A bennlakó tanulók, szalmazsák és ágytakaró kivételével, melyet az intézet ad, kötelesek a legszükségesebb ágy- és fehérnemüt magukkal hozni, t. i. legalább 2 rend ágynemüt, 6 inget, 6 lábravalót, 2 hálóinget, 6 zsebkendőt, 6 pár harisnyát, 3 törülközőt, továbbá téli és nyári ünneplő és viselő felsőruhákat.

Az internátus 200 tanulóra van berendezve. A tanulóknak külön dolgozó-, háló-, étkező- és fürdőhelyiségek állanak rendelkezésükre. A felügyeletet az igazgató és négy

internátusi felügyelő teljesíti. A fennjáró betegek részére betegszoba s emellett fürdőszoba van. *A dohányzás az intézet összes helyiségeiben a legszigorubban tiltva van,* kivéve a VII. és VIII. tanulókat és a papnövendékeket, kiknek az olvasóteremben, melyet a napirendben megszabott időben tanulmányaik bővítése céljából használhatnak, továbbá az udvaron meg van engedve.

5. *Kimutatás az elemi iskolai és főgimn. tanulóktól fizetendő díjakról.*

a) *Künnlakó el. isk. tanuló semmiféle díjat nem fizet. Unit. bennlakó új tanuló* fizet 28 K-t (szeptemberben fizetendő 16 K, febr. 1-én 12 K), *régi* 26.40 K-t (szeptemberben fizetendő 14.40 K, febr. 1-én 12 K); *nem unitárius, új, bennlakó* 38 K-t (ebből szeptemberben fizetendő 21 K, febr. 1-én 17 K), *régi* 36.40 K-t (ebből szeptemberben fizetendő 19.40 K, febr. 1-én 17 K).

b) *Főgimnáziumban:*

Fizető		Új	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő	Régi	Szeptemberben fizetendő	FeLruár 1-én fizetendő
Unitárius bennlakó	I—V. o.	103·—	58.50	44·50	101·—	55·50	45·50
	VI—VIII. o.	106·—	60·—	46·—	104·—	57·—	47·—
Unitárius künnlakó	I—V. o.	77·—	44·50	32·50	75·—	42·50	32·50
	VI—VIII o.	80·—	46·—	34·—	78·—	44·—	34·—
Nem unit. bennlakó	I—V. o.	147·—	82·50	64·50	143·—	77·50	65·60
	VI—VIII. o.	150·—	85·—	67·—	146·—	79·—	67·—
Nem unit. künnlakó	I—V. o.	99·—	57·50	41·50	95·—	52·50	42.50
	VI—VIII. o·	102·—	59·—	43·—	98·—	54·—	44·—

Szegénysorsú unitárius vallású tanulók a díjak részben való elengedését kellően felszerelt folyamodvánnyal kérelmezhetik a beiratáskor. *Azonban a díjak fele részét ők is kötelesek előre befizetni. Aki folyamodványát ekkor be nem adja, az a díjak elengedésében nem ré-*

szesülhet. Ösztöndíjakért a kellően felszerelt folyamodványok szintén beíratáskor nyújtandók be.

6. *Konviktus. Bennlakó tanuló a konviktusnak kötelezett tagja. Ez alól felmentést csak hitelesen megokolt esetben adhat az igazgatóság írásbeli folyamodásra.* A konviktusba való felvételért a folyamodványt szintén julius hó 20-ig kell az igazgatóhoz benyújtani. Az egész díjas helyért folyamodók isk. bizonyítványukat, az egész vagy részkedvezményért folyamodók pedig *iskolai és szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást és szülőik hatóságilag hitelesített adókönyvi kivonatát csatolják. Minden folyamodó köteles a következő szülői nyilatkozatot mellékelni:*

Szülői nyilatkozat.

Alulirott elismerem, hogy . . . . nevű fiam (gyámfiam) az én tudtommal és beleegyezésemmel lép az 19. . . . . tanévre a kolozsvári unitárius kollégium konviktusába. Kijelentem, hogy ez intézmény szervezetét és szabályait ismerem és annak díjait a szabályzatban meghatározott időpontokban megfizetem.

(Lakóhely és kelet.)

A szülő vagy gyám aláírása.

(Tanuk.)

Az élelmezés díja unitárius vallású elemi, gimnáziumi, papnevelő intézeti és egyetemi tanulónak 240 K, más vallásúaknak 340 K. Teríték-díj valláskülönbség nélkül 10 korona. A díj öt egyenlő részletben előre fizetendő: az 1. részlet a beíratáskor, a 2. nov. 1—5., a 3. jan. 1—5., a 4. márc. 1—5. és az 5. május 1—5. napjain. Ezen kivűl a *teríték-díj, amely alól fölmentésnek helye nincs, a beíratáskor egy összegben.* Aki díjának esedékes részét ki nem fizette, vagy arra fontosabb okok esetén haladékot nem kapott, az élelmezésben részt nem vehet. Nem fizetés esetén a gondnok a szülőt értesíti az esedékes díjról és 14 nap elteltével az illető tagot a konviktusban való étkezéstől eltilthatja.

A díjak a szabályszerű iskolai szünetekre nem ter-

jednek ki. A szüneti élelmezés díja naponként 80 fillér. Az élelmezés reggeliből, ebédből és vacsorából áll.

Szegénysorsú, jó előmenetelű és jó magaviseletű tanulók kérésükre a konviktusban a rendelkezésre álló alapítványok terhére egész, háromnegyed, fél vagy egynegyed kedvezményben részesülhetnek. Az olyan tanulókat, akik fél kedvezményt nyernek és ennek kiegészítéséül fizetendő összeg megfizetésére teljesen képtelenek, írásbeli folyamodásra az igazgatóság beveheti a konviktusba olyformán, hogy e kedvezményükért ebédet kapjanak s ha reggelire egy-egy cipót kivánnának, ezt havonkénti részletekben is fizethető évi 26 koronáért megkaphassák. Hasonlóan az egynegyed kedvezményben részesülők is évi 60, illetve 80 K ráfizetéssel a fentebbi feltételek mellett részesülhetnek e kedvezményben.

A meghatározott rendeltetéssel biró konviktusi alapítványok a következők:

1. Az *Árkosi Benkő Mihály*-alapra pályázhatnak a le- vagy felmenő ágú rokonok, másodsorban a nagyajtai Incze-családból származó, harmadsorban árkosi, középés nagyajtai szegény, jó igyekezetű, unitárius vallású tanulók.

2. *Id. báró Daniel Gábor* főgondnok úr alapítványára udvarhelymegyei szegény unitárius vallású tanulók.

3. *Józan Miklós budapesti lelkész* alapítványára igyekvő és jó magaviseletű, tordaaranyosmegyei unitárius vallású tanulók.

4. *A bölöni egyházközség alapítványára* bölöni illetőségü gimn. vagy papnevelőintézeti szegény és jó igyekezetű tanulók.

5. *Ferencz József és neje Gyergyai Anna* alapítványra papnövendékek és gimn. tanulók különbség nélkül.

6. *Báró Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok úr alapítványára szegénysorsú, unitárius vallású tanulók.

7. *Konez Judit alapítványra* a Konez-családból származó, vagy a Konez-családdal rokon családokból származó erdélyi származású unitárius vallású ifjak.

8. *Téglás Mihály alapítványra* sepsikőröspataki szü-

letésű szegénysorsú, jó igyekezetű, unitárius szülőktől származott és unitárius vallásban nevelt tanulók.

9. *Derzsi János alapítványra* unitárius szülőktől származott, ép és egészséges szervezetű, szegény és kifogástalan magaviseletű, jó előmenetelű tanulók.

10. *Sepsikőröspataki Bedő Dániel alapítványra* a sepsikőröspataki Bedő- és Költő-családból apai és anyai egyenes ágon leszármazó, szegény, jó erkölcsű, szorgalmas, legalább közepes tehetségű tanulók; ha ilyenek nem jelentkeznek, más székely unitárius tanulók.

11. *Gyulay László alapítványra* Tóth Károlyné és ó-tordai Gyulai Árpád egyenesen leszármazó fiugyermekei harmad-, illetőleg másodizig.

12. *Derzsi Károly alapítvány* kamatait első sorban Derzsi Domokos és Gábor fiúgyermekei és azok leszármazói élvezhetik.

13. *Amboris Rózália alapítvány* kamatai szegénysorsú, jó igyekezetű, székely unitárius tanulóknak adandók konv. segélyűl.

14. *Tóth Józsefné szül. Serester Anna* alapítványból »jó viseletű, szorgalmas székely, első sorban kökösi illetőségű tanulók« segélyezendők konv. kedvezményképpen.

15. *A tordai megszünt unit. gimn.* vagyonából 7000 K adatik ki a Torda-Aranyos körből származó, szegénysorsú, jó igyekezetű és viseletű unitárius tanulóknak konviktusi és tandíjsegélyűl.

A kedvezményt a tanuló évközben is elveszítheti, ha elégtelen osztályzatot kap vagy kevésbé szabályszerű magaviseletet tanusít.

Aki folyamodványát a kellő időben be nem nyújtja, az kedvezményre egyáltalában nem számíthat; felvételre is csak abban az esetben, ha a létszám megengedi.

Kellően föl nem szerelt folyamodványokat nem veszünk tekintetbe.

Kérjük a szülőket, hogy mindenféle iskolai díjat egyenesen az igazgatóság vagy a konviktusi gondnok címére küldjenek.

Az 1914—15. isk. évben használandó kézikönyvek jegyzéke.

I. gimn. osztály.

	Korona
Csifó, Bibliai történetek. Ó-szövetség	—'80
Iszlai, Egyházi énekek	1'60
Négyessy, Magyar olvasókönyv, I.	2'—
Négyesy, Magyar nyelvtan, I.	—'90
Geréb—Morvay, Kis latin nyelvkönyv	2'—
Csengeri, Latin nyelvtan, I.	1'40
Simonyi, Földrajz	1'60
Kogutowitz, Középiskolai földrajzi atlasz	2'—
Paszlavszky, Kis természetrajz, I.	2'—
Nyiredy, Kis növénygyüjtő	1'—
Suták, Számtan,	2'60
Horti, Rajzoló geometria, I.	2'—
Erődi—Szentgály, Módszeres énektan, I. kt.	1'50
Kézi nagyító	1'20

II. gimn. osztály.

Csifó, Bibliai történetek, Új-szövetség	—'60
Iszlai, Egyházi énekek	1'60
Négyesy. Magyar olvasókönyv, II.	2'40
Négyesy, Magyar nyelyvtan II.	1'80
Geréb—Morvay, Kis latin nyelvkönyv	2'—
Csengeri, Latin nyelvtan 1.	1'40
Simonyi, Földrajz, II.	1'60
Kogutowitz, Középiskolai földrajzi atlasz	2'40
Paszlawszky, Kis természetrajz, II.	2'60
Nyiredy, Növénygyüjtő	1'60
Suták, Számtan,	2'60
Horti, Rajzoló geometria, II.	2'—
Erődi—Szentgály, Módszeres énektan, II. kt.	2'—
Kézi nagyító	1'20

III. gimn. osztály.

	Korona
Bereczki, Biblia ismertetés	1·20
Iszlai, Egyházi énekek	1·60
Négyesy, Magyar olvasó, III.	2·40
Négyesy, Rendszeres magyar nyelvtan	2·—
Geréb—Morvay, Kis latin nyelvtan, I. r.	2·—
Csengery, Latin nyelvtan, I—II.	3·20
Kemény Ferencz, Német nyelvtan, I. r.	1·40
Szádeczky, Magyarország története. I.	2·20
Simonyi, Földrajz III. r.	2·20
Schmidt, Fizikai és mathematikai földrajz	2 20
Kogutowitz. Földrajzi atlasz, III.	1·60
Suták, Számtan	2·60
Horti, Rajzoló geometria	2·—

IV. gmn. osztály.

Ferencz József, Unitárius káté	—·80
Iszlai, Egyházi énekek	1·60
Négyesy, Stilisztika	2·50
Arany—Lehr, Toldi	1·60
Geréb—Morvay, Kis latin nyelvkönyv	2·—
Csengeri, Latin nyelvtan I—II.	3·20
Kempf— Csengeri—Cserép, Latin stilusgyakorlatok	1·40
Hittrich, Latin olvasókönyv	2·60
Miklós—Kaiblinger, Német nyelvkönyv, II. r.	1·80
Szádeczky, Magyarország története, II.	2·20
Paszlawszky, Növénytan kézikönyve	3·60
Nyiredy, Növénygyüjtő	1·—
Suták, Algebra	2·40
Horti, Rajzoló geometria, III—IV.	2·—
Kézi nagyító	1·20

V. gimn. osztály.

Gergely—Kovács, Keresztény egyház története	1·80
Iszlai, Egyházi énekek	1·60
Négyesy, Rhetorika	3·—
Cicero, Orationes Selectae XIII. ed Dávid.	1·60

	Korona
Csengeri, Anthologia Latina	2·—
Wagner—Horváth, Római régiségek	2·70
Maywald, Görög nyelvtan	2·80
„ Görög olvasókönyv, I.	1·80
Miklós—Kaiblinger. Német nyelvkönyv, III. r.	3·20
Márki, Egyetemes történelem, I.	2·60
Acsády, Történelmi iskolai atlasz, I. füz.	1·20
Paszlavszky, Állattan kézikönyve	2·40
Suták, Algebra, I.	2·40
Lóky, Geometria	3·20
Kézi nagyitó	1.20
Bogárgyüjtő	1·—

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Gyomlay, Homeros Odysseiája magyarul	2·80
Kempf—Kemenes, Homeros Iliása	2·80
Geréb, Szemelvények Herodotos tört. müveiből	1·50
Toncs, Szemelvények magyar epikusokból	2·—
Boros, Stilisme	1·20

VI. gimn. osztály.

Ferencz József, Unitárius kis tükör	1·60
Riedl, Poetika	3·—
Shakespeare—Névy, Julius Caesar	1·20
Kalmár, Szemelvények Liviusból	3·20
Cserép, Szemelvények Vergilius Aeneiséből	2·—
Wagner—Horváth, Római régiségek	2·80
Maywald, Görög nyelvtan	2·20
„ Görög gyak. és olvasókönyv. II.	2·50
Miklós—Kaiblinger. Német nyelvkönyv, III. r.	3·20
Lutter, Sorszámok	2·40
Márky, Egyetemes történelem, II.	3·—
Acsády, Történelmi isk. atlasz, II. füz.	3·—
Reichenhaller, Chemia és mineralogia	3·—
Suták, Algebra, II.	2·—
Lóky, Geometria	3·25
Kézi nagyitó	1·20

A görögöt pótló tanfolyam számára.

	Korona
Badics, Irodalmi olvasó, II.	2·—
Csiky—Losonczy, Sophokles Elektra	1·20
Boros. Stilisme	1·20

VII. gimn. osztály.

Marion—Péterffy, Az ember kötelességei és jogai	1·20
Pintér, A magyar irodalom története, I. kt.	3·80
Simonyi Zs., Magyar nyelvészet	1·—
Cserép, Szemelvények Verg. Aeneiséből	2·—
Cicero, Orationes selectae XIII. ed. Dávid	1·60
Hittrich, Sallustius	1·—
Wagner—Horváth, Római régiségek	2·80
Csengeri, Homeros Odysseiája	3·40
Dávid, Szemelvények Herodotosból	1·60
Miklós—Kaiblinger, Német nyelvkönyv, 5. r.	4·—
Lessing, Minna v. Barnhelm	—·70
Márki, Egyetemes történelem, III. r.	3·20
Acsády, Történelmi iskolai atlasz, III.	2·40
Fehér—Szekeres. Kisérleti fizika	5·50
Suták, Algebra, II.	1·80
Lokay, Geometria, II.	2·60
Lutter, Sorszámok	2·40
Fodor—Gerlóczy. Egészségtan	1·60

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Schill, Görög irodalomtörténet	2·80
Badics, Magyar irodalmi olvasmányok, III. kt.	3·—
Boros, Stilisme	1·20

VIII. gimn. osztály.

Ferencz József, Hittan	1·60
Pintér, Magyar irodalom története 2. kt.	4·20
Simonyi Zs., Magyar nyelvészet	1·—
Horatii carmina ed. Wirth	2·80
Tacitusból szemelvények ed. Gyomlay	2·40
Wagner—Horváth, Római régiségek	3·20
Csengeri, Homeros Ilias	2·80
Platonis, Apologia Socratis	—·70
Csengeri, Homerosi világ	2·80

Miklós—Kaiblinger, Német nyelvkönyv, 5. r. . . . . 4·—
Goethe, Hermann und Dorothea . . . . —·80
Varga, Magyarország története . . . . 3·40
Fehér—Szekeres, Kisérleti fizika. . . . . 5·50
Suták, Algebra, II. . . . . 1·80
Lóky, Geometria, II. 2·60
Lutter, Sorszámok . . . . 2·40
Kornis, A pszichológia és logika elemei . . . . 2·60

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Gyomlay, Szemelvények Platonból . . . . 2·—
Zsámboky, A görög művészet kiválóbb alkotásai . . . . 2·—
Boross, Stilisme . . . . 1·20

TARTALOM.

I. RÉSZ.

II. RÉSZ

III. RÉSZ.